

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

4/2018

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXIX, Index 47 301

Číslo 4/2018 vychází 22. června

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Důvod dovolání, že byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného	č. 17
Listinný důkaz	č. 16
Místní příslušnost	č. 21
Nedovolené ozbrojování	č. 20
Neveřejné zasedání	č. 17
Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	č. 19
Poškození věřitele	č. 18
Provádění důkazů	č. 16
Řízení o odvolání	č. 16, 17
Sexuální nátlak	č. 19
Účinná lítost	č. 20
Zánik trestní odpovědnosti	č. 20
Zpronevěra	č. 21

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Exekuce	č. 55
Incidenční spory	č. 51, 65
Insolvence	č. 63, 64, 65
Občanské sdružení	č. 59
Oddlužení	č. 64
Odměna advokáta	č. 53
Odporovatelnost	č. 56
Osvobození od placení zbytku dluhů	č. 64
Poplatky soudní	č. 49
Právní nástupnictví	č. 55
Právo Evropské unie	č. 50
Předběžné opatření	č. 60
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 50
Reorganizace	č. 63
Rozsudek pro uznání	č. 52
Řízení ve věcech péče o nezletilé	č. 50
Společenská smlouva	č. 62
Společenství vlastníků jednotek	č. 60
Společné jmění manželů	č. 56, 65
Společnost s ručením omezeným	č. 62
Spolek (o. z.)	č. 59
Stavba neoprávněná	č. 58
Valná hromada	č. 62
Vedlejší účastník	č. 51
Veřejný pořádek (o. z.)	č. 54
Veřejný rejstřík (zápis & výmaz) (o. z.)	č. 62
Vlastnictví	č. 57
Výkon rozhodčích nálezů	č. 54
Výpověď z nájmu bytu	č. 61
Započtení pohledávky	č. 63
Žaloba vylučovací (excindační)	č. 55

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 16

č. 16

Řízení o odvolání, Provádění důkazů, Listinný důkaz
§ 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 104e tr. ř., § 213 tr. ř.

Jestliže obsahem protokolu o prověrce na místě podle § 104e tr. ř. jsou tvrzení obviněného nebo svědka, která významně doplňují, či dokonce mění údaje obsažené v protokole o jejich dřívějších výpovědích, pak tato jejich vyjádření, učiněná po řádném poučení, je třeba považovat za součást jejich výpovědí, přičemž důkaz těmito výpověďmi lze v hlavním líčení provést přechtením příslušné části protokolů jen za splnění zákonných podmínek předpokládaných v § 207 odst. 2 tr. ř., resp. v § 211 odst. 1 až odst. 4 tr. ř.

Postup soudu prvního stupně, který takový protokol v hlavním líčení přečte jen jako listinný důkaz ve smyslu § 213 tr. ř., zakládá podstatnou vadu ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a), c) tr. ř.

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2015,
sp. zn. 3 To 112/2015, ECLI:CZ:VSOL:2015:3.TO.112.2015.1)

Vrchní soud v Olomouci k odvolání obžalovaného F. K. a státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně zrušil v celém rozsahu rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 9. 2015, č. j. 1 T 4/2015-568, a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 10. 9. 2015, č. j. 1 T 4/2015-568, byl obžalovaný F. K. uznán vinným pokusem zvlášť závažného zločinu vraždy dle § 21 odst. 1 k § 140 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že dne 18. 9. 2014 kolem 3:00 hod. ve Z., na ulici R. v bytě pronajatém jeho tehdejší přítelkyní A. I. Š. G., ukrajinské státní příslušnici (dále jen „poškozená“), konkrétně v obývacím pokoji, po vzájemné slovní a následně fyzické rozepři spojené se vzájemným přetahováním se o kuchyňský nůž se značně vybroušeným pilkovým ostřím o délce čepele 23 cm, přiložil obžalovaný nůž ostřím na levou stranu jejího krku a tahem a tlakem břitvu nože na kůži jí způsobil šikmou příčně řeznou ránu na levé straně krku délky 5 cm a hloubky cca 0,5 cm, přičemž

obžalovaný si musel být vědom toho, že s ohledem na charakter použitého nástroje a skutečnost, že poškozená se pohybovala, může reálně dojít k naříznutí či přefíznutí orgánů měkké struktury v krku se nacházejících, zejména vnější krční žíly, vnitřní krční žíly či velké tepny – krkavice, a tím k vykrvácení poškozené či k plicní vzduchové embolii, tedy k přímému ohrožení života poškozené, přičemž k takovým následkům nedošlo jen shodou okolností.

2. Za to mu byl dle § 140 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 3 (tří) roků, který mu byl dle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 (pěti) roků a podle § 84 tr. zákoníku nad obžalovaným byl současně vysloven dohled probačního úředníka.

II. Odvolání

3. Proti tomuto rozsudku ze všech k podání odvolání oprávněných osob vymezených v § 246 odst. 1 tr. ř. a § 247 odst. 2 tr. ř. opravný prostředek podali jak státní zástupce, tak i obžalovaný.

4. Z obsahu odvolání Krajského státního zastupitelství v Brně vyplývá, že směřuje výhradně do výroku o uložení druhu a výši trestu v neprospěch obžalovaného v situaci, kdy shledal správné skutkové závěry i přílehavou právní kvalifikaci.

5. Odvolání obžalovaného směřovalo jak do výroku o vině, tak do výroku o uložení trestu. Konstatoval, že na počátku bylo zahájeno trestní stíhání pro zločin vraždy podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku ve stadiu pokusu, když od počátku existovaly pochybnosti, zda popis skutku, pro nějž byl obžalovaný stíhán, obsahuje skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky tohoto trestného činu. V průběhu trestního řízení pak došlo ke změně právní kvalifikace toliko na vraždu prostou dle § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Obžalovaný však má za to, že průběhem dokazování nebylo prokázáno, že by měl úmysl poškozenou usmrtit. Podle obžalovaného v průběhu dokazování byla vyvrácena řada argumentů obžaloby, založená především na tvrzení poškozené. Na samém místě činu se nacházely tři osoby. Mezi výpověďmi obžalovaného a svědka T. D. a výpovědí poškozené se objevují poměrně zásadní rozpory, které nebyly objasněny ani v průběhu samotného hlavního líčení. Soud nevzal dostatečně v potaz, že věrohodnost poškozené je výrazně snížena tím, že v průběhu řízení bylo prokázáno, že v řadě případů nesdělovala pravdu (o ráně obžalovaného vůči poškozené do spánku, o výhrůžkách smrti ze strany obžalovaného, o průběhu samotného skutkového děje před pořezáním, zapálení osobních dokumentů poškozené, vylití sava do obličeje obžalovaného). Jedná se o osobu dlouhodobě nevěrohodnou, která kritického večera popíjela alkoholické nápoje ve větší míře a má k takovému požívání sklony. Přes

všechny tyto skutečnosti krajský soud neakceptoval návrh obžalovaného na doplnění dokazování a vyhotovení znaleckého posudku na posouzení obecné věrohodnosti poškozené. Jestliže ne výpovědi samotného obžalovaného, pak zcela jistě výpovědi svědka T. D. byla vyvrácena výpověď poškozené. Výpověď svědka netrpí žádnými vnitřními rozpory a v zásadních bodech potvrzuje obhajobu obžalovaného. Z obsahu závěru znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie a psychiatrie, ve vztahu k obžalovanému je zřejmé, že nemá sklony ke konfabulaci. Nálezací soud, ač výpověď poškozené považoval za okrajovou, na jejím základě činil závěry, které obžalovaný označil za zcela nepřijatelné. Konkrétního večera pak z obsahu výpovědi svědka T. D. i obžalovaného, a ostatně i poškozené, vyplývá, že došlo mezi obžalovaným a poškozenou ke slovním potyčkám, jejichž motivem byla žárlivost, kdy poškozená měla hodit porcelánový hrnek po obžalovaném, což opakovaně popírá. Poté obžalovaného, který šel spát, budila, slovně jej urážela, snažila se mu zasunout prsty do konečníku, tahala za varlata a podobně. I toto poškozená popírá. Po jeho probuzení došlo k hádce v koupelně, kde jej záměrně potřísnila savem, strhla mu z krku řetízek, způsobila krvavý šrám na obličeji. I tuto potyčku dlouhou dobu popírala. Samotný konflikt ovšem tak, aby působila jako oběť, poškozená v rozporu s výpovědi obžalovaného i svědka T. D. přiznala v rámci prověrky na místě na základě cílených dotazů ze strany vyšetřovatele. Tyto události je nutné označit za zavrženíhodné chování ze strany poškozené. Po zklidnění situace poškozená začala obžalovaného opětovně urážet, vyhazovat jej z jejich bytu. V důsledku tohoto chování poškozené měl obžalovaný přijít do pokoje s nožem, avšak neučinil okamžitě prudký pohyb rukou v úmyslu poškozenou říznout, ale byla to poškozená, která vykročila vůči němu a začala se s ním o nůž přetahovat a vyhrožovat, že jej zabije. Poškozená ovšem ve své výpovědi naopak popisovala, že obžalovaný jí vyhrožoval smrtí, z čehož dovozuje pochybnosti o její věrohodnosti. Dále tvrdil, že v jeden okamžik poškozená nůž získala a obžalovaného řízla na předloktí. Touto skutečností se soud nezabýval. Následně měl obžalovaný při přetahování přiložit poškozené nůž na krk a poškozená udělala prudký pohyb, čímž došlo k jejímu pořezení. Samotný rozpor výpovědi svědka T. D. ve vztahu k tzv. neprocesní výpovědi nelze vzít v úvahu a zcela jistě její původní výpověď lze vysvětlit tím, že byl poškozený stále rozrušen. Závěry o tendencích svědka obžalovanému nepřítěžovat je podle obžalovaného nepodložená a je jen domněnkou rozhodujícího soudu.

6. Za zásadní skutečnost je nutno považovat otázku, zda obžalovaný učinil aktivní pohyb rukou s nožem vůči krku poškozené a zda v případě, že by tak učinil, mohl nastat následek předpokládaný obžalobou v podobě smrti. Nálezací soud dospěl k závěru, že se jednalo o mechanismus zranění prokazatelně ze strany obžalovaného aktivní, tedy že poškozenou nožem do krku říznul. Podle obžalovaného ovšem tento závěr není dostatečně odůvodněn a není zřejmé, z jakého důkazu soud k tomuto názoru dospěl. Jediným, kdo popisoval aktivní pohyb rukou

nožem vůči poškozené, je poškozená sama. T. D. se spíše přiklání k aktivnímu trhnutí těla poškozené. Znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, MUDr. Z., připouští variantu vzniku i pasivním mechanismem, tedy pohybem krku poškozené. I v případě připuštění aktivního pohybu obžalovaného bylo nutno ovšem zohlednit objektivní závěry znaleckého posudku, které svědčí o velmi malé intenzitě řezných ran a o tom, že rána byla velmi mělká a do hloubky maximálně 0,5 cm. Poškozené tedy takto byla způsobena povrchová zranění, která poškozenou nemohla ohrozit na životě. V průběhu řízení však nebylo spolehlivě prokázáno, že by onen aktivní pohyb obžalovaný učinil. Podle obžalovaného nad rámec skutkového děje popsaného v obžalobě byla vyvrácena i skutečnost, že by obžalovaný neměl poškozené po popisovaném útoku poskytnout ošetření a že by poškozené vytrhl mobilní telefon a udeřil s ním o zem. Ani svědek T. D. nic takového nepopsal.

7. Další námitky pak obžalovaný směřoval do výroku o uloženém trestu, v němž bylo třeba zohlednit nesprávnou právní kvalifikaci. Navzdory namítaným skutečnostem obžalovaný pro případ, kdyby se odvolací soud ztotožnil se závěry nalézacího soudu ve vztahu ke skutkovým zjištěním a použité právní kvalifikaci, považuje za přílehavé uložení trestu v trvání tří let s podmíněným odkladem na zkušební dobu pěti let, který je připraven přijmout. Za takové situace se pak domáhal, aby odvolací soud výrok o vině i o uloženém trestu zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení, případně aby ve věci rozhodl sám.

III.

Důvodnost odvolání

8. Vrchní soud v Olomouci podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, z hlediska vytýkaných vad, když k vadám, které nebyly odvoláními vytýkány, odvolací soud mohl přihlídnout tehdy, pokud měly vliv na správnost výroku, proti němuž bylo podáno odvolání. Současně byl limitován při tomto přezkumu i § 254 odst. 2 tr. ř. a dospěl k závěru, že obě podaná odvolání jsou důvodná, byť částečně z jiných důvodů, než odvolatelé namítali.

9. Dle názoru odvolacího soudu napadený rozsudek trpí procesními nedostatky předcházejícími vynesení odsuzujícího rozsudku, v důsledku nichž nelze považovat doposud provedené dokazování za úplné, přičemž zjištěné vady současně závažným způsobem porušují zákonné právo na obhajobu obžalovaného a jednotlivá ustanovení zabezpečující řádné objasnění věci. V důsledku toho dle odvolacího soudu je nezbytné některé důkazy doplnit, resp. zákonným způsobem provést znovu a na základě úplného a objektivního hodnocení těchto důkazů, při respektování základních zásad trestního řízení vytvořit nepochybné závěry o okolnostech, za nichž mělo dojít k vzniku poranění poškozené a vyhodnocení

podmínek subjektivní stránky prokázaného jednání obžalovaného a z toho pak dovodit adekvátní hmotněprávní závěry a podmínky pro uložení náležitého trestu.

10. Není pochyb o tom, že nalézací soud se pokusil v průběhu dokazování v hlavním líčení provést potřebné dokazování k obsahu skutkových zjištění nezbytných k posouzení viny obžalovaného ve vztahu ke skutku, pro který na něj byla podána obžaloba. Předmětem jeho posouzení bylo zjištění okolností vzniku poranění na krku poškozené, tedy na značně nebezpečném místě pro život a zdraví, při konfliktu v ranních hodinách ve společném bydlíšti poškozené a obžalovaného pouze za přítomnosti těchto podnapilých osob a svědka T. D. Fakticky jen z jejich několikerých popisů jednání bylo možno učinit závěr o bezpečně prokázaném vzniku poranění poškozené, když všechna tato tvrzení byla ve větší či menší části rozporná a protikladná. Proto také již v přípravném řízení k nezbytnému posouzení konkrétního jednání aktérů samotného konfliktu, při němž k poranění došlo, bylo přistoupeno k úkonům prověrky na místě samém dne 21. 10. 2014 za přítomnosti obžalovaného, poškozené i svědka T. D. Předmětem tohoto úkonu byla názorná demonstrace vzniku poranění, případně upřesnění výpovědi všech uvedených osob. Z obsahu protokolu je pak zřejmé, že prověrka byla provedena přímo v inkriminovaném bytu ve Z. na ul. R. za postupné přítomnosti těchto osob, jež samy či na základě dílčích dotazů přítomných osob (vyšetřovatele, státní zástupkyně, obhájce i znalce) popsaly jednotlivé části jednání, jež pozorovaly a jehož se účastnily, a názorně pak takové jednání na dílčích místech předvedly, včetně konkrétních podmínek, za nichž došlo k řeznému poranění krku poškozené. Tento celý úkon pak měl být dokumentován videozáznamem, případně fotodokumentací či náčrtkem. Vrchnímu soudu k rozhodnutí o odvolání ve věci v příloze spisu bylo předloženo i DVD, na němž je zaznamenána jen část takové prověrky na místě, toliko ve vztahu k úkonu provedeném za přítomnosti obžalovaného. Obrazový a hlasový záznam zbývající části tohoto úkonu příloha neobsahuje. Samotná obálka s přílohou byla originálně zalepena. Z toho lze dovodit, že nalézací soud ani tuto část obrazového záznamu neshlédl a zbytek neměl k dispozici. Mohl tak vycházet jen z obsahu protokolů o těchto provedených úkonech, jež ve své podstatě obsahovaly to, co jednotlivé osoby uvedly, tedy výpovědi obžalovaného a obou svědků. V hlavním líčení ve vztahu k těmto důkazům postupoval nalézací soud nesprávně, když je vyhodnotil jen jako listinné, resp. věcné důkazy, a v situaci, kdy je stranám zcela paušálním způsobem, tedy formálně, nikoliv fakticky, předložil dle § 213 odst. 1 tr. ř. k nahlédnutí a strany jejich provedení přečtením dle § 213 odst. 2 tr. ř. nepožadovaly, shledal je za řádně provedené. Do výčtu provedených důkazů, z nichž měl vycházet ve své hodnotící činnosti v odůvodnění napadeného rozhodnutí nalézací soud, zmínil i protokol o prověrce na místě, nikoliv však obrazový záznam.

11. Odvolací soud především zdůrazňuje, že zastává dlouhodobě konstantní stanovisko k podmínkám řádného postupu v hlavním líčení při provedení věcných důkazů, tedy listinných důkazů (posudků, odborných vyjádření, zpráv státních orgánů, obecných listin) a jiných věcných důkazů před soudem prvního stupně dle § 213 odst. 1, odst. 2 tr. ř. (srov. usnesení sp. zn. 3 To 99/2013, ze dne 26. 9. 2013, sp. zn. 3 To 14/2014, ze dne 10. 3. 2014, č. j. 3 To 17/2012-2095, ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 3 To 7/2014, ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. 3 To 136/2013, ze dne 31. 3. 2014), které je nalézacími soudy obecně respektováno. Jeho podstata ve stručnosti spočívá v povinnosti provést zásadní vymezení těch jednotlivých důkazních prostředků, jež jsou v konkrétním trestním řízení ve vztahu k podané obžalobě a dokazovanému skutkovému stavu shledány stranami a v konečném stadiu i soudem, za splňující podmínky zákonnosti a současně ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř. a prokazující podstatné okolnosti skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Podle § 220 odst. 2 tr. ř. totiž soud při svém rozhodování smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které sám doplnil. Účelem změny v provádění věcných důkazů dle § 213 tr. ř. jeho novelou zák. č. 41/2009 Sb., s účinností od 1. 1. 2010, bylo zrychlení a zefektivnění dokazování v hlavním líčení, upuštěním od nadbytečného memorování obsahu všech dílčích listinných důkazů, s jejichž obsahem jsou strany seznámeny, a mnohdy jejich zákonnost, ani obsah skutkových zjištění okolností z nich plynoucích, nijak nerozporují. Jejich provedení ovšem nelze aplikovat způsobem zobrazeným v protokolu o hlavním líčení, jak to učinil soud prvního stupně. Takto měly být soudem jen zcela paušálně, bez jakéhokoliv individuálního rozlišení, „předložen stranám k nahlédnutí obsah spisového materiálu sv. I. č. I. 1–224, sv. II. č. I. 225–428, sv. III. č. I. 429–455 a dále nůž a DVD v příloze spisu s tím, že strany nenavrhly přečtení konkrétní listiny obažené ve spisu“.

12. Tento obecný postup je bez jakéhokoli rozlišení, které z těchto materiálů jsou skutečně listinnými či věcnými důkazy, či zda se jedná o jiný druh důkazního prostředku. Uvedené paušální množství materiálů obsahuje např. výpovědi osob učiněné před zahájením trestního stíhání, jednotlivé znalecké posudky, ale i protokoly o svědeckých výpovědích a výpovědích obžalovaného z přípravného řízení, protokoly o konání hlavního líčení apod. Neumožňuje tak přezkoumání, které z těchto materiálů byly soudem považovány za řádný zákonný důkaz, na nějž se postup stanovený v § 213 odst. 1, 2 tr. ř. vztahuje, nebo se jedná o materiál, jenž podmínky zákonného důkazu vůbec nesplňuje, případně se jedná o jiný druh důkazního prostředku, který je možno v hlavním líčení provést jen za splnění jiných zákonných podmínek (např. § 207 odst. 2 tr. ř. ve vztahu k výpovědi obviněného, § 211 odst. 1 až odst. 4 tr. ř. ve vztahu k výpovědi svědka, § 211 odst. 5 tr. ř. ve vztahu ke čtení písemného znaleckého posudku, § 211 odst. 6 tr. ř. o čtení úředních záznamů o vysvětlení osob a provedení dalších úkonů dle § 158 odst. 3,

5 tr. ř. apod.). Ani návrh podané obžaloby neobsahuje seznam samotných listinných či věcných důkazů, jejichž provedení se v hlavním líčení navrhuje v rozporu s § 177 písm. d) tr. ř. V celkovém rozsahu formálně předložených svazků spisu je i protokol o prověrce na místě. Jen z obsahu odůvodnění napadeného rozsudku lze dovodit příkladný výčet listinných a věcných důkazů, o něž své rozhodnutí nalézací soud opřel a mezi nimiž za listinný důkaz označil i protokol o prověrce na místě.

13. Procesní postup soudu prvního stupně byl nadřazeným soudem shledán nesprávným. Trestní řád od 1. 1. 2002 v hl. 4 oddílu třetím v § 104a–104e tr. ř. zakotvuje některé zvláštní způsoby dokazování a takto je výslovně stanoven zákonný postup při provádění takových úkonů. Jedná se o podmínky provedení konfrontace (§ 104a tr. ř.), rekognice (§ 104b tr. ř.), vyšetřovacího pokusu (§ 104c tr. ř.), rekonstrukce (§ 104d tr. ř.) a prověrky na místě (§ 104e tr. ř.). Podstatou prověrky na místě, u níž je nezbytná osobní přítomnost podezřelého, obviněného nebo svědka, spočívá v upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu. Prověrka je úkonem, při kterém již dříve vyslechnutá osoba ukazuje (označuje) místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, popíše na místě okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k této události a demonstruje určitou činnost, o které vypovídala. To vše orgán činný v trestním řízení pozoruje, zaznamenává a porovnává se skutečnostmi uvedenými ve vyšetřované výpovědi. Teorie pak vymezuje rozdíly tohoto úkonu od rekonstrukce i vyšetřovacího pokusu a odlišuje ji i od výsledku na místě. Účelem prověrky na místě je zejména doplnění nebo upřesnění údajů významných pro trestní řízení v porovnání s předchozí výpovědí a odstranění přetrvávajících neúplností nebo nepřesností, případně vyhodnocení věrohodnosti takové osoby. Obecně v teorii platí, že protokol o prověrce na místě je zásadně považován za listinný důkaz (viz komentář trestního řádu vyd. C. H. BECK autorů ŠÁMAL a kol. 7. vydání, s. 1565). Podle názoru odvolacího soudu tak tomu ovšem není ohledně té části protokolu, v níž obžalovaný či svědek nejenom na místě prezentuje konkrétní okolnosti, ale ještě je obsáhle komentuje a takto významným způsobem dotváří, případně upřesňuje či mění svoji předchozí výpověď. Za takové situace se fakticky i formálně jedná již o doplňující výpověď na místě. Z pohledu postupu při prověrce na místě (dle § 104e odst. 2 tr. ř.) je nutno postupovat přiměřeně dle podmínek o vyšetřovacím pokusu dle § 104c tr. ř. V rámci těchto procesních úkonů přísluší zúčastněným osobám, svědku i obviněnému stejná práva a povinnosti jako při jejich samotném výsledku a také takovým způsobem je třeba je náležitě poučit. V konkrétním případě tomu tak jednoznačně bylo (srov. poučení v protokole na č. l. 176–7). Podle názoru odvolacího soudu v případě takto provedené prověrky na místě (ale i v případě dalších druhů zvláštních způsobů dokazování), jestliže jejím obsahem je faktická výpověď svědka (dle § 97, § 101 odst. 2 tr. ř. a násl.), případně obviněného (dle § 91, § 92 tr. ř.), je třeba v této části

na takový úkon nahlížet jako na řádnou výpověď svědka či obviněného a při provedení takových úkonů v řízení před soudem lze takový protokol provést jen za podmínek § 207 odst. 2, resp. § 211 odst. 1 až odst. 4 tr. ř., obdobně jako v případě konfrontace či rekognice (srov. č. 25/1993 Sb. rozh. tr.). Jedná se totiž jen o specifickou formu výsledku takové osoby na místě samém, při níž jsou některé skutečnosti demonstrovány, předváděny či ukazovány. Z obsahu závěru protokolu o prověrce výpovědi na místě je ostatně také zřejmé konstatování, že výpovědi zúčastněných osob při popisu skutkového děje se liší. Z toho vyplývá, že i orgány přípravného řízení, ale např. i znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, obsáhlé slovní popisy podstatných skutečností, z nichž došlo k poranění poškozené a co tomuto předcházelo, důvodně považovaly za faktickou výpověď uvedených osob.

14. Proto především nalézací soud nemohl s uvedenými obsáhlými výpověďmi, v mnohých směrech upřesňující původní tvrzení vyslychaných osob, zacházet jen jako s listinnými, příp. věcnými důkazy. V hlavním líčení postupoval nesprávně dle § 213 tr. ř. V situaci, kdy samotný obrazový záznam dílem neměl vůbec k dispozici a dílem jej patrně neshlédl, je nutno považovat za neúplné jeho podklady pro zásadní hodnotící závěry o mechanismu a okolnostech vzniku zranění poškozené, a tím i o konkrétních podmínkách jednání obžalovaného a z toho dovozené rozumové (intelektuální, vědomostní) a volní složky zavinění, ve vztahu k následku v úvahu přicházejícímu, ať již ve formě nejzávažnější, možného usmrcení poškozené, či způsobení újmy na jejím zdraví (těžké újmy na zdraví či ublížení na zdraví ve smyslu zákonných podmínek a výkladu dle § 122 tr. zákoníku). Z obsahu spisu není zřejmé, že by obžalovaný měl možnost se seznámit s obrazovým záznamem v částech provedených bez jeho přítomnosti (části výpovědi svědků A. G. a T. D.), ani že by takové části úkonu měl být osobně přítomen, na rozdíl od jeho obhájce či státního zástupce. Odvolací soud si je vědom, že část těchto úkonů byla zadokumentována i fotograficky a je součástí znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, jako doplněk souhrnu výpovědi jednotlivých osob. Uvedené výpovědi je pak nutno považovat jako zásadní také pro hodnocení věrohodnosti popisu jednání dle dalších tvrzení všech tří osob, jímž se nalézací soud ve svém rozhodnutí důvodně podrobně zabýval i pro samotné závěry o posuzovaném úmyslu obžalovaného ke vzniku možných zdravotních následků na těle poškozené, v případě prokazaného útoku obžalovaného. Proto je nebylo možno pominout. Odvolací soud pak uvedené procesní nedostatky důkazního řízení, byť na ně podaná odvolání přímo nesměřovala, nemohl shledat nevýznamné.

15. Nalézací soud v průběhu provedení výpovědi uvedených osob v hlavním líčení konstatoval částečné rozpory oproti předcházejícím výpovědím a k jejich vysvětlení se také dotazoval. Ve vztahu k posouzení věrohodnosti svědka T. D. pak postupoval dokonce dle § 212 odst. 1 tr. ř. a předestřel mu předchozí odlišnou výpověď provedenou před zahájením trestního stíhání. Ovšem zcela se

jich opomněl dotázat k významným skutečnostem, jež uvedly ve svých vyjádřeních v rámci prověrky o výpovědi. Nekonstatoval také, ve kterých částech se tyto jejich výpovědi s tvrzením před soudem shodují a v čem jsou významné rozdíly. Vyslýchané osoby měl správně na uvedené části upozornit, tedy přečíst je v souladu s § 207 odst. 2 tr. ř. a § 211 odst. 3 tr. ř. a k vysvětlení těchto rozporů se jich dotázat. Tím spíše tak měl postupovat, jestliže konstatoval tendence svědka T. D. obžalovanému nepřitěžovat a vycházel z původní, jím popsané verze, když u hlavního líčení podstatnou okolnost, zda, za jakých okolností a na jak dlouho měl obžalovaný přiložit nůž na krk poškozené, si svědek údajně již přesně nepamatoval. Ve vztahu k této skutečnosti se ovšem podrobně vyjádřil právě při prověrce výpovědi a také to měl patrně demonstrovat. Je také významný jeho popis, z něhož lze dovodit, že bezprostředně před vznikem zranění k žádnému přetahování o nůž a snahu poškozené jej získat nedocházelo. K posouzení jeho hodnověrnosti je také významné, že sám hodnotil uvedený zážitek jako silný, na nějž se nedá zapomenout. K posouzení pravdivosti verze obžalovaného prověrka výpovědi obsahuje řadu významných skutečností, např. kdo pronesl výraz „suka“ v návaznosti na výhrůžku zabitím, apod. Oproti obhajobě obžalovaného je například významné, ve vztahu k tvrzení o zmocnění se nože poškozenou a vzniku poranění obžalovaného říznutím na předloktí, jeho tvrzení (str. 19 protokolu o prověrce), že škrábanec vznikl až následně od pout. Z pohledu hodnocení závěrů o pravdivosti tvrzení poškozené o rozbití jejího telefonu nelze například přehlédnout nález baterie mobilního telefonu pod postelí (srov. ohledání místa činu – foto č. 17–18) a další. Z pohledu všech těchto řádně provedených důkazů tak mělo dojít ke komplexnímu důkaznímu hodnocení.

16. Dle odvolacího soudu je nepochybné, že při vzniku zranění poškozené měl v ruce nůž obžalovaný. Musí být ovšem řádně vyhodnoceno, po provedení všech dostupných důkazů dle základních zásad trestního řízení, včetně zásady presumpce neviny a z ní vyvěrajícího principu v pochybnostech ve prospěch obžalovaného, zda zranění mohlo vzniknout při přiložení nože obžalovaným na krk poškozené jejím pohybem krkem přes ostří a z toho vyplývající případně hmotněprávní závěry. V případě prokázaného aktivního útoku obžalovaným nožem na krk poškozené ve zjevně pro život a zdraví citlivých oblastech, v situaci, kdy faktické zranění bylo jen velmi málo hluboké a přímo neporušovalo nejvýznamnější vnitřní části krku (tepny, žíly, hrtan, průdušnice – viz vyjádření znalce a náčrtek na č. l. 526) a zasahovalo jen do kůže a podkoží, je třeba vyhodnotit, zda je vyvrácena verze, že obžalovaný záměrně řízl poškozenou do krku jen tak, aby jí způsobil pouze mělké poranění kůže. Musí být vzato v úvahu prokázání konkrétních okolností i dlouhodobý konfliktní vztah obou účastníků, při němž se vzájemně opakovaně napadali, poškozovali své zdraví, včetně způsobu násilného sexuálního ukájení a sadomasochistických praktik. Také jsou významné psychické předpoklady obžalovaného, konstатовané v obsahu znaleckého šetření z oboru

č. 16

zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, zvýrazněná emoční nezdrcenlivost, nevyzrálost, schizoidní rysy, extrémní afektivita, zvýšená agresivita, až se sklonem k sadismu, a také jeho ovlivnění množstvím požitého alkoholu i charakter použitého značně ostrého zubatého nože (viz příloha spisu). Bude-li tato verze vyloučena, musí být bedlivě vyhodnoceno, zda si musel být vědom, že takovým jednáním může reálně způsobit závažné poranění, jímž by nedošlo k porušení pro život zásadních životně důležitých struktur krku poškozené, či dojde k poranění značně závažnějšímu život poškozené přímo ohrožující a jen v důsledku dalších okolností na jeho úmyslu a jednání nezávislých k takovému poranění a usmrcení poškozené nedošlo, včetně podrobného vyhodnocení prokázané volní složky jednání obžalovaného, jako základů naplnění subjektivní stránky úmyslného trestného jednání dle § 15 odst. 1 písm. a) či písm. b) tr. zákoníku.

17. V návaznosti na doplněné dokazování o vyžádanou úplnou obrazovou dokumentaci celého průběhu prověrky na místě (ve vztahu k obrazovému záznamu postupem dle § 213 tr. ř.) a doplnění výsledku obžalovaného a svědka T. D., případně i poškozené o obsah jejich výpovědí, učiněných v prověrce výpovědi, při posouzení hodnověrnosti jednotlivých verzí, je nezbytné po přesném vymezení jednotlivých druhů důkazů a případném doplnění či opakování postupu při jejich provedení ve vztahu k listinným důkazům výše naznačeným zákonným postupem, provést přesnější vyhodnocení těchto zásadních důkazů a z nich plynoucích skutkových zjištění nalézacím soudem, případně i přeformulování obsahu žalovaného skutkového popisu výroku rozhodnutí, a z toho vyplývající závěry hmotněprávní. Pro posouzení jak hodnověrnosti výpovědi obžalovaného a poškozené, tak důvodnosti námitek státního zástupce o snížených podmínkách resocializace obžalovaného (dle znaleckého posudku z odvětví psychologie na 3. stupni šestistupňové škály) i vzhledem k nesplnění podmínek, na něž bylo vázáno propuštění obžalovaného z vazby, je třeba zjistit okolnosti, za kterých došlo k opětovnému navázání vztahu obžalovaného a poškozené. To je potvrzeno i vyjádřením poškozené u hlavního líčení dne 28. 5. 2015, kdy pro pokračující citový vztah s obžalovaným odmítla ve věci vypovídat. Je také nezbytné zabývat se způsobem života obžalovaného i v době po propuštění z vazby i okolnostmi, za nichž se měl dopustit jednotlivých přestupků, včetně jeho jednání, dokumentovaného doplněným trestním spisem se zjištěním, jaký je výsledek přestupkového řízení, k němuž mělo být jednání obžalovaného postoupeno. Uvedené skutečnosti pak musí být řádně vyhodnoceny při posouzení případného uložení adekvátního trestu obžalovanému, aby splňoval veškeré zákonné podmínky pro ukládání trestních sankcí dle § 37, § 38 a § 39 a násl. tr. zákoníku a odpovídal povaze a závažnosti trestného činu i osobním a dalším poměrům obžalovaného a zejména reálným možnostem jeho nápravy, účinkům a důsledkům, které od trestu lze pro jeho budoucí život očekávat a také zajištění nezbytné ochrany před jeho dalším možným agresivním jednáním či jiným porušováním zákonů a pravidel společnosti.

18. Ve vztahu k dílčím námitkám odvolání obžalovaného je především nutno uvést, že odvolací soud se neztotožňuje s nezbytnou potřebou doplnění dokazování o psychologické vyšetření poškozené, stran její obecné či specifické věrohodnosti. Je také zřejmé, že obžalovaný ve své odvolací argumentaci zaměňuje svá obhajovací tvrzení a skutkové popisy za skutečně objektivními důkazy podložená fakta a snaží se o uplatnění svého subjektivního výkladu jednotlivých skutečností, jenž je ve významném rozporu s výsledky dalšího dokazování. Z ničeho také nelze dovodit objektivní závěr o existenci jakéhokoliv zásadního jednostranného předchozího zavrženíhodného jednání poškozené vůči obžalovanému, jež by vzniku jejího zranění předcházelo. Naopak je zřetelné, že konflikt obou podnapijících osob byl vzájemný, odpovídající jejich dlouhodobému konfliktnímu vztahu, plnému vzájemných verbálních i fyzických útoků. Není tak podklad pro hodnocení jeho jednání jako spáchaného v silném rozrušení, ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli nebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozené, jehož se obžalovaný domáhal.

19. Závěrem lze konstatovat, že v důsledku nesprávného postupu soudu prvního stupně při provádění jednotlivých důkazů, s porušením závazných procesních pravidel, a tím i absence části významných důkazů, k nimž nalézací soud mohl a měl ve svém hodnotící činnosti přihlédnout, bylo nutno považovat dosavadní dokazování za neúplné, dílem vykazující závažné vady řízení, z toho vyplývající skutkové a právní závěry v současném stadiu řízení tedy nemohly obstát. Odvolací soud uvedené nedostatky nemohl napravit postupem dle § 259 odst. 3 a § 263 odst. 6 tr. ř., neboť by to znamenalo obtížně proveditelné dokazování nahrazující činnost soudu prvního stupně. Proto byl napadený rozsudek z podnětu odvolání obžalovaného i státního zástupce zrušen z důvodů uvedených v § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. v celém rozsahu a věc byla dle § 259 odst. 1 tr. ř. vrácena soudu prvního stupně k novému projednání. V rámci něho pak především budou napraveny vadné procesní postupy provedení dokazování jak ve vztahu k obsahu výpovědi obžalovaného a obou stěžejních svědků, učiněných při prověře výpovědi, a budou prověřena obžalovaným prezentovaná subjektivní tvrzení o jeho způsobu života, řádném pokračování ve studiu, vztahu k rodině i poškozené. Je třeba podrobně zjistit a vyhodnotit závažnost jeho přestupkových jednání a napravit formální nedostatky při provedení listinných a věcných důkazů a vyžádat chybějící část obrazového záznamu o prověře výpovědi a takový materiál jako věcný důkaz zákonným transparentním způsobem provést. Po takovém doplnění dokazování, jež nevylučuje zajištění i dalších důkazů, za podmínek § 2 odst. 5 tr. ř. je pak nutno komplexně vyhodnotit zásadní důkazy, jak jednotlivě, tak ve vzájemné souvislosti, při respektu ke všem základním zásadám trestního řízení, zejména se zaměřením na nepochybné zjištění subjektivní stránky prokázaného jednání obžalovaného ve vztahu k možnému následku na zdraví či ohrožení života poškozené. Z toho pak soud prvního stupně učiní adekvátní hmotněprávní

závěry. V případě prokázání viny obžalovaného pak zaměří svoji pozornost ke komplexnímu hodnocení podmínek pro ukládání trestu, se zhodnocením všech podstatných skutečností, za respektu k zákonným podmínkám a účelu trestu, vzhledem k závažnosti jednání, okolnostem případu, případně povaze a závažnosti pokusu o trestný čin, osobě pachatele a možnostem jeho nápravy.

č. 16

Č. 17

Č. 17

Řízení o odvolání, Neveřejné zasedání, Důvod dovolání, že byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného
§ 258 odst. 1, 2, § 263 odst. 1 písm. b), § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

Odvolací soud nemůže v neveřejném zasedání postupem podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. k odvolání podanému též proti výroku o vině rozhodnout podle § 258 odst. 1, 2 tr. ř. a zrušit napadený rozsudek jen ve výroku o trestu a v tomto rozsahu věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí s tím, že odvolání proti výroku o vině nepokládá za důvodné. Takto lze rozhodnout pouze ve veřejném zasedání, a neučiní-li tak odvolací soud, může tím založit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 11 Tdo 1380/2017, ECLI:CZ:NS:2017:11.TDO.1380.2017.3)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného M. H. zrušil ohledně tohoto obviněného rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, č. j. 12 To 15/2017-1442, i jemu předcházející rozhodnutí, a to rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, č. j. 12 To 89/2016-1157, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, byl obviněný M. H. uznán vinným pod body 1)–4) zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, zčásti dokonaným, zčásti nedokonaným, ukončeným ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, za což byl podle § 283 odst. 3 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání osmi roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku mu byl dále

uložen trest propadnutí věci, a to věci blíže specifikovaných na str. 5–13 výroku rozsudku. Podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku bylo vysloveno též zabránění věci.

2. Stalo se tak na podkladě skutkových zjištění, že:

1) obvinění M. H. a M. M.

č. 17

od blíže nezjištěné doby, nejméně od července roku 2013 do zadržení policejním orgánem dne 8. 12. 2015, postupně v prostorách rodinného domu v obci S., v domě – zemědělské usedlosti v obci R. u H. a obviněný M. H. sám v rodinném domě – zemědělské usedlosti v obci T., a dále oba společně v rodinném domě v obci O., vše v Pardubickém kraji, zřídili pěstírny konopí setého indického, v nichž skrytým vnitřním způsobem za využití sofistikovaných botanických a technických prostředků, a to speciálních živných roztoků, zavlažovacích zařízení, předřadníků, výbojkových svítidel a ventilačních potrubí vzduchotechniky s uhlíkovými filtry pěstovali v pěstebních stanech za takto uměle vytvořených podmínek rostliny konopí setého indického v úmyslu získat vysoce prošlechtěný kultivar konopí s vysokým obsahem kanabinoidních látek za účelem jeho následného sklizení a sušení do stavu způsobilého ke spotřebě jako drogu marihuany obsahující vysoký podíl psychotropní látky delta-9-tetrahydrokanabinol, celkem provedli nejméně 9 sklizní, z nichž získali nejméně 22 kg marihuany v hodnotě 1 870 000 Kč při prodejní ceně 85 Kč za 1 gram drogy, vyrobenou drogu následně M. H. distribuoval dalším osobám a ze zisku vyplácel M. M.; ke dni zadržení takto pěstovali celkem 568 kusů rostlin konopí setého indického v různých fázích vývoje o výšce 10 až 70 cm, a to v pěstírně ve S. 270 rostlin konopí o výšce 10 až 30 cm, v pěstírně v R. u H. 200 rostlin konopí o výšce 7 až 10 cm a v pěstírně v O. 98 ks rostlin konopí o výšce 25 až 70 cm, ze kterých bylo možno získat celkem nejméně 30 467 gramů upotřebitelné sušiny s obsahem THC nejméně 15,47 % hmotnostních s dalším předpokládaným ziskem nejméně 2 589 695 Kč při prodejní ceně 85 Kč za 1 gram drogy,

2) obvinění M. H. a M. M.

v době nejméně od prosince 2014 do zadržení policejním orgánem, společně s již odsouzeným D. F., dne 8. 12. 2015 v rodinném domě v obci Ch., Pardubický kraj, zřídili pěstírnu konopí setého indického, v níž skrytým vnitřním způsobem za využití sofistikovaných botanických a technických prostředků, a to speciálních živných roztoků, zavlažovacích zařízení, předřadníků, výbojkových svítidel a ventilačních potrubí vzduchotechniky s uhlíkovými filtry pěstovali ve 2 pěstebních stanech za takto uměle vytvořených podmínek rostliny konopí setého indického v úmyslu získat vysoce prošlechtěný kultivar konopí s vysokým obsahem kanabinoidních látek za účelem jeho následného sklizení a sušení do stavu způsobilého ke spotřebě jako drogu marihuany obsahující vysoký podíl psychotropní látky delta-9-tetrahydrokanabinol, přičemž provedli nejméně 2 sklizně, z nichž získali nejméně 6 kg marihuany v hodnotě 510 000 Kč při prodejní ceně 85 Kč za 1 gram drogy, vyrobenou drogu násled-

ně M. H. distribuoval dalším osobám v Pardubickém kraji a ze zisku vyplácel M. M. a D. F.,

3) obvinění M. H. a P. H.

v době nejméně od června 2013 do zadržení policejním orgánem dne 8. 12. 2015 ve skladových prostorách domu – objektu bývalého hostince v obci T., Pardubický kraj, zřídili pěstírnu konopí setého indického, v níž skrytým vnitřním způsobem za využití sofistikovaných botanických a technických prostředků, a to speciálních živných roztoků, zavlažovacích zařízení, předřadníků, výbojkových svítidel a ventilačních potrubí vzduchotechniky s uhlíkovými filtry pěstovali za takto uměle vytvořených podmínek rostliny konopí setého indického v úmyslu získat vysoce prošlechtěný kultivar konopí s vysokým obsahem kanabinoidních látek za účelem jeho následného sklizení a sušení do stavu způsobilého ke spotřebě jako drogu marihuany obsahující vysoký podíl psychotropní látky delta-9-tetrahydrokanabinol, postupně provedli nejméně 10 sklizní s celkovým výnosem asi 50 kg marihuany v hodnotě nejméně 4 250 000 Kč při prodejní ceně 85 Kč za 1 gram drogy, vyrobenou drogu následně M. H. distribuoval dalším osobám a ze zisku vyplácel P. H., ke dni zadržení pěstovali 46 rostlin konopí setého indického v různých fázích vývoje o výšce 13 až 40 cm, ze kterých bylo možno získat celkem nejméně 1 642,9 gramů upotřebitelné sušiny, a již sklídili a sušili dalších 416 rostlin konopí setého indického o velikosti 80 cm, z nichž bylo možno získat 6 062 gramů upotřebitelné sušiny s obsahem THC nejméně 11,3 % hmotnostních, s dalším předpokládaným ziskem nejméně 654 840 Kč při prodejní ceně 85 Kč za 1 gram drogy,

4) obviněný M. H.

– v době od blíže nezjištěného dne roku 2013 do listopadu 2015, v místě svého trvalého bydliště v O. a v areálu S. v P. poskytl postupně výměnou za různé věci nebo služby v desítkách případů celkem asi 500 g marihuany F. S.,

– v době od počátku roku 2015 do listopadu 2015 na parkovišti u obecního úřadu v obci O. prodával v množstvích od 100 g do 500 g, v jednom případě v množství 2 kg, marihuany za cenu 85 Kč za 1 g J. Š., a celkem mu tak prodal nejméně 5 kg marihuany za částku 400 000 Kč,

– v období od června do července 2015 v obci O. a na dalších neustanovených místech okresu P. daroval nejméně v pěti případech marihuany v celkovém množství 5–10 g D. K.,

– v období od jarních měsíců roku 2013 do zadržení policejním orgánem dne 8. 12. 2015 v P. u K. v ul. S. K. N., v O. a na dalších místech Pardubického kraje prodal prostřednictvím P. H. v roce 2013 ve dvou případech vždy 30 ks, v roce 2014 ve 4 případech vždy 60 až 80 ks a v roce 2015 ve 4 případech 60 až 80 ks a v 1 případě 150 ks řízků konopí setého indického odrůdy Heis J. M., a to za cenu 70 Kč za 1 rostlinu, a celkem mu tak prodal v 11 případech konopí seté indické v počtu nejméně 770 rostlin za částku nejméně 53 900 Kč.

3. Tímtež rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestech ohledně obviněného M. M. a obviněného P. H.

4. O odvoláních, která proti výše citovanému rozsudku podali jednak obviněný M. H., a to do výroku o vině a uložených trestech, zúčastněná osoba M. K., a jednak ve prospěch i v neprospěch obviněných M. H. a M. M. státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové, a to proti výrokům o uložených trestech propadnutí věci, rozhodl Vrchní soud v Praze dovoláním napadeným rozsudkem ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 12 To 15/2017, tak, že z podnětu odvolání obviněného M. H., zúčastněné osoby M. K. a státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. b), d), e), odst. 2 tr. ř. ohledně obviněných M. H. a M. M. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu. Současně podle § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. sám nově rozhodl tak, že obviněného M. H. za zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, zčásti dokonaný, zčásti ukončený ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, jímž byl shledán vinným rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, č. j. 12 To 89/2016-1157, odsoudil podle § 283 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmi let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a), b) tr. zákoníku obviněnému uložil trest propadnutí věci blíže specifikovaných ve výroku rozsudku. Dále podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku odvolací soud též rozhodl o zabrání v rozsudku uvedených věci.

5. Tímtež rozsudkem soud druhého stupně rovněž nově rozhodl o trestech ohledně obviněného M. M.

6. Z hlediska rekapitulace dosavadního průběhu řízení je třeba již na tomto místě připomenout, že ve věci obviněného M. H. krajský soud poprvé rozhodoval rozsudkem ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077. K odvolání obviněného M. H., které podal proti výroku o vině i trestu, a k odvolání státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové podanému v neprospěch obviněných M. H., M. M. a P. H., a to jen proti výrokům o uložených trestech, Vrchní soud v Praze, jako soud odvolací, usnesením ze dne 3. 11. 2016, č. j. 12 To 89/2016-1157, v neveřejném zasedání „... v řízení podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. ...“ rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d), e), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obviněného M. H. a státního zástupce částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077, ohledně obviněných M. H., M. M. a P. H., a to u všech těchto obviněných jen ve výrocích o uložených trestech, a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně s tím, aby ji znovu rozhodl. V návaznosti na to pak Krajský soud v Hradci Králové výše již citovaným rozsudkem ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, rozhodl znovu o vině a o trestech u obviněných M. H., M. M. a P. H.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

č. 17

7. Proti citovanému rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný M. H. prostřednictvím svého obhájce dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g), h), k), l) tr. ř. Pokud jde o důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., namítal, že v řízení předcházejícím napadenému rozsudku, tj. v řízení konaném u Vrchního soudu v Praze k projednání jeho prvního odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně ze dne 29. 6. 2016, byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného ve veřejném zasedání, neboť toto se vůbec nekonalo. Proto nebyl přítomen rozhodování odvolacího soudu dne 3. 11. 2016, kdy bylo projednáno jeho odvolání, směřující též proti výroku o vině. Je přesvědčen, že pro rozhodnutí odvolacího soudu o jeho odvolání v neveřejném zasedání nebyly splněny zákonné podmínky a nesouhlasí, že tímto způsobem bylo s odkazem na § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. „projednáno“ jeho odvolání proti výroku o vině. Odvolací soud opomněl, že rozhodoval o odvolání podaném jeho osobou i proti výroku o vině, a přesto postupoval podle § 258 odst. 1, 2 tr. ř. V otázce viny odvolací soud nezjistil vady, které by nebylo možno odstranit v rámci jednání u odvolacího soudu, a tak se tato část usnesení nemohla týkat něčeho, co bylo rozhodnuto, aniž proběhlo veřejné zasedání. Odvolací soud tak považuje za rozhodnutou otázku viny, ačkoliv by pro tuto část řízení byly splněny podmínky pro konání veřejného zasedání, které ovšem nenařídil. Domnívá se tedy, že pokud se osobně nemohl účastnit projednání svého odvolání ve veřejném zasedání a nemohl vznést své stanovisko k otázce viny, o níž bylo rozhodnuto bez něho, tak byl bezesporu zkrácen na svých právech. S ohledem na výše rozvedenou dovolací námitku obviněného lze již jen ve stručnosti konstatovat, že v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný především namítal, že soudy zjištěné jednání není mu přisouzeným trestným činem podle § 283 tr. zákoníku, nanejvýš by se mohlo jednat o přípravu k takovému trestnému činu. Zdůraznil, že sice pěstoval konopí, ale tuto činnost nelze ztotožňovat s výrobou omamné nebo psychotropní látky, přičemž ve skutkové větě rozsudku není žádná jeho jiná výrobní činnost popsána. Má za to, že popis skutku se vztahuje toliko k pěstování rostlin a k provozu pěstírny, nikoli k výrobě drogy ve smyslu § 283 odst. 3 tr. zákoníku. Ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. dovolatel vytýkal, že uložený trest odnětí svobody je v hrubém nepochopitelném poměru v porovnání s tresty spoluobviněných M. M. a P. H., a proto jej pokládá za trest uložený mimo trestní sazbu. Zdůrazňuje, že u něj byly splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu ve smyslu § 58 tr. zákoníku, stejně jak tomu bylo v případě ostatních spoluobviněných. Taktéž upozorňuje na nepřípustnost uloženého trestu propadnutí věci podle § 70 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, neboť byl vysloven též ohledně některých věcí, jež nejsou jeho vlastnictvím. V rámci

dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. obviněný napadá výrok o uloženém trestu propadnutí věci s tím, že je neúplný, neboť některé věci, kterých se má tento trest týkat, nejsou ve výroku rozsudku individuálně specifikovány a výrok o jejich propadnutí je v zásadě nepřezkoumatelný. Nesprávným shledává i výrok o zabrání věci podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, neboť při zabrání věci musí být výslovně označena osoba (pokud je známa), které se zabrání týká a která má mít postavení zúčastněné osoby, což se v daném případě nestalo. Namítá též, že v napadeném rozsudku vrchního soudu chybí výrok ohledně odvolání zúčastněné osoby M. K., přičemž vzhledem k uloženému trestu propadnutí věci se jej absence tohoto výroku bezprostředně dotýká. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., obviněný má za to, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 12 To 89/2016, vlastně nebylo rozhodnuto o jím podaném odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně ze dne 29. 6. 2016, což dovozuje též z toho, že v něm absenteje zamítavý výrok ohledně jeho odvolání, stejně jako výrok, že „v ostatním (ohledně viny) rozsudek zůstává v platnosti“. Jestliže Krajský soud v Hradci Králové rozhodl o vině i v rozsudku ze dne 21. 12. 2016, pak nejde o výrok duplicitní, jak má za to vrchní soud, který se z tohoto důvodu nesprávně odmítl zabývat jeho odvoláním proti výroku o vině. Obviněný závěrem dovolání navrhl, „... aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 12 To 15/2017, a zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující (rozsudky Krajského soudu v Hradci Králové, sp. zn. 9 T 6/2016, a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 12 To 89/2016) a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové nové projednání a rozhodnutí ve věci“.

8. Z vyjádření státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) k podanému dovolání předně vyplývá, že v dané věci došlo k netypickému procesnímu postupu, kdy v důsledku způsobu rozhodování odvolacího vrchního soudu výroky o vině a o trestu nabyly právní moci odděleně. Z hlediska dovolacího řízení poukázal na doktrinální výklad, který v takové situaci dovozuje, že i v případě, že výrok o vině nabyl právní moci samostatně v dřívější fázi řízení a teprve následně je rozhodováno o trestu, plyne lhůta k podání dovolání též proti výroku o vině až od doručení později učiněného rozhodnutí o oddělitelném výroku o trestu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3143). Státní zástupce má za to, že v nyní předkládané věci je obviněný oprávněn namítat nesprávnost výroku o vině přesto, že nyní napadeným rozsudkem nebyl tento výrok již přezkoumáván, a s ohledem na to, že výrok o vině nabyl právní moci již dříve na podkladě usnesení vrchního soudu ze dne 3. 11. 2016, ani nebyl odvolací soud povinen jej přezkoumávat. Ve vztahu k uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. státní zástupce uvedl, že tento dovolací důvod, který je dán tehdy, pokud se ko-

nalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna, byl jím uplatněn důvodně, neboť tímto byl zkrácen na svém právu, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti, a mohl se tak vyjádřit ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). Dle názoru státního zástupce je tak třeba pod uvedený dovolací důvod podřadit i situaci, pokud bylo rozhodováno v neveřejném zasedání, ačkoli s ohledem na povahu věci mělo být konáno zasedání veřejné, jak k tomu došlo v nyní předkládané věci rozhodnutím Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 12 To 89/2016, když i takovýmto postupem bylo podstatným způsobem zasaženo do práva obviněného na projednání věci v jeho přítomnosti. Ačkoli § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. umožňuje zrušení napadeného rozhodnutí v neveřejném zasedání též v případě, je-li zřejmé, že vadu nelze odstranit ve veřejném zasedání, toto dle názoru státního zástupce míří na situace, kdy lze předpokládat další postup v řízení, v jehož rámci bude mít obviněný možnost i nadále realizovat svá procesní práva. Nelze jej tedy užít tak, aby došlo ohledně určitého oddělitelného výroku k nastolení stavu právní moci, zvláště, jedná-li se o stěžejní výrok o vině. Poukazuje na to, že rozhodování v neveřejném zasedání je výjimkou z obecného pravidla, že o odvolání je třeba rozhodovat ve veřejném zasedání, a to v kontextu s ústavně zaručeným právem obviněného na projednání věci v jeho přítomnosti. Popsaným postupem vrchního soudu však toto právo obviněného, jež je třeba považovat za komponent širšího ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces, nebylo důsledně respektováno, neboť vrchní soud fakticky obviněnému odňal možnost ve veřejném zasedání prezentovat své námítky proti výroku o vině. Citovaným rozhodnutím totiž vrchní soud nastolil právní moc výroku o vině, aniž měl obviněný možnost se k tomu osobně jakkoli vyjádřit. Pokud tedy vrchní soud při svém rozhodování ve věci vedené pod sp. zn. 12 To 89/2016 hodlal meritorně přezkoumat výrok o vině, měl tak učinit ve veřejném zasedání, k čemuž však nedošlo. Za tohoto stavu podle státního zástupce Vrchní soud v Praze již svým prvotním kasačním rozhodnutím ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. 12 To 89/2016, zatížil řízení v dané věci vadou spočívající v porušení práva obviněného na projednání věci v jeho přítomnosti, kterou lze podřadit pod citovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. V návaznosti na to nemůže obstát jak na něj navazující rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, tak ani nyní napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, č. j. 12 To 15/2017-1442. Všechna tři uvedená rozhodnutí je tak dle názoru státního zástupce třeba procesně vyřešit, aby měl Vrchní soud v Praze možnost řádně a v přítomnosti obviněného projednat odvolání všech oprávněných osob proti prvotnímu rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077.

III. Přípustnost dovolání

č. 17

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací se při posuzování podaného mimořádného opravného prostředku předně zabýval tím, zda je dovolání obviněného M. H. přípustné podle § 265a odst. 1, 2 tr. ř. a zda bylo podáno oprávněnou osobou v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.).

Podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. je dovolání přípustné proti pravomocnému rozhodnutí soudu druhého stupně ve věci samé, jímž se rozumí rozsudek, kterým byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popřípadě ochranné opatření nebo bylo upuštěno od potrestání. Podle § 265e odst. 1 tr. ř. se dovolání podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje.

10. Citace těchto ustanovení je v posuzované věci namístě s ohledem na poněkud atypickou procesní situaci, kdy v důsledku rozhodování odvolacího soudu výroky o vině a o trestu nabyly ve vztahu k dovolateli právní moci odděleně (viz rekapitulace dosavadního průběhu řízení shora pod bodem 6. a dále též bod 15. tohoto usnesení).

11. Pokud je přípustnost dovolání podmíněna existencí pravomocného odsuzujícího rozsudku ve smyslu § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., pak pro účely dovolání není takovým rozsudkem rozhodnutí odvolacího soudu, který zrušil rozsudek soudu prvního stupně jen ve výroku o trestu a v tomto rozsahu vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, a výrok o vině tak nabyl právní moci. Dále platí, že v takovém případě lze podat dovolání až poté, co nabyl právní moci i výrok o trestu, přičemž lhůta k podání dovolání i ve vztahu k již dříve pravomocnému výroku o vině se odvíjí od doručení pozdějšího rozsudku, kterým byl uložen trest (srov. např. DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 450, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2003, sp. zn. 6 Tdo 982/2003). Jinak řečeno, v případě, že výrok o vině nabyl právní moci samostatně v dřívější fázi řízení a teprve následně je rozhodováno o trestu, plyne lhůta k podání dovolání též proti výroku o vině až od doručení později učiněného rozhodnutí o oddělitelném výroku o trestu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3143).

12. Z výše uvedeného vyplývá, že v posuzované věci je obviněný M. H. oprávněn napadat též nesprávnost výroku o vině, ačkoliv dovoláním napadeným rozsudkem nebyl tento výrok přezkoumáván a odvolací soud jej ani nebyl oprávněn (povinen) přezkoumávat, neboť výrok o vině obviněného M. H. nabyl právní moci již dříve, na podkladě pravomocného usnesení téhož soudu ze dne 3. 11. 2016. Proto dovolání obviněného směřující v jeho věci též proti pravomocnému výroku o vině je přípustné a z obsahu spisu vyplývá, že bylo podáno včas, tj. v zá-

konné lhůtě odvíjející se od doručení rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, a na místě k tomu určeném.

13. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo zapotřebí dále posoudit otázku, zda konkrétní argumenty, o něž je dovolání opíráno, naplňují obviněným uplatněné dovolací důvody, jejichž skutečná existence je základní podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

č. 17

IV.

Důvodnost dovolání

14. Obviněný v podaném dovolání uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g), h), k), l) tr. ř. S ohledem na obsah podaného dovolání se Nejvyšší soud předně zabýval námitkami obviněného, které podřadil pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Jeho existence je založena tím, že byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Nejvyšší soud přitom shledal, že dovolací argumentace obviněného nejenže odpovídá posuzovanému dovolacímu důvodu, ale je i důvodná.

15. Lze znovu připomenout, že z obsahu trestního spisu Nejvyšší soud zjistil, že na obviněné M. H., M. M., P. H. a D. F. byla dne 4. 5. 2016 Krajským státním zastupitelstvím v Hradci Králové podána obžaloba, na jejímž podkladě Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077, uznal obviněného M. H. vinným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, zčásti dokonaným, zčásti nedokonaným, ukončeným ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustil výše již popsaným způsobem (viz skutková zjištění obsažená v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016 – bod 2. tohoto usnesení) a mimo jiné jej odsoudil k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání sedmi roků se zařazením pro jeho výkon do věznice s dozorem. Rovněž rozhodl o vině a trestu obviněných M. M., P. H. a D. F. K projednání odvolání, která proti tomuto rozsudku podali jednak obviněný M. H., a to proti výroku o vině a trestu, jednak státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové v neprospěch obviněných M. H., M. M. a P. H., a to jen proti výročkům o jim uložených trestech, dne 3. 10. 2016 nařídil předseda senátu Vrchního soudu v Praze na den 1. 11. 2016 veřejné zasedání, ovšem pokynem ze dne 20. 10. 2016 zrušil již nařízené veřejné zasedání s tím, že věc bude projednána v neveřejném zasedání. O podaných odvoláních poté rozhodl Vrchní soud v Praze dne 3. 11. 2016 v neveřejném zasedání podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. tak, že usnesením č. j. 12 To 89/2016-1157 k odvolání obviněného M. H. a státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d), e), odst. 2 tr. ř. zrušil ohledně obviněných M. H., M. M. a P. H. napadený rozsudek

č. 17

jen ve výrocích o uložených trestech a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně s tím, aby ve věci učinil nové rozhodnutí. V návaznosti na to Krajský soud v Hradci Králové výše již citovaným rozsudkem ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, nově rozhodl o vině a o trestech ohledně obviněných M. H., M. M. a P. H. Proti tomuto rozsudku podali odvolání jednak obviněný M. H., a to do výroku o vině i trestu, jednak ve prospěch i v neprospěch obviněných M. H. a M. M. do výroků o jim uložených trestech propadnutí věci státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové a dále zúčastněná osoba M. K. Vrchní soud v Praze o těchto odvoláních rozhodl rozsudkem ve veřejném zasedání dne 11. 4. 2017, sp. zn. 12 To 15/2017 (viz bod 4. tohoto usnesení), napadeným nyní projednávaným dovoláním obviněného M. H. S ohledem na výše popsanou procesní situaci i odvolací soud ve svém rozsudku ze dne 11. 4. 2017, č. j. 12 To 15/2017-1442, konstatoval, že meze jeho přezkumné činnosti byly limitovány (zúženy) v důsledku skutečnosti, že výroky o vině u obviněných M. H. a M. M. (ale i P. H.) jsou již pravomocné na základě rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, č. j. 12 To 89/2016-1157.

16. Jelikož Nejvyšší soud z níže rozvedených důvodů přisvědčil uplatněnému dovolacímu důvodu předpokládanému ustanovením § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., tak i z důvodů procesní ekonomie nebylo třeba se zabývat ostatními dovolacími námitkami obviněného. V posuzovaném případě dovolatel totiž důvodně namítá, že bylo porušeno ustanovení o jeho přítomnosti v řízení před odvolacím soudem při projednání odvolání, které podal též proti výroku o vině. Odvolací soud o něm rozhodl dne 3. 11. 2016 v neveřejném zasedání, jehož se nemohl účastnit (§ 242 odst. 2 tr. ř.), ačkoliv v něm na podkladě obviněným podaného odvolání posuzoval též otázku viny, kterou vyslovil soud prvního stupně, a v tomto rozsahu jeho odvolání z věcných důvodů nevyhověl.

17. V takovém případě musí být přítomnost obviněného u jednání odvolacího soudu umožněna nebo zajištěna, a pokud se tak v rozporu s § 263 odst. 1 tr. ř. nestane, neboť odvolací soud věc vůbec neprojedná ve veřejném zasedání, ale rozhodne o ní v neveřejném zasedání, jde též o porušení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listiny“), v němž je obsažen jeden z ústavních principů, jimiž je garantováno právo na spravedlivý proces. Podle čl. 38 odst. 2 věty první Listiny má každý právo mimo jiné na to, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti, což je nutno v daných souvislostech vykládat tak, že každému, o jehož právech a povinnostech má být v soudním řízení rozhodnuto, musí být poskytnuta možnost osobně se účastnit jednání, v němž se rozhodne. Veřejné zasedání v řízení o odvolání tak, jak je v souladu i se zásadou dvouinstančního řízení upraveno trestním řádem, vyhovuje ústavně zaručenému právu obviněného, aby byla jeho věc projednána veřejně a v jeho přítomnosti, aby mohl osobně přednést své odvolací námitky, aby se případně mohl osobně vyjá-

dřít k odvolacím námitkám jiného odvolatele, mohl navrhnout provedení nových důkazů, aby se mohl osobně vyjádřit také ke všem již provedeným důkazům atd. Podle § 263 odst. 1 tr. ř. o odvolání rozhoduje odvolací soud zásadně ve veřejném zasedání, o jehož konání je třeba obviněného přinejmenším vyrozumět, jakožto osobu, která k jeho konání dala podnět podaným odvoláním, nebo která může být přímo dotčena rozhodnutím odvolacího soudu (srov. § 233 tr. ř.). V posuzované věci však odvolací soud veřejné zasedání k projednání podaných odvolání nenařídil, přičemž odvolání obviněného směřovalo i proti výroku o vině, resp. z blíže nejasných důvodů již nařízené veřejné zasedání zrušil s tím, že věc projedná v neveřejném zasedání, a v něm ponechal beze změny obviněným napadený výrok o jeho vině z prvostupňového rozsudku.

18. Podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. může odvolací soud též v neveřejném zasedání učinit rozhodnutí podle § 258 odst. 1 tr. ř., je-li zřejmé, že vadu rozsudku nelze odstranit ve veřejném zasedání. Ustanovení § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. lze aplikovat za předpokladu dalšího pokračování v řízení, v jehož rámci bude mít obviněný, resp. odvolatel možnost realizovat svá procesní práva, nikoli však tak, aby např. ohledně oddělitelného výroku o vině, který byl napaden podaným odvoláním, došlo rozhodnutím odvolacího soudu v neveřejném zasedání k nastolení stavu právní moci, zatímco jen ohledně výroku o trestu se u soudu prvního stupně pokračovalo v řízení. V neveřejném zasedání konaném o odvolání nelze postupem podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušit napadený rozsudek z důvodů uvedených v § 258 odst. 1 tr. ř. jen částečně podle § 258 odst. 2 tr. ř., tj. za situace, že je vadná jen oddělitelná část napadeného rozsudku (oddělitelný výrok rozsudku nebo jeho oddělitelná část), jestliže ve vztahu k ostatním, nezrušeným částem nebo výrokům je třeba učinit jiné rozhodnutí ve veřejném zasedání. V takovém případě odvolací soud musí odvolání projednat a rozhodnout o něm ve veřejném zasedání (k tomu srov. FENYK, J., ČISAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., s. 623). Proto odvolací nemůže v neveřejném zasedání postupem podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. k odvolání podanému též proti výroku o vině rozhodnout podle § 258 odst. 1, 2 tr. ř. a zrušit napadený rozsudek jen ve výroku o trestu a v tomto rozsahu věc vrátit soudu prvního stupně k novému rozhodnutí s tím, že odvolání proti výroku o vině nepokládá za důvodné. Takovým částečně zrušovacím rozhodnutím, vztahujícím se jen k výroku o trestu, nemůže odvolací soud současně fakticky rozhodnout o zamítnutí podaného odvolání proti výroku o vině, aniž procesním stranám umožní účastnit se osobně projednání věci ve veřejném zasedání.

19. S ohledem na výše uvedené, v situaci, kdy o podaném odvolání obviněného M. H. bylo nesprávně rozhodováno v neveřejném zasedání, ačkoli mělo být konáno veřejné zasedání, je evidentně naplněn dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací při svém rozhodování dne 3. 11. 2016 pochybil, pokud v posuzované věci rozhodl, že o podaných

odvoláních bude konáno neveřejné zasedání, ačkoliv si byl vědom, že obviněný ve svém odvolání napadl též výrok o vině, což sám i připustil konstatováním, že „... Nepřisvědčil ... argumentům obž. M. H., který jako jediný z oprávněných stran řízení svůj opravný prostředek směřuje i do výroku o vině“. V důsledku vadného postupu odvolacího soudu nemohl obviněný uplatnit svá procesní práva vyplývající zejména z § 33 odst. 1 tr. ř. a z čl. 38 odst. 2 Listiny, a procesní postup odvolacího soudu se tak dostal do rozporu s právem obviněného na spravedlivý proces.

20. Vzhledem ke skutečnostem, které Nejvyšší soud shora vyložil a jednotlivě v předchozích odstavcích rozvedl, lze uzavřít, že vrchní soud zjevně již svým prvotním kasačním rozhodnutím ze dne 3. 11. 2016 zatížil řízení vadou spočívající v porušení práva obviněného M. H. na projednání věci v jeho přítomnosti ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. V návaznosti na to pak ve vztahu k tomuto obviněnému nemůže obstát ani na toto rozhodnutí navazující rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, stejně jako napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, č. j. 12 To 15/2017-1442, která je tak nutno rovněž zrušit. Pro úplnost lze znovu připomenout, že pokud dovolatel poukázal též na další v dovolání uplatněné námitky, Nejvyšší soud se vzhledem k výše uvedenému jimi nezabýval, neboť obviněný bude mít možnost je uplatnit už v novém odvolacím řízení.

21. Poněvadž Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného M. H. důvodným, zabýval se i možností uplatnění zásady tzv. *beneficia cohaesionis* ve vztahu k ostatním spoluobviněným (§ 265k odst. 2 věta *in fine*, § 261 tr. ř.). Protože však v posuzované věci ostatní spoluobvinění proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077, odvolání nepodali, přičemž v jejich neprospěch podal odvolání státní zástupce pouze proti oddělitelnému výroku o trestu, ohledně kterého by jinak postup podle § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. sám o sobě nebyl vyloučen, a odvolací soud výrok o jejich vině nepřezkoumával, tak Nejvyšší soud jen na tomto místě konstatuje, že ve smyslu výše uvedených ustanovení těmto spoluobviněným neprospívá důvod, pro který Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch dovolatele M. H.

22. Lze uzavřít, že Nejvyšší soud shledal, že mimořádný opravný prostředek opírající se o dovolací důvod předvídaný § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. byl obviněným M. H. podán důvodně. Proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil ve vztahu k obviněnému M. H. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2017, č. j. 12 To 15/2017-1442, a ohledně tohoto obviněného i jemu předcházející rozhodnutí, a to rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1308, a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 11. 2016, č. j. 12 To 89/2016-1157, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla pod-

kladu. Dále podle § 265l odst. 1 tr. ř. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc obviněného M. H. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

23. Úkolem Vrchního soudu v Praze jako soudu odvolacího, jemuž se předmětná věc vrací k dalšímu řízení, bude, a to při dodržení všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu, věc s největším urychlením (srov. § 2 odst. 4 věta druhá za středníkem tr. ř.) projednat v takovém rozsahu, aby mohl učinit zákonu odpovídající rozhodnutí. To znamená znovu řádně projednat odvolání obviněného M. H. a odvolání státního zástupce podané v neprospěch tohoto obviněného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 6. 2016, č. j. 9 T 6/2016-1077, a rovněž se vypořádat s námitkami, které obviněný uplatnil v dovolání.

č. 17

Č. 18

Č. 18

Poškození věřitele

§ 222 odst. 1 písm. b), písm. d) tr. zákoníku

Jednání dlužníka v podobě fiktivního postoupení pohledávky sloužícího jen jako nástroj ke (zdánlivému) zmenšení jeho majetku s důsledkem alespoň částečného zmaření uspokojení pohledávky věřitele a způsobení škody nikoliv malé na cizím majetku nelze právně kvalifikovat jako trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. S ohledem na fiktivnost právního jednání v podobě postoupení pohledávky je nutno takový čin dlužníka podřadit pod alternativu trestného činu uvedenou v § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, podle níž pachatel předstírá neexistující právo nebo závazek.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1039/2017-I., ECLI:CZ:NS:2017:5.TDO.1039.2017.4)

Nejvyšší soud k dovolání obviněných L. T., L. B. a M. G. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 8 To 43/2017, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 2 T 46/2016, a to v části, kterou byla zamítnuta jejich odvolání proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 2 T 46/2016, současně zrušil také všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 2 T 46/2016, byli obvinění L. T. a L. B. uznáni vinnými přechinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a obviněný M. G. byl uznán vinným pomocí k témuž přechinu podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Uvedená trestná činnost byla spatřována ve stručnosti v tom, že obvinění L. T. a L. B. v pozici jednatelů obchodní společnosti N., s. r. o., sepsali s obchodní společností S., s. r. o., zastoupenou obviněným M. G., po předchozí dohodě a s úmyslem zmařit uspokojení věřitelů obchodní

společnosti N., s. r. o., listinu označenou jako „Oznámení o postoupení pohledávky ze dne 17. prosince 2010“ (dále jen „oznámení o postoupení pohledávky“). V tomto oznámení bylo uvedeno, že v B. dne 17. 12. 2010 byla pohledávka obchodní společnosti N., s. r. o., ve výši 1 093 824 Kč za obchodní společnosti K., spol. s r. o., postoupena na obchodní společnost S., s. r. o., a že úhrada plnění z této pohledávky má být prováděna již na bankovní účet obchodní společnosti S., s. r. o., vedený u České spořitelny, a. s. (založený až dne 21. 12. 2010 s dispozičním oprávněním pro obviněného L. B. a s platebními kartami vydanými na jména obviněných L. T. a L. B.), ačkoliv již při podpisu oznámení o postoupení pohledávky všichni věděli, že je obchodní společnost N., s. r. o., v úpadku, neboť s touto společností bylo ke dni 29. 12. 2010 zahájeno insolvenční řízení. Poté, co bylo oznámení o postoupení pohledávky v prosinci 2010 doručeno obchodní společnosti K., spol. s r. o., tato převedla na bankovní účet obchodní společnosti S., s. r. o., finanční prostředky ve výši 1 000 000 Kč. Tímto jednáním obvinění znemožnili alespoň částečné uspokojení věřitelů obchodní společnosti N., s. r. o., uvedených ve výroku o vině.

2. Za tento přečin a dále za sbíhající se zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1 alinea 3, odst. 4 tr. zákoníku, kterými byl uznán vinným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. 3 T 85/2013, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 9 To 386/2016, byl obviněný L. T. podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tři a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Rovněž obviněný L. B. byl za uvedený přečin a dále za sbíhající se zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku a přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, kterými byl uznán vinným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. 3 T 85/2013, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 9 To 386/2016, odsouzen podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tři a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Oběma obviněným byl uložen podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárních orgánů „obchodních společností a korporací“ na dobu šesti let. V souvislosti s uložením souhrnných trestů těmto obviněným byly podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušeny výroky o trestech v rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 20. 6. 2016, sp. zn. 3 T 85/2013, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 9 To 386/2016. Byla zrušena i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na tyto výroky o trestech, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněný M. G. byl odsouzen podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku k trestu od-

něti svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvaceti čtyř měsíců, a dále mu byl uložen podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárních orgánů „obchodních společností a korporací“ na dobu tří roků.

č. 18

3. Proti rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2016, sp. zn. 2 T 46/2016, podali odvolání jednak obvinění a jednak poškozená obchodní společnost M. R., s. r. o. O těchto odvoláních rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. 8 To 43/2017, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodná.

II.**Dovolání a vyjádření k nim**

4. Obvinění L. T. a L. B. podali prostřednictvím svého obhájce proti citovanému usnesení Krajského soudu v Brně zcela shodná dovolání (v jednom podání), která opřeli o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání podal rovněž obviněný M. G., přičemž v něm uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

5. Pokud jde o dovolání obviněných L. T. a L. B., podle jejich názoru se soud prvního stupně dopustil nesprávného hmotněprávního posouzení zjištěného skutku, které mělo spočívat v tom, že ačkoliv je ve skutkové podstatě trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku uvedeno jako způsob poškození věřitele uzavření smlouvy o postoupení pohledávky, byli obvinění odsouzeni za jednání, které následuje až po takovém postoupení, a to za sepsání a podepsání oznámení o postoupení pohledávky. Ohledně toho, kdo uzavřel smlouvu o postoupení pohledávky, potom nebyl podle obviněných proveden v řízení žádný důkaz. Za obchodní společnost N., s. r. o., mohl totiž smlouvu uzavřít buď každý obviněný jakožto jednatel této obchodní společnosti samostatně, anebo oba současně.

6. Jak dále obvinění zdůraznili, po přijetí úplaty za postoupení pohledávky učinili v krátkém časovém sledu dispozici s částkou převyšující výši této úplaty. Poskytnutím této úplaty potom podle jejich názoru nemůže být založena trestní odpovědnost za přečin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku, byť by tímto jednáním zmařili nebo částečně zmařili uspokojení pohledávky věřitele, ale za splnění podmínek podle § 223 tr. zákoníku by mohlo jít o zvýhodnění věřitele.

7. Dovolací námitky obviněného M. G. rovněž směřovaly především proti právnímu posouzení skutku. Podle jeho přesvědčení skutek, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, neodpovídá použité právní kvalifikaci, protože v tzv. skutkové větě rozsudku není uvedeno, že došlo k postoupení pohledávky a kdo učinil toto právní jednání. Navíc postupník (obchodní společnost S., s. r. o.) není

účasten právního jednání, kterým se oznamuje postoupení pohledávky. Jde totiž o jednostranné právní jednání postupitele (obchodní společnosti N., s. r. o.), jehož právní účinky ve vztahu k dlužníku, bez ohledu na existenci nebo platnost smlouvy o postoupení pohledávky, nastávají až doručením oznámení o postoupení pohledávky dlužníku, a nikoli sepsáním listiny zachycující toto právní jednání. Jak dále obviněný namítl, postupník nemůže pomoci při postoupení pohledávky, protože postupník nepostupuje pohledávku, nýbrž ta je na něj postupována. Ustanovení § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se nezmiňuje o osobě, která není dlužníkem, jako o tom, kdo „nechá na sebe postoupit pohledávku“ apod., tudíž danou skutkovou podstatou nemůže být postihována druhá strana právního jednání spočívajícího v postoupení pohledávky, která není dlužníkem.

8. Podle názoru obviněného M. G. ve skutkové větě v rozsudku soudu prvního stupně chybí popis subjektivní stránky trestného činu, pokud je vedle konstatování úmyslu zmařit uspokojení věřitelů nepřímě dovozováno, že všichni obvinění měli vědět o úpadku obchodní společnosti N., s. r. o., z rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 44 INS 16149/2010, kterým bylo ovšem osvědčeno pouhé zahájení insolvenčního řízení. Okolnost, že se obchodní společnost N., s. r. o., nachází v úpadku, byla podle obviněného potvrzena až usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 3. 11. 2011, sp. zn. KSBR 44 INS 16149/2010. Přitom původní insolvenční návrh nebyl sám o sobě důvodným, ale jeho důvodnost byla dovozována až na základě přihlášky pohledávky jednoho z věřitelů. Nakonec obviněný nepovažuje za zřejmé a ani to není ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně uvedeno, v čem spočívá jeho úmysl pomoci k dané trestné činnosti, pokud on sám nebyl statutárním orgánem obchodní společnosti N., s. r. o.

9. Závěrem svých dovolání obvinění navrhli, aby Nejvyšší soud zrušil jak napadené usnesení odvolacího soudu, tak i rozsudek soudu prvního stupně a aby tomuto soudu přikázal věc k novému projednání a rozhodnutí.

10. Nejvyšší státní zástupce se vyjádřil k dovoláním všech obviněných prostřednictvím státní zástupkyně činné u Nejvyššího státního zastupitelství. Pokud jde o společnou námitku, kterou obvinění poukazovali na rozpor mezi popisem skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně a k němu přiřazenou právní větou o tom, že k částečnému zmaření uspokojení věřitelů došlo postoupením pohledávky, pak státní zástupkyně přisvědčila obviněným. Podle skutkové větě totiž obvinění participovali na trestné činnosti sepsáním oznámení o postoupení pohledávky, a nikoliv právním jednáním spočívajícím v postoupení pohledávky. Námitka obviněných L. T. a L. B. ohledně úplaty za postoupení pohledávky se podle státní zástupkyně mýlí s popisem skutku a vybočuje z rámce daného trestního řízení, protože zde není rozhodné, zda byla poskytnuta úplata za údajné postoupení pohledávky, či nikoliv.

11. Ačkoliv v daném případě bylo postoupení pohledávky toliko fiktivní, podle názoru státní zástupkyně soudy nepodřadily tuto skutkovou okolnost pod tomu

odpovídající část právní věty o jiném zmenšování dlužníkovu majetku ve smyslu § 222 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku. Jestliže tedy došlo k dokonání poškozujícího jednání způsobem uvedeným v tomto ustanovení trestního zákoníku, nemohla pomocná aktivita obviněného M. G. spadat do jím poukazovaného období (po údajném postoupení předmětné pohledávky postupitele), ale odehrála se až v období sepsání fiktivního oznámení o této neexistující majetkové dispozici dlužníka, kterým se jakožto zplnomocněný zástupce postupníka podílel na takovém způsobu informování obchodní společnosti K., spol. s r. o., že tato na jeho podkladě převedla na bankovní účet obchodní společnosti S., s. r. o., platbu odpovídající jejímu závazku vůči obchodní společnosti N., s. r. o. Takovým způsobem tedy obviněný M. G. napomohl obviněným L. T. a L. B. k vyvedení finančních prostředků obchodní společnosti N., s. r. o., z dosahu jejích věřitelů.

12. Státní zástupkyně nesouhlasí s námitkou obviněného M. G., že v popisu skutkových okolností chybí vyjádření jeho úmyslu být pomocníkem na trestné činnosti zbylých obviněných, když ani neměl vědomí o aktuálních hospodářských poměrech obchodní společnosti N., s. r. o., v době posuzovaného jednání a ani ho nemohl mít. Obviněný totiž nerespektuje znění skutkové věty rozsudku soudu prvního stupně, podle které všichni obvinění jednali společně po předchozí vzájemné dohodě a při podpisu zmíněného oznámení o postoupení pohledávky také všichni obvinění věděli, že je obchodní společnost N., s. r. o., v úpadku. Státní zástupkyně považuje za podstatné, že se obviněný M. G. „připodepsal“ pod oznámení o uvedené dispozici s majetkovým právem obchodní společnosti N., s. r. o., s tím vědomím, že v případě jejího reálného uskutečnění by se jí musel účastnit za druhou smluvní stranu. Jak přitom vyplývá z popisu skutkové věty, až na podkladě takového nepravdivého oznámení o postoupení pohledávky, a tím i pokynu ke směřování všech úhrad, které měly být ve prospěch obchodní společnosti N., s. r. o., na bankovní účet jím zastoupeného postupníka, založil tento bankovní účet a zřídil platební karty pro jejich držitele, tj. obviněné L. T. a L. B. Proto podle názoru státní zástupkyně obviněný M. G. byl přinejmenším srozuměn s tím, že svým jednáním napomáhá zbylým spoluobviněným ke zdánlivému zmenšování majetku obchodní společnosti N., s. r. o.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud po zjištění, že byly splněny všechny formální a obsahové podmínky k podání dovolání, dospěl k následujícím závěrům.

14. Pokud jde o dovolací důvody, všichni obvinění opřeli svá dovolání o § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Obviněný M. G. navíc argumentuje naplněním dovolacího důvodu uvedeného v § 265b

odst. 1 písm. l) tr. ř., který lze dovodit, když bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Pokud jde o dovolání obviněných L. T. a L. B., oba měli správně poukázat rovněž na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., protože odvolací soud zamítl jejich odvolání a obvinění vytýkají existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v předcházejícím řízení. Nicméně i přes tento formální nedostatek všichni obvinění správně vystihli podstatu důvodu dovolání, a proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 až 5 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí i řízení mu předcházející. Po tomto přezkoumání dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání všech obviněných jsou částečně důvodná, a usnesení odvolacího soudu tedy nemůže obstát.

IV.

Důvodnost dovolání

1. K trestnému činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku

15. Podstatou trestného činu poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku je poškodzovací jednání směřující sice vůči majetku dlužníka, ale v konečném důsledku poškozující majetek věřitele, do něhož se nedostane odpovídajícího plnění z majetku dlužníka. Podle § 222 odst. 1 tr. zákoníku je tento trestný čin dokonán, tedy uspokojení pohledávky věřitele je alespoň částečně zmařeno, jestliže pachatel (dlužník) v důsledku majetkových dispozic či jiných jednání uvedených v tomto ustanovení již není schopen poskytnout věřiteli plnění v celém rozsahu v souladu s obsahem závazkového právního vztahu a dlužník již nemá vliv ani na to, zda byl nebo bude jeho závazek vůči věřiteli splněn jinak než z dlužníkova majetku (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2211).

16. Podle alternativy uvedené v § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se dopustí trestného činu poškození věřitele ten, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou. V tomto ustanovení trestního zákoníku jsou tedy obsaženy dva způsoby poškození věřitele. Prvním z nich je postoupení pohledávky dlužníka jiné osobě (viz § 1879 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. z.“; v době spáchání skutku bylo upraveno v § 524 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013, dále ve zkratce „obč. zák.“). Postoupení pohledávky představuje zvláštní způsob zcizení

majetku dlužníka, bylo-li možné na podkladě postoupené pohledávky dosáhnout takového plnění do majetku dlužníka, které bylo použitelné k uspokojení pohledávky poškozeného věřitele. Druhým způsobem poškození věřitele ve smyslu § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je převzetí dluhu pachatelem (viz § 1888 a násl. o. z.), které znamená zatížení majetku dlužníka dalším závazkem, v důsledku něhož nemůže původní věřitel dosáhnout plného uspokojení své pohledávky, ačkoli bez převzetí dluhu dlužníkem by tomu tak nebylo a věřitel mohl být uspokojen (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2214 a 2215).

17. K právnímu jednání (úkonu) spočívajícímu v postoupení pohledávky Nejvyšší soud připomíná, že jak podle nyní platné právní úpravy, tak podle úpravy účinné ke dni spáchání skutku, k němu může dojít na podkladě smlouvy, která se uzavírá mezi původním věřitelem (postupitelem) a jiným subjektem (postupníkem), přičemž tento (nový) subjekt nastupuje na místo původního věřitele. Jde o dvoustranné právní jednání (dříve právní úkon) bez účasti dlužníka, jehož souhlasu ani předchozího vyrozumění není třeba, protože změna v osobě věřitele se nedotýká práv a povinností dlužníka ze závazkového vztahu. Postoupení pohledávky oznamuje postupitel dlužníkovi. Pokud není dlužník vyrozuměn o postoupení pohledávky na postupníka, platí, že se zproští svého závazku plněním postupiteli, který se tak ovšem bezdůvodně obohatí, jestliže přijme dané plnění dlužníka.

18. V nyní posuzované trestní věci podle rozhodných skutkových zjištění vyjádřených ve výroku o vině a dále rozvedených v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně ve skutečnosti nedošlo k postoupení pohledávky obchodní společnosti N., s. r. o., ve výši 1 093 824 Kč na obchodní společnost S., s. r. o., a tedy toto právní jednání bylo toliko fiktivní (viz s. 19 a 20 rozsudku soudu prvního stupně, kde je důkladně odůvodněno, proč nedošlo k postoupení této pohledávky, a dále s. 9 usnesení odvolacího soudu, který potvrdil tento závěr soudu prvního stupně). Podstatou jednání, jehož se obvinění dopustili, bylo úmyslné vyvedení finančních aktiv z obchodní společnosti N., s. r. o., a tedy reálné zmenšení jejího majetku prostřednictvím písemného právního jednání označeného jako „Oznámení o postoupení pohledávky ze dne 17. prosince 2010“, které bylo učiněno obviněnými L. T. a L. B. jakožto jednatelem této obchodní společnosti ve vztahu k obchodní společnosti S., s. r. o., kterou na základě zmocnění jejím statutárním orgánem zastupoval obviněný M. G. V oznámení o postoupení pohledávky bylo stranami stanoveno, že plnění z postoupené pohledávky má obchodní společnost K., spol. s r. o., jako dlužník převést na bankovní účet obchodní společnosti S., s. r. o., (účet byl založen s dispozičním oprávněním pro obviněného L. B. a s platebními kartami vydanými na jména obviněných L. T. a L. B.), přičemž poté obchodní společnost K., spol. s r. o., skutečně převedla na tento bankovní účet finanční prostředky ve výši 1 000 000 Kč (dne 29. 12. 2010 částku ve výši 400 000 Kč a dne 8. 3.

2011 částku ve výši 600 000 Kč). Tímto jednáním, provedeným s vědomím, že je obchodní společnost N., s. r. o., v úpadku, tedy obvinění znemožnili alespoň částečné uspokojení pohledávek věřitelů této společnosti, uvedených ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně. Celková výše pohledávek zmíněných věřitelů přesahovala částku 19 000 000 Kč (toliko jistiny pohledávek), a jelikož byla výše předmětné a fiktivně postoupené pohledávky nižší než celková výše dluhů obchodní společnosti N., s. r. o., vůči specifikovaným věřitelům, výše škody způsobené obviněnými činí právě částku ve výši této pohledávky, a to 1 093 824 Kč, což představuje značnou škodu ve smyslu § 138 odst. 1 tr. zákoníku.

19. Podle právní věty rozsudku soudu prvního stupně obvinění L. T. a L. B. na základě zjištěného skutku společným jednáním částečně zmařili uspokojení svých věřitelů tím, že postoupili svou pohledávku a způsobili takovým činem značnou škodu. Jejich čin byl potom právně kvalifikován jako přečin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Obviněný M. G. podle právní věty zase popsaným skutkem usnadnil jiným spáchání trestného činu tím, že pomohl částečně zmařit uspokojení jejich věřitelů tím, že tito postoupili svou pohledávku a způsobili takovým činem značnou škodu, čímž spáchal pomoc k přečinu poškození věřitele podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 222 odst. 1 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Nejvyšší soud po přezkumu zákonnosti a odůvodněnosti napadeného usnesení a jemu předcházejícího rozsudku dospěl k závěru, že pokud soud prvního stupně subsumoval jednání obviněných za daných skutkových okolností pod skutkovou podstatu trestného činu poškození věřitele v té alternativě, která předpokládá zmaření alespoň částečného uspokojení věřitele postoupením pohledávky dlužníka, pak došlo k nesprávnému právnímu posouzení skutku, a tím k naplnění dovolacího důvodu uplatněného obviněnými. Jestliže totiž bylo úmyslem obviněných vyvést peněžní prostředky z obchodní společnosti N., s. r. o., a tím zmařit alespoň částečné uspokojení jejich věřitelů prostřednictvím fiktivního, čili neexistujícího, právního jednání (úkonu) v podobě postoupení pohledávky, jehož obvinění využili pouze jako nástroje k odčerpání majetku použitelného k uspokojení pohledávek věřitelů, není možné uvedené jednání kvalifikovat jako trestný čin poškození věřitele v jeho alternativě podle § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Ke stěžejnímu právnímu jednání (úkonu), tedy k postoupení pohledávky, které je znakem skutkové podstaty trestného činu v tomto ustanovení, totiž ve skutečnosti nedošlo. Ostatně soud prvního stupně v popisu skutku argumentuje „Oznámením o postoupení pohledávky ze dne 17. prosince 2010“, na jehož podkladě skutečně nemohlo dojít k žádnému postoupení pohledávky, jak správně vytkl obviněný M. G. ve svém dovolání. Zmíněné oznámení ovšem bylo podkladem k tomu, aby obchodní společnost K., spol. s r. o., poskytla plnění z dluhu, který měla vůči obchodní společnosti N., s. r. o., nikoli ve prospěch tohoto věřitele, ale na bankovní účet a ve prospěch obchodní společnosti S., s. r. o.

20. Na základě zjištěných skutkových okolností lze v jednání obviněných spatřovat naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele v alternativě uvedené v § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, která předpokládá poškození jednání dlužníka v podobě předstírání nebo uznání neexistujícího práva nebo závazku, případně v alternativě podle § 222 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, která postihuje poškození věřitele ze strany dlužníka předstíráním úpadku nebo jiným zdánlivým zmenšováním majetku nebo předstíráním jeho zániku. V nyní projednávané věci sice spočívá správné právní posouzení skutku pouze ve zvolení jiné, náležité možnosti způsobu spáchání trestného činu v rámci § 222 odst. 1 tr. zákoníku (byť bez vlivu na změnu hrozícího trestu). Nicméně Nejvyšší soud shledal, že uvedená otázka, která vyžaduje stanovení správné právní kvalifikace jednání dlužníka v podobě fiktivního postoupení pohledávky sloužícího jen jako nástroj ke (zdánlivému) zmenšení jeho majetku s důsledkem alespoň částečného zmaření uspokojení pohledávky věřitele a způsobení škody nikoliv malé na cizím majetku, má po právní stránce zásadní význam. V zájmu jednoty a zákonnosti rozhodování soudů nižších stupňů a vzhledem k tomu, že jde o otázku dosud judikatorně neřešenou, bylo třeba učinit jednoznačný závěr, že takové jednání nelze právně kvalifikovat jako trestný čin poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, ale jako jinou alternativu téhož trestného činu. S ohledem na závěr soudů nižších stupňů o fiktivnosti právního jednání v podobě postoupení pohledávky považuje Nejvyšší soud za nejvýstižnější alternativu podle § 222 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, podle níž pachatel předstírá neexistující právo nebo závazek. Obvinění L. T. a L. B. totiž zmíněným „Oznámením o postoupení pohledávky ze dne 17. prosince 2010“ předstírali existenci závazku vyplývajícího ze smlouvy o postoupení pohledávky, a tedy i existenci práva údajného postupníka – obchodní společnosti S., s. r. o., na plnění ze závazku, který měla obchodní společnost K., spol. s r. o., vůči obchodní společnosti N., s. r. o. Tím nedošlo k očekávanému plnění ve prospěch majetku posledně jmenované společnosti, z něhož by mohly být uspokojeny pohledávky jejích věřitelů. Obviněný M. G. pak k tomu poskytl určitou součinnost jako osoba vystupující za fiktivního postupníka.

21. Nejvyšší soud tedy vzhledem k výše uvedenému shledal důvodnou společnou námitku obviněných, kterou zpochybnili správnost právního posouzení skutku soudem prvního stupně.

22. Nad rámec uvedeného Nejvyšší soud upozorňuje na určitý rozpor v odůvodnění rozhodnutí soudů obou nižších stupňů, v nichž se na některých místech nesprávně uvádí, že došlo ke shora zmíněnému postoupení pohledávky obchodní společnosti N., s. r. o. Jak ovšem zcela jasně vyplývá z popisu skutku ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně i z celkového kontextu odůvodnění obou rozhodnutí soudů (viz s. 19 a 20 rozsudku soudu prvního stupně a s. 9 usnesení odvolacího soudu), soud prvního stupně i odvolací soud považoval za prokázanou skutečnost, že postoupení dané pohledávky bylo fiktivní a ve skutečnosti k němu nedošlo.

2. K ostatním námitkám obviněných

23. Námitky všech obviněných, které se týkají okolností údajného postoupení pohledávky obchodní společnosti N., s. r. o., na obchodní společnost S., s. r. o. (tedy např. nedostatečné prokázání toho, kterého dne a kým bylo toto právní jednání učiněno), považuje Nejvyšší soud za bezpředmětné, jelikož soudy nižších stupňů učinily jednoznačný skutkový závěr, který nemůže Nejvyšší soud zpochybňovat a podle něhož vůbec nedošlo k postoupení zmíněné pohledávky, protože toto právní jednání bylo jen fingované.

24. Pokud jde o tvrzení obviněných L. T. a L. B., podle něhož poskytnutím úplaty za postoupení pohledávky není založena jejich trestní odpovědnost za poškození věřitele ve smyslu § 222 odst. 1 tr. zákoníku, ale případně by mohlo jít o trestný čin zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku, přičemž oba obvinění poukazují na existenci úplaty za postoupení předmětné pohledávky, Nejvyšší soud nemohl tyto výhrady akceptovat. Obvinění tím totiž pouze polemizují se skutkovými závěry soudu prvního stupně a nerespektují jejich vyjádření v popisu zjištěného skutku uvedeném v odsuzujícím rozsudku. Přitom po provedeném dokazování soud prvního stupně dospěl k závěru, že nedošlo k úplatě za údajné postoupení pohledávky ze strany obchodní společnosti S., s. r. o. (viz s. 19 rozsudku soudu prvního stupně). Tato prokázaná skutečnost byla ostatně jedním z východisek pro závěr soudů obou stupňů, podle něhož bylo postoupení zmíněné pohledávky jen fiktivní a ve skutečnosti k němu nedošlo. Proto i otázka, zda došlo k úplatě za toto údajné postoupení, či nikoliv, je bezpředmětná.

25. Nejvyšší soud nesdílí ani pochybnosti obviněného M. G., který v popisu skutku v rozsudku soudu prvního stupně postrádá vyjádření jeho úmyslu být účastníkem na trestné činnosti zbylých dvou obviněných. Závěr o formě zavinění je závěrem právním, který se zakládá na konkrétních skutkových zjištěních soudu. Skutková věta pak musí obsahovat takové okolnosti skutkové povahy, na jejichž základě soud dospěl k právnímu závěru o konkrétní formě zavinění na straně pachatele. Postačí přitom, jsou-li tyto skutečnosti uvedeny přímo ve skutkové větě v obecnější formě a blíže pak konkretizovány v odůvodnění rozhodnutí. Současně je přípustné, jestliže je subjektivní stránka vyjádřena i popisem objektivního průběhu činu (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. 4 Tdo 760/2014). V nyní projednávané věci lze jednoznačně vyvodit právní závěr o formě zavinění obviněného M. G., která je dostatečně podložena příslušnými skutkovými zjištěními uvedenými ve skutkové větě ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně a dále rozvedena v odůvodnění rozhodnutí soudů obou stupňů. Jak je totiž ve skutkové větě uvedeno, všichni obvinění jednali společně po předchozí vzájemné dohodě a při podpisu oznámení o postoupení pohledávky všichni věděli, že je obchodní společnost N., s. r. o., v úpadku. Přitom až na základě oznámení o postoupení pohledávky, které obviněný M. G. podepsal

a které obsahovalo pokyn k přesměrování všech úhrad pohledávky, jež by měly jít ve prospěch obchodní společnosti N., s. r. o., na bankovní účet obchodní společnosti S., s. r. o., byl tento účet teprve založen. Zmíněná okolnost je dále rozvedena v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, podle něhož obviněný M. G. byl obeznán s touto situací a minimálně mu musela být při podpisu zřejmá ta skutečnost, že obchodní společnost S., s. r. o., v dané době nedisponuje účtem uvedeným v oznámení o postoupení pohledávky (viz s. 21 rozsudku soudu prvního stupně). Závěru soudu prvního stupně, podle kterého obviněný M. G. jednal minimálně v nepřímém úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, jak je uveden v odůvodnění odsuzujícího rozsudku, tedy nelze nic vytknout, a tudíž námitka obviněného je neopodstatněná.

26. Nejvyšší soud však upozorňuje na nepřesnost v popisu skutku v rozsudku soudu prvního stupně, v němž se konstatuje, že již při podpisu oznámení o postoupení pohledávky obvinění věděli o úpadku „jejich“ společnosti, neboť ke dni 29. 12. 2010 bylo s obchodní společností N., s. r. o., zahájeno insolvenční řízení. Samotné zahájení insolvenčního řízení (§ 97 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů) totiž ještě neznamená i zjištění úpadkového stavu, zejména když návrh na zahájení insolvenčního řízení nepodal dlužník. Významné je zde až rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku (§ 136 insolvenčního zákona), nicméně stav úpadku (§ 3 insolvenčního zákona) může nastat nezávisle na tom, zda vůbec bylo zahájeno insolvenční řízení a jestli v něm byl prohlášen úpadek dlužníka rozhodnutím insolvenčního soudu. Z rozhodnutí soudů nižších stupňů ovšem v nyní posuzované věci není zřejmé, jaký význam přikládaly stavu úpadku obchodní společnosti N., s. r. o., když podstata trestného činu měla spočívat v „odklonění“ peněžních prostředků ve výši 1 000 000 Kč, které zaslala obchodní společnost K., spol. s r. o., na účet obchodní společnosti S., s. r. o., a nikoli ve prospěch obchodní společnosti N., s. r. o., jak by jinak učinila. Soud prvního stupně v popisu skutku ve výroku odsuzujícího rozsudku pak náležitě nevyjádřil ani výši škody způsobené trestným činem poškození věřitele, ačkoli jde o znak základní i kvalifikované skutkové podstaty tohoto trestného činu.

27. Na podkladě shora uvedených skutečností a úvah [včetně úvah vztahujících se k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.] Nejvyšší soud shledal dovolání obviněných L. T., L. B. a M. G. zčásti důvodnými, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. částečně zrušil napadené usnesení odvolacího soudu, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud zrušením pozbyla svůj podklad. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal věc Krajskému soudu v Brně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud nepřikázal takto věc soudu prvního stupně, protože vytýkané vady rozhodnutí jsou takového charakteru, že mohou být odstraněny odvolacím soudem. Nedotčena zůstala ta část napadeného usnesení, v níž bylo zamítnuto odvolání poškozené obchodní společnosti M. R., s. r. o.

28. Krajský soud v Brně tak v uvedeném rozsahu opětovně projedná trestní věc obviněných a odstraní vady vytknuté tímto rozhodnutím. Jestliže odvolací soud nezjistí žádné jiné rozhodné skutečnosti, musí vycházet z toho, že skutek, jímž byli obvinění uznáni vinnými, nevykazuje znaky přečinu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, a v případě obviněného M. G. pomoci k témuž přečinu podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, a je povinen zvolit správnou právní kvalifikaci tohoto skutku.

č. 18

Č. 19

Č. 19

Sexuální nátlak, Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby
§ 186 odst. 1, 2, odst. 5 písm. b) tr. zákoníku

Ustanovení o trestném činu sexuálního nátlaku podle § 186 tr. zákoníku obsahuje v odstavcích 1 a 2 tři samostatné základní skutkové podstaty. Každá z nich postihuje jiné jednání pachatele, které se liší jak ve své povaze, tak i v účinku pro oběť.

Zvlášť přitěžující okolnost podle § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku lze použít jen ve vztahu k § 186 odst. 1 tr. zákoníku, nikoliv k § 186 odst. 2 tr. zákoníku. Takový závěr plyne z dikce ustanovení § 186 odst. 5 tr. zákoníku, v němž chybí výslovný odkaz na § 186 odst. 2 tr. zákoníku a které váže jeho užití jen na čin uvedený v § 186 odst. 1 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 8 Tdo 783/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.783.2017.2)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného J. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 To 85/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 9 T 3/2016, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 5. 2016, sp. zn. 9 T 3/2016, byl obviněný J. K. v bodě 1) uznán vinným zločinem sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku a v bodě 2) přečinem porušení tajemství dopravovaných zpráv podle § 182 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jichž se podle skutkových zjištění dopustil tím, že

1) v době od května 2011 do konce července 2014 na různých místech České republiky, zejména v místě bydliště poškozené v P., H., v místě svého bydliště

v P., E., v místech konání tréninků, soustředění a závodů, tedy nejméně v N., P., J. n. N. a na různých místech okresu S., ve Francii a ve Spojených státech amerických, zneužívaje svého postavení lehkooatletického trenéra a učitele a s tím souvisejícího vlivu a důvěry, kterou v něj měli jak poškozená, tak její rodiče, za účelem vlastního sexuálního uspokojení opakovaně osahával svoji svěřenkyňni poškozenou XXXXX^{*)}, jejíž věk jako její dlouholetý trenér znal, nejprve od května 2011 při masážích a později i mimo ně na prsou a na přirození, stimuloval jí prsty klitoris v úmyslu přivést ji k orgasmu, od 26. 10. 2011 ji u těchto aktivit též líbal a posléze spektrum pohlavních styků rozšiřoval tím, že opakovaně po poškozené požadoval, aby mu prováděla masturbaci a felaci jeho údu, zasouval jí prsty do pochvy a análního otvoru, od května 2012 zasouval svůj penis na kraj její pochvy a postupně hlouběji, až s ní následně od Vánoc 2012 vykonával soulože a od léta 2013 anální pohlavní styky, přičemž do roku 2013 docházelo k souložím s frekvencí desetkrát za rok, od roku 2013 prakticky denně, resp. několikrát denně, a to ve dnech konání masáží, závodů a soustředění, a k análním pohlavním stykům došlo nejméně ve dvaceti případech, poškozená toto jeho jednání trpěla a vyhovovala jeho požadavkům i přes svůj vnitřní odpor k jeho chování a nesouhlas s ním, a to jednak s ohledem na to, že mu jako trenérovi zcela důvěřovala, bála se jeho reakce na případné odmítnutí a nechtěla vyvolat jeho hněv, jednak z obavy, že ji přestane trénovat, čímž jí opakovaně vyhrožoval, a ohrozí tak její sportovní kariéru rozvíjející se v prostředí, v němž neměla možnost volby jiného trenéra, přičemž následkem výše popsaneho jednání obviněného došlo u poškozené k rozvoji posttraumatické stresové poruchy přetrvávající dosud a projevující se poruchami spánku, stavy znovunávratu „živých“ vzpomínek, tzv. flashbacků na předchozí události, a to jak v noci ve snech a nočních můrách, tak přes den, depresemi, sebepoškozováním a sebevražednými myšlenkami, stavy úzkosti, beznaděje, bezmoci a „zhnusení sama nad sebou“,

2) v přesně nezjištěný den v dubnu 2014 na bližší nezjištěném místě v Chorvatské či České republice se bez vědomí a souhlasu poškozené XXXXX^{*)} seznámil s obsahem textových zpráv uložených v jejím mobilním telefonu zn. THL W100, které si v dubnu přes internet prostřednictvím aplikace Hangouts posílaly poškozená a její přítelkyně YYYYY^{*)}.

2. Za tyto trestné činy byl obviněný podle § 186 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 To 85/2016, rozhodl o odvoláních státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové a poškozené tak, že z jejich podnětu podle § 258 odst. 1 písm. b), d), f),

odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém výroku o uloženém trestu a ve výroku o uplatněných nárocích poškozených a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému uložil podle § 186 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání šesti let, pro jehož výkon ho podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem. Znovu rozhodl i o náhradě škody.

4. Odvolání obviněného odvolací soud podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, jež zaměřil pouze proti výroku o vině v bodě 1) kvalifikovanému jako zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku a proti výroku o trestu.

6. Obviněný brojil proti uvedené právní kvalifikaci tvrzením, že v době, kdy k sexuálnímu jednání došlo, poškozené již bylo více než patnáct let, byl její trenér, ale tohoto svého postavení nezneužíval. Naopak odmítal poškozenou po dosažení patnácti let trénovat, nabízel jí jiné trenéry v místě bydliště či blízkém okolí, kteří byli velmi kvalifikovaní. Poškozená je však odmítala a přemlouvala ho a prosila, aby ji trénoval i nadále v době jejího studia na gymnázium, a proto uzavřeli písemnou smlouvu. Tím obviněný odůvodňoval, že mezi ním a poškozenou chyběl vztah závislosti ve smyslu § 186 odst. 2 tr. zákoníku, a protože jiné trenéry odmítala, dovozoval z toho absenci subjektivní stránky zločinu. Ve vztahu k ní zdůraznil, že pokud by ji sexuálně zneužíval, bylo by nelogické, aby měl v úmyslu s trenérskou prací, která nepříjemně zasahovala do jeho osobního života, skončit, což v roce 2012 dával najevo i v rozhovoru pro místní tisk. S ohledem na to, že je uvedený trestný čin úmyslným činem a v jeho jednání chybí zavinění, nemohl se ho dopustit.

7. K nesprávnosti právního posouzení obviněný poukázal i na neexistenci závislosti poškozené na něm, což vyplývá i z obsáhlé e-mailové korespondence a komunikace na SKYPE, z níž lze zjistit, že na něm poškozená požadovala intimní jednání, např. aby ji masíroval, žádala společné ubytování při závodech a soustředěních apod. To jej vedlo k úvaze, že poškozená si jej oblíbila, rozhodně její chování nesvědčilo o závislosti či strachu z jeho reakcí. Jestliže jí vyhrožoval, pak v souvislosti se zjištěním sexuálního vztahu poškozené s kamarádkou YYYYYY^{*)}, která na poškozenou měla špatný vliv.

8. Za rozhodné obviněný považoval, že vztah mezi ním a poškozenou, o nějž jde v této trestné činnosti, byl iniciován poškozenou na základě její citové sympatie, jak z výsledků provedeného dokazování dostatečně vyplývá. Trestní

oznámení, které podala tři měsíce poté, co jí sdělil, že on v trénincích už nebude pokračovat, bylo mstou poškozené za to, že jejímu přání pokračovat v tréninku nevyhověl. Pokud by soudy správně důkazy hodnotily, musely by dojít k závěru, že v případě obviněného chybí zavinění, neboť neměl v úmyslu zneužívat poškozenou jako trenér svou svěřenyni.

9. Obviněný vznesl výhrady proti znaleckému posudku z oboru školství a kultury, odvětví psychologie a z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie. Vytýkal, že se znalkyně neseznámily s e-mailovou korespondencí mezi obviněným, poškozenou a YYYYYY^{*)}, z níž plyne, že poškozená nebyla na obviněném závislá, že s jejím trénováním chtěl po skončení povinné školní docházky skončit, že to byla poškozená, kdo obviněného přemlouvala, aby ji dále trénoval, a že žádným stresem nebo psychickými traumaty netrpěla. Nezhodnotily, zda by bylo možno, aby poškozená v takovém stresu a psychicky deptána mohla dosahovat vynikajících sportovních výsledků, a poukázal na konkrétní úspěchy, např. na celou řadu získaných titulů mistryně republiky, případně umístění na prvních pozicích mistrovství republiky. Konstatoval, že se u obviněné v době, kdy tyto úspěchy měla a on ji měl zneužívat, žádné psychické problémy neobjevily. Ty vyšly najevo až poté, co s ní trénink ukončil a vyhledala psychologa a psychiatra.

10. Ze všech uvedených důvodů obviněný shledal, že nebyly naplněny všechny znaky trestného činu, jenž mu je kladen za vinu, a soudy učinily nesprávné právní závěry, jestliže jej uznaly vinným zločinem sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, a proto v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí nalézacího soudu i soudu odvolacího v celém rozsahu podle § 265k odst. 1 tr. ř., a pokud sám ve věci nerozhodne podle § 265m tr. ř., aby přikázal věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. k novému projednání a rozhodnutí.

11. K podanému dovolání se vyjádřila státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství, která zmínila obdobnost námitek obviněného s těmi, jež uvedl v odvolání a jež byly součástí jeho obhajoby od počátku trestního řízení. Námitkám obviněného nepřisvědčila a poukázala na soudy provedené dokazování, zejména na výpovědi svědkyně YYYYYY^{*)} a I. V. i na závěry znaleckých posudků. Vyjádřila též, že se s výhradami dovolání obviněného náležitě a dostatečně podrobně zabýval již soud druhého stupně, jehož závěry považovala za logické a plně vycházejí z obsahu provedeného dokazování, takže na ně bylo možné odkázat.

12. Státní zástupkyně zmínila, že obviněný se svými námitkami domáhal odlišného způsobu hodnocení zásadních důkazů, pouze vykládal provedené důkazy jinak než soud a z tohoto odlišného posouzení vyvozoval odchýlné skutkové okolnosti, k nimž směřoval své námitky. Takto pojaté výhrady však nesměřují proti právnímu posouzení věci, nýbrž proti skutkovému základu výroku o vině a jako

takové nevyhovují žádnému ze zákonných důvodů dovolání. Vzhledem k povaze obviněným uplatněných argumentů, především pro jejich skutkový charakter, neměl Nejvyšší soud povinnost se jimi zabývat, a proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl, protože bylo podáno z jiných důvodů, než jsou vyjmenovány v § 265b tr. ř.

13. Vyjádření státní zástupkyně bylo zasláno obhájci obviněného, z jehož strany neobdržel Nejvyšší soud do konání neveřejného zasedání žádnou reakci.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Protože nebylo možné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., Nejvyšší soud podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Poté, co Nejvyšší soud shledal, že dovolání je přípustné, posuzoval, zda je i důvodné, a to s ohledem na jeho obsah, z něhož zjistil, že obviněný část svých námitek soustředil proti učiněným skutkovým zjištěním a způsobu, jakým soudy provedené důkazy hodnotily, resp. jaké skutkové závěry na nich učinily, jak ve svém vyjádření zmínila i státní zástupkyně. Tato část dovolání navazuje na obhajobu obviněného uplatňovanou v průběhu trestního řízení, v němž popíral, že by se činu dopustil tak, jak byl ve skutkových zjištěních popsán. Tvrdil jiné okolnosti, zejména pokud jde o chování poškozené ve vztahu k němu a k jeho sexuálním aktivitám vůči ní, jejich uskutečnění přikládal především iniciativě a požadavkům poškozené. V tomto duchu brojil i proti závěrům znaleckých posudků z oboru školství a kultury, odvětví psychologie, a z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, jimž vytýkal, že se znalkyně neseznámily se všemi ve věci provedenými důkazy, na které proto ani nereagovaly. Soudům rovněž vytýkal, že řádně všechny důkazy neprovedly a především ve vztahu k jeho zavinění je nedobře posoudily.

16. Tato část dovolání obviněného nekoresponduje s označeným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale ani s jiným vymezeným v § 265b tr. ř.

17. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné použít, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení.

18. V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na jeho podkladě nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeního dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Tento dovolací důvod slouží zásadně k nápravě právních vad, které vyplývají buď z nesprávného právního posouzení skutku, anebo z jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, tedy že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2003, sp. zn. 6 Tdo 397/2003). Pro naplnění uvedeného dovolacího důvodu nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny hmotněprávní vady v napadených rozhodnutích spatřované (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03). Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, aj.).

19. Za naplnění uvedeného důvodu není možné považovat ani takové výhrady, v nichž jsou tvrzeny pochybnosti o správnosti skutkových zjištění a s ohledem na obhajobu obviněného jinak hodnoceny důkazy již provedené, když na základě těchto skutkových vad je dovozováno, že obviněný se činu, jímž byl uznán vinným, nedopustil, protože uvedený dovolací důvod neumožňuje takové vady zaměřené proti nesprávnosti posuzovaného skutkovým zjištěním namítat (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2002, sp. zn. 5 Tdo 482/2002). Takový přezkum skutkových zjištění je možný pouze mimořádně, když jsou zjištěny kardinální procesní nedostatky nebo libovůle při hodnocení a provádění důkazů (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 55/04, ze dne 5. 9. 2006, sp. zn. II. ÚS 669/05, apod.), neboť podle ustálené judikatury Ústavního soudu se rozhodování o mimořádném opravném prostředku nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích. Je proto třeba v případech, že dovolatel namítá porušení práva na spravedlivý proces

v oblasti dokazování, dbát na to, že v takovém případě je na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky vždy povinností Nejvyššího soudu řádně zvážit a rozhodnout, zda dovolatelem uváděný důvod je, či není dovolacím důvodem (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14.).

č. 19

20. Na základě těchto poznatků z podstatné části dovolání obviněného je zřejmé, že nejde o námitky právní povahy, ale obviněný prostřednictvím nich vytýkal nesprávný procesní postup soudů, zejména nesprávnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř., což je v rozporu s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Vzhledem k tomu, že obviněný uvedené nedostatky jen zběžně namítl, aniž by zpochybnil spravedlivost procesních postupů soudů obou stupňů, ani nenamítal porušení práva na spravedlivý proces v oblasti dokazování, Nejvyšší soud v souladu s čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky řádně zvážil a rozhodl o tom, že dovolatel ani z těchto hledisek uváděný důvod nenaplnil (srov. stanovisko Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14.).

21. Jen pro úplnost Nejvyšší soud zmiňuje, že především soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí náležitě vysvětlil, o které důkazy se opíral, neboť uvedl, že vycházel z výpovědi poškozené, kterou považoval za věrohodnou a kterou podporovaly další výpovědi svědků z řad jejích spolužáků a členů atletické skupiny, včetně svědkyně YYYYYY*), která byla její nejdůvěrnější přítelkyní. Lze zmínit i výpovědi obviněného, který až na výjimku intimní aktivity s poškozenou doznal, jen jim přikládal jiný význam. Soudy zkoumaly i obsah a správnost znaleckých posudků vypracovaných znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. M. M., a znalkyní z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, Mgr. L. Č., a své závěry učinily i podle znaleckého posudku vypracovaného na obviněného vypracovaného znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, sexuologie, MUDr. P. S., a znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, PhDr. M. L. Š. Uvedené důkazní prostředky, jež v hlavním líčení soud provedl, posuzoval v souladu s § 2 odst. 5, 6 tr. ř. jak samostatně, tak i ve vzájemném kontextu. V odůvodnění napadených rozhodnutí jsou obsaženy všechny potřebné a důležité okolnosti, úvahy i závěry.

22. Odvolací soud z podnětu odvolání obviněného, v němž jsou uplatněny obdobné námitky, o něž je opřeno i nyní podané dovolání, neshledal v procesních postupech soudu prvního stupně žádné nedostatky, neboť jeho skutkové i právní závěry považoval za správné a ztotožnil se i s tím, jak své závěry ve shodě s § 125 odst. 1 tr. ř. v odůvodnění rozsudku vyložil.

23. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že skutková zjištění uvedená pod bodem 1) výroku o vině, proti němuž dovolání směřovalo, jsou správná, a proto mohl na jejich podkladě posuzovat správnost právních závěrů soudů nižších stupňů, jež obviněný výhradami proti použité právní kvalifikaci napadal.

24. Obviněný v dovolání vytýkal vady v nesprávnosti použité právní kvalifikace (jen k bodu 1). U zločinu sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a),

odst. 5 písm. b) tr. zákoníku brojil proti naplnění znaku zneužití závislosti ve smyslu § 186 odst. 2 tr. zákoníku a zpochybňoval i správnost závěrů vztahujících se k následkům těžké újmy na zdraví podle § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku. Své výhrady nezaměřil proti znaku spáchání tohoto činu na dítěti ve smyslu § 186 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, přičemž dítětem se podle § 126 tr. zákoníku rozumí osoba mladší osmnácti let. Jen pro úplnost lze zmínit, že o této skutečnosti ani nevznikají pochybnosti, protože poškozené XXXXX*) bylo v době činu páchaném od května 2011 do července 2014 šestnáct až devatenáct let, takže většinu doby, po níž byl čin spáchán, byla mladší než osmnáct let, což je věková hranice vymezující pojem dítěte (viz § 126 tr. zákoníku).

25. Výhrady obviněného směřovaly proti naplnění pojmů závislosti jako znaku základní skutkové podstaty, a proto je třeba uvést, že zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku tvoří samostatnou základní skutkovou podstatu, podle níž se tohoto trestného činu dopustí ten, kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

26. Podle tzv. právní věty uvedené v rozsudku soudu prvního stupně byl obviněný uznán vinným v alternativě, že „přiměl jiného k pohlavnímu styku zneužívaje jeho závislosti a svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu, spáchal čin na dítěti a způsobil takovým činem těžkou újmu“.

27. Obviněný brojil proti naplnění znaků závislosti námitkami, že se o závislost mezi ním a poškozenou nemohlo jednat, protože se rozhodovala sama, nebála se ho, chovala se k němu způsobem, z něhož mohl dovodit její zalíbení, a že si mohla vybrat jiného trenéra. K takto uváděným skutečnostem je třeba uvést, že v přezkoumávaných rozhodnutích bylo na základě výsledků provedeného dokazování zdůrazněno, že soudy vzaly za prokázané, že se obviněný uvedeného činu dopustil „zneužívaje svého postavení lehkooatletického trenéra a učitele a s tím souvisejícího vlivu a důvěry, kterou v něj měli jak poškozená, tak její rodiče“. Uvedené skutkové závěry soudy dále rozvedly i v odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí. Soud prvního stupně vysvětlil na základě všech zjištění, která učinil, o jaké formy sexuálního chování se mezi obviněným a poškozenou jednalo, a rozvedl, že tyto různé způsoby pohlavních aktů a styků (soulož, orální a anální pohlavní styk, masturbace, felace) se odvíjely zpočátku mezi poškozenou jako žákyní a učitelem a posléze mezi ní jako svěřenkyní a trenérem. Znak zneužití závislosti shledával soud prvního stupně naplněným v tom, že poškozená byla v obou postaveních dítětem, které se nemohlo svobodně rozhodovat proto, že byla odkázána na obviněného ať jako na učitele, tak i trenéra, což podle judikatury považoval za obdobnou závislost, která vzniká nejen mezi žákem a učitelem, ale rovněž mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Vztah závislosti považoval za umocněný i tím, že věc se odehrála v prostředí maloměsta, což výrazně snižovalo

možnost poškozené si zvolit jiného trenéra. Soud konkrétně uvedl, že obviněný „na poškozenou působil v tom směru, že pokud mu nebude po vůli, přestane ji trénovat“. Vzhledem k tomu, že i ona měla sportovní kariéru, v níž byla úspěšná, na prvním místě, „neviděla jinou možnost než se obviněnému podvolit, neboť v okolí jiný odpovídající trenér nebyl, poškozená, jakožto ambiciózní atletka věnující sportu téměř veškerý volný čas, by se tak ocitla ve značné nejistotě, pokud by vztah s obviněným ze dne na den přerušila“ (srov. strana 25 rozsudku soudu prvního stupně).

28. Odvolací soud k obdobným námitkám obviněného zaměřeným proti znaku závislosti uvedl, že poškozená nebyla schopna při prvních nepřijemných kontaktech jednoduše obviněného odmítnout nejen jako muže, ale následně i jako trenéra, jak dovodil ze znaleckých posudků, a že jejich vzájemný vztah byl naprosto nerovnocenný jak po stránce věkové (39 let věkového rozdílu), tak po stránce mentální, komunikace a vůbec vztahy mezi obviněným a poškozenou jako trenérem a světenkyní byly vlivem obviněného značně nestandardní (viz strana 7 rozsudku odvolacího soudu).

29. Mimo tyto závěry soudů nižších stupňů Nejvyšší soud ke znaku „zneužití závislosti“ u § 186 odst. 2 tr. zákoníku považuje za nutné uvést, že pro závěr o jeho existenci je provedené dokazování postačující. Soudy uvedený pojem v potřebné míře zkoumaly především po právní stránce a posuzovaly ho z hlediska povahy vztahu mezi obviněným a poškozenou a intenzitou sexuální aktivity trvající více než tři roky, kdy se poškozená z dívky přeměňovala v ženu, což měnilo i její vztah k okolí i lidem a samozřejmě i k obviněnému. Rovněž je třeba poukázat na mimořádnost této vzájemné vazby, která se utvářela ještě v době, kdy poškozená byla žačkou základní školy a obviněný byl jejím učitelem, později trenérem, jehož světenkyní poškozená byla jedenáct let, přibližně od roku 2003 do roku 2014, a po celou tuto dobu si obviněný u ní budoval jak respekt, tak i autoritu, která byla násobena i tím, že se postupně u poškozené dostavovaly sportovní úspěchy, po nichž toužila, a žila v přesvědčení, že s nikým jiným než s obviněným jich nebude schopna dosahovat.

30. Na základě takto intenzivního vztahu byla poškozená na obviněném „závislá“, o čemž se zmiňovala ve svých výpovědích, nebo jak to popisovaly její spolužačky či sportovní kolegyně nebo kamarádky. Lze pro úplnost a stručnost jen poukázat na svědecké výpovědi u hlavního líčení, zejména poškozené, matky poškozené I. V., YYYY*) a dalších.

31. Na základě těchto okolností je dostatečně objasněno naplnění znaku „zneužití závislosti“ obětí pachatelem trestného činu podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku, neboť zneužití v této věci představuje stav, v němž se poškozená nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele (poměr dlužníka a věřitele, učitele a žáka, faktický poměr závislosti daný např. tím, že pachatel poškozeného vychovává); srov. usnesení Nejvyššího sou-

du ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1096/2008, uveřejněné pod č. 46/2009 Sb. rozh. tr. Oběť se při zneužití závislosti podřizuje pachateli proto, že je na něho v určitém směru odkázána, a pokud by této závislosti nebylo, nepodřídila by se mu. Nemusí jít o závislost vyplývající z právního poměru určeného zákonem, ale stačí faktický poměr závislosti daný např. tím, že pachatel vykonával úkony spojené s výchovou osoby mladší než osmnáct let (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 47/1953 Sb. rozh. tr.). Závislost oběti, na rozdíl od její bezbrannosti, je stav, v němž se oběť sice nemůže úplně svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele, není však vůči němu bezbranná a má – pokud nejde o patologickou závislost – stále určitý prostor k svobodnému rozhodování. Stačí i faktický poměr závislosti. Stav závislosti může záležet např. v psychické závislosti poškozené osoby vytvořené v důsledku jejího ovlivnění pachatelem tvrzením, že je léčitel, který jediný je schopen vyléčit nevyléčitelnou chorobu, kterou poškozená osoba trpí, a to i za pomoci pohlavního styku. (srov. rozsudek Vrchního soudu ze dne 11. 4. 2013, sp. zn. 2 To 12/2013, uveřejněný pod č. 18/2014 Sb. rozh. tr.).

32. Z uvedeného je zřejmé, že závislost předpokládá stav, kdy osoba je v určitém směru odkázána na pachatele, a tím je omezena svoboda jejího rozhodování. U poškozené šlo o vztah vázanosti oběti na pachatele, která má sice možnost volby se sama rozhodnout z jeho vlivu se vymanit, ale z existujících důvodů, především těch, na nichž je takový vztah budován, má obavu, že pokud se dostane z vlivu a moci pachatele, dojde újmy, již tato oběť odmítá podstoupit. Je třeba zdůraznit, že závislost oběti na pachateli je subjektivním vnitřním pojátkem oběti k pachateli, a proto obecné názory, zda se podle úvah jiných objektivně mohla z takového vlivu vymanit, zde nejsou zcela namístě. Toto platí i ohledně námitky obviněného, že poškozená mohla kdykoliv s tréninkem skončit. Nepochybně z obecného pohledu s ním souhlasit lze, protože poškozená se mohla rozhodnout a vztah s ním ukončit, ale tento krok neučinila i přesto, že sexuální úkony obviněného pociťovala jako příkoří a nebyly jí příjemné. Byla ochotná tyto jeho praktiky snášet právě vzhledem k uvedené existující závislosti („při nucených sexuálních praktikách oddělovala tělesné pocity od psychického prožívání“) a byla to schopna s ohledem na svůj věk a úroveň rozumové a mravní vyspělosti posoudit (viz závěry znaleckého posudku z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, vypracovaného Mgr. L. Č.). Právě proto, že měla vnitřní nedůvěru v jinou osobu, která by ji trénovala, protože byla vázána svým okolím, i proto, že byla celé dlouhé období na obviněného zvyklá, sama přivykla jeho metodám a podrobila se jeho vlivu, takové rozhodnutí neučinila. Zejména i tato okolnost nasvědčuje tomu, jak silně byla na obviněném závislá. V té souvislosti hrála roli i atmosféra v lehkotletickém oddílu, který byl na malém městě, obviněný byl považován za schopného trenéra úspěšné sportovkyně a poškozená se domnívala, že za něj není v jejím okolí dostatečná náhrada. Chovala k němu respekt a vnímala ho jako

autoritu, pod jejíž tíží se jeho sexuálním návrhům podřizovala (přiměřeně srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006).

33. Pokud jde o druhý znak § 186 odst. 2 tr. zákoníku vymezený jako zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu, jenž byl podle právní věty výroku o vině rovněž soudy shledán naplněným, obviněný v dovolání výslovně výhrady proti němu nevznášel. Soud prvního stupně jeho existenci považoval za prokázanou s odůvodněním, že obviněný díky svému postavení u poškozené vzbuzoval důvěru a působil na ni svou autoritou, což pro vztah trenér a jeho svěřenec je typické. K tomuto znaku je třeba pouze zmínit, že Nejvyšší soud v jeho uplatnění vady nezjistil. Správnost závěru o tom, že se jednalo o zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti plyne z povahy vztahu mezi obviněným, jenž byl zejména trenérem, a je nepochybné, že na poškozenou působil svou autoritou založenou na svých trenérských schopnostech (srov. též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1856 a násl.). Význam postavení obviněného pro poškozenou byl podmíněn i tím, že byl nejprve jejím učitelem, později se stal osobou, která jí ve sportu zajišťovala dobré úspěchy, k nimž ji dovedl. Tento vztah byl jak faktický, tak i právní, o čemž svědčí např. výpověď svědka L. K. nebo dohoda o vzájemné spolupráci mezi obviněným a poškozenou ze dne 30. 9. 2013 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1296/2013).

34. K subjektivní stránce u obou rozvedených znaků je třeba uvést, že obviněný věděl, že mezi ním a poškozenou je popsán objektivní vztah odkázanosti, byl si vědom i svého zásadního vlivu na poškozenou a její důvěry v něj a tohoto svého postavení i závislosti zneužil k dosažení vlastního cíle a ve svůj osobní prospěch. Protože šlo u obviněného o záměrné a chtěné jednání, dopustil se jej v úmyslu přímém, o němž se jedná podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Nejvyšší soud se proto ztotožnil se závěry soudů nižších stupňů, které zcela správně usuzovaly na přímý úmysl.

35. Z takto uvedených důvodů Nejvyšší soud shledal, že soudy nepochybily, jestliže obviněného uznaly vinným trestným činem sexuálního nátlaku v jeho základní skutkové podstatě podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku.

36. Soudy obou stupňů v projednávané věci shledaly, že obviněný činem, jenž mu je kladen za vinu, naplnil i zvlášť přitěžující okolnost uvedenou v § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, protože u poškozené byla prokázána posttraumatická stresová porucha, která naplňuje kritéria těžké újmy na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku (viz strana 25 rozsudku soudu prvního stupně, strana 7 rozsudku odvolacího soudu). Soudy tento závěr učinily, aniž by se v potřebné míře podmínkami, kdy lze uvedenou okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby použít, zabývaly, a to se zřetelem na skutečnost, že obviněný byl v základní skutkové podstatě uznán vinným trestným činem podle § 186 odstavce 2 tr. zákoníku.

37. Nejvyšší soud ve vztahu k okolnosti podmiňující použití vyšší sazby podle § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku dospěl k závěru o jejím nesprávném užití soudy obou stupňů, a to i přesto, že ve věci bylo prokázáno, že u poškozené vznikla těžká újma na zdraví a že tento těžký následek je v příčinné souvislosti s jednáním obviněného. Podle závěrů znaleckých posudků vypracovaných znalkyní z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, MUDr. M. M., a znalkyní z oboru školství a kultura, odvětví psychologie, Mgr. L. Č., není pochyb o tom, že poškozená vlivem trestné činnosti obviněného utrpěla posttraumatickou poruchu, která s ohledem na její závažné projevy a intenzitu (rozvoj posttraumatické stresové poruchy projevující se např. poruchami spánku, depresemi, sebepoškozováním, sebevražednými myšlenkami aj.) splňuje kritéria těžké újmy na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku.

38. Pokud však jde o vyšší trestní sazbu vyjádřenou v § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, tu na základě jazykového výkladu ve vztahu k základní skutkové podstatě podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku aplikovat nelze, protože takový právní závěr dikce tohoto kvalifikačního odstavce, když v něm není výslovný odkaz na odstavec 2, neumožňuje. Je vhodné zdůraznit, že v písmenu a) § 186 odst. 5 tr. zákoníku, kde jde o zvlášť přitěžující okolnost spáchání činu na dítěti mladším patnácti let, je doslovně uvedeno „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1“. Zde je odkaz jen na první odstavec zcela výslovný. Pod písmenem b) již takto výslovný odkaz není, ale spojkou nebo (oddělenou čárkou) – k vyjádření další samostatná okolnost – je uveden přímý odkaz na podmínky v písmenu a) formulaci „způsobí-li takovým činem“ těžkou újmu na zdraví.

39. Posoudíme-li vykládané ustanovení i z hlediska teleologického výkladu, je ze smyslu uvedeného § 186 tr. zákoníku nutné dovodit, že okolnosti vyjádřené v odstavci 5 § 186 tr. zákoníku nelze vázat k základní skutkové podstatě podle § 186 odst. 2 tr. zákoníku, na kterou jakýkoliv odkaz v tomto odstavci 5 chybí, ale jen k základní skutkové podstatě uvedené v odstavci 1, protože z hlediska účelu tohoto zákona i jeho smyslu plyne, že zákonodárce jednotlivé základní skutkové podstaty u vymezení okolností podmiňujících vyšší trestní sazbu odlišoval a konkrétně na ně odkazoval. To vychází mimo jiné i ze zvláštní konstrukce § 186 tr. zákoníku, který obsahuje v odstavcích 1 a 2 tři samostatné základní skutkové podstaty. První skutková podstata je vymezena v alinea 1 v odstavci 1 a chrání každého před tím, aby byl násilím nebo pohrůžkou násilím nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donucen k pohlavnímu sebeukájení, obnažování nebo k jinému srovnatelnému chování. Druhá skutková podstata rovněž v odstavci 1 v alinea 2 postihuje toho, kdo k takovému chování přiměje jiného, zneužívaje jeho bezbrannosti. Třetí samostatná skutková podstata v odstavci 2 sankcionuje pachatele, který, zneužívaje závislosti jiného nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. U všech uvedených skutkových

č. 19

podstat není postihováno stejné jednání, ale liší se ve své povaze a účinku pro oběť. Skutková podstata odstavce 1 v alinea první postihuje jednání, které spočívá v tom, že pachatel jiného donutí násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy, kdežto podle odstavce 1 alinea 2 a u skutkové podstaty uvedené v odstavci 2 jednání pachatele spočívá v tom, že jiného přiměje. Zatímco v odstavci 1 u obou skutkových podstat (v alinea 1 i alinea 2) je postihováno jednání každého pachatele bez ohledu na to, jaký má vztah k oběti nebo oběť k němu, u odstavce 2 (třetí skutkové podstaty) se požaduje, aby pachatel zneužíval závislosti oběti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu vůči oběti. Je zde tedy podmínkou, aby oběť na pachateli byla závislá, s ohledem na postavení k němu mu důvěřovala nebo byla pod jeho vlivem, což u prvních dvou skutkových podstat v odstavci 1 vymezeno není, neboť ani bezbrannost, již obviněný zneužije v případě alinea 2 (druhé skutkové podstaty), není vyjádřením vztahu oběti k pachateli nebo naopak, ale jde o její psychický nebo fyzický stav na vztahu k pachateli nezávislý (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 1852–1853, 1857).

40. V té souvislosti je vhodné zmínit i strukturu uvedeného ustanovení, z níž je zřejmé, že zákonodárce okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u každého vyššího odstavce konkretizoval zvlášť. U odstavce 3 výslovně uvedl u alternativ v bodě a) a b) „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2“. U odstavce 4 u písmene a) „čin uvedený v odstavci 1 se zbraní“, u písmene b) „spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2“ a u písmene c) užívá dikci „spáchá-li takový čin“. V odstavci 6, který má jen jednu okolnost spočívající ve způsobení smrti, používá dikci „způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2“. Z uvedeného lze usuzovat na to, že logikou zákonodárce, který vcelku důsledně rozlišoval mezi jednotlivými základními skutkovými podstatami a k nim se vážícími okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby, bylo, aby u každé základní skutkové podstaty stanovil předně ty okolnosti podmiňující použití vyšší sazby, které u konkrétního odstavce užil.

41. Nejvyšší soud připomíná, že obdobný výklad zaujal již ve své dřívější rozhodovací praxi. Lze poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1415/2013, kde uvedl, že „nelze akceptovat použití zvlášť přitěžující okolnosti uvedené v § 186 odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, jelikož z konstrukce zvlášť přitěžujících okolností uvedených v odstavci 5 § 186 tr. zákoníku vyplývá, že se vztahují toliko k základní skutkové podstatě uvedené v § 186 odst. 1 tr. zákoníku“.

42. Tento názor koresponduje i s částí odborné literatury, kde se mimo jiné k okolnosti spočívající v těžké újmě v odstavci 5 písm. b) § 186 tr. zákoníku uvádí, že „tato okolnost je zvlášť přitěžující toliko k činu spáchanému podle odstavce 1“ (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 1857). Obdobně jej vyjádřili autoři KUCHTA, J.

a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 113, když uvedli „Ještě vyšší trestní sazba je stanovena v případě spáchání činu uvedeného v § 186 odst. 1 tr. zákoníku na dítěti mladším patnácti let nebo v případě způsobení takovým činem těžké újmy na zdraví“. K těmto odborným závěrům je vhodné doplnit, že jde o výklad zákona, který je pro obviněného příznivější (viz přiměřeně srov. § 2 odst. 1 tr. zákoníku věta za středníkem).

43. Na základě všech těchto úvah Nejvyšší soud shledal, že soudy nesprávně posoudily čin kladený obviněnému za vinu v bodě 1) jako zločin sexuálního nátlaku podle § 186 odst. 2, odst. 3 písm. a), odst. 5 písm. b) tr. zákoníku, ač pro aplikaci § 186 odst. 5 písm. b) nebyly dostatečné právní podklady.

44. Z tohoto důvodu, když jiné výhrady obviněného nebyly akceptovány jako důvodné, Nejvyšší soud poté, co shledal námitky dovolatele důvodnými jen ve vztahu k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby pod bodem 1) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, rozhodl tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 To 85/2016, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Za účelem opětovného rozhodnutí o vině obviněného věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, a to z důvodů, jak byly výše ve vztahu k nesprávnému užití odstavce 5 písm. b) § 186 tr. zákoníku shledány.

45. V novém řízení bude na Vrchním soudu, aby pouze se zřetelem na shora vyslovené výhrady ohledně skutku pod bodem 1) ve vztahu k trestnému činu podle § 186 tr. zákoníku o vině obviněného znovu rozhodl v souladu s výše popsány výhradami ohledně kvalifikačního znaku podle odstavce 5 písm. b) tr. § 186 tr. zákoníku, který již na čin obviněného nebude aplikovat. I kdyby s ohledem na skutečný vznik těžké újmy podle § 122 odst. 1 písm. i) tr. zákoníku u posttraumatické reakce vniklé u poškozené na čin, jenž jí obviněný způsobil, bylo v obecném měřítku možné zvažovat posouzení dalšího trestného jednání, byť z nedbalosti (např. podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku), bude třeba tuto další v úvahu přicházející právní kvalifikaci hodnotit z hlediska zásady zákazu *reformationis in peius* ve smyslu § 265s odst. 2 tr. ř. a respektovat, že nelze rozhodnout k tíži obviněného.

*) Byl použit pseudonym ve smyslu § 15 zákona č. 45/2013 Sb. a § 8a tr. ř.

Č. 20

č. 20

Zánik trestní odpovědnosti, Účinná lítost, Nedovolené ozbrojování
§ 33 tr. zákoníku, čl. II bod 1. věta první zákona č. 170/2013 Sb., § 279 odst. 1 tr. zákoníku

Ustanovení čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, lze považovat za zvláštní okolnost způsobující zánik trestní odpovědnosti, resp. za zvláštní případ účinné lítosti. To znamená, že při splnění podmínek zde stanovených zanikají trestněprávní důsledky, které by jinak byly spojeny s tím, že pachatel spáchal trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku.

K zániku trestní odpovědnosti pachatele za tento trestný čin v případě nepovoleného přechovávání střelné zbraně ovšem nemůže dojít jen tím, že podle čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. počala běžet lhůta 6 měsíců k dobrovolnému předání takové zbraně, ani tím, že nelegálně přechovávanou zbraň zajistil policejní orgán v průběhu domovní prohlídky konané ještě před uplynutím uvedené lhůty. Podmínkou zániku trestní odpovědnosti je totiž aktivní jednání pachatele spočívající v dobrovolném a faktickém odevzdání nelegálně přechovávané střelné zbraně do úschovy policie nebo v jejím přenechání ve prospěch státu, anebo alespoň jednání, z něhož jednoznačně vyplývá úmysl pachatele dobrovolně odevzdat nelegálně přechovávanou zbraň do úschovy policie či přenechat ji ve prospěch státu.

Rozhodnou právní skutečností tedy není běh lhůty určené k dobrovolnému jednání pachatele, protože do doby odevzdání bez povolení přechovávané zbraně je její přechovávání nadále trestným činem. Trestní odpovědnost pachatele zde totiž nevzniká teprve marným uplynutím lhůty stanovené pro dobrovolné odevzdání střelné zbraně. Ze samotné okolnosti, že ještě neuplynula lhůta určená k dobrovolnému odevzdání nelegálně přechovávané zbraně, nelze z hlediska hmotného práva vyvozovat závěr o trestní neodpovědnosti pachatele. Z hlediska procesního práva pak tato okolnost nezakládá nepřipustnost trestního stíhání ani jiný důvod nestíhatelnosti.

Proto ani skutečnost, že pachateli zajistil jím nelegálně přechovávanou střelnou zbraň orgán policie v rámci domovní prohlídky konané ještě před uplynutím lhůty podle čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., nevylučuje

čuje jeho trestní odpovědnost za trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku, jestliže tuto střelnou zbraň pachatel dobrovolně nevydal při provádění domovní prohlídky.

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2017, sp. zn. 15 Tdo 1740/2016, ECLI:CZ:NS:2017:15.TDO.1740.2016.1)

č. 20

Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 4 To 156/2016, a usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 3 T 161/2015, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Znojmě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Okresního soudu ve Znojmě ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 3 T 161/2015, bylo podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. ve spojení s § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. z důvodů uvedených v § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněného prap. D. S. (dále jen „obviněný“) pro přečin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že „od přesně nezjištěné doby roku 2012 do 2. 9. 2014 ve svém bydlšti v bytě v Z. na ulici L. bez povolení a v rozporu s § 8 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, přechovával:

1 ks hlavně německého kulometu MG 34, ráže 7,92 Mauser, délky 624 mm, s uzamykací objímkou na zadní části hlavně, s vyraženou číslicí „1“ v blízkosti osazení před uzamykací objímkou, s označením v podobě šesticípé hvězdy s číslem „26“ a dále s označením „5A 39“ cca 12 cm od osazení, kdy tato hlaveň patří do sestavy plně samočinné vojenské zbraně z období 30. a 40. let 20. století,

1 ks podomácku vyrobené zbraně vzniklé spojením podomácku vyrobené pažby a celku pouzdra závěru nábojové schránky spoušťového mechanismu opakovací pušky Mauser 98, ráže 7,92 Mauser, se zbytkem označení číslo „24“ na páce závěru, zavedené v 1. polovině 20. století ve výzbroji německých ozbrojených sil, 1 ks hlavně opakovací pušky Mosin, délky 52,7 cm, příslušné opakovací pušce – karabině Mosin vzor 1944, ráže 7,62 Mosin, bez výrobního čísla,

1 ks podomácku vyrobené zbraně vzniklé spojením podomácku vyrobené pažby a celku pouzdra závěru spoušťového mechanismu zkrácené hlavně opakovací pušky Mauser 98, ráže 7,92 Mauser, s hlavní o délce cca 11 cm, zavedené v 1. polovině 20. století ve výzbroji německých ozbrojených sil, 1 ks podomácku vyrobené zbraně vzniklé spojením pažby blíže neurčené dlouhé zbraně a celku pouz-

č. 20

dra závěru spoušťového mechanismu opakovací pušky Steyr-Mannlicher vzor 1895, ráže 8x50 R, s označením „Steyr M95“ na horní straně přední části pouzdra závěru a s výrobním číslem „7447T“ na levé straně pouzdra závěru, zavedené v 1. polovině 20. století ve výzbroji rakouských a německých ozbrojených sil,

1 ks hlavně délky 29,8 cm, ráže 7,92 Mauser, pravděpodobně vzniklé zkrácením hlavně opakovací pušky Mauser 98 a doplněním mušky,

1 ks německého kulometu MG-42, ráže 7,92 Mauser, výr. č. 45191, s pohyblivými a funkčními mechanismy (závěr, spoušť, uložení hlavně, zásobovací mechanismus), s hlavní provrtanou na dvou místech, a to ve vzdálenosti 35 mm od zadního konce a 90 mm od předního konce s příčnými kolíky ve vyvrtaných otvorech, s vyvrtanými otvory průměru cca 6–8 mm ve vzdálenostech 12,23 a 35 cm od zadního konce hlavně, s podélným výřezem na nábojové komoře ve stěně hlavně o rozměrech cca 60 × 5 mm, se závorníkem, jehož čelo je ubroušeno pod úhlem cca 30 stupňů, se zaslepeným zápalníkovým otvorem, kdy se nejedná o zbraň znehodnocenou ve smyslu vyhlášky č. 371/2002 Sb., s tím, že k jeho uvedení do střelbyschopného stavu lze vyměnit hlaveň a závěr,“

protože tento skutek není trestným činem a nebyl důvod k postoupení věci.

2. Stížnost státního zástupce Okresního státního zastupitelství ve Znojmě proti tomuto usnesení byla usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 4 To 156/2016, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti výše citovanému usnesení Krajského soudu v Brně podal nejvyšší státní zástupce (dále též „dovatel“) v neprospěch obviněného dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. c) tr. ř., přestože byly v řízení mu předcházejícím dány důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., tedy bylo rozhodnuto o zastavení trestního stíhání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí a rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

4. Dovatel po připomenutí závěrů, ke kterým dospěly soudy obou stupňů, podotkl, že nelze přehlédnout rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 105/97, avšak současně není možné se bez výhrad ztotožnit s tam uvedenými závěry. Ze skutkových zjištění vyplývá, že obviněný si přibližně v období od roku 2012 do 2. 9. 2014 bez povolení opatřil a poté přechovával zbraně a jejich hlavní části, které byly vyhodnoceny jako zakázané. Uvedené jednání tedy podle názoru dovatele naplňuje formální znaky skutkové podstaty přechinu nedovoleného ozbrojování vymezené v § 279 odst. 1 tr. zákoníku. Soudy svůj závěr o zániku trestnosti takového jednání odůvodnily aplikací čl. II zákona

č. 170/2013 Sb., kterým byl mj. novelizován zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, a jímž byla vyhlášena tzv. zbraňová amnestie, a dále tvrzením obviněného, že této zákonem dané možnosti hodlal využít a jen realizovaná domovní prohlídka mu v tom zabránila. V této souvislosti zdůraznil, že právní následek vyplývající z čl. II uvedeného zákona spočívající v zániku trestnosti nedovoleného ozbrojování je spojen pouze s jednoznačně vymezeným právním okamžikem, kterým je dokonané dobrovolné a faktické předání zbraně do úschovy kterémukoli útvaru policie nebo přenechání ve prospěch státu v zákonné lhůtě. Zákodárce tedy v těchto ustanoveních zákona nespojil zánik trestnosti nedovoleného ozbrojování s pouhým „pojetím úmyslu“ pachatele dobrovolně a fakticky předat zbraň do úschovy kterémukoli útvaru policie nebo ji přenechat ve prospěch státu v zákonné lhůtě.

5. Závěr soudů o tom, že policejní zákrok vykonaný v průběhu zákonné lhůty tzv. zbraňové amnestie pachateli fakticky znemožnil využití jejího dobrodiní po celou dobu jejího trvání, označil dovolatel za nesprávný, nesystémový a nezapadající do konceptu teorie dovozování trestní odpovědnosti. Jen velmi obtížně si lze představit, že orgán činný v trestním řízení mající podezření ze spáchání obdobného trestného činu v rozporu se zákonem nečiní úkony uložené mu mimo jiné trestním řádem a po dobu několika měsíců toliko nečinně vyčkává, zda pachatel dobrodiní amnestie využije, či nevyžije, či zda se např. taková nedovoleně přechovávaná zbraň v mezidobí nestane prostředkem ke spáchání jiného trestného činu. Skutečnost, že orgán činný v trestním řízení může vůči pachateli trestného činu zakročit kdykoli v průběhu trvání tzv. zbraňové amnestie, a logicky mu tak znemožnit zbraň dobrovolně odevzdat v pozdější době, pokud tak pachatel doposud neučinil, musí jít plně k tíži samotného liknavého pachatele. Pokud obviněný čekal na tzv. zbraňovou amnestii, k jejímuž vyhlášení došlo dne 1. 7. 2014, měl bezpochyby dostatek času na využití jejího dobrodiní po dobu více jak dvou měsíců od jejího počátku. V této souvislosti nicméně nelze přehlédnout, že dotčené zbraně obviněný nelegálně držel již od roku 2012, přičemž v té době ani jako policista rozhodně nemohl tušit, zda nějaká další tzv. zbraňová amnestie bude a případně kdy se tak stane.

6. Dovolatel dále namítl, že soudy učinily závěr, podle něhož měl obviněný v úmyslu zbraně odevzdat dobrovolně a jen zásah orgánu činného v trestním řízení mu to znemožnil, bez jakéhokoli dokazování pouhým převzetím tvrzení obviněného, přičemž takový závěr shledal rozporným i s ostatními zjištěními. Připomenul, že obviněný před započítáním domovní prohlídky po výzvě policejního orgánu Generální inspekce bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“) k vydání zbraní připustil pouze držbu kulometu. To je zřejmé z předchozího výsledku podle § 84 tr. ř., který byl proveden dne 2. 9. 2014 v době od 6:35 hod. do 7:05 hod. krátce před provedením domovní prohlídky. O ostatních zbraních, příp. jejich hlavních částech, jejichž neoprávněné opatření a přechovávání mu bylo

obžalobou státního zástupce rovněž kladeno za vinu, pomlčel. Očekával-li však obviněný tzv. zbraňovou amnestii a měl-li od počátku v úmyslu opatřeně a přechovávané zbraně či jejich hlavní části vrátit, jak opakovaně tvrdí, neměl žádného důvodu jejich existenci před započítáním domovní prohlídky tajit.

č. 20

7. Ve vztahu k posouzení obviněným tvrzeného úmyslu zbraně odevzdat poukázal nejvyšší státní zástupce na jistou odlišnost trestní věci rozhodované Nejvyšším soudem pod sp. zn. 2 Tzn 105/97. V nyní souzené věci nebylo vedeno trestní stíhání pro žádný jiný trestný čin a obviněný byl od počátku podezřelým pouze z trestných činů souvisejících s nedovoleným držením zbraní a střeliva. Pokud tedy opakovaně poukazuje na to, že tzv. zbraňovou amnestii očekával, zbraně v jejím průběhu odevzdat chtěl (a tedy předpokládal beztrestnost svého jednání) a pouze zásah policejního orgánu GIBS mu v tom zabránil, jeho vyjádření při výslechu před započítáním domovní prohlídky a zapření zbylých zbraní svědčí o skutečnosti zcela opačné, tedy že takový úmysl neměl a zbraně odevzdat nehodlal.

8. Z hlediska posouzení trestní odpovědnosti označil dovolatel za irrelevantní „akt“ obviněného ze dne 30. 12. 2014, spočívající ve formálním odevzdání zbraní a jejich hlavních částí do úschovy policejního orgánu, neboť tyto se v souvislosti s probíhajícím trestním řízením pro nedovolené ozbrojování fakticky již několik měsíců nacházely v moci tohoto orgánu činného v trestním řízení jako věc důležitá pro trestní řízení. Proto je podle jeho mínění nutné dovodit, že Okresní soud ve Znojmě učinil nesprávný právní závěr, že jednání obviněného není trestným činem a není důvodu k postoupení věci, přičemž v takovém nesprávném právním posouzení je třeba spatřovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Jednalo-li se ve skutečnosti o čin soudně trestný, nebyly splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř., § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř., a pokud nalézací soud takto rozhodl, vznikla vada ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Jestliže pak Krajský soud v Brně i přes výše uvedené důvody dovolání zamítl stížnost podanou státním zástupcem proti shora uvedenému usnesení, rozhodl tím o zamítnutí řádného opravného prostředku proti usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. c) tr. ř., přestože v řízení mu předcházejícím byly dány důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. f) a g) tr. ř., což zakládá rovněž existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

9. Vzhledem k uvedenému nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 4 To 156/2016, usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 3 T 161/2015, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu ve Znojmě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III. Přípustnost dovolání

č. 20

10. Nejvyšší soud rozhodoval o podaném dovolání nejprve v senátu č. 6, který usnesením ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1563/2016, podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), postoupil věc obviněného k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále též „Nejvyšší soud“ nebo „velký senát“). Při svém rozhodování totiž dospěl v otázce posouzení zvláštní účinné lítosti ve vztahu k trestnému činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 tr. zákoníku k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl již vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 105/97.

11. V tomto rozsudku se Nejvyšší soud vyslovil k právní úpravě obsažené v § 97 věty první zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o střelných zbraních“), jenž stanovil, že „trestnost nedovoleného ozbrojování zaniká u osoby, která přechovává bez povolení zbraň podléhající registraci, jestliže tuto zbraň ve lhůtě deseti měsíců od účinnosti tohoto zákona dobrovolně předá do úschovy okresnímu ředitelství policie,“ tak, že jestliže byl obviněný v době konání domovní prohlídky stíhán pro pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 tr. zák., § 219 odst. 1 tr. zák., a při této domovní prohlídce byly nalezeny zbraně, které obviněný přechovával bez povolení, vztahuje se dobrodíní § 97 zákona o střelných zbraních i na tyto nelegálně držené zbraně, neboť při opačném výkladu by uvedené ustanovení zákona o střelných zbraních pozbývalo smyslu. Nejvyšší soud k tomu dále konstatoval, že „při posuzování smyslu § 97 zák. č. 288/1995 Sb. je nutno vycházet z cíle, který byl tímto ustanovením sledován a jímž bylo zajištění nelegálně držných zbraní. Tím, že obviněnému byly tyto zbraně odňaty, bylo mu fakticky znemožněno využití dobrodíní zákona podle § 97 zák. č. 288/1995 Sb. Ohledně těchto zbraní se nepodařilo vyvrátit obhajobu obviněného, že chtěl uvedené zbraně v zákonné lhůtě podle § 97 zák. č. 288/1995 Sb. dobrovolně předat do úschovy okresnímu ředitelství policie. Nálezací soud tedy porušil § 97 zák. č. 288/1995 Sb., pokud uznal obviněného vinným trestným činem nedovoleného ozbrojování podle § 185 odst. 1 tr. zák. ... Pro tento skutek měl být obviněný zproštěn obžaloby“.

12. Senát č. 6 (na rozdíl od dovolatele) shledal podobnost mezi nyní posuzovanou a shora citovanou věcí, jelikož obě se týkají zániku trestnosti nedovoleného ozbrojování, jež se vztahuje k osobě, která bez povolení přechovává zbraň (zbraně) a která může dosáhnout zániku trestnosti, jestliže tuto zbraň v zákonem stanovené době dobrovolně předá příslušnému útvaru policie. Naproti názoru Nejvyššího soudu prezentovanému v rozsudku ze dne 12. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 105/97, nicméně dospěl k odlišnému právnímu závěru, neboť má za to, že v si-

tuaci, kdy dojde k zajištění nelegálně držených zbraní orgány činnými v trestním řízení, byť v průběhu doby, v níž může v důsledku dobrovolné aktivní činnosti osoby držící takové zbraně dojít k zániku trestnosti nedovoleného ozbrojování, nepřichází v úvahu aplikace ustanovení o zvláštní účinné lítosti (obdobného § 97 zákona o střelných zbraních), tj. ve věci nyní souzené aplikace čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (zákon o zbraních), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Při vědomí vázanosti senátu Nejvyššího soudu právním názorem obsaženým v dříve vydaném rozhodnutí téhož soudu však senát č. 6 nemohl rozhodnout způsobem, který jeho právnímu názoru odpovídá, tj. formou zrušení napadených rozhodnutí soudů nižších stupňů podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. a vrácení věci nalézacímu soudu podle § 265l tr. ř. z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce. V nastalé situaci postupoval podle § 20 odst. 1 zákona o soudech a soudcích a předložil věc k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, aby ten při rozdílnosti právních názorů senátů Nejvyššího soudu v otázce posouzení zvláštní účinné lítosti ve vztahu k trestnému činu nedovoleného ozbrojování rozhodl o dovolání nejvyššího státního zástupce.

14. Nejvyšší soud, resp. velký senát jeho trestního kolegia, jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou a zda má všechny obsahové a formální náležitosti. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením, přičemž splňuje obsahové a formální náležitosti podle § 265f odst. 1 tr. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda dovolatelem vznesené námitky naplňují jím uplatněné dovolací důvody.

16. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. je dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o postoupení věci jinému orgánu, o zastavení trestního stíhání, o podmíněném zastavení trestního stíhání, o schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí.

17. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoli z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud musí – s výjimkou případu tzv. extrémního nesouladu – vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

18. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je dán tehdy, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) [§ 265b odst. 1 tr. ř.]. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. tedy může být naplněn ve třech různých variantách. K prvním dvěma (alternativa první) dochází tehdy, kdy rozhodnutí nadřízeného soudu je vydáno, aniž bylo napadené rozhodnutí meritorně přezkoumáno, tj. (1.) byl-li řádný opravný prostředek zamítnut z tzv. formálních důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) či b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí, nebo (2.) bylo-li odvolání odmítnuto pro nesplnění jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř., ačkoli oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo jí nebyla poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání (viz § 253 odst. 4 tr. ř.). Třetí případ (alternativa druhá) představuje situace, kdy řádný opravný prostředek byl zamítnut z jakýchkoli jiných důvodů, než jsou důvody uvedené výše (varianta první), ale řízení předcházející napadenému rozhodnutí je zatíženo vadami, které jsou ostatními dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

19. Přezkoumával-li soud druhého stupně některé napadené rozhodnutí uvedené v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř. na podkladě řádného opravného prostředku (odvolání nebo stížnosti) věcně a zamítl jej vzhledem k tomu, že neshledal takový řádný opravný prostředek důvodným [a to u odvolání podle § 256 tr. ř. a u stížnosti podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.], pak je možno dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. uplatnit jen v jeho druhé alternativě, tj. byl-li v řízení, které předcházelo uvedenému zamítavému rozhodnutí, dán důvod dovolání uvedený v písm. a) až k) § 265b odst. 1 tr. ř. Podstatou této alternativy dovolacího

důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je skutečnost, že dovolateli sice nebylo odepřeno právo na přístup k soudu druhého stupně, ale tento soud – ač v řádném opravném řízení věcně přezkoumával napadené rozhodnutí soudu prvního stupně – neodstranil vadu vytykanou v řádném opravném prostředku, zakládající některý z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., nebo navíc sám zatížil řízení či své rozhodnutí takovou vadou.

20. Se zřetelem k těmto východiskům přistoupil velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu k posouzení dovolání nejvyššího státního zástupce.

21. Podstatou dovolacích námitek je nesouhlas dovolatele s interpretací čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. provedenou soudy nižších stupňů, jelikož podle jeho názoru nelze zánik trestnosti nedovoleného ozbrojování spojit s pouhým pojmutím úmyslu pachatele předat zbraň do úschovy kterémukoli útvaru policie nebo ji přenechat ve prospěch státu v zákonné lhůtě. K tomu velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu uvádí, že jelikož uvedenou argumentaci lze podřadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a v souvislosti s tím i pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř. a současně ji nelze pokládat za takovou, jež by odůvodnila rozhodnutí o tomto mimořádném opravném prostředku způsobem upraveným v § 265i odst. 1 tr. ř., tj. formou jeho odmítnutí, přezkoumal napadená rozhodnutí podle § 265i odst. 3 tr. ř., přičemž z níže rozvedených důvodů dospěl k závěru, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné.

22. Nejvyšší soud v první řadě připomíná závěry plynoucí z rozhodnutí soudů nižších stupňů, jež byla napadena podaným dovoláním.

23. Soud prvního stupně v odůvodnění svého usnesení o zastavení trestního stíhání s oporou o závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 105/97, uvedl, že obhajoba obviněného, podle níž před konáním domovní prohlídky nestihl zbraně v rámci tzv. zbraňové amnestie odevzdat, nebyla nikterak vyvrácena, přičemž odnětím zbraní při domovní prohlídce mu bylo fakticky znemožněno, aby sám zbraně odevzdal, a využil tak institutu beztrestnosti podle zákona č. 170/2013 Sb. Nálezací soud proto dospěl k závěru, že žalovaný skutek se sice stal, ale s ohledem na aplikaci čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. není trestným činem a nebyl důvod ani k postoupení věci jinému orgánu.

24. Odvolací soud opřel závěry svého zamítavého usnesení rovněž o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 105/97. K souzenému jednání obviněného uvedl, že vzhledem k době 4 měsíců do konce tzv. zbraňové amnestie měl ještě dostatek času k tomu, aby využil dobrodiní zákona a nelegálně držené zbraně odevzdal, nicméně taková možnost mu byla jednoznačně odejmuta tím, že tyto zbraně byly nalezeny a odebrány při domovní prohlídce dne 2. 9. 2014. Podotkl přitom, že opatřeními důkazy nebyla vyvrácena obhajoba obviněného, že měl v úmyslu zbraně odevzdat, a za takové situace bylo nutné postupovat podle zásady *in dubio pro reo* a trestní stíhání zastavit, jak správně učinil soud prvního stupně.

25. Z usnesení soudů nižších stupňů tudíž plyne, že skutek popsáný ve výroku usnesení nalézacího soudu naplňuje skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku. Nelze však souhlasit s jejich právním závěrem, že tento skutek není trestným činem, a to s poukazem na čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., nevyvrácenou obhajobu obviněného, že měl v úmyslu zbraň odevzdat, a s odůvodněním, že odnětím nedovoleně držení zbraní při domovní prohlídce mu bylo fakticky znemožněno, aby je sám odevzdal, a využil tak institutu beztrestnosti podle daného ustanovení. K tomu velký senát vymezí některá související teoretická východiska.

26. Trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo bez povolení vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává střelnou zbraň nebo její hlavní části nebo díly nebo ve větším množství střelivo nebo zakázaný doplněk zbraně.

27. Ustanovení tzv. zbraňové amnestie, jež probíhala v období od 1. 7. 2014 do 31. 12. 2014, tj. čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., stanoví, že trestnost nedovoleného ozbrojování zaniká u osoby, která bez povolení přechovává zbraň kategorie A, B, C anebo D, její hlavní část nebo střelivo, jestliže je dobrovolně ve lhůtě 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona předá kterémukoli útvaru policie do úschovy nebo přenechá ve prospěch státu; útvar policie vydá o převzetí potvrzení.

28. Tzv. zbraňovou amnestii (ve smyslu čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., jakož i § 97 zákona o střelných zbraních) lze považovat za zvláštní okolnost způsobující zánik trestní odpovědnosti, resp. za zvláštní případ účinné lítosti, což znamená, že při splnění podmínek stanovených příslušnými ustanoveními zanikají trestněprávní důsledky, které by jinak byly spojeny s tím, že pachatel spáchal trestný čin nedovoleného ozbrojování. Podmínky účinné lítosti jsou zákonem stanoveny na ochranu týchž společenských zájmů, vztahů a hodnot, které pachatel ohrozil spáchaným činem, aby se tím zamezilo jejich ještě vážnějšímu porušení (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 443). Účelem tzv. zbraňové amnestie je tudíž ochrana lidí před možným ohrožením jejich života a zdraví, které vyplývá z nekontrolovatelného držení, nošení nebo výroby střelných zbraní, jejich hlavních částí nebo dílů, střeliva a výbušnin.

29. Trestní zákoník platný v době spáchání shora popsaného skutku obsahoval úpravu obecné účinné lítosti v § 33 tr. zákoníku a úpravu jejich zvláštních forem v § 197, § 242, § 248a a § 362 tr. zákoníku. Nyní nově vedle uvedených zákonných ustanovení upravuje zvláštní formu účinné lítosti též v § 312b tr. zákoníku. Ve všech případech účinné lítosti se přitom vyžaduje aktivní jednání obviněného, který spáchal trestný čin (kupř. oznámení ve smyslu § 33 tr. zákoníku nebo § 362 tr. zákoníku, dodatečné splnění povinnosti ve smyslu § 197 tr. zákoníku nebo § 242 tr. zákoníku atp.). Stejně tak čl. II bodu 1. věty první zákona

č. 170/2013 Sb. předpokládá komisivní formu jednání pachatele trestného činu nedovoleného ozbrojování, tj. aby nelegálně držené zbraně dobrovolně ve lhůtě do 31. 12. 2014 odevzdal do úschovy policie nebo přenechal ve prospěch státu.

30. Tzv. zbraňovou amnestií jako zvláštní případ účinné lítosti pak třeba odlišovat od amnestie prezidenta republiky ve formě abolicie, která je rovněž okolností způsobující zánik trestní odpovědnosti. Pro amnestii je příznačné, že z hlediska její aplikace orgány činnými v trestním řízení není zpravidla vůbec podstatné jakékoli jednání pachatele po jejím vyhlášení (odhlížeje od případů, kdy amnestií dotčená osoba svým následným jednáním zvrátí účinky, které pozitivní rozhodnutí o její účasti na amnestii vyvolalo – viz např. čl. III odst. 1 amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013). Pro pozitivní rozhodnutí postačuje zjištění soudů, že čin pachatele je podřaditelný pod podmínky, které amnestie nastavila. Dobrodiní, jež pro pachatele trestného činu aboliční rozhodnutí přináší, je spojeno toliko s jeho vydáním prezidentem republiky deklarujícím účast dotyčné osoby na amnestii. V případě tzv. zbraňové amnestie, resp. účinné lítosti, tak tomu nicméně není, neboť k zániku trestní odpovědnosti za spáchání trestného činu nedovoleného ozbrojování nedochází již nabytím účinnosti zákona obsahujícího právní úpravu, že v jím vymezeném období nebude vyvozována trestní odpovědnost vůči osobám nelegálně držícím zbraně, nýbrž k němu dochází až poté, co dojde k faktickému dobrovolnému odevzdání zbraně jejím držitelem.

31. Vzhledem k výše vymezeným obecným východiskům se pro závěr o zániku trestní odpovědnosti podle čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. vyžaduje aktivní jednání pachatele trestného činu nedovoleného ozbrojování, v němž se projevuje jeho pozitivní změna myšlení, která má konkrétní podobu dobrovolného a faktického předání nelegálně držené zbraně do úschovy policie nebo jejího přenechání ve prospěch státu. Nutno přitom zdůraznit, že za takové jednání nelze považovat případný navenek nikterak neprojevený úmysl obviněného nelegálně držené zbraně v průběhu zákonné lhůty odevzdat, stejně jako pro vyvození trestní odpovědnosti konkrétní osoby nestačí pouhé pojetí myšlenky (srov. např. KRATOCHVÍL, V. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 330).

32. V daných souvislostech je dále zapotřebí podotknout, že k zániku či k jakési „suspendaci“ trestní odpovědnosti obviněného za spáchání trestného činu podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku nemůže dojít pouhým plynutím zákonné lhůty ve smyslu čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., jakož ani tím, že nelegálně držené zbraně jsou zajištěny policejním orgánem v průběhu domovní prohlídky konané před uplynutím lhůty pro dobrovolné odevzdání těchto zbraní. Dovedeno *ad absurdum* by bylo pachatelům trestného činu podle § 279 tr. zákoníku, jež měli „štěstí“, že u nich byly v průběhu tzv. zbraňové amnestie nedobrovolně zajištěny nelegálně držené zbraně, poskytováno zcela neoprávněné dobrodiní oproti pachatelům, kteří by toto „štěstí“ neměli. Dané *beneficium* tudíž zákonodárce

poskytl pouze těm pachatelům trestného činu neoprávněného ozbrojování, kteří svůj úmysl nelegálně drženou zbraň dobrovolně odevzdat projevili navenek jednáním majícím konkrétní podobu dobrovolného a faktického odevzdání zbraně do úschovy policie nebo jejího přenechání ve prospěch státu. Takovým případem by přitom mohla být i situace, z níž by bylo uvedené aktivní jednání pachatele patrné (např. pokud by byl pachatel trestného činu podle § 279 tr. zákoníku zadržen s nelegálně drženou zbraní cestou na příslušnou složku policie, kde ji chtěl dobrovolně odevzdat).

33. Lze tedy na tomto místě shrnout, že podstatou posuzované otázky je zánik trestní odpovědnosti pachatele, nikoli konstrukce jejího vzniku. Rozhodnou právní skutečností není běh času, nýbrž jednání pachatele, které spočívá v odevzdání nelegálně držených zbraní a jehož účinkem je zánik trestní odpovědnosti pachatele. Běh času má jen ten význam, že uvedený účinek limituje stanovením doby, do které je třeba zbraně odevzdat. Nicméně do doby odevzdání neoprávněně držených zbraní je jejich držení trestným činem. Nejedná se proto o vznik trestní odpovědnosti v tom smyslu, že by skutek byl do stanovené doby beztrestný a nestíhatelný a že by se trestným a stíhatelným stal teprve marným uplynutím doby stanovené pro odevzdání zbraní. Ze samotné okolnosti, že dosud neuplynula doba stanovená k odevzdání nelegálně držených zbraní, nelze z hlediska hmotného práva vyvozovat závěr o trestní neodpovědnosti pachatele. Z hlediska procesního práva pak tato okolnost nezakládá nepřipustnost trestního stíhání ani jiný důvod nestíhatelnosti.

34. S ohledem na výše rozvedené teoretické souvislosti nelze vyslovit souhlas se závěry plynoucími z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 1997, sp. zn. 2 Tzn 105/97. Uvedené rozhodnutí totiž váže zánik trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin nedovoleného ozbrojování pouze na plynutí lhůty stanovené tzv. zbraňovou amnestií pro dobrovolné odevzdání neoprávněně držených zbraní. Zcela však pomíjí, že pro závěr o zániku trestní odpovědnosti za daný trestný čin je nezbytné aktivní jednání pachatele spočívající ve faktickém dobrovolném odevzdání nelegálně držené zbraně do úschovy policie či jejím přenechání ve prospěch státu nebo alespoň jednání, z něhož konkrétně vyplývá jeho úmysl neoprávněně přechovávanou zbraň dobrovolně odevzdat do úschovy policie či přenechat ve prospěch státu. S touto podstatnou okolností se však Nejvyšší soud v citovaném rozsudku nikterak nevypořádal.

35. V nyní posuzované věci byly u obviněného zajištěny shora popsané nelegálně držené zbraně v průběhu domovní prohlídky konané dne 2. 9. 2014, tj. necelé 4 měsíce před uplynutím lhůty pro účinnou lítost (tzv. zbraňovou amnestii) podle čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. Jak se přitom podává z obsahu spisového materiálu, obviněný v rámci výslechu provedeného před konáním domovní prohlídky ve smyslu § 84 tr. ř. vypověděl, že „mám v pokoji ... kulomet MG 42, detektor kovu, obal německé dýmovnice, v předsíni mám víčko od ma-

d'arské nebo německé blíže nezjištěné střely. Tyto uvedené věci dobrovolně vydám.“. Vzhledem k tomu, že bylo dáno podezření, že obviněný nevydal veškeré věci důležité pro trestní řízení, byla domovní prohlídka vykonána i přes jeho vůli některé věci dobrovolně vydat. Prostřednictvím této domovní prohlídky pak byly u obviněného zajištěny další nelegálně držené zbraně uvedené ve výroku usnesení soudu prvního stupně.

36. Na podkladě daného skutkového stavu je zapotřebí se zaměřit na posouzení toho, zda obviněný svůj tvrzený úmysl nelegálně držené zbraně odevzdat projevil navenek prostřednictvím konkrétního aktivního jednání spočívajícího v dobrovolném a faktickém odevzdání těchto zbraní do úschovy policie či jejich přenechání ve prospěch státu, nebo alespoň jednání, z něhož konkrétně tento jeho úmysl vyplývá.

37. Se zřetelem k výše uvedeným skutkovým okolnostem lze konstatovat, že obviněný ještě před započítím domovní prohlídky konané dne 2. 9. 2014 učinil prohlášení, že dobrovolně vydá neoprávněně držený 1 ks německého kulometu MG-42 (blíže popsany shora), takže ve vztahu k této zbraní se na něj uplatňuje zvláštní případ účinné lítosti v podobě tzv. zbraňové amnestie ve smyslu čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., jelikož obviněný dobrovolně a fakticky (nikoli pouze ve svých myšlenkách) odevzdal zbraň do úschovy policie.

38. Stran zbylých neoprávněně držených zbraní popsanych ve výroku usnesení nalézacího soudu nutno nicméně konstatovat, že obviněný tyto zbraně policejnímu orgánu dobrovolně nevydal, přičemž s ohledem na shora popsany skutkový stav je naopak zřejmé, že policejní orgán zajistil tyto zbraně proti vůli obviněného. Ohledně těchto zbraní je tak zapotřebí učinit závěr, že tzv. zbraňová amnestie se na případ obviněného, u něhož chybí zjištění aktivního jednání ve smyslu čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb., neaplikuje. Jeho trestní odpovědnost za spáchání trestného činu podle § 279 odst. 1 tr. zákoníku (ohledně všech nelegálně držených zbraní vymezených ve výroku usnesení soudu prvního stupně kromě 1 ks německého kulometu MG-42) tudíž nezanikla. Opět přitom nutno zdůraznit, že pro závěr o zániku trestní odpovědnosti podle čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. nepostačuje pouhé zajištění nelegálně držených zbraní orgány činnými v trestním řízení v průběhu tzv. zbraňové amnestie ani tvrzení obviněného, že měl v úmyslu tyto zbraně v příslušné lhůtě dobrovolně odevzdat, za předpokladu, že tento úmysl navenek nikterak neprojevil.

39. V daných souvislostech je pak nezbytné soudům nižších stupňů vytknout, že z jejich rozhodnutí není patrné, na základě jakých skutečností dovodily, že z hlediska zásady *in dubio pro reo* je třeba mít za nevyvrácenou obhajobu obviněného, že měl v úmyslu nelegálně držené zbraně v příslušné lhůtě dobrovolně odevzdat. S přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, zejména s ohledem na výslech obviněného provedený před domovní prohlídkou, nutno naopak konstatovat, že tato jeho obhajoba neobstojí. Tím, že nevyužil možnosti veškeré jím

nelegálně držené zbraně odevzdat policejnímu orgánu před konáním domovní prohlídky a přiznal pouze neoprávněné držení zbraně jediné, zatímco držení dalších zbraní zatajil, dal totiž zřetelně najevo svůj úmysl odevzdat pouze tuto jednu nelegálně drženou zbraň. Pro úplnost lze dodat, že za aktivní jednání ve smyslu čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. nelze považovat ani jeho podání učiněné dne 30. 12. 2014, spočívající ve formálním odevzdání zbraní a jejich hlavních částí do úschovy policejního orgánu, jelikož tyto zbraně se v souvislosti s probíhajícím trestním řízením pro nedovolené ozbrojování již několik měsíců fakticky nacházely v moci policejního orgánu jako věci důležité pro dané trestní řízení. I toto podání je třeba hodnotit v kontextu výše uvedených skutečností, kdy je zřejmé, že bylo obviněným učiněno účelově, aby zabránil svému trestnímu postihu.

40. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu tudíž shrnuje, že podmínkou pro závěr o zániku trestní odpovědnosti obviněného z důvodu aplikace čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. v průběhu tzv. zbraňové amnestie je jeho aktivní jednání spočívající v dobrovolném a faktickém odevzdání nelegálně držené zbraně do úschovy policie nebo jejím přenechání ve prospěch státu, nebo alespoň jednání, z něhož konkrétně vyplývá jeho úmysl neoprávněně přechovávanou zbraň dobrovolně odevzdat do úschovy policie či přenechat ve prospěch státu. Takové jednání bylo v případě obviněného zjištěno stran 1 ks německého kulometu MG-42 dobrovolně vydaného před konáním domovní prohlídky, zatímco ohledně ostatních nelegálně držených zbraní uvedených ve výroku usnesení nalézacího soudu obviněný ve smyslu čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. nekonal, neboť tyto zbraně policejnímu orgánu dobrovolně neodevzdal, nýbrž je při výslechu provedeném před domovní prohlídkou zatajil, takže jeho trestní odpovědnost ve vztahu k těmto zbraním zaniknout z důvodu aplikace čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb. nemohla.

41. Vzhledem ke skutečnosti, že soudy nižších stupňů posoudily otázku zániku trestní odpovědnosti obviněného (ohledně všech nelegálně držených zbraní vymezených ve výroku usnesení soudu prvního stupně kromě 1 ks německého kulometu MG-42) nesprávně, nutno konstatovat, že námitky nejvyššího státního zástupce vztahené k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byly uplatněny částečně důvodně. Se zřetelem k tomu, že trestní odpovědnost obviněného za skutek popsany ve výroku usnesení nalézacího soudu (vyjma části skutku týkající se 1 ks německého kulometu MG-42) nezanikla, nebyl dán důvod pro zastavení trestního stíhání podle § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. ve spojení s § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. Opodstatněnými jsou tudíž i výhrady dovolatele podřízené pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Soudy druhého stupně je tak zapotřebí vytknout, že pochybil, pokud rozhodl o zamítnutí stížnosti státního zástupce Okresního státního zastupitelství ve Znojmě, ačkoli v řízení, jež tomu to zamítavému rozhodnutí předcházelo, byl dán důvod dovolání podle § 265b

odst. 1 písm. f) a g) tr. ř. Jelikož odvolací soud neodstranil vadu vytýkanou v řádném opravném prostředku zakládající některý z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., za opodstatněné nutno označit i námitky dovolatele uplatněné pod dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

č. 20

42. Ze shora rozvedených důvodů velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 4 To 156/2016, jakož i jemu předcházející usnesení Okresního soudu ve Znojmě ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 3 T 161/2015. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. současně zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Znojmě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

43. V dalším řízení bude Okresní soud ve Znojmě povinen znovu posoudit jednání obviněného v intencích výše uvedeného za současné správné aplikace ustanovení o tzv. zbraňové amnestii (čl. II bodu 1. věty první zákona č. 170/2013 Sb.), přičemž bude vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.). V rámci nového projednání a rozhodnutí věci by se měl zabývat i otázkou vhodnosti aplikace zásady subsidiarity trestní represe, a to s přihlédnutím k závěrům vyplývajícím ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr., jakož i z nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3080/16. Byť soud prvního stupně v původním rozhodnutí v tomto směru rozvedl určité úvahy stran velmi nepatrné společenské škodlivosti daného skutku, nelze tyto označit za komplexní a vyvážené, a to již proto, že je v převážné míře soustředil na okolnosti týkající se dobrovolně vydaného kulometu MG-42. S přihlédnutím ke shora rozvedeným závěrům o zániku trestní odpovědnosti obviněného v případě této zbraně by se měl nalézací soud naproti tomu zaměřit na společenskou škodlivost jeho jednání týkajícího se zbylých – dobrovolně nevydaných – zbraní, ke kterému není možné vztáhnout dobrodiní tzv. zbraňové amnestie. Společenskou škodlivost uvedeného jednání obviněného bude zapotřebí zhodnotit pečlivě s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, tj. zejména s ohledem na význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění a jeho pohnutku, záměr nebo cíl. V daném případě bude přitom nezbytné přihlídnout mj. k funkčnosti či střelbyschopnosti nelegálně držných zbraní (zda tyto vůbec byly způsobilé vyvolat reálné ohrožení), dále k motivaci pachatele (za jakým účelem si tyto zbraně opatřoval a následně je neoprávněně přechovával) a v neposlední řadě ke skutečnosti, že obviněný byl v době páchání souzené trestné činnosti policistou s tzv. licenci k držení zbraně, kterážto skutečnost může snižovat společenskou škodlivost jednání, a to i s přihlédnutím k závěrům plynoucím z rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích publikovaného pod

č. 19/1994 Sb. rozh. tr. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 8 Tdo 611/2008. V tomto směru nelze zcela souhlasit s názorem odvolacího soudu, který hodnotil shora uvedené skutečnosti jednostranně a bez přihlédnutí k závěrům citovaných rozhodnutí.

44. V neposlední řadě by se měl soud prvního stupně vypořádat rovněž s námitkou obviněného o existenci překážky *ne bis in idem* založené rozhodnutím správního orgánu (ředitele Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje) o zastavení kázeňského řízení pro kázeňský přestupek nedovoleného ozbrojování ze dne 16. 9. 2015, č. j. KRPB-125265-33/ČJ-2015-0600KR.

č. 20

Č. 21

č. 21

Místní příslušnost, Zpronevěra

§ 18 odst. 1, 2 tr. ř., § 206 tr. zákoníku

Okolnost, kde má sídlo nebo bydliště poškozený, není sama o sobě součástí zákonných hledisek pro určení místní příslušnosti soudu (§ 18 odst. 1, 2 tr. ř.).

Trestný čin zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku není distančním deliktem jen proto, že poškozený má sídlo nebo bydliště v jiném místě, než ve kterém došlo k jednání pachatele. Distanční delikt je definován odlišností místa jednání pachatele (míněno celého a již uzavřeného jednání) od místa vzniku následku. V případě trestného činu zpronevěry je tato podmínka splněna tím, že po svěření věci pachatel se svěřenou věcí, kterou fyzicky nemá u sebe a která se nachází na jiném místě než pachatel v době jednání, naloží způsobem přičícím se účelu svěření a vylučujícím obnovení dispozice vlastníka nebo jiné oprávněné osoby (viz rozhodnutí pod č. 16/1999 Sb. rozh. tr.).

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2017, sp. zn. 15 Td 36/2017, ECLI:CZ:NS:2017:15.TD.36.2017.1)

Nejvyšší soud rozhodl podle § 24 odst. 1 tr. ř. o příslušnosti soudu tak, že k projednání věci je příslušný Okresní soud Plzeň-město.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Nejvyššímu soudu byla předložena trestní věc obviněného M. S. pro zločin zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku vedená u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 1 T 235/2015 s námitkou místní nepřislušnosti Okresního soudu v Liberci, kterou za podmínek uvedených v § 222 odst. 1 tr. ř. uplatnil obviněný. Sám obviněný vyjádřil názor, že místně příslušným je Okresní soud Plzeň-město, přičemž z dalších souvislostí vyplývá, že v úvahu přichází místní příslušnost také Okresního soudu v Olomouci a Okresního soudu v Prostějově.

2. V souladu s rozvrhem práce Nejvyššího soudu připadlo rozhodnutí senátu č. 7, který usnesením ze dne 2. 8. 2017, sp. zn. 7 Td 27/2017, věc podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě

soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, postoupil velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu. Senát č. 7 poukázal na to, že místní příslušnost soudu ve věcech trestného činu zpronevěry byla judikatorně zásadně upravena usnesením Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 1998, sp. zn. 11 Nd 23/98, publikovaným pod č. 16/1999 Sb. rozh. tr., a že rozhodovací praxe senátů Nejvyššího soudu se postupně stala nejednotnou, protože v některých případech vycházela z právního názoru vysloveného v citovaném judikátu, ale v jiných případech se od něho odchýlila v tom smyslu, že za okolnost významnou pro určení místní příslušnosti soudu začala považovat sídlo, případně bydliště poškozeného. Sám senát č. 7 se v posuzované věci ztotožnil s právním názorem, který byl vysloven v uvedeném judikátu, a dodal, že se tím ocitl v rozporu např. s usneseními Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. 11 Td 12/2010, ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 11 Td 65/2011, ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 7 Td 68/2013, a ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 7 Td 21/2014, v nichž byl vysloven odlišný právní názor.

3. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu shledal, že k projednání věci je příslušný Okresní soud Plzeň-město.

II.

Právní posouzení věci

4. Podle obžaloby se obviněný dopustil zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku v podstatě tím, že v Plzni, Olomouci, Prostějově a jinde v době od 24. 4. 2015 do 15. 5. 2015 jako jednatel obchodní společnosti F. s., s. r. o., se sídlem v P., a zároveň jako jediný oprávněný disponent vybral v hotovosti z bankovního účtu této společnosti v osmi případech specifikovaných v žalobním návrhu celkovou částku 684 000 Kč, která byla v rámci částky 689 545 Kč převedena na účet obchodní společnosti F. s., s. r. o., z bankovního účtu obchodní společnosti E.-E. CZ, s. r. o., se sídlem v L., a byla účelově určena k tomu, aby byla použita na nákup automobilu pro obchodní společnost E.-E. CZ, s. r. o., zatímco obviněný použil vybranou hotovost v částce 684 000 Kč pro svoji osobní potřebu. Ze žalobního návrhu je patrné, že za poškozeného je považována obchodní společnost E.-E. CZ, s. r. o., se sídlem v L.

5. Zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo si присvojí cizí věc, která mu byla svěřena, způsobí-li takovým činem značnou škodu.

6. Obžaloba je konstruována tak, že jednáním, jímž si obviněný „přisvojil“ cizí svěřenou věc, byl již samotný výběr hotovosti z účtu obchodní společnosti F. s., s. r. o. Za tohoto stavu je namísto konstatovat, že jednání, které je zákonným znakem trestného činu, obviněný podle obžaloby vykonal v případě šesti dílčích útoků provedených ve dnech 24. 4. 2015, 27. 4. 2015, 29. 4. 2015, 6. 5. 2015,

14. 5. 2015 a 15. 5. 2015 v Plzni, v případě jednoho dílčího útoku provedeného dne 28. 4. 2015 v Olomouci a v případě jednoho dílčího útoku provedeného dne 4. 5. 2015 v Prostějově. Vzhledem k tomu, že jde o pokračující trestný čin, jsou místem spáchání činu Plzeň, Olomouc a Prostějov.

7. O věcné příslušnosti okresního soudu, která vyplývá z § 16 tr. ř., není pochyb.

8. Místní příslušnost soudu se primárně řídí § 18 odst. 1 tr. ř., podle něhož řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Podle § 18 odst. 2 tr. ř., nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje, a jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

9. V posuzované věci ze žalobního návrhu vyplývají skutkové okolnosti zakládající místní příslušnost Okresního soudu Plzeň-město, Okresního soudu v Olomouci a Okresního soudu v Prostějově, neboť v obvodu těchto soudů byl trestný čin spáchán.

10. Pokud byla obžaloba podána u Okresního soudu v Liberci, evidentně to souvisí s okolností, že v obvodu tohoto soudu má sídlo obchodní společnost, která je obžalobou považována za poškozeného. Státní zástupce si otázku místní příslušnosti soudu vyřešil patrně na podkladě úvahy, že Liberec jako sídlo poškozeného je místem, kde vznikl následek trestného činu, a že tím pádem je také jedním z míst, kde byl trestný čin spáchán. Jestliže by tato úvaha byla správná, byla by místní příslušnost Okresního soudu v Liberci založena tím, že státní zástupce u tohoto soudu podal obžalobu (§ 22 tr. ř.).

11. Jde o úvahu inspirovanou zřejmě některými rozhodnutími senátů Nejvyššího soudu, např. usneseními ze dne 25. 3. 2010, sp. zn. 11 Td 12/2010, ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 11 Td 65/2011, ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 7 Td 68/2013, a ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 7 Td 21/2014. V těchto usneseních vyslovily senáty Nejvyššího soudu právní názor, že místem spáchání trestného činu zpronevěry je jak místo jednání pachatele, tak místo, kde vznikl následek, přičemž za toto místo považovaly sídlo poškozeného, pokud jím byla právnická osoba, resp. bydliště poškozeného, pokud jím byla fyzická osoba.

12. K tomu pokládá velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu za nutné dodat, že uvedený právní názor by byl akceptovatelný za podmínky, že trestný čin zpronevěry by byl spáchán v podobě distančního deliktu, který se vyznačuje rozdílností místa jednání pachatele a místa způsobeného následku. Závěr, že jde o distanční delikt, ovšem nelze vyvozovat ze samotné skutečnosti, že poškozený má sídlo nebo bydliště v jiném místě, než ve kterém došlo k jednání. Odlišnost těchto míst sama o sobě nemůže být důvodem k úsudku, že následek vznikl v místě sídla nebo bydliště poškozeného. Podstatné je, ve kterém místě se věc svěřená pachateli stala jím присвоенou, a tím se ocitla mimo dosah vlastníka nebo

jiné oprávněné osoby, a v návaznosti na to je významné, že v tomto místě nebylo ani zčásti provedeno jednání pachatele.

13. Jestliže je distanční delikt definován odlišností místa jednání pachatele (míněno celého a již uzavřeného jednání) od místa vzniku následku, pak v případě trestného činu zpronevěry je tato podmínka splněna tím, že po svěření věci pachatel se svěřenou věcí, kterou fyzicky nemá u sebe a která se nachází na jiném místě než pachatel v době jednání, naloží způsobem přičícím se účelu svěření a vylučujícím obnovení dispozice vlastníka nebo jiné oprávněné osoby.

14. Tak tomu je např. v případě, kdy zaměstnavatel svěří pachateli věc za tím účelem, aby ji v rámci výkonu zaměstnání používal k plnění pracovních úkolů, avšak pachatel se po určité době rozhodne tuto věc prodat třetí osobě a peníze si ponechat, a za okolností, kdy sám nemá věc u sebe a kdy se věc nachází na jiném místě, dá třetí osobě souhlas k tomu, aby si ji na základě uzavřené dohody vzala, načež tato osoba se odebere na místo, kde se věc nachází, a na podkladě dohody s pachatelem si věc vezme. V uvedeném případě je místem jednání pachatele místo, kde dal třetí osobě souhlas k tomu, aby si věc vzala, a místem, kde vznikl následek, pak je místo, kde si tato osoba věc vzala. Zároveň je významné, aby pachatel jednal bez součinnosti s nějakou jinou osobou, které by užil k vydání věci, a tím pádem k provedení činu za podmínek tzv. nepřímého pachatelství podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku. Pak by se mu totiž jako jeho vlastní jednání přičítalo také to, co by učinila ona jiná osoba, a trestný čin zpronevěry by nebyl spáchán jako distanční delikt, neboť místem jednání pachatele by bylo i místo, kde se věc nacházela v době, kdy došlo k jejímu vydání tomu, komu ji pachatel prodal.

15. Spáchání trestného činu zpronevěry jako distančního deliktu přichází v úvahu rovněž v některých případech, v nichž dispozici s věcí, kterou nemá u sebe, pachatel učiní s použitím prostředku elektronické komunikace.

16. Ve shora citovaných usneseních senátů Nejvyššího soudu o distanční delikt v žádném z uvedených případů ve skutečnosti nešlo, protože podle obžaloby spočíval trestný čin zpronevěry v tom, že obviněný

- ze skladu odebral za účelem uspokojení svých osobních potřeb naftu, která mu předtím byla svěřena k výkonu zaměstnání, byla umístěna ve skladu nacházejícím se v okrese Karviná a byla majetkem jeho zaměstnavatele, jímž byla obchodní společnost se sídlem v okrese Kolín (věc sp. zn. 11 Td 12/2010),
- použil pro vlastní potřebu peněžní hotovost, kterou předtím na podkladě zmocnění věřitele vybral od dlužníků mimo obvod Okresního soudu v Českých Budějovicích a kterou měl odvést na účet věřitele, jímž byla obchodní společnost se sídlem v Českých Budějovicích (věc sp. zn. 11 Td 65/2011),
- ponechal si a nevrátil obchodní společnosti se sídlem v okrese Uherské Hradiště automobil a notebook, které mu předtím byly svěřeny k výkonu práce (věc sp. zn. 7 Td 68/2013),

– ponechal si hotovost, kterou předtím při prodeji nemovitosti v zastoupení prodávajícího bydlícího v okrese Český Krumlov převzal v Olomouci od kupujícího (věc sp. zn. 7 Td 21/2014).

č. 21

17. V těchto případech následek ve skutečnosti nastal přímo v místě jednání (ve věci sp. zn. 11 Td 12/2010), takže příslušným soudem správně byl soud, v jehož obvodu došlo k jednání obviněného, a pokud místo jednání nebylo zjištěno (ve věcech sp. zn. 11 Td 65/2011, 7 Td 68/2013, 7 Td 21/2014), pak příslušným soudem správně byl soud určený podle § 18 odst. 2 tr. ř., tj. soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje.

18. Citovaná usnesení senátů Nejvyššího soudu představují neodůvodněný a nesprávný odklon od judikátu č. 16/1999 Sb. rozh. tr., jímž byla rozhodovací praxe soudů usměrněna tak, že sice apriorně nelze vyloučit spáchání trestného činu zpronevěry v podobě distančního deliktu, avšak o distanční delikt nejde, jestliže pachatel, který má v souladu se svěřením cizí věc u sebe, na místě, jež je odlišné od bydliště poškozeného, si ji присvojí, a tím způsobí poškozenému škodu. Judikát tudíž vyznívá v závěr, že za popsaného stavu nastává následek v místě, které je totožné s místem jednání pachatele. Tento právní názor byl vysloven ve vztahu ke skutku spočívajícímu v tom, že obviněný si pro svou potřebu ponechal peněžní hotovost, kterou mu poškozený svěřil proto, aby za ni obviněný pro poškozeného zakoupil obraz.

19. V intencích právního názoru vysloveného v judikátu č. 16/1999 Sb. rozh. tr. rozhodly senáty Nejvyššího soudu ve skutkově obdobných věcech např. usneseními ze dne 19. 1. 2001, sp. zn. 11 Nd 160/2001, ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 11 Td 4/2008, ze dne 27. 10. 2009, sp. zn. 11 Td 54/2009, ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 11 Td 60/2009, ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 7 Td 44/2016, a ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 7 Td 4/2017. Ve všech těchto případech následek nastal vždy na místě totožném s místem jednání obviněného, a pokud toto místo nebylo zjištěno, byla místní příslušnost soudu správně určena podle § 18 odst. 2 tr. ř., tj. podle místa, kde obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje, přičemž bylo zdůrazněno, že nejde o distanční delikt s ohledem na místo sídla nebo bydliště poškozeného a že sídlo nebo bydliště poškozeného jsou z hlediska místní příslušnosti soudu nerozhodnými okolnostmi. Uvedená usnesení senátů Nejvyššího soudu tak reagovala na to, že pokud byla obžaloba podána u soudu, v jehož obvodu má poškozený sídlo nebo bydliště, stalo se tak v návaznosti na to, že poškozený podal trestní oznámení u policejního orgánu v místě svého sídla nebo bydliště a že od toho se pak odvíjel postup státního zástupce, který podal obžalobu u zmíněného soudu patrně v chybném domnění, že sídlo nebo bydliště poškozeného je vždy místem, kde nastal následek, a tudíž i místem, kde byl čin alespoň zčásti spáchán, bez zřetele na to, kde došlo k jednání obviněného.

20. Z důvodů, které byly vyloženy v předcházejících částech tohoto usnesení, velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu dospěl k závěru, že

- není důvodu odchýlit se od judikátu č. 16/1999 Sb. rozh. tr.,
- trestný čin zpronevěry není distančním deliktem jen proto, že poškozený má sídlo nebo bydliště v jiném místě, než ve kterém došlo k jednání pachatele,
- v případech, kdy následek trestného činu zpronevěry nastal v místě jednání pachatele a toto místo nelze zjistit, řídí se místní příslušnost soudu § 18 odst. 2 tr. ř., přičemž sídlo nebo bydliště poškozeného sama o sobě nemají význam.

č. 21

21. To ve vztahu k posuzované věci obviněného M. S. znamená, že místně příslušnými soudy jsou Okresní soud Plzeň-město, Okresní soud v Olomouci a Okresní soud v Prostějově. Tak ostatně vyznívá právní názor senátu č. 7, který věc postoupil velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu.

22. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 24 odst. 1 tr. ř. rozhodl, že k projednání věci obviněného M. S. je příslušný Okresní soud Plzeň-město. Učinil tak s ohledem na okolnost, že převážná část trestného činu byla spáchána v obvodu tohoto okresního soudu (šlo o šest z osmi dílčích útoků pokračujícího trestného činu).

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 49

Poplatky soudní

§ 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb.

č. 49

Poškozený domáhající se náhrady újmy na zdraví způsobené provozem vozidla přímo proti pojistiteli podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je osvobozen od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

(Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2016, sp. zn. 19 Co 356/2016, ECLI:CZ:MSPH:2016:19.CO.356.2016.1)

Městský soud v Praze změnil k odvolání žalobce usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 29. 8. 2016, sp. zn. 25 C 159/2015, tak, že řízení se nezastavuje.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se domáhal vůči žalované zaplacení částky 6 091 260 Kč s příslušenstvím představující náhradu škody na zdraví způsobené v souvislosti s dopravní nehodou ze dne 12. 7. 2013.
2. Nyní napadeným usnesením soud prvního stupně výrokem I. řízení zastavil podle § 9 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, neboť žalobce nezaplatil soudní poplatek ze žaloby ve lhůtě stanovené usnesením, které bylo doručeno žalobci dne 4. 1. 2016, a výrokem II. uložil žalobci povinnost zaplatit náhradu nákladů řízení žalované ve výši 300 Kč podle § 146 odst. 2 o. s. ř., podle něhož jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady, přičemž výši těchto nákladů řízení vypočetl soud prvního stupně podle vyhlášky č. 254/2015 Sb., o stanovení výše paušální náhrady pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení v případech podle § 151 odst. 3 o. s. ř.
3. Soud prvního stupně posoudil věc podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, s odůvodněním, že podle judikatury Nejvyššího soudu (sp. zn. 25 Cdo 1094/96; 25 Cdo 113/2006; 25 Cdo 1520/2001; 32 Cdo 763/2013) se nejedná o spor o náhradu škody na zdraví, ale o spor o pojistné plnění, z čehož dovodil, že žalobce není osvobozen od hrazení soudního poplatku ve smyslu § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ale žalobci vznikla podáním žaloby poplatková povinnost podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona

č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Vzhledem k uvedenému soud prvního stupně žalobce vyzval k zaplacení soudního poplatku s tím, že žalobce byl poučen pro případ, že soudní poplatek nebude v soudem stanovené lhůtě zaplacen. Usnesení bylo žalobci doručeno dne 4. 1. 2016, soudní poplatek nebyl zaplacen, proto bylo soudem prvního stupně postupováno v souladu s poučením a řízení bylo zastaveno.

č. 49

II.

Odvolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto usnesení podal žalobce odvolání, ve kterém soudy prvního stupně vytkl nesprávné právní posouzení § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Zdůraznil, že újma na zdraví byla žalobci způsobena provozem vozidla, které bylo pojištěno u žalované pojišťovny pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Domáhat se náhrady škody na zdraví přímo po pojišťovně umožňuje § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, a podle § 6 téhož zákona má pojištěný mimo jiné nárok, aby pojistitel (tj. žalovaná pojišťovna) hradil poškozenému (tj. v daném případě žalobci) uplatněný nárok na náhradu škody na zdraví. Z těchto důvodů se žalobce žalobou domáhá náhrady škody nikoliv vůči osobě, která mu přímo způsobila škodu na zdraví při dopravní nehodě, ale vůči pojišťovně, která má poškozenému podle pojistné smlouvy kompenzovat škodu na zdraví. Pokud tedy § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, osvobozuje navrhovatele v řízení o náhradě škody na zdraví, lze toto osvobození vztáhnout i daný případ, neboť nejde o právní vztah založený pojistnou smlouvou, ale svým obsahem o nárok na náhradu škody na zdraví, a to sice ve formě pojistného plnění od odpovědnostního pojistitele. Výklad tohoto ustanovení učiněný soudem prvního stupně považuje žalobce za formalistický, pro poškozeného nepřiměřeně restriktivní. Poukázal, že postup soudy prvního stupně je v rozporu i s účelem § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, v němž je zakotvena možnost poškozených uplatňovat své nároky na náhradu škody způsobené provozem vozidla přímo na pojistiteli (tj. pojišťovně), jehož smyslem nepochybně bylo usnadnění možnosti poškozených domoci se svých oprávněných nároků na náhradu škody prostřednictvím přímého uplatnění nároku vůči pojistiteli. Pokud by byl správný výklad, jak jej učinil soud prvního stupně, pak se podle žalobce nabízí otázka, zda poškození v době podání žaloby, tj. v době, kdy se potýkají s následky dopravní nehody, mají finanční rezervu, která by jim přímé uplatnění nároku vůči pojistiteli umožňovala. Z těchto důvodů je i v daném případě žalobce od hrazení soudního poplatku osvobozen. Žalobce se rovněž v podaném odvolání pozastavil nad skutečností, že soud prvního stupně zaslal, ještě před zaplacením soudního poplatku, žalované žalobu k vyjádření, čímž způsobil zcela zbytečně vznik nákladů řízení žalované straně.

5. V podaném odvolání dále žalobce odkázal na soudní rozhodnutí v obdobné věci, např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 10. 2008, sp. zn. 29 Co 436/2008, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 93/2009, popř. aktuální usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2015, sp. zn. 35 Co 156/2015; usnesení Městského soudu v Praze ze dne 29. 9. 2014, sp. zn. 21 Co 440/2014; usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. 11 Co 20/2015; usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Co 3/2016. Jedná se o rozhodnutí, která se týkají stejného typu řízení, kdy došlo k zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku ve věci, kdy žalobce (poškozený) uplatňoval nárok na náhradu škody vůči pojišťovně (pojistiteli). Přičemž žalobce v odvolání uvedl, že judikatura, na kterou odkazoval soud prvního stupně, není příléhavá, neboť se netýká otázky osvobození od hrazení soudního poplatku podle § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Vzhledem k uvedenému žalobce navrhl, aby odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně změnil a výrok II. o náhradě nákladů řízení zrušil.

III.

Důvodnost odvolání

6. Odvolací soud přezkoumal z podnětu podaného odvolání napadané rozhodnutí dle § 212 a § 212a odst. 1, 5, 6 o. s. ř., a aniž by bylo třeba nařizovat jednání v souladu s § 214 odst. 2 písm. c) o. s. ř. dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

7. Odvolací soud při svém rozhodování vyšel z judikatorního závěru publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 93/2009, podle kterého se § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, týká i žalobce v řízení o náhradě škody na zdraví, kdy se žalobce domáhá proti České kanceláři pojistitelů plnění za škodu na zdraví podle § 24 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Uvedený závěr proto lze vztáhnout i na řízení, kde na straně žalované vystupuje pojistitel (tj. žalovaná pojišťovna) podle § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, neboť se shodně věc týká plnění za škodu na zdraví. Žalobou požadované plnění sice nemá povahu nároku na náhradu škody, ale je originálním právem založeným zvláštním právním předpisem, což však nemá vliv na posouzení otázky osvobození od placení soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, která je právě uvedeným rozhodnutím jasně řešena. Nutno tedy zdůraznit, že citované judikatorní rozhodnutí neřeší, zda uplatněný nárok je či, není nárokem na náhradu škody na zdraví, avšak výslovně konstatuje, že je osvobozen od soudního poplatku žalobce domáhající se plnění za škodu na zdraví, tj. rozhodnutí respektuje originarost nároku, a přesto takovému žalobci přiznává plné osvobození od soudních poplatků, a je v daném případě lhotežné, zda je na straně žalované Česká kancelář pojistitelů, či pojišťovna škůdce.

8. Odvolací soud proto uzavírá, že soud prvního stupně nesprávně interpretoval § 11 odst. 2 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, když jej interpretoval restriktivně, odlišně od závěru uvedeného v rozhodnutí publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod Rc 93/2009. Jelikož soud prvního stupně rozhodl nesprávně, odvolací soud napadené rozhodnutí změnil podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

č. 49

Č. 50

č. 50

Právo Evropské unie, Příslušnost soudu mezinárodní, Řízení ve věcech péče o nezletilé

čl. 8 odst. 1 Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003, čl. 2 bod 7 Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003,

Pro závěr, zda nezletilé dítě získalo obvyklý pobyt na území jiného členského státu Evropské unie podle čl. 8 odst. 1 Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000, je vedle zjištění, že zde dítě žije po delší dobu a je zde sociálně a rodinně začleněno, rovněž významná i vůle rodičů projevená v dohodě o výkonu povinností a práv z rodičovské odpovědnosti.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2850/2016, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.2850.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání otce zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 4. 2015, sp. zn. 6 Co 86/2015, a usnesení Okresního soudu v Písku ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 1 P 184/2015, a věc vrátil Okresnímu soudu v Písku k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem doručeným Okresnímu soudu v Písku dne 2. 10. 2014 se matka nezletilého domáhala úpravy styku nezletilého s otcem a určení místa bydliště nezletilého.
2. Usnesením ze dne 23. 10. 2014, č. j. 1 P 184/2014-52, Okresní soud v Písku řízení o shora uvedených návrzích zastavil a opatrovníkem nezletilého jmenoval Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. V odůvodnění soud prvního stupně uvedl, že „nezletilý se dlouhodobě zdržuje na adrese mimo území České republiky, a tudíž není dána pravomoc českého soudu“.
3. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 20. 4. 2015, č. j. 6 Co 86/2015-122, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud dospěl k závěru, že v době podání návrhu, ke které je třeba místo obvyklého bydliště posuzovat, byl nezletilý sociálně a rodinně integrován v Rakousku, jeho tamní

pobyt v délce devíti měsíců vykazoval znaky trvalosti, neboť zde navštěvoval školní zařízení, byl evidován úřady pro účely zdravotního a sociálního pojištění, je jazykově vybaven a začleněn do školního kolektivu. V době podání návrhu byla titulem pro pobyt nezletilého mimo území České republiky dohoda rodičů, a pobyt tak nelze považovat za protiprávní.

č. 50

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal otec (dále jen „dovatel“) dovolání, v němž odvolacímu soudu vytýká, že se dostatečně nevypořádal s podmínkami a kritérii pro stanovení obvyklého bydliště. Za určující pro rozhodnutí odvolacího soudu považuje vyřešení otázky, zda může dojít k přemístění obvyklého bydliště dítěte v průběhu dočasného pobytu dítěte v jiném státě. Dovatel poukazuje na skutečnost, že pobyt nezletilého v Rakousku byl po celou dobu zamýšlen jako dočasný a oba rodiče takto dohodu chápali. Dovatel má za to, že rozhodným okamžikem pro určení obvyklého bydliště dítěte je stav v době vydání napadeného usnesení, tedy ke dni 20. 4. 2015, a to podle § 154 odst. 1 ve spojení s § 167 odst. 2 o. s. ř., neboť nezletilý se od okamžiku skončení dohody rodičů nachází na území Rakouska protiprávně, a tudíž v rozporu s Haagskou Úmluvou o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, mělo být ve věci aplikováno ustanovení čl. 10 Nařízení Bruselu II bis, jenž stanoví pravidla příslušnosti soudů v případech mezinárodních únosů dětí.

5. Protože řízení bylo zahájeno dne 2. 10. 2014, Nejvyšší soud jako soud dovolací dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srovnej čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.).

6. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vy-

řešená právní otázka posouzena jinak. Zákonný census provedený v § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř. se zde neuplatní, neboť nejde o věc zde uvedenou (věc upravenou zákonem o rodině), ale o otázku (mezinárodní) příslušnosti soudu.

10. Pro rozhodnutí odvolacího soudu bylo významné (určující) vyřešení právní otázky, zda mohlo dojít k přemístění obvyklého bydliště dítěte do jiného členského státu Evropské unie, kde dítě od počátku pobývalo na základě podmíněné dohody rodičů. Protože tato otázka dosud v rozhodovací činnosti dovolacího soudu vyřešena nebyla, je dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné a z níže uvedených důvodů i opodstatněné.

č. 50

IV.

Důvodnost dovolání

11. Podle čl. 2 bodu 7. Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (dále jen „nařízení Brusel II bis“, nebo jen „nařízení“) „rodičovskou zodpovědností“ se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou. Tento pojem zahrnuje především právo péče o dítě a právo na styk s dítětem.

12. Podle čl. 8 odst. 1 Nařízení jsou soudy členského státu příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

13. Podle bodu 12 úvodních ustanovení Nařízení pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto Nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

Podle § 858 obč. zák. rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Podle § 877 odst. 1 obč. zák., nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud na návrh rodiče; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče.

Podle § 877 odst. 2 obč. zák. se za významnou záležitost považují zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte.

č. 50

14. Za správný je třeba považovat závěr odvolacího soudu, že obvyklé bydliště dítěte na území jiného členského státu, než ve kterém má proběhnout řízení, zakládá mezinárodní prvek ve smyslu článku 81 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie. Správně též uzavřel, že na projednávanou věc se vztahuje Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003, neboť úprava poměrů nezletilého (svěření do péče rodiče a určení místa pobytu) spadá pod pojem rodičovské zodpovědnosti podle čl. 2 bod 7 Nařízení. Sporné však mezi rodiči zůstává, zda k projednání a rozhodnutí věci jsou, s ohledem na dohodu mezi nimi uzavřenou, příslušné soudy Rakouské republiky, či České republiky. Pro vyřešení této otázky bylo určující zjištění, k jakému okamžiku a kde mělo dítě obvyklé bydliště, jako hraničního určovatele, zakládajícího obecnou příslušnost soudu v řízeních o rodičovské zodpovědnosti k dítěti (čl. 8, čl. 2 bod 7. Nařízení).

15. Správný je i závěr, že rozhodujícím okamžikem pro určení mezinárodní příslušnosti soudu je okamžik zahájení řízení, a tedy skutečnosti významné ve vztahu k obvyklému bydlišti musí být posuzovány k tomuto datu. Je tomu tak proto, že článek 16 Nařízení počítá s rozdílnou procesní úpravou v jednotlivých členských státech. Protože právní řád České republiky odvíjí okamžik zahájení řízení od podání návrhu u soudu (srov. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I, II. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 3088), je v souladu s čl. 8 Nařízení třeba posuzovat skutečnosti rozhodné pro posouzení místa obvyklého bydliště dítěte k okamžiku podání návrhu na zahájení řízení u soudu (srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2374/2012), tedy v posuzované věci ke dni 16. 2. 2011. Má-li dovolatel za to, že rozhodným okamžikem pro posouzení místa obvyklého bydliště dítěte je až okamžik rozhodnutí odvolacího soudu, neboť v té době bylo možno pobyt dítěte v Rakousku považovat za protiprávní, pak směřuje otázku (skutkovou) obvyklého pobytu s (právní) otázkou protiprávnosti přemístění, či zadržení dítěte mimo území státu původního obvyklého pobytu, která se odvíjí od porušení práva péče o dítě (čl. 10 a 11 Nařízení).

16. Odvolací soud při vyřešení otázky mezinárodní příslušnosti soudu rovněž správně vycházel z judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“), neboť jak z požadavků jednotného použití práva EU, tak i ze zásady rovnosti plyne, že znění ustanovení práva EU, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Evropské unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím k souvislostem tohoto ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou (viz zejména rozsudky ze dne 18. 1. 1984, Ekro, 327/82, Recueil, s. 107, bod 11, jakož i ze dne 6. 3. 2008, Nordania Finans a BG Factoring, C-98/07, Sb. rozh. s. I-1281, bod 17).

17. Již v – odvolacím soudem citovaném – usnesení ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011, Nejvyšší soud vyložil, že obvyklý pobyt (bydliště) ve smyslu čl. 8 odst. 1 Nařízení představuje místo, v němž má osoba těžiště svého života. Přichází-li v úvahu určení obvyklého pobytu (bydliště) na území více států Evropské unie, je úkolem soudu, s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, určit poměr rodinného a společenského začlenění dítěte v jednom členském státu k rodinnému a společenskému začlenění dítěte v jiném členském státě. Kritéria pro rozlišení významnosti jednotlivých ukazatelů jsou uvedena v judikatuře Soudním dvorem, přičemž poměr, který může posléze vyznít ve prospěch některého z členských států přicházejících v úvahu, může být určen až s přihlédnutím ke všem okolnostem případu. Právě důraz na zkoumání konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě vystihuje povahu „obvyklého bydliště“, které je konceptem skutkovým (faktickým), nikoliv právním, jako je tomu např. u trvalého bydliště, majícího evidenční charakter. Příhodnější – než „obvyklé bydliště“ dle překladu v Úředním věstníku – by proto byl výraz „obvyklý pobyt“, neboť lépe vystihuje autonomní povahu tohoto ukazatele, na rozdíl od vnitrostátním právem užívaným a zažitým termínem „bydliště“, u něhož se předpokládá úmysl se na určitém místě trvale zdržovat (srov. např. jiné jazykové verze, anglický habitual residence, německý gewöhnliches Aufenthalt, francouzský résidence habituelle, či slovenský obvyklý pobyt). Ostatně již české znění Nařízení rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností pro shora uvedené jazykové varianty používá výraz „obvyklý pobyt“. Terminologická rozdílnost se nadto projevuje i ohledně rodičovské odpovědnosti, kdy česká verze Nařízení Brusel II bis – s ohledem na dobu vstupu ČR do Evropské unie – užívá tehdy v zákoně o rodině užívaný výraz „rodičovská zodpovědnost“, zatímco občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 tento výraz zcela cíleně nahrazuje slovním spojením „rodičovská odpovědnost“.

18. Zdůrazňuje-li citované rozhodnutí Nejvyššího soudu požadavek na autonomní výklad obvyklého pobytu podle čl. 8 odst. 1 Nařízení zajišťovaný Soudním dvorem prostřednictvím řízení o předběžné otázce, pak je třeba zmínit, že Soudní dvůr se k výkladu „obvyklého pobytu“ podrobně vyjádřil v rozhodnutí ze dne 9. 10. 2014, ve věci C-376/14 PPU, C. proti M., kde uvedl, že jde-li o pojem „obvyklé bydliště“, pak nařízení neobsahuje žádnou definici tohoto pojmu, a dospěl k závěru, že jeho smysl a dosah musí být určeny zejména s ohledem na cíl vyplývající z bodu 12 odůvodnění Nařízení, podle něhož jsou pravidla pro určení příslušnosti, která stanoví, formulována s ohledem na nejlepší zájem dítěte, a zejména na blízkost (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 31 a 35, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 44 a 46). V těchto rozsudcích Soudní dvůr rovněž rozhodl, že obvyklé bydliště dítěte musí vnitrostátní soud určit s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě (rozsudky A,

EU:C:2009:225, body 37 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 47 a 56). Uvedené znamená, že kromě fyzické přítomnosti dítěte v členském státě musí i z dalších skutečností vyplývat, že tato přítomnost nemá v žádném případě pouze dočasnou či příležitostnou povahu a že bydliště dítěte odpovídá místu, které vyžaduje určitou míru integrace dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 38 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 47, 49 a 56). Soudní dvůr upřesnil, že za tím účelem je třeba přihlídnout zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 39 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 48, 49 a 56). Konstatoval rovněž, že záměr rodičů či jednoho z nich usadit se s dítětem v jiném členském státě vyjádřený pomocí určitých hmatatelných opatření, jako je koupě či nájem bytu v tomto členském státě, může být indicií pro přemístění obvyklého bydliště dítěte (viz rozsudky A, EU:C:2009:225, body 40 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, bod 50). Kromě toho v bodech 51 až 56 rozsudku Mercredi (EU:C:2010:829) Soudní dvůr uvedl, že délka pobytu může představovat pouze indicii v rámci posouzení všech konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě, a upřesnil, které skutečnosti je třeba zejména zohlednit, je-li dítě malé (srov. body 50–53 rozsudku ve věci C-376/14 PPU, C. proti M.).

19. V řízení před soudy obou stupňů bylo zjištěno (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá), že v listině ze dne 2. 1. 2014 nazvané „změna dohody rodičů upravující styk otce s dítětem“ si rodiče v článku III. ujednali, že „otec tímto uděluje souhlas s pobytem nezletilého syna s tím, že souhlas je udělen výlučně pro Rakousko. Zároveň je souhlas podmíněn dodržováním styku otce s nezletilým synem ze strany matky, tak jak je uveden dále (v čl. IV a V.), a za této podmínky bude vždy po roce opakovaně udělován“.

20. Z uvedeného je zřejmé, že dohoda mezi rodiči o výkonu rodičovské zodpovědnosti (zahrnující v to otázku určení místa pobytu dítěte a právo na styk) byla časově a místně podmíněná. Této skutečnosti si byla ostatně vědoma i matka, neboť v návrhu na úpravu styku ze dne 1. 10. 2014 potvrdila, že souhlas otce se změnou pobytu byl udělen toliko na jeden rok s tím, že bude prodlužován a že dochází k neshodám při „předávání syna“, a rovněž v odvolání proti usnesení Okresního soudu v Písku ze dne 23. 10. 2014, č. j. 1 P 184/2014-52, o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci českého soudu, uvedla, že dohoda „je platná jen jeden rok, a to není žádná jistota a je to jen dočasná“.

21. Jestliže odvolací soud v projednávané věci uzavřel, že v době podání návrhu byl nezletilý v Rakousku sociálně a rodinně integrován a jeho tamní pobyt v délce devíti měsíců již nesl určité známky trvalosti, a proto měl nezletilý v Rakousku obvyklý pobyt, nelze tento závěr považovat za správný. Jakkoliv

odvolací soud odkazuje na shora citované usnesení Nejvyššího soudu i na judikaturu Soudního dvora, důsledně z něj nevychází. Odvolací soud zohlednil pouze některé skutečnosti, které v řízení vyšly najevo a které by mohly být pro určení obvyklého bydliště dítěte rozhodné. Ze spisu se totiž podává, že rodiče po dobu trvání dohody vnímali, že se nedaří realizovat styk otce s dítětem tak, jak bylo sjednáno, a že nejsou schopni se na styku dohodnout (č. l. 95, 58), a zároveň, že matka do budoucna nepočítala s tím, že by otci nadále umožnila styk v rozsahu sjednaném v dohodě (č. l. 41). Za těchto okolností, kdy dohoda byla sjednána jako dočasná a kdy nebyly v průběhu jejího trvání dodržovány podmínky, za nichž byl otec ochoten udělit souhlas i do budoucna, muselo být oběma rodičům zřejmé, že na pobyt dítěte v Rakousku nelze pohlížet jako na trvalý, neboť nebylo možné očekávat prodloužení souhlasu otce s pobytem dítěte v zahraničí.

22. Jak vyplývá z rozsudků Soudního dvora, posouzení, zda přítomnost nezletilého v členském státě nemá v žádném případě pouze dočasnou či příležitostnou povahu, je přitom při posuzování obvyklého bydliště dítěte stěžejní (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 38 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 47, 49 a 56). Uzavřel-li odvolací soud, že nezletilý byl v době zahájení řízení v Rakousku sociálně a rodinně integrován, neboť jeho tamní pobyt v délce devíti měsíců již vykazoval znaky trvalosti, nezletilý zde navštěvoval školní zařízení, byl evidován úřady zdravotního a sociálního pojištění, byl jazykově vybaven a začleněn do běžného rodinného a školního života v Rakousku, aniž by však přihlédl k dalším okolnostem, zejména pak k důvodům a podmínkám pobytu na území tohoto státu, které nasvědčují závěru, že pobyt dítěte na území tohoto státu měl pouze dočasnou povahu, pak postupoval v rozporu s judikaturou dovolacího soudu (usnesení ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2244/2011), jakož i s judikaturou Soudního dvora (rozsudky A, EU:C:2009:225, body 37 a 44, jakož i Mercredi, EU:C:2010:829, body 47 a 56).

23. Nejvyšší soud nepřehlédl, že v souběžně probíhajícím řízení před rakouskými soudy o navrácení nezletilého do České republiky i s ohledem na výše uvedené skutečnosti Zemský soud pro občanskoprávní věci ve Vídni (Landesgericht für ZRS Wien) v rozhodnutí ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 42 R 526/15m (na č. l. 440 spisu), zrušil rozhodnutí Obvodního soudu pro Vídeň – vnitřní město ze dne 23. 9. 2015, č. j. 4 PS 133/15w-19, zamítající návrat nezletilého do České republiky, neboť nebylo možno spolehlivě uzavřít, že nezletilý získal v době tvrzeného zadržení v Rakousku obvyklý pobyt.

24. V této souvislosti je však rovněž třeba uvést, že i když výše uvedená judikatura Soudního dvora nebyla vystavěna na skutkovém stavu jako v přezkoumávané věci, kdy titulem pro pobyt dítěte na území jiného členského státu byla časově a místně podmíněná dohoda, představuje judikatura Soudního dvora i pro tuto skutkovou variantu *acte éclairée*, neboť pro danou věc poskytuje řešení. Časově podmíněným dohodám (*open-ended moves*, *time limited moves*) se věnuje judikatura vysokých

soudů signatářských zemí Haagské úmluvy o civilních aspektech mezinárodních únosů dětí (sdělení č. 34/1998 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o civilních aspektech mezinárodních únosů dětí), která v případě, že přemístění do zahraničí je časově omezeno, připouští, že obvyklý pobyt podle čl. 3 Úmluvy zůstává zachován v původním členském státě, a to i pro delší časový úsek, i když nikoliv bezvýjimečně; srov. např. rozhodnutí v databázi INCADAT dosažitelné na www.hcch.net viz Dánsko Ø. L. K., 5. April 2002, 16. afdeling, B-409-02 [INCADAT cite: HC/E/DK 520]; Anglie & Wales Re H. (Abduction: Habitual Residence: Consent) [2000] 2 FLR 294; [2000] 3 FCR 412 [INCADAT cite: HC/E/UK 478]; Spojené státy americké Morris v. Morris, 55 F. Supp. 2d 1156 (D. Colo., Aug. 30, 1999) [INCADAT cite: HC/E/USf 306]; Mozes v. Mozes, 239 F.3d 1067 (9th Cir. 2001) [INCADAT cite: HC/E/USf 301]. Proto například i rakouská judikatura dovozuje, že v zásadě může být obvyklý pobyt založen i proti vůli toho, kdo má právo péče o dítě, neboť zásadní je těžiště zájmů dítěte. Opačná vůle druhého nositele práva péče o dítě však má často za následek, že pobyt nezletilého v jiném státě ještě nelze považovat za založený natrvalo, existuje-li možnost, že osoba s právem péče prosadí vrácení nezletilého dříve, než dojde k jeho sociální integraci do nového prostředí (rozhodnutí Nejvyššího soudu – Oberstes Gerichtshof ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 3 Ob 89/05t, dosažitelné na www.ris.bka.gv.at). Nařízení Brusel II bis sice vychází ze stejného konceptu obvyklého pobytu jako čl. 3 Úmluvy, má však s ohledem na vlastní úpravu mezinárodní příslušnosti soudů a postupu soudů v případech tzv. mezinárodních únosů dětí (čl. 10 a 11 Nařízení) vlastní judikaturu, kterou jsou členské soudy při užití norem evropského práva povinny aplikovat.

25. Proto i v případě, kdy dítě žije delší dobu na území jiného členského státu Evropské unie a bylo by možno nejen s ohledem na samotnou dobu pobytu, ale i stupeň začlenění do nového prostředí obecně dovozovat, že zde již získalo obvyklý pobyt, je třeba zvážit, zda si dítě nepodrželo obvyklý pobyt v původním členském státě i s ohledem na vůli rodičů projevenou v uzavřené dohodě o výkonu povinností a práv z rodičovské odpovědnosti. V přezkoumávané věci dovolatel zahájil řízení o navrácení dítěte do České republiky podle Haagské Úmluvy o civilních aspektech mezinárodních únosů dětí, vycházejí z předpokladu, že nezletilý se po odpadnutí podmínky stanovené v dohodě rodičů ze dne 2. 1. 2014 zdržuje v Rakousku protiprávně. Vzhledem k tomu, že odvolací soud se věcí z tohoto hlediska nezabýval, je právní posouzení věci odvolacím soudem neúplné, a proto i nesprávné; protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Písku) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 51

Incidenční spory, Vedlejší účastník

§ 14 odst. 2 IZ, § 16 odst. 2 IZ

č. 51

Přihlášený věřitel má jako vedlejší účastník řízení na straně žalobce – insolvenčního správce právní zájem na výsledku řízení o odpůřčí žalobě insolvenčního správce.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2016, sen. zn. 29 ICdo 96/2015, ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.96.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 37 ICM 133/2011, 13 VSOL 132/2015 (KSBR 37 INS 398/2010).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 18. 1. 2011 se předchozí insolvenční správce dlužníka Oděvní podnik, a. s. (JUDr. J. S.), domáhá určení neplatnosti, popř. neúčinnosti právních úkonů a vydání plnění, poskytnutého pozdějším dlužníkem na základě těchto právních úkonů žalovanému, do majetkové podstaty dlužníka.

2. Usnesením ze dne 24. 6. 2011, č. j. KSBR 37 INS 398/2010-B-655 (jež nabylo právní moci 15. 7. 2011), zprostil Krajský soud v Brně funkce insolvenčního správce JUDr. J. S. a ustanovil insolvenční správkyní JUDr. M. H.

3. Podáním ze dne 31. 3. 2011 oznámila společnost P. L. a. s. (nyní B. T. a. s., dále též jen „společnost B.“), coby věřitel přihlášený do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, že vstupuje do řízení jako vedlejší účastník na straně žalobkyně. Ta s jejím vstupem do řízení vyslovila souhlas. Žalovaný namítl nepřipustnost vedlejšího účastenství na straně žalobkyně, maje za to, že společnost B. nemá právní zájem na výsledku řízení v projednávané věci.

4. Krajský soud v Brně prvním výrokem usnesení ze dne 18. 6. 2015, č. j. 37 ICM 133/2011-316, nepřipustil vstup společnosti B. jako vedlejšího účastníka do řízení na straně žalobkyně, uzavíraje, že společnost B. nemá právní zájem na výsledku řízení ve smyslu § 93 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), neboť její postavení jakožto věřitele přihlášeného do insolvenčního řízení nebude dotčeno rozhodnutím v projednávané věci.

5. Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 27. 8. 2015, č. j. 37 ICm 133/2011, 13 VSOL 132/2015-333 (KSBR 37 INS 398/2010), změnil rozhodnutí soudu prvního stupně k odvolání společnosti B. ve výroku I. tak, že její vstup do řízení jako vedlejšího účastníka na straně žalobkyně připustil.

6. Jakkoliv postavení věřitelů v insolvenčním řízení (dané tím, že přihlásili své pohledávky a ty byly v insolvenčním řízení zjištěny) nemůže být podle odvolacího soudu probíhajícím řízením dotčeno přímo, nelze dovozovat, že práva a povinnosti přihlášených věřitelů, vyplývající z hmotného práva, nebudou rozhodnutím soudu v projednávané věci dotčena vůbec. Výsledek sporu bude mít bezprostřední vliv na to, do jaké míry budou uspokojeny přihlášené pohledávky, přičemž co nejvyšší poměrné uspokojení všech věřitelů je hlavním cílem insolvenčního řízení [§ 5 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)].

7. Odvolací soud zdůraznil, že případný úspěch žalobkyně bude mít značný dopad na právní postavení vedlejšího účastníka „z hlediska hmotněprávních oprávnění a povinností“ a to co do výše částky, kterou bude možné použít k úhradě jeho pohledávky. Proto – oproti soudu prvního stupně – uzavřel, že společnost B. má právní zájem na výsledku řízení v projednávané věci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, máje je za přípustné k řešení otázky přípustnosti vedlejšího účastnictví přihlášených věřitelů v incidenčním sporu, resp. otázky, zda zájem věřitele na výsledku incidenčního řízení spočívající pouze v rozsahu uspokojení věřitele z majetkové podstaty je právním zájmem ve smyslu § 93 o. s. ř., či nikoliv. Jde o otázku, na jejímž řešení napadené rozhodnutí spočívá a jež dosud nebyla vyřešena v judikatuře Nejvyššího soudu.

9. Dovolatel namítá, že zájem věřitele spočívající toliko v míře jeho uspokojení v insolvenčním řízení je pouze majetkovým (a nikoliv právním) zájmem; v této souvislosti dovolatel odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2829/2008, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 113/2014 (uveřejněné pod č. 74/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „R 74/2015“; označená rozhodnutí jsou veřejnosti dostupná – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu – na webových stránkách Nejvyššího soudu). Poukazuje i na usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. II. ÚS 229/13, v němž Ústavní soud – zdůrazňuje, že vedlejší účastnictví v incidenčních řízeních je pouhou výjimkou z obecného pravidla § 14 odst. 2 insolvenčního zákona, které vedlejší účastnictví nepřipouští – uzavřel, že výsledek incidenčního řízení nemohl mít bezprostřední vliv na právní postavení stěžovatele (insolvenčního věřitele), ale toliko na jeho právo majetkové.

10. Současně dovolatel soudům nižších stupňů vytýká, že mu v rozporu s požadavkem § 160 odst. 3 insolvenčního zákona nebylo doručeno odvolání vedlejšího účastníka proti usnesení soudu prvního stupně, v důsledku čehož se nemohl vyjádřit k důvodům odvolání a odvolacím námitkám; soudy tím podle dovolatele zatížily řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

11. Společnost B. považuje napadené rozhodnutí za správné, poukazuje na důvody usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 2. 2013, sp. zn. II. ÚS 363/13 (v němž Ústavní soud těmto závěrům přisvědčil), a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl, popř. odmítl.

č. 51

III.

Přípustnost dovolání

[1] Vedlejší účastník stojí ve sporu vedle některé z hlavních procesních stran (žalobce nebo žalovaného) a v řízení zásadně vystupuje sám za sebe (není tedy z titulu vedlejšího účastenství osobou oprávněnou činit procesní úkony jménem hlavního účastníka).

[2] Určuje-li § 93 odst. 3 věty první o. s. ř., že vedlejší účastník má v řízení stejná práva a povinnosti jako účastník, rozumí se oněmi „stejnými právy a povinnostmi“ výlučně práva a povinnosti procesní povahy; vedlejší účastník proto může být například zavázán k náhradě nákladů řízení nebo mu může být náhrada nákladů řízení přiznána, je však vyloučeno, aby mu rozhodnutím ve věci samé bylo přisouzeno právo nebo byla uložena povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé.

[3] Vedlejší účastenství v řízení nelze založit proti vůli účastníka, který má být tím, kdo do řízení jako vedlejší účastník vstoupil, v řízení podporován. Jestliže to podle obsahu spisu byl právě podporovaný účastník, který nesouhlasil s tím, aby další subjekt vystupoval jako vedlejší účastník řízení na jeho straně, pak tím, že tento nesouhlas v řízení uplatnil, vedlejší účastenství ukončil [postup podle § 93 odst. 2 věty druhé o. s. ř. je namístě, jde-li o návrh (nesouhlas) někoho jiného než toho účastníka, kterého má vedlejší účastník v řízení podporovat].

[4] Shora popsané závěry se prosadí i ve sporech vyvolaných insolvenčním řízením (incidenčních sporech) [k bodům 1 až 4 srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sen. zn. 29 ICdo 9/2013, uveřejněného pod č. 89/2013 Sb. rozh. obč., včetně tam citované judikatury].

[5] Předpokladem přípustnosti vedlejšího účastenství v řízení je, že vedlejší účastník má právní zájem na výsledku sporu, tj. právní zájem na určitém výsledku řízení, který se projeví vítězstvím ve sporu u účastníka, k němuž přistoupil. O právní zájem jde zpravidla tehdy, jestliže rozhodnutím ve věci bude (ve svých důsledcích) dotčeno právní postavení vedlejšího účastníka

(jeho práva a povinnosti vyplývající z hmotného práva). Pouhý „morální“, „majetkový“ nebo jiný „neprávní“ zájem na výsledku řízení nepostačuje (R 74/2015 a tam citovaná judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu).

[6] Pojem právní zájem na výsledku řízení není v občanském soudním řádu blíže specifikován, neboť zákonodárce ponechává na úvaze soudu v každém konkrétním případě, jak jej vyloží a aplikuje. Současně platí, že hlavním účelem a smyslem vedlejšího účastenství je pomoc ve sporu tomu z účastníků řízení, na jehož straně vedlejší účastník vystupuje, samozřejmě za předpokladu, že vedlejší účastník má právní zájem na výsledku sporu. Jinými slovy, jde o právní zájem na vítězství toho účastníka, jehož vedlejší účastník podporuje. Institut vedlejšího účastenství tedy neslouží pouze k ochraně zájmů třetí osoby (vedlejšího účastníka), ale zároveň i k ochraně zájmů hlavního účastníka řízení, na jehož stranu vedlejší účastník řízení přistoupil (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 23 Cdo 3960/2013, včetně tam citované judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu).

12. Nejvyšší soud předesílá, že s přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, zda zájem přihlášeného věřitele na úspěchu insolvenčního správce v řízení o odpůrci žalobě, spočívající v tom, že v případě úspěchu insolvenčního správce dojde k rozmnožení majetkové podstaty dlužníka – právnické osoby, a tím i ke zvýšení rozsahu (míry) uspokojení přihlášených pohledávek, je zájmem právním, opodstatňujícím přípustění vedlejšího účastenství přihlášeného věřitele; tato otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu beze zbytku vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Podle § 93 odst. 1 o. s. ř. se jako vedlejší účastník může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku (odstavec první). Do řízení vstupují buď z vlastního podnětu, nebo na výzvu některého z účastníků učiněnou prostřednictvím soudu. O přípustnosti vedlejšího účastenství soud rozhodne jen na návrh (odstavec druhý). V řízení má vedlejší účastník stejná práva a povinnosti jako účastník. Jedná však toliko sám za sebe. Jestliže jeho úkony odporují úkonům účastníka, kterého v řízení podporuje, posoudí je soud po uvážení všech okolností (odstavec třetí).

Podle § 14 odst. 2 insolvenčního zákona vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení přípustné; ustanovení § 16 odst. 2 tím není dotčeno.

Podle § 16 odst. 2 téhož zákona vedlejší účastenství v incidenčních sporech je přípustné.

15. Z ustálené judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu k výkladu § 93 o. s. ř. se podává, že:

16. V poměrech projednávané věci je nutné posoudit, zda zájem přihlášeného věřitele na co nejvyšším uspokojení přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty je zájmem toliko majetkovým (jak usuzuje dovolatel), jenž nepostačuje k připuštění vedlejšího účastenství, anebo zda jde (taktéž) o zájem právní, opodstatňující připuštění vedlejšího účastenství (jak uzavřel odvolací soud).

17. Ústavní soud se k uvedené otázce vyjádřil ve dvou usneseních, přijatých při přezkumu rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci vydaných v řízeních vyvolaných insolvenčním řízením vedeným na majetek téhož dlužníka jako v projednávané věci.

18. V usnesení ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. II. ÚS 229/13 (na jehož závěry poukazuje dovolatel), Ústavní soud uzavřel, že zájem insolvenčního věřitele na rozsahu (míře) uspokojení v insolvenčním řízení je toliko zájmem majetkovým, neopodstatňujícím připuštění vedlejšího účastenství věřitele.

19. Naopak v usnesení ze dne 7. 2. 2013, sp. zn. II. ÚS 363/13 (jehož závěru se dovolává společnost B.), Ústavní soud výslovně označil závěr Vrchního soudu v Olomouci, podle kterého zájem přihlášených věřitelů na co nejvyšší míře uspokojení jejich pohledávek v insolvenčním řízení je zájmem právním, opodstatňujícím připuštění vedlejšího účastenství, za závěr „rozumný, srozumitelný, legální i legitimní a jako takový ústavně souladný“.

20. Nejvyšší soud nepochybuje o tom, že zájem na co nejvyšším uspokojení přihlášené pohledávky z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty je především zájmem majetkovým.

21. Nicméně současně platí, že rozsah (míra) uspokojení přihlášené pohledávky se bezprostředně dotýká práv a povinností přihlášeného věřitele plynoucích z hmotného práva (předurčuje, v jakém rozsahu pohledávka zanikne jinak než splněním – § 311 insolvenčního zákona). Současně platí, že insolvenční věřitel není oprávněn sám podat odpůřčí žalobu (§ 239 insolvenčního zákona), a tedy (s výjimkou upravenou v § 239 odst. 2 insolvenčního zákona) ani nemůže jinak (než jako vedlejší účastník na straně insolvenčního správce) „pomoci“ tomu, aby se majetek ušlý na základě neúčinných právních úkonů „vrátil“ zpět do majetkové podstaty dlužníka (a tedy se i zvýšila míra uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty).

22. Z řečeného se podává, že přihlášený věřitel má jako vedlejší účastník řízení na straně žalobce – insolvenčního správce právní zájem na výsledku řízení o odpůřčí žalobě insolvenčního správce.

23. Ke stejnému závěru ostatně již Nejvyšší soud dospěl (v poměrech zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) v rozsudku ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 244/2012.

24. S ohledem na uvedené závěry pak pozbývají na významu i výtky dovolatele, podle nichž mu nebylo odvolání společnosti B. doručeno zvláštním způsobem podle § 160 odst. 3 insolvenčního zákona. I kdyby bylo lze uvedenou skutečnost posoudit jako vadu řízení, je zjevné, že neměla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

č. 51

25. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud neshledal ani vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 52

č. 52

Rozsudek pro uznání

§ 114b odst. 1 a 5 o. s. ř., § 153a odst. 3 o. s. ř.

Povaha řízení o určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru jednostranným jednáním nevylučuje, aby předseda senátu učinil výzvu ve smyslu ustanovení § 114b o. s. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1981/2016, ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.1981.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. 23 Co 414/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 12. 3. 2015 žalovaná sdělila žalobci, že s ním okamžitě ruší pracovní poměr podle § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce z důvodu porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem. Důvod k tomuto opatření spatřovala v tom, že „žalobce minimálně od září 2014 do dnešního dne objednávky klientů žalované na dodávku dřeva záměrně přesměřovával na jinou společnost, a to společnost Dřevo P. s. r. o., přestože měl výslovný pokyn od jednatelů žalované neobchodovat s touto společností bez předchozího souhlasu“, a že „tímto svým jednáním žalobce způsobil žalované škodu ve formě ušlého zisku z nerealizovaných objednávek, ztrátu klientů i poškození dobrého jména žalované“.

2. Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že okamžitě zrušení pracovního poměru dané žalovanou žalobci dne 12. 3. 2015 je neplatné. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že pracoval u žalované na základě pracovní smlouvy ze dne 13. 1. 2003 jako zástupce vedoucího řeziva (později jako vedoucí řeziva) a že důvod uvedený v okamžitém zrušení pracovního poměru není oprávněný, neboť žádné pracovní povinnosti neporušil.

3. Obvodní soud pro Prahu 10 – poté, co žalovanou usnesením ze dne 18. 5. 2015, č. j. 16 C 70/2015-9, ve smyslu § 114b odst. 1 občanského soudního řádu vyzval, aby se ve lhůtě 30 dnů ve věci písemně vyjádřila – rozsudkem ze dne 21. 7. 2015, č. j. 16 C 70/2015-17, opraveným usnesením ze dne 7. 9. 2015, č. j.

16 C 70/2015-30, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 10 400 Kč k rukám advokátky JUDr. Z. H. Poté, co dovodil, že usnesení ze dne 18. 5. 2015, č. j. 16 C 70/2015-9, spolu s žalobou bylo žalované doručeno do datové schránky dne 19. 5. 2015 a že žalovaná se ve stanovené lhůtě nevyjádřila, dospěl k závěru, že „žalovaná nárok, který byl proti ní žalobcem uplatněn, uznává“ (§ 114b odst. 5 občanského soudního řádu) a že byly splněny podmínky pro rozhodnutí věci rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3 občanského soudního řádu.

4. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 1. 2016, č. j. 23 Co 414/2015-55, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení 5 600 Kč k rukám advokátky JUDr. Z. H. Dovodil, že řízení o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru náleží svou podstatou mezi skutkově obtížné spory, u kterých lze předpokládat rozdílná tvrzení účastníků a četnost důkazních návrhů, přičemž důkazní břemeno leží na straně žalovaného zaměstnavatele, který je povinen v řízení tvrdit a prokázat, že zaměstnanec porušil pracovní povinnosti zvláště hrubým způsobem, je proto žádoucí, aby se ve věci vyjádřil a tvrdil všechny pro rozhodnutí významné skutečnosti a označil důkazy k prokázání svých tvrzení, neboť povinností soudu je připravit jednání ve věci tak, aby bylo možné rozhodnout při jediném jednání. Povaha věci tedy vyžaduje, aby se žalovaná ve věci písemně vyjádřila. Soud prvního stupně tedy nepochybil, pokud ve věci vydal tzv. kvalifikovanou výzvu. Protože žalovaná na ni nereagovala (ve stanovené 30denní lhůtě se ve věci samé nevyjádřila) ani soudu nesdělila, jaký vážný důvod jí v tom brání, postupoval soud prvního stupně správně podle § 153a občanského soudního řádu a na základě fikce uznání žalovaného nároku ve věci rozhodl rozsudkem pro uznání.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Rozhodnutí odvolacího soudu považuje za nesprávné, neboť s ohledem na povahu věci (předmět řízení) neměla být soudem prvního stupně vydána tzv. kvalifikovaná výzva, a pokud vydána byla, měla tato povahu toliko prosté výzvy přípravy jednání. Jestliže se žalovaná k výzvě nevyjádřila, nenastala fikce uznání žalobou uplatněného nároku, a nebyly tak splněny podmínky pro rozhodnutí rozsudkem pro uznání. Povaha pracovněprávního sporu předpokládá minimálně výslech stran pracovněprávního vztahu k řádnému objasnění předpokladů takto razantního zásahu do jinak chráněného pracovněprávního vztahu. V samotné žalobě byl vymezen důvod okamžitého zrušení pracovního poměru, a tedy i předpokládaný rozsah dokazování. Navrhla, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. Žalobce navrhl, aby dovolání žalované bylo zamítnuto, neboť rozhodnutí soudů obou stupňů je správné. V daném případě byla vydána kvalifikovaná výzva a nastoleny důsledky spojené s nevyjádřením se k této výzvě v souladu se zákonem.

III.

Přípustnost dovolání

č. 52

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno po 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky výkladu § 114b odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 153a odst. 3 o. s. ř., která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání žalované není opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Podle § 114b odst. 1 o. s. ř., vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, jakož i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, může předseda senátu místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř. nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vyličil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení; to neplatí ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.).

9. Podle § 114b odst. 5 o. s. ř., jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle § 114b odst. 1 o. s. ř. včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává; o tomto následku (§ 153a odst. 3 o. s. ř.) musí být poučen.

10. Má-li se za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal (§ 114b odst. 5 o. s. ř.), rozhodne soud rozsudkem pro uznání (srov. § 153a odst. 3 o. s. ř.).

11. Soudní praxe je ustálena v závěru, že uznání nároku ve smyslu § 114b odst. 5 o. s. ř. nastává, jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle § 114b odst. 1 o. s. ř. včas nevyjádří ve věci a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, bez ohledu na to, zda za řízení uplatnil (mohl uplatnit) námitky jen procesní povahy; žalovaný se ve smyslu § 114b odst. 5 o. s. ř. kvalifikovaně vyjádří (a zabrání tak fikci uznání nároku a vydání rozsudku pro uznání), jestliže z jeho včasného písemného vyjádření vyplývá, že nárok, který byl proti němu uplatněn žalobou, zcela neuznává, a jestliže alespoň v základních obrysech vyličí rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu proti žalobě; pouhý nesouhlas s žalobou nelze považovat za kvalifikované vyjádření způsobilé zabránit následkům předvídaným v § 114b odst. 5 o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2008, sp. zn. 21 Cdo 3597/2007). Jestliže tedy marně uplyne lhůta pro vyjádření žalovaného stanovená v usnesení podle § 114b o. s. ř., nastává fikce, že žalovaný nárok, který byl proti němu uplatněn, zcela uznává. Na základě této fikce uznání nároku soud rozhodne (musí rozhodnout) v neprospěch žalovaného rozsudkem pro uznání (§ 153a odst. 3 o. s. ř.), neboť její účinky, jestliže opravdu nastala, nelze za řízení vyvrátit a nezanikají ani uplynutím času. Žádné zákonné ustanovení totiž nepřipouští důkaz opaku, tedy prokázání toho, že k uznání nároku žalovaným ve skutečnosti nedošlo (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1951/2004, uveřejněný pod č. 21/2006 Sb. rozh. obč.).

12. Usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. je právním prostředkem přípravy jednání, kterou soud provádí se záměrem (srov. § 114a odst. 1 o. s. ř.), aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Předpokladem pro usnesení, kterým soud žalovanému ukládá, aby se ve věci písemně vyjádřil, je – jak vyplývá z § 114b odst. 1 o. s. ř. – především to, aby to vyžadovala povaha věci nebo okolnosti případu.

13. V ustálené judikatuře soudů je přijímán závěr, že povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b o. s. ř., zejména tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů mimořádně obtížné, a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze první jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout, že okolnosti případu odůvodňují vydání usnesení podle § 114b o. s. ř. zejména v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že – ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu mimořádně obtížnou – tu jsou takové mimořádné skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být první jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být zpravidla o sporu rozhodnuto, a že ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání usnesení podle § 114b o. s. ř. vyloučeno (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004, které bylo uveřejněno pod

č. 173/2004 v časopise Soudní judikatura, nebo ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 760/2015, uveřejněné pod č. 76/2016 Sb. rozh. obč.).

14. Povaha věci ani okolnosti případu neodůvodňují, aby žalovaný byl vyzván k vyjádření podle § 114b o. s. ř., je-li žaloba zjevně bezdůvodná; o takové žalobě proto nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003, který byl uveřejněn pod č. 41/2004 Sb. rozh. obč.).

15. Jak správně uvedl odvolací soud, řízení o určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru náleží svou podstatou mezi skutkově obtížné spory, u kterých lze předpokládat rozdílná tvrzení účastníků a četnost důkazních návrhů, přičemž důkazní břemeno leží na straně žalovaného zaměstnavatele, který je povinen v řízení tvrdit a prokázat, že zaměstnanec porušil pracovní povinnosti zvlášť hrubým způsobem. Tento závěr však platí i ve vztahu k jiným žalobám na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru jednostranným jednáním. Důkazní břemeno k prokázání skutečností, jež odůvodňují takové rozvázání pracovního poměru, tíží totiž vždy toho, kdo rozvazovací úkon učinil (žalovaného), nikoli toho, kdo se takové neplatnosti domáhá (žalobce). Žalovaný je tak povinen v řízení tvrdit a prokázat, že byla naplněna skutková podstata, jež ukončení pracovního poměru jednostranným jednáním umožňuje. Za situace, že důvodem tvrzení o neplatnosti jednostranně rozvázaného pracovního poměru je zpochybnění naplnění takové skutkové podstaty, je žádoucí, aby se ten, kdo takové jednání učinil (žalovaný), ve věci vyjádřil a tvrdil všechny pro rozhodnutí ve věci významné skutečnosti a označil důkazy k prokázání svých tvrzení, neboť povinností soudu je připravit jednání ve věci tak, aby bylo možné rozhodnout při jediném jednání.

16. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že skutečnost, že jde o řízení na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru jednostranným jednáním, nebrání (svou povahou) tomu, aby předseda senátu učinil výzvu ve smyslu § 114b o. s. ř.

17. V posuzovaném případě se žalobce domáhal, aby bylo určeno, že „okamžitě zrušení pracovního poměru, které dala žalovaná žalobci z důvodu porušení pracovních povinností zvlášť hrubým způsobem, je neplatné, když namítal, že pracoval vždy řádně“. Již z obsahu žaloby je zřejmé, že se názory účastníků na řadu skutečností, které jsou pro právní posouzení věci rozhodující, značně odlišují (žalovaná tvrdí, že žalobce „objednávky klientů na dodávku dřeva záměrně přeměroval na jinou společnost“, naproti tomu žalobce tvrdí, že uvedený důvod „není oprávněný“, že „vždy jednal s nejlepším vědomím a svědomím“, a že „nebyl nikdy upozorněn na jakékoliv nedostatky ve své práci“), a že tedy bez znalosti stanoviska žalované nebude možné připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jediném jednání. Uvedený předmět sporu nelze označit ani za zcela jednoduchou věc, která nevyžaduje podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání. Odvolací soud – jak vyplývá z odůvodnění jeho rozhodnutí – proto správně dovodil, že v tomto sporu povaha dané věci umožňuje soudu zvolit postup před-

vídáný v § 114b odst. 1 o. s. ř., tedy prostřednictvím usnesení ve smyslu § 114b o. s. ř. vyzvat žalovanou stranu, aby se ve věci – vzhledem k přepokládanému množství odlišných tvrzení – písemně vyjádřila.

č. 52

18. Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad, uvedených v § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 53

Odměna advokáta

§ 14b odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb.

Č. 53

Skutečnost, že jde o spor o náhradu škody z neoprávněného odběru plynu a distribuce plynu, sama o sobě nevylučuje závěr, že žaloba byla podána ve smyslu ustanovení § 14b odst. 1 písm. a) advokátního tarifu na „ustáleném vzoru uplatněném opakovaně týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech“.

(Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 12. 2016, sp. zn. 17 Co 281/2016, ECLI:CZ:KSPH:2016:17.CO.281.2016.1)

Krajský soud v Praze k odvolání žalobce potvrdil ve výroku o náhradě nákladů řízení elektronický platební rozkaz Okresního soudu Praha-východ ze dne 13. 6. 2016, sp. zn. EPR 109443/2016.

1. Okresní soud Praha-východ elektronickým platebním rozkazem ze dne 13. 6. 2016, č. j. EPR 109443/2016-4, výrokem I. uložil žalovanému, aby do 15 dnů ode dne doručení elektronického platebního rozkazu zaplatil žalobci částku 33 348,48 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 43 348,48 Kč od 18. 6. 2015 do 16. 2. 2016, se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 38 348,48 Kč od 17. 2. 2016 do 15. 3. 2016, a se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 33 348,48 Kč od 16. 3. 2015 do zaplacení. Výrokem III. uložil žalovanému zaplatit žalobci v téže lhůtě na nákladech řízení 3 512 Kč k rukám jeho zástupce.

2. Proti tomuto elektronickému platebnímu rozkazu, jen proti výroku III., se včas odvolal žalobce. Poukázal na to, že v tomto sporu se nejedná o bagatelní věc ani nejde o tzv. formulářovou žalobu, jak její znaky definovala celá řada rozhodnutí Ústavního soudu. Právním titulem, z něhož žalobou uplatněný nárok žalobce vyplývá, je náhrada škody způsobená neoprávněným odběrem a neoprávněnou distribucí plynu. Žalobce, jako provozovatel distribuční soustavy, je subjektem, kterému v případě neoprávněného odběru nebo neoprávněné distribuce plynu vzniká škoda, neboť je povinen nakoupit a do distribuční soustavy dodat plyn, který z jakéhokoliv důvodu ze soustavy při distribuci „zmizí“. Žalobce není v přímém smluvním vztahu se žalovaným, neexistuje/neexistoval mezi nimi vztah dodavatele a spotřebitele. Žalobce je nucen domáhat se svého práva soudní

cestou prostřednictvím advokátní kanceláře, která poskytuje komplexní právní služby pro celou skupinu RWE v České republice, včetně vymáhání pohledávek. Žalobce nemá v pracovním poměru žádné zaměstnance s právníkým vzděláním opravňujícím je k poskytování právních služeb. Náklady řízení uplatněné v žalobním návrhu žalobcem byly vypočteny v souladu s vyhláškou č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen advokátní tarif), a nelze je krátit ani na základě rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. II. ÚS 1193/11, ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11, a ze dne 20. 12. 2011, sp. zn. III. ÚS 3303/11, *nota bene*, když advokátní kancelář není vlastníkem pohledávek a náklady spojené se soudním vymáháním těchto pohledávek tak vznikají přímo žalobci. Toto žalobní podání v případě žaloby týkající se pohledávky z titulu náhrady škody, zpracované a podané prostřednictvím formuláře tzv. elektronických platebních rozkazů, pak v žádném případě nelze považovat za jednoduché a „rutinní“ podání. Zpracování žalobního návrhu je v případě žaloby na náhradu škody z titulu neoprávněného odběru a neoprávněné distribuce plynu časově náročné, když při zpracování návrhu dochází k prověřování celé řady dokumentů a důkazních prostředků kvalifikovanými odborníky tak, aby podaný návrh byl kvalitně zpracován. I s případnými typizovanými jednoduchými žalobami jsou spojeny určité nezanedbatelné náklady (na mzdy administrativních pracovníků, pořízení a provoz kancelářské techniky, spotřební materiál, náklady na nebytové prostory), přičemž tyto prakticky nemají žádný vztah k vymáhané částce. Sjednání zastoupení advokátem k soudnímu vymáhání pohledávek tak není možno samo sobě považovat za zneužití práva, nýbrž je racionálním chováním umožňujícím uhrazení všech nákladů. Dle názoru žalobce tedy nelze případy žalob na náhradu škody z titulu neoprávněného odběru a neoprávněné distribuce plynu zahrnout pod ustanovení 14b advokátního tarifu, neboť přes základní právní podobnost se jednotlivé případy liší a každý jednotlivý žalobní návrh je třeba zpracovat individuálně k tomu dostatečně kvalifikovaným odborníkem. Je obecně známou skutečností, že spory o náhradu škody jsou naopak spory komplikované, kladoucí značné nároky na zúčastněné strany sporu ve smyslu časové a odborné náročnosti. Soud prvního stupně dle žalobce naprosto pominul předžalobní stadium, kdy právní zástupce žalobce prověřuje, kdo se skutečně neoprávněného odběru a neoprávněné distribuce plynu dopustil. V tomto stadiu právní zástupce žalobce kontaktuje telefonicky, příp. písemně majitele nemovitostí, odběrných míst, sousedy apod. ke zjištění, kdo se skutečně neoprávněného odběru dopustil, což je zdlouhavé a obtížné. V případě, že soud prvního stupně nerespektoval výši nákladů řízení tak, jak tato byla uplatněna žalobcem v jím podaném návrhu, měl pak soud prvního stupně ve svém odůvodnění konkrétně uvést, co ho k takovému postupu vedlo. Výše uvedený názor se opírá rovněž o stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. Cpj 201/2008. Soud prvního stupně měl při svém rozhodování o náhradě nákladů

řízení rozhodnout tak, že žalovaný je povinen hradit žalobci jeho náklady řízení v plné výši. Z judikatury Ústavního soudu České republiky k otázce nákladů řízení u bagatelních pohledávek vyplývá, že úkolem obecného soudu je nalézt příslušné proporce mezi právem věřitele na náhradu účelně vynaložených nákladů a povinností dlužníka nést náklady vzniklé v důsledku nezbytnosti soudního vymáhání pohledávky. Podanou žalobu nelze považovat za návrh podaný na ustáleném vzoru, týmž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech. Žalobce předtím, než přikročil k vymáhání dluhu představujícího dlužné plnění po žalovaném soudní cestou, žalovaného vyzval písemně k zaplacení dluhu. Tím byla žalovanému dána možnost dobrovolnou úhradou vymáhané částky vyhnout se řízení před soudem a s tím spojených nákladů. Z logiky věci vyplývá, že bez ohledu na množství a druh soudních sporů, v nichž advokát Mgr. K. S. zastupuje žalobce, musí advokát vždy v tom kterém konkrétním sporu provést přípravu před podáním žaloby, tj. ze žalobcem předložených důkazů zjistit rozhodné skutečnosti, vždy důsledně prověřit a zjistit, kdo se skutečně dopustil neoprávněného odběru a neoprávněné distribuce plynu, kdy ve většině případů se jedná o jiného odběratele než toho, který měl původně uzavřenou smlouvu s obchodníkem s plynem. Žalobci přiznaná částky náhrady nákladů řízení je zjevně nepřiměřená náročnosti, která je kladena na právního zástupce žalobce při zpracování žalobního návrhu v případech těchto typů žalob. Dále odkázal na celou řadu rozhodnutí odvolacích soudů, které se s tímto názorem shodují, například i Krajského soudu v Praze ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. 28 Co 513/2014, ze dne 30. 4. 2015, sp. zn. 25 Co 157/2015, ze dne 21. 12. 2015, sp. zn. 19 Co 506/2015, a ze dne 19. 4. 2016, sp. zn. 31 Co 107/2016.

3. Žalovaný se k odvolání nevyjádřil.

4. Odvolací soud přezkoumal v rozsahu podaného odvolání napadené rozhodnutí a řízení, které mu předcházelo, podle § 212 a § 212a odst. 1 a 6 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a neshledal odvolání žalobce důvodným.

5. Z obsahu spisu se podává, že na základě návrhu žalobce Okresní soud Praha-východ vydal platební rozkaz dne 13. 7. 2016, č. j. EPR 109443/2016-4, kterým žalobci vyhověl co do zaplacení částky 33 348,48 Kč a zákonného úroku z prodlení ze shora vymezených částek. Návrh zdůvodnil tím, že žalobce je v rámci podnikatelské činnosti provozovatelem distribuční soustavy a je v souladu se zákonem č. 458/2000 Sb., energetický zákon, v platném znění, a na základě smlouvy o distribuci plynu, uzavřené mezi ním a obchodníkem plynu, povinen zajišťovat pro obchodníka s plynem distribuci plynu do odběrného místa dle smluv uzavřených mezi obchodníkem s plynem a odběrateli. Dále vymezil podle platné právní úpravy, za jakých okolností dochází k neoprávněnému odběru plynu a neoprávněné distribuci. Zde ukončil pro neplnění platebních povinností vyplývajících ze smluvního vztahu obchodník s plynem BOHEMIA ENERGY entity s. r. o. závazkový vztah se žalovaným jednostranným úkonem – odstou-

pením od smlouvy. Žalobce nemá žádné listinné dokumenty vztahující se k trvání tohoto závazkového vztahu. Pakliže po skončení smluvního vztahu mezi obchodníkem s plynem a žalovaným pokračuje v odběrném místě odběr plynu, je jednáním žalovaného působena škoda provozovateli distribuční soustavy, žalobci. O této skutečnosti byl žalovaný vyzooměn Oznámením o neoprávněném odběru a neoprávněné distribuci plynu dne 20. 3. 2013. Dále pak žalobce vymezil obecně pravidla pro přerušení dodávky plynu do odběrného místa a postup při stanovení rozsahu neoprávněného odběru. Smlouva o distribuci plynu pro předmětné odběrné místo zanikla uplynutím 30 dnů ode dne doručení žádosti obchodníka s plynem o odpojení, tj. dne 18. 3. 2013, a od následujícího dne 19. 3. 2013 byl odběr plynu na tomto místě kvalifikován jako neoprávněný. Množství neoprávněně odebraného plynu, a tedy výpočet škody vyplývá z rozdílu mezi konečným stavem měřidla č. 8220791 na odběrném místě ke dni ukončení smlouvy s obchodníkem s plynem, tj. ke dni 18. 3. 2013, a stavem měřidla ke dni 26. 4. 2015, kdy došlo v odběrném místě Č. k výměně měřicího zařízení. Takto zjištěné množství neoprávněně odebraného plynu (1790 m³) bylo ve faktuře ze dne 3. 6. 2015, se splatností 17. 6. 2015, vyčísleno částkou 43 348,48 Kč v souladu s cenou dle ceníku žalobce za neoprávněně odebraný plyn. Na tuto fakturu byla dne 16. 2. 2016 a 15. 3. 2016 provedena úhrada ve výši 5 000 Kč. K úhradě tak zbývá částka 33 348,48 Kč. Dne 9. 7. 2015 žalobce zaslal žalovanému upomínku k úhradě, na kterou žalovaný nereagoval, dále dne 25. 1. 2016 byla právním zástupcem žalobce zaslána žalovanému výzva k úhradě dluhu prostřednictvím e-mailu, na což žalovaný odpověděl žádostí o poskytnutí splátkového kalendáře. Bylo mu vystaveno uznání závazku a prohlášení o splátkách, na které žalovaný již nereagoval, stejně tak na výzvu právního zástupce žalobce k úhradě dluhu z 11. 5. 2016, zaslal žalovanému poštou. V návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu požadoval žalobce přiznat náklady řízení sestávající ze soudního poplatku ve výši 1 334 Kč a nákladů právního zastoupení sestávající z odměny za tři úkony právní služby (příprava a převzetí zastoupení, výzva k plnění se základním skutkovým a právním rozbořem, sepsání žaloby – návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu) po 2 460 Kč, dále paušální náhradu za tři úkony právní služby po 300 Kč a daň z přidané hodnoty, celkové náklady tak požadoval ve výši 11 352,80 Kč.

6. Z obsahu listin připojených ke zmíněnému návrhu odvolací soud zjistil, že zástupce žalobce převzal zastoupení na základě plné moci ze dne 17. 10. 2013, před podáním žaloby vyzval žalovaného k zaplacení dlužné částky podle § 142a o. s. ř., a to jednoduchou písemnou upomínkou ze dne 11. 5. 2016, a vypracoval návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Učinil tak ve věci tři úkony právní služby, jak jsou uvedeny v § 11 odst. 1 písm. a), d) advokátního tarifu. Existenci neoprávněného odběru plynu a demontáž měřicího zařízení na odběrném místě oznamoval žalobce žalovanému dopisem z 20. 3. 2013, když o přerušení dodávek byl požádán prostřednictvím Žádosti o ukončení/přerušení dis-

tribuce (v rámci on-line počítačového systému) obchodníka Bohemia ENERGY entity s. r. o. Dle protokolů o demontáži měřicího zařízení z 22. 2. 2013 a 15. 3. 2013 byl ze strany zaměstnance žalobce dvakrát neúspěšně učiněn pokus o demontáž plynoměru na adrese Č., v prvním případě bylo s žalovaným i hovořeno. Dle zakázkového listu z 27. 4. 2015 byla provedena k uvedenému datu výměna měřicího zařízení, které mělo koncový stav 2.035 m³, stav k 18. 3. 2013 pak 318 m³. Výměně byl přítomen zjevně i žalovaný (jeho podpis na straně zákazníka v zakázkovém listu). Daňovým dokladem z 3. 6. 2015 vyúčtoval žalobce žalovanému za neoprávněnou distribuci plynu částku ve výši 43 348,48 Kč se splatností 17. 6. 2015, následně jej k úhradě upomínal výzvou z 9. 7. 2015. E-mailem z 25. 1. 2016 pak právní zástupce žalobce (prostřednictvím referentky vymáhání pohledávek Mgr. L. S.) vyzval žalovaného k úhradě dlužné částky 43 348,48 Kč do 15. 2. 2016. Žalovaný reagoval e-mailem z 28. 1. 2016 a požádal o splátkový kalendář. Ze strany advokátní kanceláře zastupující žalobce bylo připraveno uznání závazku a prohlášení o splátkách z 20. 1. 2016 (zjevně ještě před podáním žádosti žalovaného), které žalovaným zjevně podepsáno nebylo. Právní zástupce žalobce vyzval žalovaného k úhradě dlužné částky 33 348,48 Kč na vymezený účet do 1. 6. 2016 písemnou upomínkou z uvedeného data. Dopisem z 25. 1. 2016 vyzval právní zástupce žalobce k součinnosti majitele nemovitosti na adrese odběrného místa za účelem zjištění odběratele plynu, ten reagoval prostřednictvím svého právního zástupce s odpovědí, že stále nemovitost, byť neoprávněně, užívá žalovaný.

7. Z evidence soudních řízení Okresního soudu Praha-východ vyplynulo, že ze strany žalobce, v zastoupení advokáta Mgr. K. S., bylo u předmětného soudu prvního stupně podáno od února 2012 do května 2016 celkem 36 žalob na peněžitě plnění vůči různým dlužníkům, z toho v roce 2016 deset žalob, v roce 2015 jedenáct žalob, v roce 2014 dvanáct žalob, v letech 2012 a 2013 pak 3 žaloby. Z porovnání shora uvedené žaloby se žalobami podávanými žalobcem u zmíněného soudu v roce 2016 (konkrétně sp. zn. EPR 80013/2016, EPR 79438/2016), je patrné, že právní zástupce užívá v těchto elektronických podáních v převážné míře totožných vět a formulací, žaloby jsou shodně strukturované a stylizované. Vlastní obsah žaloby se pak liší v dílčích údajích skutkového stavu, a to ve vymezení původního dodavatele plynu (ČEZ Prodej, s. r. o., Jihomoravská plynárenská, a. s., RWE Energie, s. r. o.), v datu oznámení neoprávněného odběru, datu zániku smlouvy o distribuci, množství neoprávněně odebraného plynu a jeho ceně, v údajích o vyúčtování tohoto plynu, způsobu ztotožnění žalovaného jako neoprávněného odběratele a způsobu upomínání. Tyto údaje jsou uvedeny v rámci shodně formulovaných vět a obecných vymezení.

8. Podle § 172 odst. 1 věty druhé a § 174a odst. 3 o. s. ř. v elektronickém platebním rozkazu soud žalovanému uloží, aby do 15 dnů od doručení elektronického platebního rozkazu zaplatil žalobci uplatněnou pohledávku a náklady řízení

nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který elektronický platební rozkaz vydal.

Podle § 142 odst. 1 o. s. ř. účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přiznává soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.

č. 53

Podle § 142a odst. 1 o. s. ř. žalobce, který měl úspěch v řízení o splnění povinnosti, má právo na náhradu nákladů řízení proti žalovanému, jen jestliže žalovanému ve lhůtě nejméně 7 dnů před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal na adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu výzvu k plnění.

Podle § 14b odst. 1 vyhlášky č. 177/1996 Sb. v občanském soudním řízení, a) které bylo zahájeno návrhem podaným na ustáleném vzoru uplatněném opakovaně týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech, b) v němž je předmětem řízení peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50 000 Kč a c) v němž byla žalobci přiznána náhrada nákladů řízení, činí pro účely stanovení náhrady nákladů řízení sazba za každý úkon právní služby do podání návrhu na zahájení řízení včetně z tarifní hodnoty 1 Kč do 10 000 Kč – 200 Kč, přes 10 000 Kč do 30 000 Kč – 300 Kč, přes 30 000 Kč do 50 000 Kč – 500 Kč. Podle odst. 5 paušální částka jako náhrada výdajů na vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné pro účely stanovení náhrady nákladů řízení činí a) 100 Kč za každý z úkonů právní služby hrazený podle odstavců 1 a 2, b) 300 Kč za každý z úkonů právní služby hrazený podle odstavce 3.

9. V daném případě soud prvního stupně postupoval správně při rozhodování o nároku na náhradu nákladů řízení podle § 142 odst. 1 o. s. ř., kdy dospěl k závěru, že žalobce byl v řízení plně úspěšný a náleží mu náhrada účelně vynaložených nákladů řízení a náhrada za daň z přidané hodnoty, jejímž je právní zástupce žalobce plátcem. Následně pak při stanovení výše odměny i paušální náhrady nákladů řízení za jednotlivé úkony právní služby soud I. stupně vycházel bez bližšího zdůvodnění z § 14b odst. 1 bod 3. a § 14b odst. 5 bod a) advokátního tarifu. Advokátní tarif v § 14b nijak nepopírá právo úspěšného žalobce na náhradu nákladů řízení podle § 142 odst. 1 o. s. ř., pouze stanoví odchýlně vyšší odměny a paušální náhrady v přesně vymezených případech § 14b odst. 1, zakomponovaných do předmětného právního předpisu novelou č. 120/2014 Sb. Přičemž pro aplikaci této speciální úpravy namísto obecné, vymezené v § 7 a § 13 advokátního tarifu, musí být splněno kumulativně několik podmínek, konkrétně že se jedná o návrh podaný na ustáleném vzoru, že byl uplatněn opakovaně týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech a že předmětem řízení je peněžité plnění, které nepřevyšuje částku 50 000 Kč. Zde i z vlastního odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně je zjevné bez dalšího naplnění podmínky předmětu řízení, který se týká peněžní částky a nepřevyšuje 50 000 Kč. Jak dospěl soud I. stupně k závěru o naplnění dalších podmínek, není z odůvodnění rozhodnutí ani z vlastního obsahu spisu zjištělné. Z doplněných podkladů odvolacím soudem vyplý-

vá, že shora uvedený žalobce podal v roce 2016 u Okresního soudu Praha-východ prostřednictvím advokáta Mgr. K. S. jako svého zástupce 10 žalob na peněžité plnění, v nichž se domáhal zaplacení škody způsobené neoprávněným odběrem distribucí plynu. V roce 2015 tak učinil v 11 případech a v roce 2014 pak ve 12 případech. Za dané situace pak lze hovořit o opakovaném uplatnění nároku ze strany žalobce.

10. Stejně tak lze uzavřít, že šlo o skutkově a právně obdobné věci. O právní obdobnost jednotlivých případů svědčí již jen skutečnost, že žalobce ve svých žalobách užívá odkazů na totožné paragrafy zákona č. 458/200 Sb., energetický zákon (konkrétně § 59, § 59a, § 74), a dále prováděcí vyhlášky k tomuto zákonu (konkrétně vyhl. č. 365/1999 Sb., vyhl. č. 108/2011) a tyto pak i shodně cituje. O skutkové obdobnosti případu pak svědčí to, že struktura skutkového děje je vždy obdobná a liší se pouze jednotlivé údaje, konkrétně otázka důvodu vzniku neoprávněného odběru či distribuce, jeho délky, výši takto způsobené škody a dobou vzniku, podmínkami uplatnění této škody vůči žalovanému. Lze přisvědčit názoru žalobce, vyjádřenému v odvolání, stejně jako zmíněnému i v celé řadě rozhodnutí odvolacích soudů napříč republikou, které žalobce připojil na podporu svých názorů, že při podání žaloby na náhradu škody z titulu neoprávněného odběru plynu distribuce plynu je třeba prověřit celou řadu skutečností, vyřešit řadu skutkových a právních otázek a každý jednotlivý případ je třeba zpracovat individuálně. Opomíjena je však skutečnost, že je zde posuzována míra odborné práce advokáta jako zástupce v rámci jednotlivých poskytnutých úkonů, pro něž je stanovována odměna, tj. je poměřováno, jakou „přidanou hodnotu“ sporu poskytl tento odborník v rámci přípravy a sepisu žaloby v daných opakujících se případech. I z přeložených listin jen patrně, že si otázku zjištění neoprávněného odběru, výpočtu škody a její uplatnění vůči žalovanému zajišťuje žalobce sám (viz shora citované listiny připojené k návrhu). Služeb advokáta využívá až ve fázi předsoudního uplatnění nároku a následného sepisu žaloby. Z toho je zjevné, že podklady pro uplatnění žaloby pak advokátovi poskytuje již soustředěné žalobce, který na to zjevně má personální vybavení. Žalobci pak samozřejmě není možno upírat právo na využití služeb advokáta, což opakovaně osvědčil i ve své judikatuře v obdobných případech Ústavní soud.

11. Z porovnání jednotlivých žalob (návrhů na vydání platebního rozkazu) je zřejmé, že byť návrhy žalobce jsou podávány v elektronické podobě, mají jednoznačně znaky ustáleného vzoru. Žalobce neguje užití tzv. formulářové žaloby na případy jeho nároků s argumentací, že ke zpracování každého případu je třeba prověřit celou řadu dokumentů a důkazních prostředků. Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 3923/11 pod bodem 28 vymezil formulářovou žalobou jako „zpravidla návrh, mající podobu využitého vzoru, jenž se od něj bude odlišovat jen v minimální míře, a to právě takové, aby mohl být návrh co do určitosti osob účastníků a předmětu řízení dostatečně individualizován; základní právní argu-

mentace, včetně její stylizace a formálního vyjádření však bude totožná či jen s drobnými odchylkami. Soudy jej odhalí i díky jednotě v osobě žalobce, jejího právního předchůdce anebo jejího advokáta. Z takových okolností je nutné uzavřít, že sepsání tzv. formulářové žaloby představuje spíše administrativní úkon než provedení úkonu právní služby“. Zde však zjevně identifikuje neoprávněný odběr a osobu za něj odpovědnou již žalobce vlastními silami, stejně tak soustřeďuje podklady a uplatňuje nárok na náhradu škody, a až poté předává věc právnímu zástupci. Tuto činnost žalobce před předáním případu advokátovi však není možno odrážet v odměně advokáta a náhradě jeho hotových výdajů, ale pouze v případných hotových výdajích žalobce dle § 137 o. s. ř. I úkony advokáta dle předložených listin mají znaky spíše administrativní činnosti (předžalobní výzva, dopředu vygenerovaný splátkový kalendář, výzva k součinnosti), když tyto v jeho kanceláři zjevně vykonávají administrativní síly (referentky). Žaloba pak spočívá v doplnění identifikačních údajů a základních skutkových údajů do předem připraveného vzoru, kde základní právní argumentace, včetně její stylizace a formálního vyjádření je měněna jen s drobnými odchylkami. Jde tedy o to, že bez ohledu na skutkovou složitost věci, v daných případech právní zástupce jménem žalobce užívá pro svá podání ustálené zjednodušené formy. Při argumentaci nepřiměřenou náročností, kladenou na právního zástupce žalobce při zpracování žaloby, pak tento zjevně opomíjí úpravu v odst. 3 § 14b advokátního tarifu, kde se stanoví pro všechny další úkony navrhovatele (tedy pro úkony učiněné po převzetí a přípravě zastoupení a po sepsu návrhu) sazba již podle § 7 vyhlášky. Tímto je jednoznačně odlišen případ, kdy věc neskončí předpokládaným vydáním rozhodnutí bez jednání, ale je třeba činit další úkony, provádět dokazování při jednání, tj. činit úkony s „vyšší přidanou hodnotou“ ze strany advokáta, a tedy nadále již § 14b aplikovat na další činnost zástupce účastníka nelze.

12. Zmiňovaná úprava advokátního tarifu provedená novelou č. 120/2014 Sb. pak reagovala na požadavek proporcionality, účelnosti a přiměřenosti nákladů řízení (zejm. v nálezů Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12). Ústavní soud se již následně opakovaně zabýval ústavními stížnostmi napadajícími zmíněnou úpravu § 14b advokátního tarifu, mnohdy také spojenými s návrhem na jeho zrušení, přičemž neshledal žádný důvod, pro nějž by těmto ústavním stížnostem ve věci samé i akcesorickému návrhu na zrušení daného ustanovení vyhověl (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 475/15, ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 1717/15, ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 1567/15, ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1149/15, ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. III. ÚS 1784/15, ze dne 16. 7. 2015, sp. zn. III. ÚS 1417/15, ze dne 11. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 1562/15, ze dne 2. 6. 2015, sp. zn. IV. ÚS 227/15, ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. II. ÚS 738/15, ze dne 11. 8. 2015). Odvolací soud je si vědom též argumentace žalobce existencí zhruba 30 rozhodnutí různých odvolacích soudů, včetně Krajského soudu v Praze, které přisvědčují názoru žalobce, že na spory o náhradu škody z neoprávněného odběru

plynu a distribuce plynu nelze při stanovení odměny a náhrady hotových výdajů na straně advokáta žalobce aplikovat § 14b advokátního tarifu. I z prověrky rozhodovací praxe v rámci Krajského soudu v Praze je patrné, že v tomto směru není rozhodování jednotné, jak by mohl navozovat dojem soubor předložených rozhodnutí. Zmiňovanými rozhodnutími se prolíná několik shodných premis, a to že spory o náhradu škody jsou obecně složitější (než např. ze smluv), vyžadují individuální vyličení skutkových tvrzení s ohledem na odlišnost a specifčnost každého případu, je třeba ji zpracovat individuálně kvalifikovaným odborníkem. Popírají tak skutkovou a právní obdobnost věci v tomto typu sporů a užití ustáleného vzoru. Všechna tato rozhodnutí však užívají ve svých závěrech značného zevšeobecnění, aniž by porovnávala žaloby formulované žalobcem, v zastoupení uvedeným advokátem, v přiměřeném časové období. V daném případě odvolací soud posoudil míru činnosti žalobce a míru činnosti advokáta při uplatnění nároku žalobce u soudu, kdy je zjevné, že alespoň v jím posuzovaném případě a v případech uplatňovaných opakovaně před zmiňovaným soudem prvního stupně má činnost advokáta charakter spíše „rutinní“ činnosti. Samozřejmě pokud by došlo k podrobné individualizaci případu v žalobě nebo zjevné aktivní účasti advokáta na shromažďování podkladů (např. zadávání posudků, zajišťování svědků), pak by mohly být závěry odvolacího soudu k neaplikovatelnosti § 14b advokátního tarifu odlišné a korespondovat se závěry z předkládaných rozhodnutí.

13. V dané věci tak náleží za jeden úkon právní služby 500 Kč (§ 14b odst. 1 bod 3. advokátního tarifu) a paušální náhrada výdajů [§ 14b odst. 5 písm. a) advokátního tarifu] ve výši 100 Kč. Odměna za tři úkony tak činí celkem 1 500 Kč, paušální náhrada za tři úkony činí celkem 300 Kč, daň z přidané hodnoty je 21 %, takže náhrada nákladů právního zastoupení včetně daně z přidané hodnoty činí 2 178 Kč. Soudní poplatek byl zaplacen ve výši 1 334 Kč, takže celkové náklady řízení, které náleží úspěšnému žalobci, činí 3 512 Kč. Soud I. stupně v elektronickém platebním rozkazu tedy rozhodl správně, pokud tuto částku žalobci přiznal.

14. Odvolací soud se shoduje se soudem prvního stupně v posouzení, že na poměry žalobce v daném případě zcela dopadá § 14b advokátního tarifu. Za této situace tak odvolací soud dospěl k závěru, že je namístě napadený výrok podle § 219 o. s. ř. jako věcně správný potvrdit.

Č. 54

č. 54

Výkon rozhodčích nálezů, Veřejný pořádek (o. z.)

§ 12 zákona č. 244/2002 Z. z., čl. 23 písm. e) Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, publikované jako sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 209/1993 Sb.

Vydal-li rozhodčí nález rozhodčí soud zřízený podle § 12 zákona č. 244/2002 Zbierky zákonov SR, nelze pouze na základě skutečnosti, že nejde o stálý rozhodčí soud ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení, odepřít výkon takového rozhodčího nálezu pro rozpor s veřejným pořádkem.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. 20 Cdo 676/2016, ECLI:CZ:NS:2016:20.CDO.676.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání oprávněné zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2015, sp. zn. 24 Co 33/2015, a věc vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Soudní exekutor JUDr. K. S., Exekutorský úřad N., usnesením ze dne 19. 12. 2014, č. j. 083 EX 1286/14-8, zamítl exekuční návrh oprávněné ze dne 25. 11. 2014 (výrok I.), žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.), stejně tak nepřiznal právo na náhradu nákladů exekuce soudnímu exekutorovi (výrok III.). Návrh zamítl na základě závazného pokynu exekučního soudu.

2. Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 4. 2. 2015, č. j. 24 Co 33/2015-15, usnesení soudního exekutora potvrdil a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Dospěl k závěru, že výkon exekučního titulu (rozhodčího nálezu Rozhodcovského soudu v Košiciach) je nutné odepřít s odkazem na § 121 písm. c) zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále „z. m. p. s.“), ve spojení s § 31 písm. b) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále „zákon o rozhodčím řízení“), neboť byl vydán na základě neplatné rozhodčí doložky, tedy je stížen vadou, která je důvodem pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem.

3. Nejvyšší soud usnesením ze dne 7. 10. 2015, č. j. 26 Cdo 2983/2015-33, usnesení odvolacího soudu zrušil se závazným právním názorem, že při posouzení vykonatelnosti rozhodčího nálezu vydaného rozhodčím soudem ve Slovenské republice je vyloučen postup podle z. m. p. s., že je třeba posoudit, zda je namísto postup podle Úmluvy o uznání a výkonu rozhodčích nálezů uzavřené dne 10. 6. 1958 v New Yorku, vyhlášené pod č. 74/1959 Sb. (dále též jen „Newyorská úmluva“), či Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, vyhlášené pod č. 209/1993 Sb. (dále též jen „Smlouva o vzájemné pomoci“).

4. Odvolací soud poté v napadeném rozhodnutí dospěl k závěru, že v dané věci je třeba posoudit vykonatelnost rozhodčího nálezu podle Smlouvy o vzájemné pomoci. Vycházel přitom z čl. 30 odst. 3 a 4 písm. a) Vídeňské úmluvy o smluvním právu, vyhlášené pod č. 15/1988 Sb. (dále též jen „Vídeňská úmluva o smluvním právu“), již jsou vázány oba státy. Poté dospěl k závěru, že tento rozhodčí náleznelze na území České republiky vykonat pro rozpor s veřejným pořádkem [čl. 23 písm. e) Smlouvy o vzájemné pomoci]. Vykonávaný cizí rozhodčí náleznem není podle českého právního řádu a judikatury způsobilým exekucním titulem, neboť byl vydán rozhodcem na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky (neobsahovala ujednání o způsobu určení rozhodce a nepřipustně odkazovala na rozhodčí řád vydaný právníkou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona), a tedy rozhodce neměl k jeho vydání pravomoc.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Oprávněná v dovolání namítá, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno na základě nesprávného právního závěru, přičemž napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že v dané věci je třeba bez dalšího postupovat podle Smlouvy o vzájemné pomoci, neboť Vídeňská úmluva o smluvním právu se použije pouze při posuzování mezinárodních smluv, které se týkají téhož předmětu. Pro případ, že obě smlouvy upravují stejný okruh společenských jevů, je možno použít ustanovení té smlouvy, která k dosažení sledovaného výsledku povede snadněji a účinněji. V případě, že se smlouvy netýkají téhož předmětu, nemá Vídeňská úmluva o smluvním právu výslovné ustanovení. Vzhledem k tomu, že smluvně sjednané normy jsou součástí právního řádu smluvního státu, je třeba přijmout pro řešení otázky těchto střetů těchto norem platnost pravidla *lex specialis derogat generali*, jehož použití lze opřít o důvody vyplývající z právní logiky, z nutnosti systematické koordinace a harmonického působení právních pravidel (v tomto směru dovolatelka cituje

publikaci KUČERA, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, s. 51–52). Uvedla dále, že odvolací soud obsah mezinárodních smluv neporovnal a výše uvedená kritéria neposoudil. Připustila, že také v Newyorské úmluvě je výhrada veřejného pořádku upravena v čl. V odst. 2 písm. b). Pro aplikaci této výhrady však není dán důvod. Uvedla, že krajský soud dal zcela nedůvodně přednost právu dlužníka na úkor práv věřitele. Odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4196/2007 (uveřejněný pod č. 104/2009 Sb. rozh. obč.), v němž Nejvyšší soud nepodpořil ochranu zaměstnavatele, která je v národním právním řádu nastavena na velmi vysoké úrovni, protože neshledal rozpor s veřejným pořádkem, bez ohledu na to, že většina ustanovení zákoníku práce je kogentních. Dále připomněla usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3157/2013, v němž se Nejvyšší soud zabýval otázkou veřejného pořádku v případech uznání a výkonu rozhodnutí, jehož předmětem byly *punitive damages*. Krajský soud podle dovolatelky řádně nezdůvodnil, proč je nutné na rozhodčí nález aplikovat národní normy; krajský soud měl rozhodčí nález bez dalšího uznat. Navrhla proto, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále též jen „o. s. ř.“).
7. Dovolání je přípustné, neboť Nejvyšší soud se dosud otázkou uznání a výkonu rozhodčího nálezu vydaného rozhodčím soudem ve Slovenské republice při řešení otázky, zda je třeba postupovat podle Newyorské úmluvy či Smlouvy o vzájemné pomoci, nezabýval.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.
9. V souzené věci je exekucním titulem „rozhodcovský rozsudek“ Rozhodcovského soudu v Košiciach ze dne 8. 10. 2014, č. j. 5R/8/2014/1, kterým bylo povinné uloženo zaplatit oprávněné 25 055,27 eur a náhradu nákladů řízení ve výši 1 053 eur do tří dnů od doručení rozhodčího nálezu, o jehož uznání a výkon na území České republiky oprávněná požádala.
10. Ve věci je třeba posoudit, zda při uznání a výkonu tohoto exekucního titulu má soud postupovat podle Newyorské úmluvy, kterou je vázána Česká republika

(na základě čl. 5 odst. 2 ústavního zákona č. 4/1993 Sb.) a Slovenská republika (na základě čl. 153 Ústavy Slovenské republiky), nebo zda je namíste postup podle Smlouvy o vzájemné pomoci, jež upravuje také uznání a výkon rozhodčích nálezů vydaných v rozhodčím řízení.

11. V případě, že jsou státy vázány dvěma mezinárodními smlouvami, přičemž vztah mezi těmito smlouvami není upraven výslovným ustanovením alespoň jedné z nich, je třeba pro výklad, podle jaké smlouvy je třeba postupovat, použít ustanovení Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Čl. 30 této úmluvy stanoví pravidla pro provádění po sobě uzavřených smluv, které se týkají téhož předmětu. Právní teorie (na niž odkazuje i dovolatelka) vykládá pojem tentýž předmět v kontextu mezinárodních smluv v oblasti mezinárodního práva soukromého tak, že smlouvy se týkají téhož předmětu, pokud mají tentýž přímý a nepřímý předmět. Podmínku téhož přímého předmětu přitom splní smlouvy, které pro určitou rozhodovanou věc obsahují normy téhož druhu (např. kolizní). O stejný nepřímý předmět se pak jedná, pokud předmětné smlouvy mají stejně vymezenou oblast použití (např. poměry z kupní smlouvy), neboli stejně vymezený rozsah právních poměrů či otázek (srov. KUČERA, Z. a kol. Mezinárodní právo soukromé. 8. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2015, s. 63–65). Pro řešení střetu smluv týkajících se téhož předmětu nabízí explicitně řešení samotná Vídeňská úmluva o smluvním právu. Zásadně se vychází z pravidla *lex posterior derogat legi priori*. Pokud se však platnost dřívější smlouvy nepřerušila a ani nebylo přerušeno její provádění, tedy je-li možné současné použití obou smluv dle čl. 59 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy o smluvním právu, dřívější smlouva se provádí pouze v rozsahu, v jakém jsou její ustanovení slučitelná s ustanoveními pozdější smlouvy. Nebude-li zřejmý úmysl smluvních stran nahradit dřívější úpravu novou, bude možno použít ustanovení té smlouvy, která k dosažení sledovaného výsledku povede snadněji a účinněji. Nejvyšší soud v tomto směru zaujal názor, že soud dá zpravidla přednost úpravě podle dvoustranných smluv před smlouvami mnohostrannými (pokud v mnohostranných smlouvách nebylo dohodnuto jinak s účinností pro smluvní strany), neboť dvoustranné smlouvy řeší obvykle širší okruh právních vztahů mezi subjekty smluvních stran. Není-li však v dvoustranné smlouvě stanoveno něco jiného, lze postupovat mezi těmiž státy jak podle dvoustranné smlouvy, tak i podle mnohostranné smlouvy, jimiž jsou oba státy vázány. Rozhodující je, který postup je v konkrétním případě účelnější, rychlejší a ekonomičtější; to platí jmenovitě pro využívání a poskytování právní pomoci (srov. K některým otázkám výkladu a používání právní úpravy vztahů s mezinárodním prvkem v občanském soudním řízení a v řízení před státním notářstvím – Ze zhodnocení poznatků z používání některých ustanovení zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, a mezinárodních smluv, projednaného a schváleného občanskoprávním kolegiem Nejvyššího soudu ČSSR dne 27. 8. 1987, sp. zn. Cpjf 27/86).

12. Vídeňská úmluva o smluvním právu nenabízí řešení ve vztahu ke smlouvám, které se netýkají téhož předmětu. Právní teorie navrhuje pro řešení této varianty střetu použít pravidlo *lex specialis derogat legi generali*, jehož použití opírá o důvody vyplývající z právní logiky, z nutnosti systematické koordinace a harmonického působení právních pravidel. Pro určení, která úprava má speciální povahu, navrhuje použít následující kritéria: jedna smlouva upravuje úzeji vymezený okruh poměrů či otázek než druhá smlouva; několik států upraví ve svých vzájemných vztazích určité otázky odchylně od mnohostranné smlouvy se širším okruhem smluvních států, i když úprava je věcně širšího obsahu; podle jedné ze smluv lze snadněji a účinněji dosáhnout určitého výsledku (pravidlo maximální účinnosti); je žádoucí dát přednost hmotněprávní přímé unifikaci před kolizními normami (srov. opět KUČERA, Z. a kol. Mezinárodní právo soukromé. 8. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2015, s. 63–65).

13. Proto je třeba dále posoudit, zda mají obě smlouvy stejný předmět úpravy. S ohledem na výše zmíněná pravidla dospěl dovolací soud k závěru, že tomu tak není. Skutečnost, zda dvě smlouvy mají tentýž předmět, je nutno zkoumat podle výkladových pravidel obsažených v čl. 31 až 33 Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Teorie dodává, že podmínka stejného obsahu je splněna, pokud se dřívější smlouva zabývá určitou oblastí (jako příklad zde uvádí rybolov) a pozdější smlouva mezi stejnými stranami zahrnuje mimo tuto původní i další oblasti (například ještě zemědělství a lesnictví). V opačném případě, tedy pokud dřívější smlouva zahrnuje vícero oblastí a smlouva pozdější pokrývá pouze jednu z těchto oblastí, tyto dvě smlouvy nebudou mít stejný obsah. V takovém případě se bude jednat pouze o částečné překrývání se a v případě rozporu ustanovení vztahujících se na společnou oblast dojde k aplikaci ustanovení pozdější smlouvy v souladu s čl. 30 odst. 3 Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Současně se jeví žádoucí zohlednit i další aspekt, a tím je rozsah a komplexnost dotčené společné úpravy. Lze se tak domnívat, že při závěru ohledně stejného předmětu dvou smluv vedle zohlednění posloupnosti upravovaných oblastí je správné také zohlednit, zda úprava pozdější smlouvy je co do hloubky a šířky srovnatelná s dřívější (srov. DÖRR, O.; SCHMALENBACH, K. Vienna Convention on the Law of Treaties. A Commentary. Berlin-Heidelberg: Springer, 2012, s. 1014). Zatímco Newyorská úmluva má specifický předmět úpravy, smlouvy o právní pomoci pokrývají celé spektrum otázek, mimo jiné i uznání rozhodčího nálezů, nejedná se tedy o totožný předmět úpravy, ale pouze o částečné překrývání. V takovém případě je třeba aplikovat pravidlo *lex specialis derogat legi generali*, což vede k použití Newyorské úmluvy (srov. ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 94–97).

14. Nelze ale současně přehlédnout čl. VII Newyorské úmluvy, dle jehož 1. odstavce se ustanovení této úmluvy nedotýkají platnosti mnohostranných nebo dvoustranných dohod uzavřených smluvními státy o uznání a výkon rozhodčích

nálezů ani nemohou zbavit žádnou zúčastněnou stranu případného práva použití rozhodčího nálezu způsobem a v rozsahu stanoveném zákonodárstvím nebo smlouvami země, v níž je nález uplatňován.

V čl. VII je tímto způsobem zakotveno pravidlo tzv. nejpříznivějšího zacházení, což umožňuje také použití i jiného smluvního instrumentu či vnitrostátní úpravy, v souzené věci Smlouvy o vzájemné pomoci, pokud ta je pro uznání rozhodčího nálezu liberálnější, tzn. vede ke snadnějšímu uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu. Není tedy vyloučeno ani použití Smlouvy o vzájemné pomoci.

Podle čl. 23 Smlouvy o vzájemné pomoci rozhodnutí uvedená v čl. 22 této smlouvy se budou uznávat a vykonávat, jestliže smluvní strana, na jejímž území se o uznání nebo výkon žádá, se domnívá, že uznání nebo výkon neohrozí její svrchovanost nebo bezpečnost anebo nebude v rozporu s jejím veřejným pořádkem. Podle § 12 odst. 1 zákona č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání, ve znění účinném do 31. 12. 2014 (dále jen „zákon č. 244/2002 Z. z.“), právnická osoba může na základě tohoto zákona a na svoje náklady zřídit a udržívat stály rozhodcovský soud. Právnická osoba je povinná na svoje náklady zřídit a udržívat stály rozhodcovský soud, ak to ustanovuje osobitný predpis.

Podle § 12 odst. 2 zákona č. 244/2002 Z. z. je zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu povinný vydať štatút a rokovací poriadok ním zriadeného stáleho rozhodcovského súdu.

Podle § 12 odst. 3 zákona č. 244/2002 Z. z. je zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu povinný v Obchodnom vestníku zverejniť a) zriadenie stáleho rozhodcovského súdu, b) zriadenie pobočiek stáleho rozhodcovského súdu, c) zrušenie stáleho rozhodcovského súdu alebo pobočky stáleho rozhodcovského súdu, d) štatút a rokovací poriadok ním zriadeného stáleho rozhodcovského súdu a ich zmeny, e) zoznam rozhodcov, ktorí pôsobia na ním zriadenom stálom rozhodcovskom súde, a jeho zmeny.

Podle § 12 odst. 4 zákona č. 244/2002 Z. z. údaje podľa odseku 3 je zriaďovateľ stáleho rozhodcovského súdu povinný zverejniť do 30 dní od zriadenia alebo zrušenia stáleho rozhodcovského súdu alebo pobočky stáleho rozhodcovského súdu, alebo odkedy k zmenám údajov podľa odseku 3 písm. d) a e) došlo.

Podle § 12 odst. 5 zákona č. 244/2002 Z. z. stály rozhodcovský soud, ktorého zriaďovateľ povinnosť podľa odseku 3 písm. a), d) a e) v ustanovenej lehote nesplní, nemôže uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia až do dňa zverejnenia údajov v Obchodnom vestníku. Stály rozhodcovský soud, ktorého zriaďovateľ v ustanovenej lehote nesplní povinnosť podľa odseku 3 písm. b), nemôže uskutočňovať rozhodcovské konania a vydávať rozhodcovské rozhodnutia v pobočke stáleho rozhodcovského súdu, ktorú zriadil.

Podle § 12 odst. 6 zákona č. 244/2002 Z. z. zmluvné strany sa môžu dohodnúť, že svoj spor predložia na rozhodnutie určitému stálemu rozhodcovskému súdu. V tom prípade platí, že sa podrobujú predpisom stáleho rozhodcovského súdu

podľa § 13 a 14, ktoré sú platné v čase začatia rozhodcovského konania pred týmto stálym rozhodcovským súdom, ak sa v rozhodcovskej zmluve nedohodli inak.

15. Rozpor s verejným poriadkom je shledávaný tehdy, jestliže by priznání účinku vykonateľnosti rozhodčího nálezu odporovalo základným princípům ústavního a právního řádu, společenského zřízení a veřejného pořádku vůbec, přičemž by se jednalo o porušení takového zájmu, na kterém je třeba zcela jednoznačně a v každém ohledu trvat. Rozpor s veřejným pořádkem se týká případů, kdy v řízení, z něhož příslušné rozhodnutí cizozemského soudu vzešlo, byla porušena základní práva účastníka řízení; trvání na ochraně základních práv jednotlivce bezpochyby k takovým základním principům právního řádu v České republice náleží (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2010, sp. zn. IV. ÚS 189/10).

16. Odvolací soud (stejně jako soudní exekutor) odepřel vykonat exekuční titul s odůvodněním, že Rozhodcovský soud v Košiciach není stálym rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, nýbrž se jedná o soud zřízený právnickou osobou, rozhodce Mgr. T. H. byl tak vybrán ze seznamu rozhodců soukromého rozhodčího soudu dle jeho statutu a řádu, což je v rozporu s § 39 obč. zák., takže rozhodčí nález není podle českého právního řádu a judikatury způsobitelným exekučním titulem, a jeho výkon by proto byl v rozporu s veřejným pořádkem.

17. Nejvyšší soud ve vztahu k rozhodčím nálezům vydaným právnickou osobou, která není stálym rozhodčím soudem ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení, přijal závěr, že neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce *ad hoc*, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálym rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (uveřejněné pod č. 121/2011 Sb. rozh. obč.), dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 21 Cdo 174/2014 (uveřejněné pod č. 53/2014 Sb. rozh. obč.), či např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012 (uveřejněné pod č. 92/2013 Sb. rozh. obč.)]. Rovněž Ústavní soud uzavírá, že základní zásady řízení platí i v řízení před rozhodci a že právo na zákonného soudce (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) lze přiměřeně vztáhnout i na řízení rozhodčí. Požadavek na konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce zdůrazňuje proto, že rozhodčí řízení představuje jakýsi „odklon“ od klasického soudního řízení, proti jehož výsledku existují pouze velmi omezené možnosti soudního přezkumu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10). Není-li tedy rozhodováno rozhodcem, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, nemůže být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování (nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11). Netransparentnost výběru rozhodce pak pojí s porušením práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

18. Otázkou tedy zůstává, zda lze vykonat rozhodčí nález vydaný slovenským rozhodčím soudem, který však ve světle § 13 zákona o rozhodčím řízení není stálým rozhodčím soudem, přičemž rozhodce byl vybrán ze seznamu rozhodců rozhodčího soudu pro případ, že se na osobě rozhodce účastníci nedohodli (čl. 5 až 7 Štatútu Rozhodcovského soudu v Košiciach).

19. Ze Seznamu stálých rozhodčích soudů (Zoznam stálych rozhodcovských súdov) vedeného Ministerstvem spravedlnosti Slovenské republiky vyplývá, že Rozhodcovský soud v Košiciach byl zřízen podle § 12 zákona č. 244/2002 Z. z. jako stálý rozhodčí soud, který současně vydal svůj statut a jednací řád, a jehož zřizovatelem byla společnost B. J., s. r. o. (nyní B. R., s. r. o.), od 1. 7. 2015 je zřizovatelem Krajský rozhodcovský inštitút, který je zájmovým sdružením právnických osob podle § 20f a násl. zákona č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník (viz Register zájmových združení právnických osôb vedený Ministerstvem vnitra Slovenské republiky), a jehož zakladateli jsou společnosti B. R., s. r. o., a Advokátska kancelária JUDr. M. J., advokát, s. r. o.

20. Dospěl-li Nejvyšší soud k výše uvedenému závěru, že je-li rozhodce určen právnickou osobou, jež není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona (ať již odkazem na rozhodčí řád vydaný touto osobou, či např. předsedou představenstva, správcem seznamu rozhodců apod.), nelze takové určení považovat za transparentní, byl veden především úvahou, že vykonává-li subjekt, který není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zvláštního zákona (srov. § 13 zákona o rozhodčím řízení), takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů (vydávat statuty a řády upravující způsob vedení rozhodčího řízení a stanovující závazným způsobem pravidla rozhodčího řízení, vymezovat způsob jmenování rozhodců apod.), jde o zcela zřejmý a logicky odvoditelný úmysl odporující zákonu a o zjevné nastavení podmínek vzbuzujících důvodné pochybnosti o perspektivě nezávislého a nestranného řešení sporů [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 (uveřejněné pod č. 121/2011 Sb. rozh. obč.), usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 (uveřejněné pod č. 45/2010 Sb. rozh. obč.), též usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10].

21. Rozhodcovský soud v Košiciach sice není stálým rozhodčím soudem zřízeným podle § 13 zákona o rozhodčím řízení, nelze však přehlédnout, že byl zřízen jako stálý rozhodčí soud v souladu s § 12 zákona č. 244/2002 Z. z., který s účinností do 31. 12. 2014 výslovně umožňoval, aby stálý rozhodčí soud byl zřízen právnickou osobou. Tento zákon současně stanovil konkrétní pravidla fungování takového soudu (např. povinnost vydat statut a jednací řád, povinnost zveřejnit tyto dokumenty a veškeré jejich změny v Obchodním věstníku, povinnost zveřejnit v Obchodním věstníku seznam rozhodců a jeho změny), v nichž lze spatřovat určité záruky transparentnosti rozhodčího řízení, a tedy spravedlivého procesu.

22. Nejvyšší soud proto – nazíráno z pohledu míry transparentnosti rozhodčího řízení (včetně výběru rozhodce) – shledává podstatný rozdíl v pojetí rozhodčího řízení zajišťovaného stálým rozhodčím soudem zřízeným podle § 12 zákona č. 244/2002 Z. z. právnickou osobou a právnickou osobou, která takovým stálým rozhodčím soudem není. U právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem, neexistuje zákonem daná garance pravidel rozhodčího řízení či výběru rozhodce; byť může vyvolat dojem institucionalizovaného rozhodčího soudu, z pohledu zákona o rozhodčím řízení má ve věci pravomoc rozhodnout nadále tzv. rozhodce *ad hoc* – tedy konkrétní osoba, jejíž způsob určení v rozhodčí smlouvě musí naplňovat kritéria transparentnosti. Naproti tomu u stálého rozhodčího soudu zřízeného podle § 12 zákona č. 244/2002 Z. z. jsou pravidla rozhodčího řízení a seznam rozhodců objektivně známy (zveřejněny v Obchodním věstníku a dostupné v seznamu vedeném Ministerstvem spravedlnosti Slovenské republiky), jejich změny jsou časově zařaditelné a rovněž podléhají povinnosti zveřejnění. Následkem nedodržení těchto povinností je nemožnost vést rozhodčí řízení a vydávat rozhodčí nálezy (a tedy i nevykonatelnost rozhodčího nálezu z důvodu absence pravomoci jej vydat). Svým charakterem je takový soud srovnatelný se stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení, dosahuje tedy vyšší kvality než právnická osoba, která není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení.

23. Rozhodčí doložku, podle níž veškeré spory mezi smluvními stranami budou řešeny v rozhodčím řízení Rozhodcovským soudem v Košiciach podle jeho jednacího řádu, jenž je stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 12 zákona č. 244/2002 Z. z., nelze bez dalšího hodnotit jako netransparentní toliko z důvodu, že nerozhodoval stálý rozhodčí soud zřízený ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení, ale stálý rozhodčí soud zřízený podle § 12 zákona č. 244/2002 Z. z. „soukromou“ právnickou osobou. Tato skutečnost proto sama o sobě nezakládá důvod pro odepření výkonu rozhodčího nálezu pro rozpor s veřejným pořádkem spočívající v porušení základního práva účastníka na spravedlivý proces.

24. Protože rozhodnutí odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud je zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 55

č. 55

Žaloba vylučovací (excindační), Exekuce, Právní nástupnictví

§ 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění do 30. 6. 2015, § 107a o. s. ř., § 36 odst. 5 předpisu č. 120/2001 Sb.

V řízení o excindační žalobě podle ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 30. 6. 2015 je právní skutečností zakládající procesní nástupnictví na straně žalovaného (oprávněného v exekučním řízení) podle ustanovení § 107a o. s. ř. pravomocné rozhodnutí soudního exekutora o vstupu právního nástupce do exekučního řízení na místo oprávněného vydané podle ustanovení § 36 odst. 5 ex. řádu. Soud v řízení o excindační žalobě proto nerozhoduje o procesním nástupnictví na straně žalovaného podle ustanovení § 107a o. s. ř. Skutečnost, že došlo k procesnímu nástupnictví v exekučním řízení, může soud v řízení o excindační žalobě vzít toliko na vědomí prostřednictvím usnesení, jímž se upravuje vedení řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2017, sp. zn. 20 Cdo 5441/2016, ECLI:CZ:NS:2017:20.CDO.5441.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce změnil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. 57 Co 374/2016, tak, že usnesení Okresního soudu ve Vsetíně – pobočky ve Valašském Meziříčí ze dne 1. 3. 2016, sp. zn. 16 C 61/2013, jímž se na místo žalované MVM EKO s. r. o. „v likvidaci“, se sídlem v Rožnově pod Radhoštěm, Pivovarská č. 29, identifikační číslo osoby 25392506, připouští, aby do řízení vstoupil nabyvatel práva M. Š., zrušil a řízení o návrhu žalobce ze dne 10. 2. 2016 na vstup M. Š. do řízení na místo žalované MVM EKO s. r. o. „v likvidaci“, se sídlem v Rožnově pod Radhoštěm, Pivovarská č. 29, identifikační číslo osoby 25392506, zastavil.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou doručenou Okresnímu soudu ve Vsetíně – pobočce ve Valašském Meziříčí dne 9. 7. 2013 domáhal vyloučení movitých věcí z exekuce vedené u téhož soudu pod sp. zn. 47 EXE 610/2013, jejímž provedením byl pověřen soudní exekutor Mgr. J. K. LL.M., Exekutorský úřad F.-M. (dále jen „soudní exekutor“).

2. Podáním doručeným Okresnímu soudu ve Vsetíně – pobočce ve Valašském Meziříčí dne 25. 11. 2015 žalovaná, která v exekučním řízení vedeném u téhož soudu pod sp. zn. 47 EXE 610/2013 vystupuje jako oprávněná, oznámila, že smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 5. 6. 2013 došlo k postoupení v exekučním řízení vymáhané pohledávky na nového oprávněného. K návrhu žalobce ze dne 10. 2. 2016 proto Okresní soud ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí usnesením ze dne 1. 3. 2016, č. j. 16 C 61/2013-66, připustil, aby na místo žalované vstoupil do řízení nabyvatel práva M. Š. (dále též „nabyvatel“), neboť smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 5. 6. 2013, stejně jako usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 8. 2015, č. j. 10 Co 84/2015-202, bylo prokázáno, že došlo k postoupení v exekuci vymáhané pohledávky ze žalované na nabyvatele.

3. K odvolání nabyvatele Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 30. 6. 2016, č. j. 57 Co 374/2016-80, usnesení Okresního soudu ve Vsetíně – pobočky ve Valašském Meziříčí ze dne 1. 3. 2016, č. j. 16 C 61/2013-66, změnil tak, že soud nepřipouští, aby na místo žalované vstoupil do řízení nabyvatel. Dospěl k závěru, že § 107a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), předpokládá existenci právní skutečnosti zakládající procesní nástupnictví, jež nastala po zahájení řízení. V posuzované věci ovšem příslušná právní skutečnost nastala ještě před zahájením řízení, neboť žaloba byla podána dne 9. 7. 2013 a smlouva o postoupení pohledávky mezi žalovanou a nabyvatelem byla uzavřena dne 5. 6. 2013. Postup podle § 107a o. s. ř. proto není možný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Usnesení odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, v němž namítá, že podával žalobu na základě usnesení soudního exekutora ze dne 30. 5. 2013, č. j. 142 EX 00064/13-102, jímž byl zamítnut návrh žalobce na vyškrtnutí movitých věcí ze soupisu a v němž jako oprávněná vystupuje žalovaná. Žalobci bylo toto usnesení doručeno až dne 13. 6. 2013, tj. po tvrzeném postoupení pohledávky. Sám soudní exekutor rozhodl o vstupu nabyvatele do exekučního řízení na místo původní oprávněné, která v řízení o vyloučení věcí z exekuce vystupuje jako žalovaná, až usnesením ze dne 29. 5. 2015, č. j. 142 EX 00064/13-435, které mu nikdy nebylo doručeno. Má proto za to, že při podání žaloby jako osobu žalovanou správně označil toho, kdo v době podání žaloby figuroval jako osoba oprávněná v exekučním řízení. K procesnímu nástupnictví na straně žalované totiž nedošlo na základě smlouvy o postoupení pohledávky, nýbrž až na základě usnesení soudního exekutora ze dne 29. 5. 2015, č. j. 142 EX 00064/13-435, jímž bylo rozhodnuto o procesním nástupnictví nabyvatele za původní oprávněnou

(v tomto řízení žalovanou). Navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se usnesení soudního exekutora ze dne 30. 5. 2013, č. j. 142 EX 00064/13-102, potvrzuje, eventuálně, aby usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

č. 55

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno účastníkem řízení, za splnění podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva [zda v řízení o vyloučení věci z exekuce podle § 267 o. s. ř. (excindační žaloba) je právní skutečností zakládající procesní nástupnictví smlouva o postoupení pohledávky, či až pravomocné rozhodnutí soudního exekutora o vstupu právního nástupce do exekučního řízení na místo původní oprávněné], při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 692/2016), přezkoumal napadené usnesení ve smyslu § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 107a o. s. ř. 1. má-li žalobce za to, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, může dříve, než soud o věci rozhodne, navrhnout, aby nabyvatel práva nebo povinnosti, popřípadě ten, kdo převzal výkon vlastnického práva k majetku, o něž v řízení jde, vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka; to neplatí v případech uvedených v § 107; 2. soud návrhu usnesením vyhově, jestliže se prokáže, že po zahájení řízení nastala právní skutečnost uvedená v odstavci 1, a jestliže s tím souhlasí ten, kdo má vstoupit na místo žalobce; souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se nevyžaduje. Právní účinky spojené s podáním žaloby zůstávají zachovány; 3. ustanovení § 107 odst. 4 platí obdobně.

7. Nejvyšší soud ve své ustálené judikatuře opakovaně dovodil, že předmětem řízení o návrhu ve smyslu § 107a o. s. ř. není posouzení, zda tvrzené právo (po-

vinnost), které mělo být převedeno, nebo které mělo přejít na jiného, dosavadnímu účastníku svědčí, či nikoli, popř. zda podle označené právní skutečnosti bylo převedeno (přešlo) na jiného, když takové posouzení se týká již posouzení věci samé (srov. například odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 667/2005).

č. 55

8. V posuzované věci odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně z důvodu, že k právní skutečnosti zakládající procesní nástupnictví, tj. k uzavření smlouvy o postoupení pohledávky ze žalované na nabyvatele došlo ještě před zahájením řízení o vyloučení věci z exekuce, neboť žalobce podal excindační žalobu k soudu prvního stupně až dne 9. 7. 2013. Žalovaná s nabyvatelem však uzavřela smlouvu o postoupení pohledávky vymáhané v exekučním řízení vedeném u Okresního soudu Vsetín – pobočka Valašské Meziříčí pod sp. zn. 47 EXE 610/2013 již dne 5. 6. 2013.

9. Podle § 267 odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2015) právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části o. s. ř.

10. Prostřednictvím řízení o vyloučení věci z exekuce (excindační žaloba) uplatňují práva třetí osoby, tj. osoby, které zásadně (s výjimkou manžela povinného) nejsou účastníky exekučního řízení. Pasivně legitimovaným (žalovaným) je v tomto řízení oprávněný, tedy ten, kdo podal návrh na nařízení exekuce, eventuálně další oprávněný, tzn. ten, jehož návrh se považuje za přistoupení k řízení (viz DRÁPAL, Z., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I., II. Komentář. I. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2220). Řízení o excindační žalobě se neprojednává v exekučním řízení, nýbrž v řízení sporném podle části třetí občanského soudního řádu, použití § 107a o. s. ř. by proto nemělo být vyloučeno. Jde ovšem o řízení specifické, resp. dílčí (srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. III. ÚS 292/07), které vzniká v souvislosti s exekučním řízením. Účastenství na straně žalovaného je dáno jeho procesním postavením v exekučním řízení, z něhož při podání žaloby vychází i žalobce, když žalobu podává vůči tomu, kdo v exekučním řízení v době podání jeho žaloby vystupuje jako oprávněný. Pro případné procesní nástupnictví na straně žalovaného je proto primárně rozhodné, kdo a kdy se stal procesním nástupcem oprávněného v exekučním řízení, nikoliv to, že došlo k postoupení pohledávky mezi oprávněným a nabyvatelem a kdy se tak stalo. S tím, kdo převzal pohledávku (nabyvatelem), od níž se odvíjí postavení oprávněného v exekučním řízení, začne soud v řízení o excindační žalobě jednat jako s procesním nástupcem původního účastníka nejdříve, jakmile nabude právní moci usnesení, jímž soud, resp. soudní exekutor v exekučním řízení rozhodl o vstupu do řízení podle § 107a o. s. ř., resp. podle § 36 odst. 5 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Neboli v řízení o vyloučení věci z exekuce je právní skutečností zakládající procesní nástupnictví na stra-

ně žalovaného až pravomocné rozhodnutí soudního exekutora o vstupu právního nástupce do exekučního řízení na místo původního oprávněného. Skutečnost, že došlo k procesnímu nástupnictví v exekučním řízení, může soud v řízení o excindační žalobě vzít toliko na vědomí prostřednictvím usnesení, jímž se upravuje vedení řízení. O tom, že ve sporu vyvolaném exekučním řízením došlo ke změně v osobě účastníka řízení, tudíž soud v řízení o excindační žalobě nerozhoduje podle § 107a o. s. ř. (k tomu srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2016, sp. zn. 21 Cdo 692/2016, shodně též usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 3. 2012, sp. zn. 5 Co 320/2012).

č. 55

Č. 56

č. 56

Odporovatelnost, Společné jmění manželů

§ 42a obč. zák. ve znění do 13. 6. 2012, § 143a odst. 4 obč. zák. ve znění do 13. 6. 2012

Věřitel je za podmínek uvedených v ustanovení § 42a obč. zák. oprávněn odporovat nejen právním úkonům, které učinil dlužník, ale i právním úkonům manžela dlužníka, týkajícím se majetku, který manžel dlužníka nabyt na základě dohody o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění do svého výlučného vlastnictví, a to za předpokladu, že věřitel měl právo uspokojit se (také) z majetku patřícího do společného jmění dlužníka a jeho manžela.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1374/2016, ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.1374.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 16 Co 43/2014, a věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu ve Vyškově dne 29. 5. 2013 domáhal, aby bylo určeno, že „smlouva darovací, o zřízení věcného břemene ze dne 22. 5. 2012 uzavřená mezi H. S. a žalovaným, jejímž předmětem je převod vlastnického práva k nemovitosti – bytové jednotce č. 803/14, způsob využití byt, v budově, podílu na společných částech domu a pozemku ve výši id. 541/11042, zapsaných na LV 3839, k. ú. B., obec B., okres V., vedené Katastrálním úřadem pro Jihomoravský kraj KP V., a zřízení věcného břemene, je vůči žalobci neúčinná“. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že Krajský soud v Brně platebním rozkazem ze dne 20. 8. 2012, č. j. 12 Cm 42/2012-60, který nabyt právní mocí a vykonatelností dne 12. 9. 2012, uložil L. S. zaplatit žalobci 351 424 Kč s příslušenstvím a náhradu nákladů řízení ve výši 69 868 Kč, že na základě tohoto platebního rozkazu byla nařízena exekuce a byl vydán exekuční příkaz k provedení exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů povinného, že v exekučním řízení žalobce zjistil, že H. S., bezúplatně převedla „smlouvou darovací, o zřízení věcného bře-

mene“ ze dne 22. 5. 2012 (s právními účinky vkladu práva ke dni 23. 5. 2012) uvedenou nemovitost na žalovaného (svého syna), že předmětná nemovitost (družstevní byt) se měla nacházet ve společném jmění manželů L. S. a H. S. a že žalobci není známo, že by došlo ke zúžení společného jmění manželů. Žalobce je přesvědčen, že právní úkon, kterým žalovaný nabyt vlastnictví k předmětné bytové jednotce včetně podílu na společných částech domu a pozemku, je vůči němu neúčinný, neboť jím dlužník L. S. a H. S. zkrátili uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. L. S. věděl, že je proti němu vedeno soudní řízení za účelem vymožení dlužné částky 351 424 Kč s příslušenstvím, a vzhledem ke zřízení věcného břemene pouze ve prospěch manželky dlužníka je podle žalobce zřejmé, že vlastnictví k nemovitosti mělo být převedeno „pouze formálně“ na jinou osobu než je dlužník a že žalovanému, jakožto synovi dlužníka, musel být tento důvod znám.

2. Žalovaný zejména namítal, že předmětná nemovitost byla v době převodu na žalovaného ve výlučném vlastnictví H. S., která ji nabytla na základě dohody o zúžení společného jmění manželů ze dne 6. 5. 2010 a následně smlouvy o převodu družstevního bytu do vlastnictví člena družstva ze dne 22. 7. 2010 předtím, než vznikla pohledávka žalobce za L. S. Uvedl, že věřitel nemá právo na uspokojení z majetku spadajícího do výlučného vlastnictví manžela dlužníka, pokud manžel tento majetek nabyt do svého vlastnictví na základě smlouvy o zúžení společného jmění manželů před vznikem pohledávky, neboť nedochází ke zhoršení postavení dlužníka oproti stavu ke dni vzniku pohledávky. Protože H. S. není dlužníkem žalobce, není právní úkon, kterým došlo k převodu předmětné nemovitosti na žalovaného, úkonem dlužníka ve smyslu § 42a občanského zákoníku a nelze mu úspěšně odporovat.

3. Okresní soud ve Vyškově rozsudkem ze dne 5. 12. 2013, č. j. 10 C 128/2013-75, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 14 915 Kč k rukám advokátky JUDr. L. Š. Vycházel ze zjištění, že žalobce má na základě platebního rozkazu Krajského soudu v Brně ze dne 20. 8. 2012, č. j. 12 Cm 42/2012-60, za dlužníkem L. S. pohledávku ve výši 351 424 Kč s příslušenstvím, která vznikla na základě objednávky dlužníka ze dne 28. 12. 2010 (pomocné a přípravné stavební práce pro elektroinstalace) a nabytla postupně splatnosti od 31. 1. 2011 do 22. 8. 2011, že H. S. a L. S. uzavřeli formou notářského zápisu ze dne 6. 5. 2010 smlouvu o zúžení společného jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti a dohodli se, že nemovitosti, které budou za trvání manželství nabyty, budou spadat do výlučného vlastnictví H. S., že žalobce o smlouvě o zúžení společného jmění manželů nevěděl a že smlouvou o převodu družstevního bytu do vlastnictví člena družstva ze dne 22. 7. 2010 (s právními účinky vkladu ke dni 30. 7. 2010) převedlo Stavební bytové družstvo NOVÝ ŽIVOT se sídlem v B. předmětný byt na H. S., která jej smlouvou o bezúplatném převodu vlastnictví jednotky a o zřízení práva odpovídajícího věcnému břemenu ze dne 22. 5. 2012 (s právními účinky vkladu ke dni 23. 5.

2012) převedla na žalovaného. Dospěl k závěru, že smlouva o zúžení společného jmění manželů není vůči žalobci účinná ve smyslu § 150 odst. 2 občanského zákoníku, a že proto vůči žalobci nemohla nabýt účinků ani smlouva o převodu družstevního bytu do vlastnictví H. S., ani „následný převod matky žalovaného na žalovaného“, pokud tento úkon „zkracuje uspokojení žalobce vymáhat vymahatelné pohledávky“, a dovodil, že L. S. se vzdáním práv k předmětnému bytu a jeho následným převedením na žalovaného vzdal majetku, který by se v případě, že by práva k bytu byla převedena na oba manžele, mohl použít ke zpeněžení a uspokojení pohledávky žalobce, a že žalovaný, který je osobou dlužníku blízkou, neprokázal, že by vyvinul „náležitou pečlivost“. Shledal, že vyhovění žalobě nebrání, že žalobce odporuje úkonu, jehož účastníkem není dlužník žalobce, neboť smlouva o zúžení společného jmění manželů je ve vztahu k žalobci neúčinná ze zákona a „jediným odporovatelným úkonem, resp. prvním v řadě je smlouva, kterou matka žalovaného převedla byt na žalovaného“.

4. K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 14. 10. 2015, č. j. 16 Co 43/2014-100, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení „před soudy obou stupňů“ 17 716 Kč k rukám advokáta Mgr. P. S. Dospěl k závěru, že odporovat lze pouze právním úkonům dlužníka a že takovým právním úkonem není darovací smlouva se zřízením věcného břemene uzavřená mezi H. S. a žalovaným, neboť H. S. není dlužníkem, ale jeho manželkou; žalobce proto není k podání odpůřčí žaloby aktivně věcně legitimován. Uvedl, že tento závěr je možné opřít o jazykový, systematický a „judikatorní“ výklad § 42a obč. zák. a že je možné jej vyvodit i z procesních předpisů (§ 262a odst. 2 občanského soudního řádu a § 42 odst. 2 exekučního řádu) rozlišujících mezi pojmy „manžel“ a „manžel dlužníka“ coby samostatných právních institutů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že dohoda o zúžení společného jmění manželů S. není vůči žalobci účinná, neboť nebyl s jejím obsahem seznámen, a že ve vztahu k němu je třeba postupovat, jako kdyby žádná smlouva o úpravě rozsahu společného jmění manželů nebyla uzavřena. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že H. S. není dlužníkem, neboť podle občanského zákoníku jsou manželé u závazků, které tvoří společné jmění manželů, solidárními dlužníky, a má za to, že je aktivně legitimován k podání odpůřčí žaloby. Uvádí, že uzavřená darovací smlouva se zřízením věcného břemene „splňuje veškeré znaky, které požaduje § 42a obč. zák.“. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje, nebo aby rozsudek odvolacího soudu zrušil.

6. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobce odmítl, neboť rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Zdůraznil, že H. S. není dlužníkem žalobce, neboť nebyla účastníkem smluvního vztahu mezi ním a L. S. a nebyla ani účastníkem řízení vedeného u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 12 Cm 42/2012.

č. 56

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno před dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

8. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

9. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce má vůči L. S. pohledávku ve výši 351 424 Kč s příslušenstvím přiznanou platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 20. 8. 2012, č. j. 12 Cm 42/2012-60, že tato pohledávka vznikla na základě objednávky pomocných a přípravných stavebních prací pro elektroinstalace ze dne 28. 12. 2010 ze strany L. S. a jejich provedení žalobcem, že L. S. uzavřel se svou manželkou H. S. dne 6. 5. 2010 smlouvu o zúžení rozsahu společného jmění manželů, ve které bylo dohodnuto, že věci movité i nemovité, majetková práva, pohledávky, jakož i dluhy vzniklé z podnikatelské činnosti L. S. spojené s jeho „obchodní firmou L. S.“ s předmětem podnikání výroba, instalace, opravy elektrických strojů a přístrojů, elektronických a telekomunikačních zařízení, výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona a hostinská činnost nebudou spadat do společného jmění manželů, nýbrž „do výlučného vlastnictví a do výlučné odpovědnosti“ L. S., a že

nemovitosti, které budou nabyty za trvání manželství, nebudou spadat do společného jmění manželů, ale „do výlučného vlastnictví a do výlučné odpovědnosti“ H. S., že na H. S. byl smlouvou o převodu družstevního bytu do vlastnictví člena družstva uzavřenou mezi ní a Stavebním bytovým družstvem NOVÝ ŽIVOT se sídlem v B. dne 22. 7. 2010 převeden družstevní byt č. 803/14 v budově na pozemku parc. č. 1700 v k. ú. B., že H. S. převedla tento byt smlouvou darovací a o zřízení věcného břemene ze dne 22. 5. 2012 s právními účinky vkladu práva ke dni 23. 5. 2012 na žalovaného (svého syna) a že žalobce o smlouvě o zúžení rozsahu společného jmění manželů S. nevěděl.

11. Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda, popřípadě za jakých předpokladů lze odporovat právnímu úkonu manžela dlužníka, kterým *in fraudem creditoris* převedl na jiného vlastnictví k majetku, jehož výlučným vlastníkem se stal na základě dohody o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce je opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době – s ohledem na to, že odporovaná darovací smlouva byla uzavřena dne 22. 5. 2012 – posuzovat podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb., č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 227/1997 Sb., č. 91/1998 Sb., č. 165/1998 Sb., č. 159/1999 Sb., č. 363/1999 Sb., č. 27/2000 Sb., č. 103/2000 Sb., č. 227/2000 Sb., č. 367/2000 Sb., č. 229/2001 Sb., č. 317/2001 Sb., č. 501/2001 Sb., č. 125/2002 Sb., č. 135/2002 Sb., č. 136/2002 Sb. a č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 476/2002 Sb., zákonů č. 88/2003 Sb., č. 37/2004 Sb., č. 47/2004 Sb., č. 480/2004 Sb. a č. 554/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 278/2004 Sb. a zákonů č. 359/2005 Sb., č. 56/2006 Sb., č. 57/2006 Sb., č. 107/2006 Sb., č. 115/2006 Sb., č. 160/2006 Sb., č. 264/2006 Sb., č. 315/2006 Sb., č. 443/2006 Sb., č. 296/2007 Sb., č. 230/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 384/2008 Sb., č. 215/2009 Sb., č. 227/2009 Sb., č. 285/2009 Sb., č. 155/2010 Sb., č. 28/2011 Sb., č. 132/2011 Sb., č. 139/2011 Sb. a č. 420/2011

Sb., tedy podle občanského zákoníku ve znění účinném do 13. 6. 2012 (dále jen „obč. zák.“).

14. Podle § 42a odst. 1 obč. zák. se věřitel může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok vůči dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

Podle § 42a odst. 2 obč. zák. odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116 a § 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat.

Podle § 42a odst. 3 obč. zák. právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

Podle § 42a odst. 4 obč. zák. právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.

15. Smyslem žaloby podle § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon, jenž zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníkovi, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníkovi, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, musí se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věci, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999 sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

16. Věřitel vymahatelné pohledávky vůči jednomu z manželů má právo se domáhat uspokojení (cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce) nejen z majetku

č. 56

dlužníka, ale také – jsou-li splněny předpoklady uvedené v § 145 odst. 3 obč. zák. – z majetku, který má dlužník ve společném jmění se svým manželem (srov. například právní názor vyjádřený v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 31 Cdo 1374/2010, které bylo uveřejněno pod č. 108 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2012). Právo požadovat uspokojení své pohledávky ze všeho majetku patřícího do společného jmění dlužníka a jeho manžela věřitel nepozbývá ani po uzavření smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů (§ 143a odst. 1 obč. zák.), na základě které připadl dříve společný majetek nebo jeho část manželu dlužníka nebo na základě které manžel dlužníka nabyt nový majetek do svého výlučného vlastnictví; podle ustálené judikatury věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě smlouvy o zúžení společného jmění nabyt manžel dlužníka, i když bezúčinnost smlouvy podle § 143a odst. 4 obč. zák. nebyla (vůči manželu dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1154/2012, který byl uveřejněn pod č. 69 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2013). Stejně právo má věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů vzniklé až po uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů, nebyl-li věřiteli v době vzniku pohledávky obsah této smlouvy znám a neupozornil-li věřitele na tuto smlouvu (a neseznámil ho s jejím obsahem) ani manžel dlužníka, ač věděl o tom, že dlužníkovi má vzniknout závazek vůči věřiteli (srov. odůvodnění rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. Cdo 4087/2013, který byl uveřejněn pod č. 103 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2016).

17. Má-li věřitel vymahatelné pohledávky vůči jednomu z manželů právo na uspokojení (také) z majetku ve společném jmění dlužníka a jeho manžela a má-li věřitel právo pohledávku vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) vydaného proti dlužníkovi také z majetku, který na základě smlouvy o zúžení společného jmění nabyt manžel dlužníka, je zřejmé, že právní úkon, kterým může být zkráceno uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele, může učinit nejen dlužník. Rovněž manžel dlužníka, který je povinen strpět, aby se věřitel uspokojil z majetku, který na základě smlouvy o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění manželů nabyt do svého výlučného vlastnictví, může učinit úmyslné právní úkony *in fraudem creditoris*, jimiž bude ve svých důsledcích sledovat, aby nemusel dostát svým povinnostem a aby z jeho (tímto způsobem nabytého) majetku věřitel nebyl (nemohl být) uspokojen.

18. Pojem „dlužník“ užitý v § 42a obč. zák. nelze vykládat – zejména se zřetelem ke shora uvedenému účelu odpůří žaloby – ve stejném smyslu, v jakém je

užit při úpravě závazkového práva, obsažené v části osmé zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (ve znění pozdějších předpisů). Uvedený pojem nelze posuzovat jen podle významu použitého slova, ale zejména za použití pravidel logického a systematického výkladu. Hovoří-li zákon při úpravě závazkového práva o „dlužníku“, je z kontextu, v jakém tento pojem užívá, nepochybné, že má na mysli jen osobu, která je povinna splnit závazek (dluh). Z obsahu a smyslu § 42a obč. zák. je však zřejmé, že v něm uvedený pojem „dlužník“ zahrnuje nejen toho, kdo je zavázán splnit závazek (dluh), ale také jeho manžela, a to za předpokladu, že věřitel má právo na uspokojení vymahatelné pohledávky ze společného jmění dlužníka a jeho manžela, popřípadě z majetku, který manžel dlužníka nabyt na základě smlouvy o zúžení společného jmění do svého výlučného vlastnictví.

19. Uvedený výklad má své opodstatnění také proto, že nečiní neodůvodněné rozdíly v postavení manželů, jde-li o uspokojení závazku, který tvoří jejich společné jmění. Názor odvolacího soudu, odvíjející se ve skutečnosti pouze od jazykového výkladu § 42a obč. zák. a pomíjející další metody výkladu právních předpisů, současně představuje nerovnost v právech a povinnostech uvedených osob v jejich vztahu k věřiteli, ačkoliv to není odůvodněno ani povahou jejich právního postavení, ani smyslem a účelem právní úpravy o uspokojování pohledávek (jiných závazků).

20. Nejvyšší soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že věřitel je za podmínek uvedených v § 42a obč. zák. oprávněn odporovat nejen právním úkonům, které učinil dlužník, ale i právním úkonům manžela dlužníka, týkajícím se majetku, který manžel dlužníka nabyt na základě dohody o zúžení zákonem stanoveného rozsahu společného jmění do svého výlučného vlastnictví, a to za předpokladu, že věřitel měl právo uspokojit se (také) z majetku patřícího do společného jmění dlužníka a jeho manžela.

21. Se závěrem odvolacího soudu, že darovací smlouvě uzavřené mezi H. S. a žalovaným dne 22. 5. 2012 nelze ve smyslu § 42a obč. zák. odporovat, protože nejde o právní úkon dlužníka, dovolací soud nesouhlasí.

22. Vzhledem k tomu, že žalobci podle zjištění soudů nebyl v době vzniku závazku L. S. vůči žalobci znám obsah smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, která byla uzavřena mezi dlužníkem L. S. a jeho manželkou H. S. dne 6. 5. 2010 a ve které bylo dohodnuto, že věci movité i nemovité, majetková práva, pohledávky, jakož i dluhy vzniklé z podnikatelské činnosti L. S. nebudou spadat do společného jmění manželů, nýbrž „do výlučného vlastnictví a do výlučné odpovědnosti“ L. S., a že nemovitosti, které budou nabyty za trvání manželství, nebudou spadat do společného jmění manželů, ale „do výlučného vlastnictví a do výlučné odpovědnosti“ H. S., nebyla tato smlouva vůči žalobci ve smyslu § 143a odst. 4 obč. zák. účinná (manželé L. a H. S. se na ni nemohli vůči žalobci odvolávat). Znamená to, že ve vztahu k žalobci představoval závazek L. S. vzniklý na základě jeho objednávky pomocných a přípravných stavebních prací pro

č. 56

elektroinstalace ze dne 28. 12. 2010 a jejich provedení žalobcem součást společného jmění L. a H. S. a že žalobce by měl právo uspokojit svou pohledávku z tohoto závazku – za předpokladu, že jej H. S. na smlouvu o zúžení rozsahu společného jmění manželů neupozornila (a neseznámila ho s jejím obsahem), ač věděla o tom, že L. S. má vzniknout závazek vůči žalobci – také z majetku, který H. S. nabyla na základě uvedené smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů za trvání manželství do svého výlučného vlastnictví (včetně předmětné bytové jednotky, kterou nabyla smlouvou uzavřenou mezi ní a Stavebním bytovým družstvem NOVÝ ŽIVOT dne 22. 7. 2010); darovala-li za těchto okolností bytovou jednotku žalovanému, jednalo se o právní úkon osoby, která se z pohledu § 42a obč. zák. (rovněž) pokládá za „dlužníka“.

23. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu, který se – veden nesprávným právním názorem, že darovací smlouvě uzavřené mezi H. S. a žalovaným nelze odporovat, neboť nejde o právní úkon dlužníka – nezabýval tím, zda žalobce měl právo uspokojit svou pohledávku vůči L. S. též z předmětné bytové jednotky, není správný. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Brně) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 57

Vlastnictví

čl. 11 odst. 4 LZPS, § 36 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb.

č. 57

Samotné vymezení územní rezervy podle § 36 odst. 1 stavebního zákona nezakládá vlastníkům dotčených pozemků nárok na náhradu za omezení jejich vlastnického práva.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4304/2015, ECLI:CZ:NS:2016:22.CDO.4304.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 6. 2015, sp. zn. 53 Co 148/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 29. 9. 2014, č. j. 21 C 120/2014-60, zamítl žalobu, „kterou se žalobce domáhal na žalovaném zaplacení částky 389 678 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,05 % od 22. 3. 2013 do zaplacení“ (výrok I.), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II.).

2. Žalobce je vlastníkem pozemku parc. č. 284/143, ostatní plocha, v k. ú. B., obec B. Zastupitelstvo žalovaného rozhodlo usnesením č. 4-20/2011/ZK s účinností od 22. 2. 2012 o vydání zásad územního rozvoje kraje, jimiž byla do zastavěného území obce, do míst, kde se nachází i pozemek žalobce, umístěna územní rezerva – koridor vysokorychlostní trati. Žalobce na pozemku zamýšlel realizovat výstavbu inženýrských sítí a v souvislosti s tím pozemek zhodnotil. Za omezení vlastnického práva žádá náhradu podle § 10 odst. 1 a odst. 3 zákona č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění), vypočtenou na základě Cenového věstníku Ministerstva financí ČR. Soud prvního stupně vycházel z § 102 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (dále jen „stavební zákon“), ve znění účinném do 31. 12. 2012, který řeší náhrady za změny území mimo jiné i ve vztahu k územně plánovací dokumentaci a její změně jako způsob kompenzace některých nástrojů územního plánování. Toto zákonné ustanovení stanoví pravidla pro poskytnutí náhrady pouze ve vztahu k vydání nového územního plánu a regulačního plánu či k jeho změnám jako nástrojům

územního plánování pro případ zrušení určení pozemku k zastavění, nikoli ale ve vztahu k zásadám územního rozvoje. Pokud na tyto zásady nedopadá, nejde o meze-ru v zákoně, ale úmysl zákonodárce, neboť podle odst. 5 téhož ustanovení v případě následné změny územního plánu, v jejímž důsledku dojde k navrácení pozemku, za nějž byla náhrada poskytována, do režimu zastavitelného území, je vlastník po-zemku povinen náhradu vrátit. Z podstaty zásad územního rozvoje plyne jejich do-časnost, a proto je nelogické, aby byla náhrada poskytována již s vědomím, že bude vrácena. Poukázal přitom na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 9. 2013, č. j. 7 AOs 4/2013-71, podle kterého samotná územní rezerva nemůže mít za následek znehodnocení nemovitosti.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 29. 6. 2015, č. j. 53 Co 148/2015-89, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a roz- hodl o náhradě nákladů řízení před soudem odvolacím (výrok II.).

4. Odvolací soud souhlasil se závěry soudu prvního stupně a doplnil s poukazem na § 36 odst. 1 stavebního zákona, že územní rezerva představuje plochu, v níž se má teprve prověřit možnost jejího budoucího využití, jejím charakterem je dočas- nost a teprve případná aktualizace zásad územního rozvoje ve směru využití územní rezervy může přivodit konkrétní důsledky. Vymezení územní rezervy nepředstavuje stavební uzávěru s výjimkou změn znemožňujících či podstatně ztěžujících budou- cí využití území způsobem, který je prověřován, její vymezení vůbec nemusí před- cházet konkrétnímu využití území ani budoucí využití nijak nepředjímá. Uvedl, že k újmě na právech žalobce v důsledku územní rezervy tedy dojít nemůže, ta mu může vzniknout až v souvislosti s případným následným zapracováním koridoru trati do zásad územního rozvoje. Sam žalobce pak nemá podle odvolacího soudu najisto postaveno, jaká konkrétní újma se mu děje, a argumentuje-li žalobce vzni- kem škody, připomněl, že takový nárok je založen na protiprávním jednání.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti výroku I. rozhodnutí odvolacího soudu podává žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a uplatňuje v něm dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smys- lu § 241a odst. 1 o. s. ř. Za otázku zásadního právního významu považuje otáz- ku, „zda může umístění územní rezervy na dotčený pozemek způsobit újmu na vlastnických právech vlastníka dotčeného pozemku a zda má vlastník dotčeného pozemku nárok na náhradu takové újmy“. Podle jeho názoru, rozhodl-li odvolací soud o tom, že nemá nárok na náhradu za umístění územní rezervy na dotčeném pozemku z důvodu, že územní rezerva je dočasná, rozhodl v rozporu s čl. 11 odst. 4 zákona č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Vedle čl. 11 odst. 4 poukazuje na čl. 2 odst. 2 a 3 Listiny a tvrdí, že

v důsledku umístění územní rezervy byl omezen ve svém právu nakládat s dotčeným pozemkem. Nesouhlasí rovněž se závěrem odvolacího soudu, že možnému zastavení dotčeného pozemku nic nebrání. Bylo by absurdní pokračovat ve výstavbě, jestliže v budoucnu může být na pozemek umístěn koridor trati. Z tohoto důvodu má rovněž obavu z případného znehodnocení své investice. Současně zdůraznil, že nepožaduje náhradu za vyvlastnění dotčené nemovitosti, ani za trvalé omezení vlastnického práva, ale pouze náhradu za omezení vlastnického práva po dobu umístění rezervy. Navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

7. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

8. Podle § 241a odst. 1–3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

9. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. (napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena), že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

10. Dovolání je založeno na právní otázce, zda může umístění územní rezervy způsobit újmu na vlastnických právech vlastníka dotčeného pozemku a zda má vlastník nárok na náhradu takové újmy. Tato otázka nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu řešena, a dovolání je tak v tomto rozsahu přípustné, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Podle § 36 odst. 1 stavebního zákona zásady územního rozvoje stanoví zejména základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje,

vymezí plochy nebo koridory nadmístního významu a stanoví požadavky na jejich využití, zejména plochy nebo koridory pro veřejně prospěšné stavby, veřejně prospěšná opatření, stanoví kritéria pro rozhodování o možných variantách nebo alternativách změn v jejich využití. Zásady územního rozvoje mohou vymežit plochy a koridory, s cílem prověřit možnosti budoucího využití, jejich dosavadní využití nesmí být měněno způsobem, který by znemožnil nebo podstatně ztížil prověřované budoucí využití (dále jen „územní rezerva“). Součástí zásad územního rozvoje je i vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území. Ve vyhodnocení vlivů na životní prostředí se popisou a vyhodnotí zjištěné a předpokládané závažné vlivy zásad územního rozvoje na životní prostředí a přijatelné alternativy naplňující cíle zásad územního rozvoje.

12. Podrobně se zásadami územního rozvoje v souvislosti s vymezením územní rezervy zabýval již Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 1 Ao 7/2011, a dále v rozsudku ze dne 14. 2. 2013, sp. zn. 7 AOs 2/2012 (rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná na www.nssoud.cz), v nichž v analogických případech mimo jiné uvedl, že vymezení územní rezervy nepředstavuje stavební uzávěru, byť se jí v některých ohledech může zdánlivě podobat. V území je i nadále možno činit změny, ovšem s výjimkou těch, které by znemožnily či podstatně ztížily budoucí využití území způsobem, pro nějž má být území provedeno. Je na navazujících stupních územně plánovací dokumentace, aby zpřesnily územní rezervu způsobem, jímž dojde k vyvážení mezi konkrétními potřebami rozvoje a „vyblokovaním“ části území pro případnou realizaci záměru. Je na odpovědnosti obcí, aby územní rezervu ve své územně plánovací dokumentaci zpřesnily tak, aby procházela v dostatečném odstupu od současného zastavěného území obce. Územní rezerva je tedy prostorem, jehož případné budoucí využití pro uvažovaný záměr se má teprve prověřit.

13. Rovněž uvedl, že samotná územní rezerva je toliko dočasným opatřením pro případ, že dané území bude prověřeno pro účel zvažovaného záměru s pozitivním výsledkem. Teprve poté mohou být činěny kroky k využití územní rezervy pro zvažovaný záměr. Ačkoliv nepředstavuje stavební uzávěru, vlastníky dotčených nemovitostí v možnosti využití jejich nemovitostí omezuje. Je proto zcela na místě, aby toto omezení trvalo co nejkratší dobu – tj. dobu nezbytnou pro prověření možnosti využití území pro stanovený záměr. Právě na tento požadavek je nutno klást veliký důraz. Samotné umístění územní rezervy bude často dostatečné (a tedy v souladu s požadavkem proporcionality) odůvodněno tím, že je uvažováno o využití území, a prozatím proto bude vhodné dané území „blokovat“ do doby, než bude připravena podrobnější dokumentace.

14. Územní rezerva do práv vlastníků dotčených nemovitostí zasahuje, nicméně toliko dočasným omezením vlastníků dotčených nemovitostí, a to pouze omezením v možnosti realizovat záměry, které by mohly znemožnit či podstatně ztížit budoucí využití území. Jedná se tedy o odlišný zásah oproti situaci, kdy by byl

do zásad územního rozvoje namísto územní rezervy zapracován přímo záměr koridoru vysokorychlostní trati. Vymezení územní rezervy vůbec nemusí předcházet konkrétnímu využití území a ani budoucí využití nijak nepředjímá. Po jeho prověření může být učiněn závěr, že koridor vysokorychlostní trati bude vhodné umístit na jiném místě.

15. Podle komentáře k § 36 stavebního zákona k územní rezervě, MACHAČKOVÁ, J. a kol. Stavební zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 154: „Zásady územního rozvoje mohou vymezit plochy nebo koridory tzv. územní rezervy. Územní rezerva je tvořena územím (plochou nebo koridorem), jehož případné budoucí využití pro uvažovaný záměr se má teprve prověřit. Takový záměr nelze umístit bez prověření potřeby jeho realizace a plošných nároků. Až po tomto prověření lze v rámci aktualizace zásad územního rozvoje plochu územní rezervy změnit na plochu nebo koridor, která umožní realizaci uvedeného účelu, anebo územní rezervu vypustit. Po dobu platného vymezení územní rezervy nelze v území rovněž činit změny, které by znemožnily či podstatně ztížily budoucí využití území způsobem, pro nějž má být území prověřeno. Při splnění této podmínky může obec v navazující územně plánovací dokumentaci územní rezervu zpřesnit (zejména zmenšit), nesmí však vybočit z rámce řešení zásad územního rozvoje. Podstatným charakteristickým znakem územní rezervy je její dočasnost. Toto omezení by mělo trvat co nejkratší dobu, tj. dobu nezbytnou pro prověření možnosti využití území pro stanovený záměr (srov. rozsudek NSS č. j. 7 AOs 2/2012-53). Samotné vymezení územní rezervy nemá vliv na životní prostředí a území Natura 2000, z tohoto důvodu posouzení těchto vlivů nepodléhá (a neposuzuje se tedy ani vliv územní rezervy na udržitelný rozvoj území). Posuzovalo by se případně až vymezení plochy umožňující realizaci konkrétního záměru. K územní rezervě se vzhledem ke skutečnosti, že její účel není bez aktualizace nebo změny územně plánovací dokumentace realizovatelný, nepřijímají ani kompenzační opatření.“

16. K absenci náhrady v případě územní rezervy se vyjádřil i Ústavní soud v usnesení ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. I. ÚS 2152/15 (toto a veškerá dále uvedená rozhodnutí Ústavního soudu dostupná <http://nalus.usoud.cz/>), kde uvedl: „Konečně k absenci náhrady za omezení vlastnického práva Ústavní soud připomíná, že ne každé omezení vlastnického práva je automaticky kvalifikovatelné jakožto nucené omezení vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny, a tedy konstituující nárok na náhradu [viz např. nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 34/03 ze dne 13. 12. 2006 (N 226/43 SbNU 541; 49/2007 Sb.), bod 76; srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Brosset-Triboulet a další proti Francii č. 34078/02, ze dne 29. 3. 2010, § 94]. Ve stanovisku pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09, ze dne 28. 4. 2009 (ST 27/53 SbNU 885; 136/2009 Sb.), Ústavní soud uvedl, že jedním z kritérií podřazení určitého omezení pod čl. 11 odst. 4 Listiny je „intenzita omezení vlastnického práva, jež může být vyjádřena více

č. 57

faktory, a to především otázkou rozsahu samotného omezení a dále délkou trvání takového omezení, tedy zda se jedná o omezení dočasné či trvalé“ (bod 18). Ve světle důvodů předestřených výše k otázce proporcionality lze bezpečně konstatovat, že v posuzovaném případě se o intenzivní omezení vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny nejedná, a tudíž z ústavního pořádku nevyplývá právo na náhradu za dané omezení.“

17. Dovolací soud v souladu s uvedenými závěry Ústavního soudu i Nejvyššího správního soudu dospěl k závěru, že se v daném případě územní rezervy nejedná o natolik intenzivní omezení vlastnického práva, aby bylo možné je podřadit pod čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Územní rezerva představuje pouze dočasné opatření, které může trvat jen po dobu nezbytnou pro prověření možnosti využití území pro stanovený záměr. Neomezuje vlastníky dotčených nemovitostí zcela, pouze se dotýká možnosti realizovat záměry, které by mohly znemožnit či podstatně ztížit budoucí využití území. Zásadně proto není namístě poskytnout za omezení vlastnických práv způsobených územní rezervou náhradu. Konečně v řízení nebylo zjištěno nic (a žalobci to ani sami netvrdí), co by bylo možné ve vztahu k územní rezervě označit za opatření trvajícím nad rámec doby nezbytné pro prověření možnosti využití území pro stanovený záměr. K tomu dovolací soud připomíná, že je povinností obecných soudů postupovat v souladu se závazným právním názorem Ústavního soudu (srovnej nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 247/14).

18. Jelikož z hlediska dovolatelem uplatněného důvodu (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) je rozhodnutí odvolacího soudu správné, Nejvyšší soud dovolání zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 58

Stavba neoprávněná

§ 135c obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013

č. 58

Právní režim vypořádání neoprávněných staveb, zcela zřízených na cizím pozemku před nabytím účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., se řídí dosavadními předpisy (zejména § 135c obč. zák.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4461/2015, ECLI:CZ:NS:2016:22.CDO.4461.2015.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání proti části výroku I. rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 4. 2015, sp. zn. 19 Co 57/2015, již byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 20 C 236/2013, ve výroku pod bodem II.; jinak rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 22. 4. 2015, sp. zn. 19 Co 57/2015, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. 20 C 236/2013, – oba s výjimkou části, ve které byla zamítnuta žaloba na zřízení věcného břemene k pozemku p. č. 2339/68 v katastrálním území K. – zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 4 (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 19. 11. 2014, č. j. 20 C 236/2013-337, zamítl žalobu, aby „soud ve prospěch žalobců zřídil oprávnění z věcného břemene užívání pozemku parcelní číslo 2339/66 v katastrálním území K., zastavěném budovou, a to pro každého ze žalobců jako vlastníka jednotky v budově s tím, že toto oprávnění bude vázáno na vlastnické právo ke každé specifikované jednotce“ (výrok I.). Dále zamítl žalobu, aby soud zřídil za obdobných podmínek ve prospěch žalobců oprávnění z věcného břemene užívání pozemku parcelní číslo 2339/68 chůzí a jízdou vozidel (výrok II.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.).

2. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobci jsou vlastníky bytových a nebytových jednotek v budově, k. ú. K., obec P., a spoluvlastníci společných částí budovy (dále také jen „budova“), nacházející se na pozemku parc. č. 2339/66, který je spolu s pozemkem parc. č. 2339/68 (vnitroblok) ve vlastnictví žalované (dále též jen „pozemky“ či „předmětné pozemky“). Budova byla vysta-

věna společností IPB R. a. s. (dále též „stavebník“) na základě obecné smlouvy o spolupráci, nájemní smlouvy ze dne 13. 1. 1997 a smlouvy o zřízení věcného břemene k pozemkům (ve vlastnictví státu) ze dne 13. 1. 1997; tyto smlouvy se souhlasem Ministerstva zdravotnictví uzavřel se stavebníkem Institutu klinické a experimentální medicíny se sídlem v P. (dále „IKEM“), jako příspěvková organizace přímo podřízená Ministerstvu zdravotnictví a oprávněná nakládat s majetkem státu. Účelem smluv byla výstavba obytného komplexu „Zelené údolí“, který měl předně sloužit k zajištění ubytování pracovníků ve zdravotnictví v rámci stabilizačních a sociálních programů. V souvislosti s postavením budovy stavebník následně uzavřel podnájemní smlouvy k pozemkům s novými vlastníky bytových jednotek, tedy s žalobci. V „dodatku nájemní smlouvy“ ze dne 23. 7. 2008 později oba předmětné pozemky stát převedl na Lidové bytové družstvo P. (dále též jen „LBD“), neboť právnímu předchůdci LBD byly tyto pozemky na základě rozhodnutí o vyvlastnění z roku 1989 odebrány. Zrušením rozhodnutí o vyvlastnění vstoupilo LBD do právních vztahů namísto IKEM na základě § 680 odst. 2 již zrušeného zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním účinném znění (dále jen „obč. zák.“). LBD pak 14. 6. 2012 za úplaty převedlo pozemky na právní předchůdkyni žalovaného, společnost G., s. r. o., ze které později vznikla odštěpením žalovaná společnost. Když stavebník vypověděl smlouvy ze dne 13. 1. 1997, uzavřené s IKEM, zanikly i právní vztahy ze smluv podnájemních, uzavřených mezi stavebníkem a spoluvlastníky budovy (žalobci), což vedlo ke vzniku sporů mezi žalobci a žalovanou.

3. Dále soud prvního stupně uvedl, že žalobci se domáhají zřízení věcného břemene; nárok opírají o tvrzení, že budova byla na pozemcích zřízena neoprávněně a je nutné vztahy mezi nimi a vlastníkem pozemku vypořádat podle § 135c obč. zák. Dospěl k závěru, že nájemní smlouva i smlouva o zřízení věcného břemene jsou od počátku absolutně neplatné pro rozpor s § 9 odst. 3 již zrušené vyhlášky federálního ministerstva financí č. 119/1988 Sb., o hospodaření s národním majetkem, v posledním účinném znění (dále jen „vyhláška o hospodaření s národním majetkem“). Šlo o absolutní neplatnost nájemní smlouvy podle § 39 obč. zák. Smlouvu o zřízení věcného břemene pak platné právo neumožňovalo v dané situaci uzavřít vůbec. I když právní důvod k postavení budovy chyběl, stavitel byl v objektivní dobré víře, že mu obligační právo (právo nájmu), potažmo věcné právo (věcné břemeno) k postavení budovy náleží. Stavba byla opakovaně odsouhlasena Ministerstvem zdravotnictví; stavebník tak jednal v omluvitelném právním omylu, který mohl objektivně založit jeho dobrou víru v existenci právního titulu k zhotovení stavby. Stavba zřízená na cizím pozemku oprávněným držitelem není neoprávněná. Protože budova není stavbou neoprávněnou, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014 (dále „o. z.“) neumožňuje soudu zřídit věcné břemeno užívání pozemku k oprávněné stavbě. Žalobci mají přístup do budovy zajištěn přes

pozemek parc. č. 2339/112, takže nelze ani zřídit nezbytnou cestu přes pozemek parc. č. 2339/68 (vnitroblok) podle § 1029 o. z.

4. K odvolání žalobců Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 22. 4. 2015, č. j. 20 C 236/2013-337, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.).

5. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně; na rozdíl od něj však věc posuzoval podle § 135c obč. zák., a to s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1828/2012, ze kterého vyplývá, že vypořádání práv a povinností vzniklých z neoprávněné stavby zřízené před 1. 1. 2014, kdy nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se i po tomto datu řídí dosavadními právním předpisem, t. j. § 135 obč. zák. Za správný považoval závěr soudu prvního stupně, že budova není stavbou neoprávněnou. Proto podle § 135c odst. 3 obč. zák. nelze věcné břemeno opravňující mít stavbu na cizím pozemku v dané věci zřídit. Pozemek parc. č. 2339/68 (vnitroblok) pak není budovou vůbec zastavěn a nejde ani o pozemek, který by žalobci potřebovali k příjezdu a přístupu k této budově, neboť mají přístup zajištěn z veřejné komunikace. Věcné břemeno by proto nemohlo být zřízeno ani podle § 135c obč. zák. a v úvahu nepřipadá ani zřízení nezbytné cesty podle § 1029 o. z.

č. 58

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Tvrdí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného i procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Současně spatřují důvod přípustnosti dovolání v tom, že napadené rozhodnutí stojí na otázce, která nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud vyřešena. Důvodem podání dovolání je nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

7. Nesprávné právní posouzení věci spatřují v chybném zhodnocení otázky omluvitelného omylu stavebníka a s tím spojené dobré víry, vedoucí k závěru o oprávněnosti stavby. Dovolatelé jsou přesvědčeni, že není možné posoudit jako omluvitelný právní omyl zakládající dobrou víru stavebníka situaci, kdy velká developerská společnost provádí výstavbu na základě právních titulů, jež jsou absolutně neplatné pro rozpor se zákonem. Při zachování obvyklé péče si musel být stavebník vědom toho, že nejsou splněny požadavky, které klade právní předpis na nakládání s majetkem státu. Odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně od rozsudku ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 929/2001, rozsudku ze dne 11. 7. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2190/2000, a od usnesení ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2020/2007.

8. Dále odvolací soud pochybil nesprávným posouzením procesního postupu soudu prvního stupně při provádění důkazů. Soud prvního stupně vnesl do řízení nepřipustně důkazy ze své vlastní iniciativy, aniž účastníci důkazy navrhovali, a v řízení vyvstala potřeba jejich provedení (listiny prokazující dobrou víru stavebníka). Do řízení ze své iniciativy nesprávně vnesl též rozhodné skutečnosti, které měly být provedenými důkazy zjištěny (k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008). Tím odvolací soud porušil zásadu projednací a rovnost účastníků řízení. Fakticky v řízení uplatnil zásadu vyšetřovací, čímž porušil práva účastníků na spravedlivý proces. Odvolací soud se nesprávným právním posouzením postupu soudu prvního stupně odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, konkrétně od rozsudku ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008, a od usnesení ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2824/2004.

9. Napadené rozhodnutí navíc stojí na řešení otázky hmotného práva, která nebyla dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Tuto otázku spatřují dovolatelé v posouzení rozporu ochrany stavebníka v subjektivní dobré víře oproti ochraně stavebníka v objektivní dobré víře. Úvahy dovolacího soudu vedou k závěru, že stavbu postavenou v objektivní dobré víře nelze vypořádat způsobem podle § 135c obč. zák., neboť jde o stavbu oprávněnou. Naproti tomu pokud by byla stavba postavena pouze v subjektivní dobré víře, bylo by možné vypořádat vztahy mezi vlastníkem pozemku a vlastníkem budovy podle § 135c obč. zák. Tím by však byla nadřazena ochrana stavebníka, který je pouze v subjektivní dobré víře, nad ochranu stavebníka, který je v objektivní dobré víře v existenci právního titulu ke stavbě. Zatímco by stavebník v subjektivní dobré víře mohl požadovat vypořádání podle § 135c obč. zák., tedy např. i přikázání pozemku do svého vlastnictví, stavebník v objektivní dobré víře by takto postupovat nemohl a muselo by dojít k vypořádání podle § 126 obč. zák. Takový výklad by byl odepřením spravedlnosti, byl by zjevně nespravedlivý pro vlastníka stavby, a nelze ho proto přijmout.

10. Dovolatelé „nad rámec dovolacího přezkumu“ poukazují také na to, že pokud dovolací soud akceptuje nesprávný závěr dovolacího soudu, že stavebník budovy byl v dobré víře, měl se odvolací soud také zabývat otázkou vydržení věcného břemene žalobci.

11. Navrhují, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

12. Žalovaná se vyjádřila k dovolání tak, že rozsudek dovolacího soudu je v souladu s judikaturou dovolacího soudu. Ačkoli se smlouvy mezi IKEM a IPB R., a. s. ukázaly jako neplatné, byl s výstavbou budovy opakovaně vysloven souhlas a budova nebyla postavena bez právního důvodu. Otázku vydržení práva odpovídajícího věcnému břemeni vznesli žalobci až v dovolání, a nelze ji proto řešit; v řízení byla absence právního titulu dovolatelů k užívání pozemků mezi stranami nesporná.

III. Přípustnost dovolání

č. 58

13. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je proti části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, která se netýká žaloby na zřízení věcného břemene k pozemku p. č. 2339/68 v katastrálním území K., přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal, vázán přitom obsahem dovolání, a zjistil, že je důvodné.

14. Dovolání proti části výroku I. odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II., kterým byla zamítnuta žaloba na zřízení věcného břemene užívání pozemku parc. č. 2339/68 katastrální území K. chůzí a jízdou a vozidel ve prospěch žalobců jako vlastníků jednotek, není podle § 237 o. s. ř. přípustné. V dovolání totiž dovolatelé konkrétně neuvedli, z čeho přípustnost dovozují a v čem spatřují nesprávnost právního posouzení věci. Dovolací soud připomíná, že odvolací soud opřel zamítnutí žaloby v této části o zjištění, že pozemek parc. č. 2339/68 není budovou vůbec zastavěn a že žalobci mají přístup k budově zajištěn z veřejné komunikace. Tato skutková zjištění nelze v dovolacím řízení přezkoumávat. Dovolací soud proto dovolání proti uvedené části výroku I. rozsudku odvolacího soudu odmítl (§ 243c odst. 1 o. s. ř.).

15. Protože řízení ve věci bylo zahájeno před 1. lednem 2014, dovolací soud projednal dovolání a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném k 31. 12. 2013 – dále „o. s. ř.“ (viz článek II. bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

IV. Důvodnost dovolání

16. Podle hlavy II. – ustanovení přechodných a závěrečných – dílu 1 – přechodných ustanovení – oddílu 1 – všeobecných ustanovení – § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

17. Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. neřeší výslovně další osudy neoprávněných staveb, vzniklých za platnosti občanského zákoníku z roku 1964, resp. i dříve. V ustanoveních přechodných a závěrečných sice pamatuje na vlastnický

režim staveb na cizích pozemcích, které tu budou v době, kdy nabytí nový zákoník účinnosti, o jejich vypořádání se však nezmiňuje. Pro vypořádání neoprávněných staveb zřízených před 1. 1. 2014 není nová úprava použitelná. Nový občanský zákoník totiž vychází z toho, že „stavba spojená se zemí pevným základem, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, a je ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemku, se dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nestává součástí pozemku a je nemovitou věcí. Totéž platí o stavbě, která je ve spoluvlastnictví, je-li některý ze spoluvlastníků i vlastníkem pozemku nebo jsou-li jen někteří spoluvlastníci stavby spoluvlastníky pozemku“ (§ 3055 odst. 1 o. z.). Toto řešení je jediné možné, jiné by bylo v rozporu s čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Pak jsou ovšem zjevně nepoužitelná ustanovení nového občanského zákoníku o vypořádání neoprávněné stavby, neboť ta vycházejí z opačného přístupu – vlastníkem neoprávněné stavby zřízené za platnosti nového zákoníku se má stát ze zákona vlastník pozemku, takže pokud by se měl stát vlastníkem stavebník, musel by mu ji soud přikázat. Na stávající stavby nelze užít ani pravidlo platné v případech, kdy vlastník pozemku o zřizování neoprávněné stavby věděl, avšak bez zbytečného odkladu ji nezakázal. Je tedy zřejmé, že přímá aplikace § 1076 a násl. nepřichází (je-li celá stavba na cizím pozemku) do úvahy [shodně SPÁČIL, J. a kol., Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1235 s., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 22 Cdo 1828/2012]. Proto vypořádání neoprávněných staveb, zřízených před nabytím účinnosti občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., se provádí podle dosavadních předpisů (v dané věci podle § 135c obč. zák.).

18. Dovolatelé zpochybňují závěr o oprávněné držbě stavebníka. Dovolací soud přezkoumá otázku existence dobré víry držitele, že mu sporný pozemek patří, jen v případě, kdyby úvahy soudu v nalézacím řízení byly zjevně nepřiměřené (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1689/2000, stejně jako další odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu veřejnosti přístupné na www.nsoud.cz). Dovolací soud pečlivě zvážil otázku dobré víry stavebníka z hlediska judikatury Nejvyššího soudu i dalších relevantních okolností, nicméně v závěrečném hodnocení se s ním dovolací soud s přihlédnutím k výjimečným okolnostem věci rozchází.

19. V projednávané věci bylo rozhodné vyřešení otázky, zda budova žalobců na pozemcích žalovaného je neoprávněnou stavbou. Jak správně poukazují dovolatelé, judikatura připouští existenci oprávněné stavby na cizím pozemku, jestliže byl stavebník oprávněným držitelem (§ 130 odst. 1 obč. zák.) práva umožňujícího stavbu zřídit (blíže k tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 903/2012; dále též publikaci Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 189 a 190; nebo ŠVESTKA J., SPÁČIL J., ŠKÁROVÁ M., HULMÁK M. a kol. Občanský zákoník I.

2. vydání. C. H. Beck, 2009, s. 792). Jedině v případě neoprávněné stavby je na místě vypořádání podle § 135c obč. zák.; šlo-li o stavbu oprávněnou, nemohly se strany domáhat jejího vypořádání, a nebyla-li dohodnuta a neuplynula doba trvání stavby, ani jejího odstranění; v takovém případě se vztah mezi vlastníkem pozemku a stavby po skončení oprávněné držby pozemku (poté, co vlastník stavby zjistil, že mu nesvědčí právo stavět na pozemku), řídí podle pravidel o bezdůvodném obohacení (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. 28 Cdo 672/2012, a judikaturu tam uvedenou).

20. Pro stavebníky v dobré víře není uvedený závěr tak nepříznivý, jak se snad dovolatelé domnívají; jde-li o neoprávněnou stavbu, má totiž podle judikatury Ústavního soudu přednost její odstranění (viz např. nález ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 455/03); zmíněná judikatura Nejvyššího soudu tak chrání stavebníka, který zřídil stavbu na cizím pozemku v objektivní dobré víře, aniž mu ve skutečnosti patřilo právo na pozemku stavět.

21. V dané věci soudy vyšly z toho, že smlouva o zřízení věcného břemene, umožňující dovolatelům stavbu zřídít, byla absolutně neplatná; tento závěr dovolání nezpochybnuje. Je tak třeba zkoumat, zda stavebník byl oprávněným držitelem práva odpovídajícího věcnému břemenu, opravňujícího stavbu zřídít. Tak tomu mohlo být v případě, že jeho právní omyl ohledně platnosti smlouvy byl omluvitelný.

„Právní omyl spočívá v neznalosti anebo neúplné znalosti obecně závazných právních předpisů a z toho vyplývajícího nesprávného posouzení právních důsledků právních skutečností ... Jinak řečeno jde o případ, kdy se držitel omylu nemusel vyhnout ani při vynaložení obvyklé opatrnosti, kterou lze s ohledem na okolnosti případu po každém požadovat. Může jít o případ nejasného znění zákona. Za neoprávněného držitele nelze považovat toho, kdo se držby uchopí na základě jednoho z možných výkladů zákona, bylo-li k tomuto výkladu možno dojít při zachování obvyklé opatrnosti“ (srovnej rozhodnutí dovolacího soudu ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 929/2001, veřejnosti dostupné na www.nsoud.cz, stejně jako veškerá další odkazovaná rozhodnutí dovolacího soudu. Obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3000/2008).

22. Z citovaného rozhodnutí je patrné, že právní omyl bude omluvitelný jen tehdy, nebylo-li mu možné zabránit při vynaložení obvyklé opatrnosti, neboť každý má povinnost znát právo (*ignorantia iuris neminem excusat*). Právním omylem není možné omlouvat jednání, které je v přímém rozporu s právní normou, jestliže text právního předpisu nedává prostor k pochybnostem o správnosti výkladu.

23. Právní omyl nemůže být omluvitelný v případě, kdy vychází z neznalosti jednoznačně formulovaného ustanovení zákona, účinného v době, kdy se držitel ujímá držby práva (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 490/2001, publikovaný v časopise Ad Notam, číslo 1/2003, s. 20). „Právní omyl může být omluvitelný i proto, že byl vyvolán státním orgánem, ne-

bot' držitel může důvodně předpokládat, že státní orgány znají právo" (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 4484/2007).

č. 58

24. V projednávané věci bylo podle zjištění soudů v nalézacím řízení porušeno § 9 odst. 3 vyhlášky o hospodaření s národním majetkem, jehož mnohoznačný výklad se nenabízí. Porušení tohoto právního předpisu tak v zásadě nemohlo založit omluvitelný právní omyl ani u běžných subjektů. Na právním omylu stavebníka (nebylo zjištěno, že by o rozporu smlouvy s právním předpisem věděl) se však podílel stát; pokud by šlo o „průměrného“ stavebníka, nebyla by úvaha odvolacího soudu o omluvitelnosti omylu za této situace nepřiměřená. Nicméně dovolací soud s přihlédnutím ke všem okolnostem případu dospívá k závěru, že – vzhledem k tomu, že stavebník byl „profesionálem v oboru, který patřil mezi největší developery v České republice“ – byl právní omyl neomluvitelný, a stavebník tak nebyl oprávněným držitelem nájemního práva či práva odpovídajícího věcnému břemenu; jde tedy o neoprávněnou stavbu ve smyslu § 135c obč. zák.

25. Souhlas majitele pozemku i státních orgánů s výstavbou budovy je skutečností, která bude zohledněna při zvolení způsobu vypořádání neoprávněné stavby (obdobně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1627/99). Na místě je tak přijmout řešení umožňující další existenci stavby na pozemku.

26. K otázce nepřípustného vnášení důkazů do řízení soudem prvního stupně se uvádí následující: Podle § 120 odst. 2 o. s. ř. může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy v případě, že jsou potřebné k zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Dovolací soud již dříve dovodil, že „zákon zde má na mysli situaci, kdy z obsahu spisu (z výsledků dosavadního řízení) vyplynula existence určitého – účastníky nenavrženého – důkazu, jehož provedení se jeví potřebným k řádnému (správnému a úplnému) objasnění skutkového základu sporu. Má-li účastníky nenavržený důkaz vyplývat z obsahu spisu, je oprávnění soudu provádět důkazy z vlastní iniciativy omezeno v tom smyslu, že ve sporném řízení se činnost soudu nesmí vyznačovat pátráním po důkazech“ (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. 26 Cdo 4635/2010). Podle § 121 o. s. ř. pak není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky.

27. Provedení důkazů z iniciativy soudu je omezeno zejména tím, že existence důkazů, které je třeba provést pro objasnění skutkového základu sporu, musí vyplývat ze spisu. V tom se dovolací soud ztotožňuje jak s literaturou, tak s judikaturou, citovanou dovolateli. Stejně je správný závěr, že tatáž podmínka platí i v případě prokazování skutečností, které zná soud ze své činnosti (srovnej rozsudek dovolacího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008).

28. Dovolatelé nicméně opomíjí právě to, že skutková tvrzení, která zavdala příčinu k úvaze soudu o dobré víře stavebníka, přinesli do řízení sami. Skuteč-

nost, že IKEM a Ministerstvo zdravotnictví se stavbou fakticky vyslovily souhlas, o výstavbě věděly a byly o ní průběžně informovány, v žalobě tvrdili sami dovolatelé (konkrétně č. 1. 9 a 10 soudního spisu). Nic na tom nemění skutečnost, že tato tvrzení přinášeli se zřejmým úmyslem dosáhnout aplikace § 135c odst. 3 obč. zák., namísto odstavce prvního a druhého. Existence dobré víry stavebníka byla, vzhledem k dovolateli tvrzeným skutečnostem, již právním hodnocením věci, nikoliv rozhodnou skutečností, kterou by přinesl do řízení soud, jak se snaží tvrdit dovolatelé (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1426/2002, ve kterém dovolací soud vyslovil, že otázka dobré víry je otázkou právní, nikoli skutkovou).

29. Soud tak nepochybil, když hodnotil dovolateli tvrzené skutečnosti podle své volné úvahy; postupoval v souladu s § 120 odst. 2 a § 121 o. s. ř., když při objasňování skutečností, jasně plynoucích z obsahu spisu, využil skutečnosti známé mu z jeho činnosti a zároveň dal účastníkům možnost se k důkazům vyjádřit.

30. Dále vznáší dovolatelé otázku, o níž se domnívají, že na ní stojí napadené rozhodnutí a je v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud nevyřešená. Závěr, podle kterého nelze oprávněnou stavbu vypořádat podle § 135c obč. zák., je podle nich chybný. Nicméně současně tvrdí, že šlo o stavbu neoprávněnou, a že ji proto podle tohoto ustanovení vypořádat lze; protože dovolací soud tomuto názoru přisvědčil, nemůže současně řešit vypořádání oprávněné stavby na cizím pozemku. Lze dodat, že na vypořádání vztahů vlastníka oprávněné stavby a vlastníka pozemku, který se řídí občanským zákoníkem z roku 1964, nejde bez dalšího analogicky použít § 135c obč. zák. Zásadně je třeba vyjít z těch řešení vztahů vlastníka pozemku a vlastníka oprávněné stavby, která nabízí platná právní úprava (zřízení nezbytné cesty), což bylo již mnohokrát dovolacím soudem judikováno (usnesení ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 234/2011, usnesení ze dne 28. 3. 2013, sp. zn. 22 Cdo 992/2011, nebo usnesení ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2525/2011).

31. Námitku vydržení práva odpovídajícího věcnému břemeni pak dovolatelé vznášejí až nyní v dovolacím řízení, přičemž v nalézacím řízení takovou skutečnost netvrdili. Nové skutečnosti jsou však v dovolacím řízení nepřipustné a dovolací soud se jimi nemůže zabývat (§ 241a odst. 6 o. s. ř.). Navíc předmětem řízení bylo zřízení věcného břemene, nikoliv určení jeho existence.

32. Pokud jde o pozemek p. č. 2339/68 v katastrálním území K., odvolací soud zamítl žalobu proto, že pozemek není zastavěn a k výkonu vlastnického práva ke stavbě jej není nutně zapotřebí. Tento závěr dovolání nenapadá a navíc je postaven na skutkovém zjištění, které dovolací soud nemůže přezkoumávat. V této části tak zůstává rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně nedotčen. Spolu s výrokem I. soudu prvního stupně dovolací soud zrušil i výrok III. o náhradě nákladů řízení, neboť se jedná o výrok závislý.

33. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné proti části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen výrok I. rozsudku soudu prvního stupně.

Dovolací soud proto zrušil rozsudek odvolacího soudu v této části výroku pod bodem I., dále v souvisejícím potvrzujícím výroku o nákladech řízení a výroku o náhradě nákladů odvolacího řízení. Protože důvody, pro které byl zčásti zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud výroky I. a III. tohoto rozsudku a věc vrátil v tomto rozsahu tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 58

Č. 59

Spolek (o. z.), Občanské sdružení
§ 260 o. z., § 242 o. z., § 3047 o. z.

č. 59

Pravidla určující, kdy soud nevysloví neplatnost rozhodnutí orgánu spolku (§ 260 o. z.), se uplatní i při přezkumu rozhodnutí spolku o vyloučení člena ve smyslu § 242 téhož zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4916/2015, ECLI:CZ:NS:2016:28.CDO.4916.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 18 Co 455/2014, a věc vrátil Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Klatovech rozsudkem ze dne 14. 8. 2014, č. j. 7 C 98/2012-187, zamítl žalobu, již se žalobce domáhal určení neplatnosti svého vyloučení z Mysliveckého sdružení V. (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.). Věci se zabýval znovu poté, co byl jeho první rozsudek zrušen odvolacím soudem, neboť nesprávně postupoval dle již neúčinného zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 83/1990 Sb.“), jenž byl mezitím nahrazen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (dále jen „o. z.“). Nově tedy okresní soud v intencích § 3047 o. z. rozhodoval podle posledně řečeného předpisu. V řízení zjistil, že důvodem vyloučení žalobce byla jeho účast na nepovoleném lovu dne 15. 1. 2012 organizovaném mimo členskou schůzi schválený plán naháněk a rovněž v rozporu s § 46 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Vyloučení žalobce však zároveň shledal postiženým formálními vadami (dotčený člen nebyl seznámen s programem členské schůze, na níž bylo o jeho vyloučení rozhodnuto, a samotnému vyloučení nepředcházela pohovor vedený výborem ve smyslu ustanovení provozního řádu žalovaného). Při zvažování intenzity pochybení obou procesních stran následně uzavřel, že toliko formální nedostatky aktu žalovaného nejsou s to převážit protiprávní jednání žalobce, pročež nemohou být důvodem neplatnosti zpochybňovaného rozhodnutí. Je přitom v zájmu žalova-

ného hodném právní ochrany ve smyslu § 260 odst. 1 o. z. neplatnost dotčeného rozhodnutí nevyslovit. Z řečených důvodů proto přistoupil k zamítnutí žaloby.

č. 59

2. K odvolání žalobce přezkoumal zmíněné rozhodnutí Krajský soud v Plzni, jenž je rozsudkem ze dne 24. 6. 2015, č. j. 18 Co 455/2014-224, změnil tak, že vyloučení žalobce z Mysliveckého sdružení V. je neplatné (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok II.). Odvolací soud shledal korektním postupovat v dané věci dle občanského zákoníku, konkrétně odkázal na § 239 a § 242 o. z., přičemž za použitelnou pokládá mimo jiné i judikaturu Nejvyššího soudu vztahující se k předchozí právní úpravě – zákonu č. 83/1990 Sb. S přímým poukazem na jeho rozsudek ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1981/2010, dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí je stíženo formálními nedostatky, neboť zápis z členské schůze, jenž je jeho jediným zachycením, neobsahuje bližší popis důvodů vyloučení žalobce, protože lze již s ohledem na to dovodit jeho neplatnost. Považuje § 258 a § 260 o. z. za speciální a na nynější případ nedopadající, vyloučil jejich aplikaci a zabýval se posouzením, zda je pochybení žalobce natolik závažné intenzity, aby bylo možné ve smyslu § 239 o. z. přistoupit k nejvyšší sankci, již je vyloučení člena. Po zohlednění všech rozhodných okolností uzavřel, že projednávané pochybení žalobce lze mít za ojedinělé vybočení z jinak řádného plnění členských povinností, protože i vzhledem k ostatním vyličeným důvodům není možné pokládat jeho vyloučení za platné.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

3. Proti tomuto rozhodnutí podal žalovaný dovolání, jež má za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadený rozsudek spočívá jednak na otázce, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a dále která nebyla doposud v judikatuře dovolacího soudu řešena. Posledně zmíněnou je pak problematika aplikovatelné právní normy, přesněji zda a případně v jakém rozsahu se v dané věci použije právní úprava účinná do 31. 12. 2013, či ji nahrazující občanský zákoník. K naznačenému dovolatel konkrétně namítá, že posouzením věci dle § 242 o. z., jež rozšiřuje možnosti soudní ochrany žalobce proti rozhodnutí spolku, tedy využitím eventuality, již dřívější úprava nepřipouštěla, dochází k nepřipustné retroaktivitě, neboť posuzovaný vztah vznikl a nárok žalobce byl uplatněn ještě za účinnosti předchozího právního předpisu. Dospěje-li Nejvyšší soud i přesto k závěru o použitelnosti občanského zákoníku, domnívá se dovolatel, že soudy měly postupovat podle § 258 o. z., jenž je obdobou zrušeného § 15 zákona č. 83/1990 Sb., prostřednictvím kterého se žalobce původně přezkoumání rozhodnutí spolku domáhal. V návaznosti na uvedené předkládá žalovaný dovolacímu soudu v jeho rozhodovací

činnosti doposud neřešenou otázku, zda § 260 o. z. nalezne využití i v situaci, již reguluje § 242 o. z. Sám je toho názoru, že daná norma obsahuje moderační právo soudu neplatnost rozhodnutí spolku v určitých případech nevyslovit, jehož lze využít jak v rámci obecného řízení o neplatnosti rozhodnutí (§ 258–261 o. z.), tak v situaci ve vztahu k ní speciální – posuzování platnosti vyloučení člena (§ 237–242 o. z.). Nadto se domnívá, že již s ohledem na názory dříve vyslovené v judikatuře Nejvyššího soudu nemohou marginální formální pochybení ze strany orgánu spolku, která na výsledné rozhodnutí (zde o vyloučení člena) nemají vliv, způsobit jeho neplatnost. Konečně odklon od judikatury dovolacího soudu spatřuje žalovaný v nepřiměřeném zásahu do své spolkové autonomie nad rámec přípustné ingerence soudní moci. Závěrem proto navrhuje, aby bylo napadené rozhodnutí krajského soudu změněno tak, že bude potvrzen rozsudek soudu okresního a žalobce bude povinován k náhradě nákladů řízení.

4. K dovolání žalovaného se vyjádřil žalobce, jenž se ztotožnil s postupem odvolacího soudu a navrhl uplatněný mimořádný opravný prostředek odmítnout či, bude-li shledán přípustným, zamítnout.

III.

Přípustnost dovolání

5. V řízení o dovolání bylo postupováno podle o. s. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013, které je podle čl. II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dle čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, rozhodující pro dovolací přezkum.

6. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a náležitě zastoupenou podle § 241 o. s. ř., zabýval jeho přípustností.

7. Dle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

8. Dle § 241a odst. 1 o. s. ř. je možné dovolání podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

9. Dovolání lze považovat za přípustné, neboť napadené rozhodnutí závisí na otázkách v judikatuře Nejvyššího soudu doposud neřešených a řešených odlišným způsobem.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 59

10. Předně dovolatel brojí proti postupu odvolacího soudu, jenž žalobu podanou v době účinnosti zákona č. 83/1990 Sb. posuzoval v intencích zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Na popsanou situaci, ve které bylo řízení zahájeno žalobou, prostřednictvím níž se člen domáhal určení nesouladu rozhodnutí spolku, resp. občanského sdružení, se stanovami a zákonem ve smyslu § 15 zákona č. 83/1990 Sb., avšak soud rozhodoval již za účinnosti občanského zákoníku, pamatuje přechodné ustanovení § 3047 o. z. – soud i v řízení započatém před 1. 1. 2014 rozhodne podle nově účinné právní úpravy. Zákonodárce tak reaguje na automatickou přeměnu dobrovolných sdružení fyzických nebo právnických osob na spolkovou formu (srovnej § 3045 o. z.), která v rámci nového civilního kodexu spadá pod právní úpravu korporací. Sluší se zároveň podotknout, že přechodná ustanovení občanského zákoníku, včetně citovaného § 3047 o. z., nelze vykládat jako umožňující pravou retroaktivitu dotčených norem o. z., nýbrž je zapotřebí v nich vyjádřenou zpětnou působnost interpretovat jako obecně akceptovatelnou retroaktivitu nepravou, což znamená, že vznik právních vztahů jakož i práva a povinnosti z nich vzešlé v době do 31. 12. 2013 se i nadále řídí dosavadní právní úpravou (k tomu srovnej podrobněji rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3612/2014, uveřejněný pod č. 4/2016 Sb. rozh. obč., a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1664/2016). Předestřená teze a znění § 3047 o. z. tak v kontextu soudního přezkumu rozhodnutí spolků předpokládá použití nové právní úpravy, avšak bez možnosti aplikovat ta ustanovení, jež konstituují práva a povinnosti dosavadním předpisům neznámé či způsobem relevantně odlišným. Odpovídá-li přitom systematicky nyní účinného zákona bezprostřední vyslovení neplatnosti napadeného rozhodnutí spolku namísto pouhého konstatování jeho nesouladu se stanovami a zákonem, jak tomu bylo dříve, nejedná se o (ve světle shora uvedeného neakceptovatelné) založení nových oprávnění se zpětnou působností, neboť nárok dotčeného subjektu na soudní ochranu zůstává z tohoto hlediska (bez zřetele na odlišnost v zákonem předvídané formulaci žalobního petitu, potažmo rozsudečného výroku) materiálně ekvivalentním. Závěr o použitelnosti aktuální právní úpravy pak nemůže zvrátit ani fakt, že citované ustanovení užívá pojmu řízení o „neplatnosti rozhodnutí orgánu občanského sdružení“, ačkoliv takové, s ohledem na znění rozhodné právní normy, před účinností občanského zákoníku být zahájeno nemohlo, neboť řečenou formulaci měl zákonodárce zcela nepochybně na mysli právě procesy podle § 15 zákona č. 83/1990 Sb. Uvedené potvrzuje zřejmý účel § 3047 o. z., jímž je podříditi již probíhající soudní řízení nově účinné právní úpravě, přičemž odlišný výklad by byl proti smyslu tohoto přechodného ustanovení.

11. Žalovaný ve svém dovolání dále předkládá otázku, zda má být v souladu s § 3047 o. z. postupováno dle § 258–260 o. z., jež pokládá za obdobu § 15 zákona č. 83/1990 Sb., či zda prve zmíněná norma, v případě napadení rozhodnutí spolku o vyloučení člena, odkazuje i na využití možnosti přezkoumat je v intencích § 242 o. z. K naznačenému lze připomenout, že žaloba podle § 15 zákona č. 83/1990 Sb. byla zvláštní žalobou přímo upravenou zákonem, jež umožňovala domáhat se ochrany členských práv. Mimo jiné zakotvovala právo člena sdružení uplatnit u soudu obranu proti jeho vyloučení, o čemž svědčí rozsáhlá judikatura Nejvyššího soudu věnující se právě přezkoumávání takovýchto rozhodnutí (srovnej například rozsudek ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010, či usnesení ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2936/2011, a ze dne 3. 3. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1893/2014). Nelze proto přitakat dovolateli, že by § 242 o. z., jež umožňuje značnou měrou navázat na soudy dosud využívaný postup, představovalo právnímu řádu do této doby neznámou novotu. Vyhrazuje-li pak novější právní úprava nástroj soudní ochrany vyloučeného člena do samostatného zákonného ustanovení, je zapotřebí v daném stavu spatřovat toliko snahu zákonodárce reagovat na skutečnost, že vyloučení je jedním z nejpodstatnějších (či jde snad o vůbec nejzávažnější) opatření vůči členu spolku, jímž může být zasaženo do jeho sdružovacího práva [bližze srovnej BÍLKOVÁ, J., § 242. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1175–1176]. Ani zde tedy nedochází k pravému retroaktivnímu působení občanského zákoníku, neboť naznačeným výkladem nejsou nikterak zpětně konstruována práva, jež by byla dosavadní právní úpravě cizí.

12. Stěžejním pro výsledek nynějšího řízení se pak jeví vyřešení otázky, zda i v případě posuzování platnosti rozhodnutí spolku o vyloučení jeho člena podle § 242 o. z. lze aplikovat korektiv obsažený v § 260 téhož zákona. Smyslem posledně zmiňované normy je řešení potenciálního konfliktu mezi individuálním právem člena a kolektivními zájmy spolku. Jde o konkretizaci čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod zaručujícího právo svobodně se sdružovat [podrobněji viz DAVID, L., § 260. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1234]. Fakticky umožňuje odeprání soudní ochrany členu spolku, bude-li v dané situaci splněno některé z následujících kritérií: porušení zákona nebo stanov nebude mít pro člena spolku, resp. jinou osobu vykazující zájem hodný právní ochrany (srovnej § 258 o. z.), závažné právní následky, a nevyslovení neplatnosti bude v zájmu spolku hodném právní ochrany, anebo bylo-li by tím podstatně zasaženo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře. Nová právní úprava tak navazuje na závěry patrné již z dřívější judikatury akcentující potřebu zdrženlivosti v oblasti přezkoumávání rozhodnutí spolků, neboť občanská sdružení, resp. spolky nejsou „nucenými svazky“; sdružování do nich je založeno na principu dobrovolnosti a je žádoucí, aby podstatná část běžných „provozních“ rozhodnutí, činěných

spolkovými orgány při uskutečňování zásady smluvní autonomie členské základny sdružení, zůstala z důvodu právní jistoty uvnitř sdružení zachována. Nejvyšší soud proto při výkladu § 15 zákona č. 83/1990 Sb. přistoupil, zajisté s náležitou citlivostí směřující k zásadnímu zachování potřebné míry ochrany práv členů občanských sdružení, k interpretační restrikci, která vychází z teleologického výkladu – a návazné teleologické redukce – rozhodného právního textu. Dojde-li k významnému zásahu do práv člena občanského sdružení, nesmí být jeho soudní ochrana redukována. Při (eventuálně) minimálním, málo intenzivním konfliktu rozhodnutí orgánu občanského sdružení s dílčím členským právem musí člen vzít v úvahu, že do sdružení vstoupil dobrovolně a že součástí vnitrospolkové demokracie je též podrobení se rozhodnutí spolkového orgánu (srovnej mimo jiné rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011, či ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2094/2011).

13. Přílišné, a tudíž nežádoucí ingerenci soudu do spolkové autonomie má nyní za úkol zabránit možnost diskrece zakotvená v § 260 o. z. (lze dodat, že ani použitím tohoto ustanovení – obsahově navazujícího na dosavadní výklad rozhodovací praxe – v nynější věci není nové právní úpravě přiznávána způsobilost zpětně modifikovat již vzniklá práva a povinnosti dotčených subjektů). Z formulace citované právní normy hovořící obecně o neplatnosti rozhodnutí lze usuzovat na její použitelnost ve všech řízeních, jejichž předmětem je řečený aspekt (neplatnost) aktu orgánu spolku. Ustanovení § 242 o. z., jakožto případ přezkoumávání jednoho určitého (či snad speciálního) rozhodnutí spolku, pak aplikaci zmíněného ustanovení nevylučuje. Vzhledem k tomu a s vědomím shora popsaného účelu, jež tato norma sleduje, proto Nejvyšší soud neshledal důvodu, pro nějž by se zmiňovaný korektiv neměl uplatnit i v rámci přezkumu rozhodnutí o vyloučení člena spolku. Odvolací soud tudíž pochybil, rezignoval-li na hodnocení daného skutkového stavu z pohledu ustanovení § 260 o. z., pročež věc nedostatečně komplexně posoudil. Nikterak totiž neuvážil, zda formální pochybení spolku (mj. absence bližšího popisu důvodu vyloučení v zápise ze schůze, ve kterém je rozhodnutí o vyloučení zachyceno, pro niž shledal napadené rozhodnutí neplatným) převáží provinění žalobce jednak proti vnitřním předpisům mysliveckého spolku, dále proti zákonu č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, a není-li tedy v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost napadeného rozhodnutí nevyslovit. Rovněž se nezabýval tím, zda by řízení před orgány spolku, bylo-li by prosté formálních vad, vedlo k odlišnému rozhodnutí; jinak řečeno, byl-li zásah do práv člena (jeho vyloučení) následkem tohoto konkrétního pochybení spolku proti stanovám (hodnocení významu zásahu do právní sféry člena spolku akcentoval Nejvyšší soud již ve své dřívější judikatuře – viz rozsudek ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. 28 Cdo 1050/2014, či usnesení ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1075/2011 – vztahující se k předchozí právní úpravě, přičemž závěry v ní obsažené lze obdobně převzít i pro posouzení projednávané věci).

14. Z uvedeného vyplývá, že dovolání bylo žalovaným podáno důvodně, neboť právní posouzení věci odvolacím soudem nemůže obstát jako správné a závěr o neplatnosti napadeného rozhodnutí, ke kterému na základě něho dochází, je přinejmenším předčasný. Nejvyšší soud tedy, neshledaje splněnými podmínky pro změnu rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 243d písm. b) o. s. ř., přistoupil dle § 243e odst. 1 a odst. 2 věty první o. s. ř. k jeho zrušení a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení.

15. Odvolací soud je podle § 243g odst. 1 části první věty za středníkem ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř. vázán právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

Č. 60

č. 60

Společenství vlastníků jednotek, Předběžné opatření

§ 1209 odst. 1 věty první za středníkem o. z.

Návrh na vydání rozhodnutí podle § 1209 odst. 1 věty první za středníkem o. z. o dočasném zákazu jednat podle rozhodnutí shromáždění, jehož platnost je zpochybňována, je návrhem na nařízení předběžného opatření. Použijí se proto mj. i ustanovení § 75b o. s. ř. o povinnosti navrhovatele složit jistotu a § 75c odst. 2 o. s. ř. (soud rozhodne o návrhu bezodkladně, popř. nejpozději do sedmi dnů od podání návrhu).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2016, sp. zn. 26 Cdo 3645/2016, ECLI:CZ:NS:2016:26.CDO.3645.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 7 Cmo 55/2016.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Navrhovatel, který je spoluvlastníkem jednotky, se návrhem ze dne 4. 7. 2014 domáhal, aby soud podle § 1209 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), „zrušil“ usnesení shromáždění vlastníků jednotek ze dne 14. 4. 2014, kterým bylo rozhodnuto o opravě obvodového pláště domu (dále též jen „Usnesení shromáždění“), a zároveň navrhl, aby soud do pravomocného rozhodnutí zakázal společenství vlastníků jednotek podle napadeného usnesení jednat.

2. Vrchní soud v Praze (odvolací soud) usnesením ze dne 26. 4. 2016, č. j. 7 Cmo 55/2016-145, potvrdil usnesení Krajského soudu v Praze (soud prvního stupně) ze dne 11. 1. 2016, č. j. 56 Cm 179/2014-106, kterým zamítl návrh navrhovatele, aby soud zakázal Společenství domu č. p. 1539 ve S. (dále též jen „Společenství“), do rozhodnutí ve věci samé provádět opravu obvodového pláště objektu č. p. 1539 ve S., a navrhovateli uložil zaplatit České republice – Krajskému soudu v Praze soudní poplatek ve výši 1 000 Kč do tří dnů od právní moci usnesení. Měl za to, že návrh na zákaz jednání podle napadeného usnesení shromáždění je svou povahou předběžným opatřením, které vychází přímo z hmotněprávní úpravy (§ 1209 odst. 1 o. z.), a pro jeho vydání musí být splněny podmínky řízení ve věci samé a osvědčeny rozhodné skutečnosti vedoucí k úspěchu ve věci.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Vzhledem k tomu, že dovolání v této věci nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zabýval se Nejvyšší soud tím, zda jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání formulované v § 237 o. s. ř. (ve spojení s omezením podle § 238 o. s. ř.).

č. 60

III.

Přípustnost dovolání

4. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

5. Podle § 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném.

6. Usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu, aby Společenství bylo až do rozhodnutí ve věci samé zakázáno jednat podle Usnesení shromáždění, je sice usnesením, kterým se odvolací řízení končí, bylo jím však rozhodnuto o předběžném opatření.

7. Podle § 1209 odst. 1 věty první o. z., je-li pro to důležitý důvod, může přehlasovaný vlastník jednotky nebo i společenství vlastníků, pokud je vlastníkem jednotky, navrhnout soudu, aby o záležitosti rozhodl; v rámci toho může též navrhnout, aby soud dočasně zakázal jednat podle napadeného rozhodnutí.

8. Rozhodnutí podle § 1209 odst. 1 věty první za středníkem o. z. o dočasném zákazu jednat podle rozhodnutí shromáždění, jehož platnost je zpochybňována, není rozhodnutím ve věci samé, jeho smyslem je poskytnout předběžnou (a tedy jen dočasnou), účinnou a rychlou ochranu práv vlastníkovu jednotky, který napadá platnost rozhodnutí shromáždění společenství vlastníků jednotek a kdy je – s ohledem na konkrétní okolnosti případu – na místě zajistit, aby takové usnesení nebylo v době, kdy soud o návrhu na určení jeho (ne)platnosti doposud nerozhodl, zatím realizováno. Podstata i účel tohoto rozhodnutí je tak stejná jako u předběžných opatření a konečkonců v o. s. ř. není jiná úprava, podle které by bylo možné vydat rozhodnutí o prozatímní úpravě poměrů do vydání rozhodnutí ve věci samé.

č. 60

9. Rozhodnutí o dočasném zákazu jednat podle rozhodnutí shromáždění podle § 1209 odst. 1 věta za středníkem o. z. je proto svou povahou rozhodnutím o předběžném opatření (o kterém by ostatně mohlo být rozhodnuto i bez tohoto výslovného odkazu). Podá-li vlastník jednotky v řízení o určení neplatnosti usnesení shromáždění společenství vlastníků jednotek (spolu s žalobou, případně kdykoliv v dalším průběhu řízení) návrh podle § 1209 odst. 1 věty první za středníkem o. z., rozhodne soud o takovém návrhu podle § 102 odst. 1 o. s. ř. (ve spojení s § 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“). V souladu s § 102 odst. 3 o. s. ř. se tak použije mj. i § 75b o. s. ř. o povinnosti navrhovatele složit jistotu (nejde o řízení, které by bylo možné zahájit i bez návrhu – § 12 odst. 3 z. ř. s.), soud rozhodne o návrhu bezodkladně, popř. nejpozději do sedmi dnů od podání návrhu (§ 75c odst. 2 o. s. ř.), usnesení účastníkům odešle ve lhůtě stanovené v § 76c o. s. ř. a uloží navrhovateli zaplatit soudní poplatek [§ 4 odst. 1 písm. h) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, položka 5 Sazebníku poplatků, který tvoří přílohu k tomuto zákonu].

10. Úprava obsažená v § 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř. se tak uplatní i v případě dovolání proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno usnesení, kterým soud prvního stupně rozhodl o návrhu na dočasný zákaz jednat podle usnesení shromáždění podle § 1209 odst. 1 o. z. Přípustnost dovolání nezakládá ani nesprávné poučení odvolacího soudu (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 29 Odo 425/2002, uveřejněné pod č. 51/2003 Sb. rozh. obč.).

11. Nejvyšší soud proto dovolání navrhovatele podle § 243c odst. 1 (ve spojení s § 243f odst. 3) o. s. ř. odmítl jako objektivně nepřipustné.

Č. 61

Č. 61

Výpověď z nájmu bytu

§ 2288 odst. 2 písm. a) o. z., § 2288 odst. 2 písm. b) o. z.

Má-li byt, jehož nájem je vypovídán, užívat pronajímatel, je výpovědní důvod podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. naplněn bez dalšího; jen tehdy, má-li byt užívat pronajímatelův manžel, který hodlá opustit rodinnou domácnost, musí pronajímatel doložit, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo manželství bylo již rozvedeno.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. 26 Cdo 1454/2016, ECLI:CZ:NS:2016:26.CDO.1454.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 11. 11. 2015, sp. zn. 27 Co 445/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhala přezkoumání oprávněnosti výpovědi ze dne 24. 4. 2014 (dále též jen „Výpověď“), kterou jí dala žalovaná z nájmu „bytu v P.“ (dále jen „předmětný byt“, resp. „byt“).
2. Okresní soud v Pardubicích (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 16. 6. 2015, č. j. 7 C 75/2014-51, žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení účastnic.
3. Z provedených důkazů učinil zejména následující skutková zjištění. Žalovaná (vlastnice bytu) dala žalobkyni (nájemkyni bytu) výpověď z nájmu předmětného bytu (bytové jednotky) podle § 2288 odst. 2 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“). Výpověď odůvodnila konstatováním, že byt potřebuje k vlastnímu užívání (k bydlení), tedy že byt bude užíván pronajímatelem ve smyslu citovaného ustanovení, a rovněž v ní uvedla, že výpovědní lhůta činí tři měsíce a počne běžet prvním dnem měsíce následujícího po jejím doručení; obsahovala rovněž poučení o právu nájemce vznést proti ní námitky a navrhnout přezkoumání její oprávněnosti soudem do dvou měsíců od jejího doručení. Výpověď byla doručena dne 24. 4. 2014 žalobkyni, která dopisem ze dne 24. 5. 2014 žalované sdělila, že s Výpovědí nesouhlasí a domnívá se, že je neoprávněná; současně namítla, že po celou dobu, co v bytě bydlí, řádně a včas plati-

č. 61

la nájemné a o byt svědomitě pečovala, vytkla žalované, že ona a dříve její matka se nezajímaly o technický stav bytu, a že v důsledku toho např. musela na vlastní náklady pořídit do bytu nový sporák, a poukázala také na svou tíživou sociální, zdravotní a finanční situaci. Na tomto skutkovém základě soud prvního stupně především dovodil, že byl naplněn uplatněný výpovědní důvod podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. Zdůraznil, že má-li být vypovídaný nájemní byt užíván pronajímatelem, je citovaný výpovědní důvod naplněn bez dalšího; má-li však být užíván pronajímatelovým manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost, musí pronajímatel doložit, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo že manželství bylo již rozvedeno. Současně shledal, že pro naplněnost uplatněného výpovědního důvodu jsou bez právního významu okolnosti namítané žalobkyní v jejím dopisu z 24. 5. 2014, a dodal, že tyto okolnosti ani nejsou způsobitelné založit rozpor Výpovědi s dobrými mravy; prostřednictvím uplatněného výpovědního důvodu totiž žalovaná realizovala své vlastnické právo, před jehož zneužitím je žalobkyně dostatečně chráněna právní úpravou obsaženou v § 2289 o. z. Z vyložených důvodů žalobu na přezkoumání oprávněnosti Výpovědi zamítl.

4. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích jako soud odvolací rozsudkem ze dne 11. 11. 2015, č. j. 27 Co 445/2015-74, citovaný rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastnic.

5. Odvolací soud neprovedl důkaz navržený žalobkyní v odvolacím řízení, a to záznamem telefonického rozhovoru, jímž mělo být prokázáno, že po jejím odstěhování hodlá žalovaná předmětný byt prodat, a nikoli využít k vlastnímu bydlení (dále též jen „záznam telefonického rozhovoru“). Neprovedení uvedeného důkazu odůvodnil konstatováním, že soud posuzuje existenci výpovědního důvodu k okamžiku doručení výpovědi z nájmu bytu, přičemž z tohoto hlediska není podstatné, že „po vydání rozsudku okresního soudu žalovaná údajně vyvíjela iniciativu směřující k prodeji předmětného bytu“, jak mělo vyjít najevo právě provedením zmíněného důkazu. Poté se ztotožnil se zjištěným skutkovým stavem a za správné pokládal rovněž právní názory, které na jeho základě přijal soud prvního stupně. Shodně se soudem prvního stupně tak především dovodil, že byl naplněn uplatněný výpovědní důvod podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. K výkladu citovaného ustanovení současně přičinil, že může-li pronajímatel bez dalšího vypovědět nájem bytu na dobu neurčitou též k zajištění bytové potřeby svého příbuzného nebo příbuzného svého manžela v přímé linii nebo ve vedlejší linii v druhém stupni [§ 2288 odst. 2 písm. b) o. z.], tím spíše je oprávněn – rovněž bez dalších podmínek – jej vypovědět, chce-li byt využít k uspokojení vlastní potřeby bydlení. Podle jeho názoru nelze přijmout žalobkyní zastávaný výklad, že i pronajímatel, který chce využít pronajatý byt pro sebe, může vypovědět nájemní poměr z důvodu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. jen za předpokladu, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo manželství bylo již rozvedeno. Vyloučit totiž vlastníka prona-

jaté věci z možnosti užívat předmět svého vlastnictví by bylo v rozporu s ústavně garantovanou ochranou vlastnického práva, zakotvenou v čl. 11 Listiny základních práv a svobod. Následně se ztotožnil rovněž s ostatními právními názory, jež soud prvního stupně vedly k zamítnutí žaloby (včetně názorů učiněných s odkazem na § 2289 o. z.), a proto na ně jako na správné (pro stručnost) odkázal. Za této situace zamítavý rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

č. 61

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění po novele provedené zákonem č. 293/2013 Sb. (dále jen „o. s. ř.“). Nesouhlasila zejména s výkladem § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. a uvedla, že v tomto směru závisí napadené rozhodnutí na vyřešení otázky hmotného práva, která doposud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Opětovně namítla, že i pronajímatel, který chce využít pronajatý byt pro sebe, může z tohoto důvodu nájem vypovědět pouze za předpokladu, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo manželství bylo již rozvedeno. Na podporu uvedeného právního názoru argumentovala předně tím, že v § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. je za slovem „pronajímatelem“ čárka před spojkou „nebo“, což znamená, že tato spojka byla užita ve významu vylučovacím, jímž se vyjadřuje, že danou spojkou oddělené eventuality nejsou libovolně zaměnitelné, a tedy může nastat pouze jedna z nich. Z toho dovozovala, že vedlejší přívlastková věta uvozená slovy „který hodlá opustit rodinnou domácnost...“ se vztahuje „buď k pronajímateli, nebo k jeho manželovi“; proto v obou těchto případech je opuštění společné domácnosti a rozvod manželství nutnou podmínkou pro naplnění výpovědního důvodu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. Vzhledem k řečenému měla za to, že zákonodárce dal citovaným ustanovením přednost nájemcovu právu na nerušené užívání pronajatého bytu před vlastnickým právem pronajímatele, který toto své právo dobrovolně omezil, a to i tehdy, učinil-li tak na dobu neurčitou. Vlastnické právo pronajímatele může proto převážet nad právem nájemce jen při kvalifikované změně poměrů, již zde reprezentuje rozvod manželství. Předestřený výklad jednoznačně podporuje též názor samotných autorů nového civilního kodexu obsažený v publikaci ELIÁŠ a kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2013, s. 248, v níž P. Bezouška výslovně zdůraznil, že „pronajímateli právo vypovědět nájem bytu uzavřený na dobu neurčitou s odůvodněním, že tento byt potřebuje pro sebe, bez dalšího nepřísluší. Uvedený výpovědní důvod se uplatní pouze v případě, kdy je to nutné pro řešení bydlení mezi manželi v době rozvodového řízení nebo již po rozvodu.“. Dodala, že totožný závěr pak plyne rovněž z komentářové literatury [konkrétně zmínila publikace KABELKOVÁ, E.,

DEJLOVÁ, H. Nájem a pacht v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 335, a HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 460], kde se konstatuje následující: „V případě, kdy bude pronajímatel ve výpovědi tvrdit jako výpovědní důvod, že potřebuje byt pro sebe či pro svého manžela pro případ rozvodu manželství, musí prokázat, že je dán stav k rozvratu manželství, a prokázat, že byl již v době podání výpovědi alespoň podán návrh na rozvod.“ Podle jejího přesvědčení přitom takovýto výklad nemůže být v rozporu s ústavně garantovanou ochranou vlastnického práva, jak chybně uvažoval odvolací soud. Vzdá-li se totiž pronajímatel dobrovolně svého oprávnění věc užívat tím, že ji pronajme třetí osobě, musí počítat s následky, jež takové rozhodnutí přináší, a respektovat skutečnost, že je-li předmětem nájmu byt, může i nájemní poměr na dobu neurčitou jednostranně ukončit jen z výpovědních důvodů taxativně vypočtených v zákoně. Dále také namítla, že důvody potřeby bytu na straně pronajímatele nelze posuzovat izolovaně, nýbrž ve spojitosti s potřebou bytu ze strany nájemce, a že pouze v případě zhodnocení bytové potřeby pronajímatele jako intenzivnější může být jeho výpověď z nájmu bytu opodstatněná. V návaznosti na to oběma soudům vytkla, že její bytovou potřebou se nijak nezabývaly. Poté rovněž připomněla, že odvolací soud nevyhověl jejímu návrhu na provedení důkazu záznamem telefonického rozhovoru, jímž hodlala prokázat, že není pravdivé prohlášení, že žalovaná hodlá byt využít k vlastnímu bydlení, jak deklarovala ve Výpovědi. Zde zastávala stanovisko, že odvolací soud nebyl oprávněn předmětný důkaz neprovést jen proto, že soud posuzuje existenci výpovědního důvodu k okamžiku doručení výpovědi z nájmu bytu. Podle jejího mínění totiž okolnost, že dotčený důkazní prostředek byl pořízen až po uvedeném okamžiku, bez dalšího neznamená, že nemůže podat indicie o předchozích (minulých) skutečnostech. Navíc úvaha, že později pořízené důkazy nejsou objektivně způsobilé zpochybnit naplněnost výpovědního důvodu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z., by v konečném důsledku vedla k stěží akceptovatelnému závěru, že ihned poté, co pronajímatel dá nájemci výpověď s odůvodněním, že byt potřebuje pro sebe, může bez jakýchkoli obav činit zcela protichůdné kroky směřující např. k prodeji bytu. Ve vztahu k prohlášení, že žalovaná hodlá byt využít k vlastnímu bydlení, pak oběma soudům rovněž vytkla, že pokládaly za věrohodnou svědeckou výpověď matky žalované, třebaže tato svědkyně byla na věci „citelně zainteresovaná“, a dodala, že i když odvolací soud vystavěl závěr o pravdivosti daného prohlášení výhradně na zmíněné svědecké výpovědi, postrádá odůvodnění napadeného rozsudku v tomto směru „hodnotící hledisko provedení důkazu“. Navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudky obou soudů a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně.

7. Žalovaná se ve vyjádření k dovolání ztotožnila s rozhodnutími soudů nižších stupňů, vyvracela správnost použitých dovolacích námitek a navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto.

III. Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání žalobkyně (dovolatelky) bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovoatelky (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí, jímž bylo odvolací řízení skončeno a které závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a sice otázky, zda v případě výpovědi z nájmu bytu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. proto, že byt má být užíván pronajímatelem, je výpovědní důvod podle citovaného ustanovení naplněn bez dalšího, a zda jen v případě, má-li být byt užíván pronajímatelovým manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost, musí pronajímatel doložit, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo manželství bylo již rozvedeno.

č. 61

IV. Důvodnost dovolání

9. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 (existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplynuly ani z obsahu spisu), jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Posléze uvedené vady dovoatelka v dovolání uplatnila mimo jiné dovolací námitkou, že ohledně svědecké výpovědi matky žalované schází v odůvodnění rozsudku odvolacího soudu „hodnotící hledisko provedeného důkazu“. Uvedená námitka je však zjevně neopodstatněná, neboť odvolací soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí vyložil, jakými úvahami se řídil při hodnocení věrohodnosti zmíněného důkazu. Vyjádřila-li dovoatelka zároveň (poněkud paradoxně) nesouhlas s tímto hodnocením (poukazem na to, že matka žalované byla na věci „citelně zainteresovaná“), uplatnila již nezpůsobilý důvod, jímž brojila proti skutkovým zjištěním učiněným oběma soudy, resp. proti způsobu hodnocení uvedeného důkazu, z něhož oba soudy čerpaly svá skutková zjištění významná pro úvahu o naplněnosti výpovědního důvodu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. Nesprávná skutková zjištění však nejsou podle současné právní úpravy způsobilým dovolacím důvodem a dovolací soud k nim nepřihlíží ani u přípustného dovolání (viz § 241a odst. 1 a 3 ve spojení s § 242 odst. 3 o. s. ř. *a contrario*). Zbývá dodat, že tzv. jiné vady řízení dovoatelka uplatnila rovněž výhradami týkajícími se neprovedení důkazu záznamem telefonického rozhovo-

ru. Pro posouzení, zda dotčená výhrada představuje vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, je však třeba nejprve přikročit k posouzení opodstatněnosti uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř., tj. zkoumat, zda napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

č. 61

10. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

11. Podle § 711a odst. 1 písm. a) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. prosince 2013 (dále jen „obč. zák.“), mohl pronajímatel – s přivolením soudu – vypovědět nájem bytu, potřeboval-li byt pro sebe, manžela, pro své děti, vnuky, zetě nebo snachu, své rodiče nebo sourozence. Citované ustanovení bylo v soudní praxi dlouhodobě vykládáno extenzivně tak, že se vztahuje nejen na případy, kdy sám pronajímatel nebo další tam uvedené osoby nemají vlastní možnost samostatného bydlení, ale i na situace, kdy pronajímatel sice má vlastní byt, chce však realizovat své vlastnické právo (k jehož obsahu patří i oprávnění užívat předmět svého vlastnictví) a bydlet v domě, jehož je (spolu)-vlastníkem (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 36/1996 Sb. rozh. obč.; viz též rozsudek Nejvyššího soudu z 25. listopadu 1998, sp. zn. 2 Cdon 1849/97, a dále např. rozhodnutí z 18. 12. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2357/99, a z 6. 3. 2003, sp. zn. 26 Cdo 617/2002, uveřejněná pod č. C 917 a C 1758 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu).

12. Podle § 2288 odst. 2 písm. a) a b) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále opět jen „o. z.“), může pronajímatel (s účinností od 1. 1. 2014) – nyní již bez přivolení soudu – vypovědět nájem bytu (sjednaný na dobu neurčitou) i v případě, že a) má být byt užíván pronajímatelem, nebo jeho manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost a byl podán návrh na rozvod manželství, nebo manželství bylo již rozvedeno, b) potřebuje pronajímatel byt pro svého příbuzného nebo pro příbuzného svého manžela v přímé linii nebo ve vedlejší linii v druhém stupni.

13. Pochybnosti o obsahu právní normy lze odstranit výkladem, a to zejména jazykovým, historickým, systematickým a teleologickým.

14. Výkladem jazykovým se právní norma vysvětluje podle zásad gramatiky s cílem vystihnout slovní znění právní normy a význam použitých pojmů. V tomto směru dovolatelka v dovolání správně předeslala, že je-li v § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. za slovem „pronajímatelem“ čárka před spojkou „nebo“, znamená to, že tato spojka byla užitá ve významu vylučovacím, jímž se vyjadřuje, že danou spojkou oddělené eventuality nejsou libovolně zaměnitelné, a tedy může nastat pouze jedna z nich (srov. PRAVDOVÁ M., SVOBODOVÁ, I. (eds.). Akademická příručka českého jazyka. 1. vydání. Praha: Academia, 2014, 533 s., s. 120

a 121). Z řečeného ovšem vyplývá zcela opačný závěr, než jaký v návaznosti na to zastávala dovolatelka. Je-li totiž spojka „nebo“, vložená před sousloví „jeho manželem...“, užitá v § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. ve vylučovacím významu (proto, že jí předchází čárka), je nutno citovanému ustanovení rozumět tak, že obsahuje dvě relativně samostatné skutkové podstaty, jež jsou od sebe odlišeny právě uvedenou spojkou. Jestliže se tedy vedlejší přívlastková věta uvozená slovy „který hodlá opustit rodinnou domácnost...“ připíná k osobě manžela pronajímatele, je zřejmé, že i dále stanovené podmínky jsou znakem jen posléze uvedené skutkové podstaty (skutkové podstaty stojící za spojkou „nebo“), tj. uplatní se pouze v případě, že byt, jehož nájem je vypovídán, má být užíván pronajímatelovým manželem.

15. Závěr vyslovený v předchozím odstavci podporuje také historický výklad § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. Historický výklad se zaměřuje na dobu vzniku právní normy za účelem poznání vůle (historického) zákonodárce. V rámci tohoto výkladu lze předně poukázat na skutečnost, že vládní návrh občanského zákoníku z 18. 5. 2011 (ani jeho předchozí verze) v citovaném ustanovení [tehdy šlo o § 2262 odst. 2 písm. a)] spojkou „nebo“ za čárkou umístěnou před slovy „jeho manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost...“ vůbec neobsahoval a tato spojka do něj byla vložena až v průběhu projednávání návrhu zákona v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky na základě doporučení ústavně právního výboru (viz bod 225. usnesení tohoto výboru ze dne 21. 10. 2011, které bylo rozesláno poslancům jako sněmovní tisk č. 362/2). Z toho jasně vyplývá, že záměrem sledovaným navrhovatelem zákona nebylo omezit pronajímatele v možnosti dát nájemci výpověď z nájmu bytu z důvodu, že byt potřebuje pro sebe, jen na případy, kdy je to nutné pro řešení bydlení mezi manželi v době rozvodového řízení nebo již po rozvodu. Soulad mezi vůlí zákonodárce a shora uvedeným jazykovým výkladem pak ještě podtrhuje důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb. (zmíněná důvodová zpráva je v konsolidovaném znění dostupná např. v ASPI pod identifikačním číslem /ASPI ID/ LIT38253CZ), jež se vyjadřuje o výpovědních důvodech zakotvených v § 2288 odst. 2 o. z. v rámci pojednání o § 2289 o. z. (ve vládním návrhu šlo o § 2263) takto: „Navržené ustanovení má zabránit zneužití výpovědního důvodu v případech, kdy pronajímatel vypoví nájem s odůvodněním, že byt potřebuje k bydlení pro sebe nebo pro svého manžela, který hodlá opustit domácí společenství a navrhl rozvod manželství nebo je již s pronajímatelem rozveden, ... ale byt po vyklizení ponechá prázdný nebo pronajme jiné osobě.“ Z tohoto vyjádření je již bez jakýchkoli pochybností zřejmé, že autoři předlohy zákona skutečně pojímali § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. tak, že má-li být byt, jehož nájem je vypovídán, užíván samotným pronajímatelem, je tam stanovený výpovědní důvod naplněn bez dalšího (a nikoli jen za podmínky, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo manželství bylo již rozvedeno). S tímto pojetím ostatně koresponduje též způsob, jakým předmětný výpovědní

č. 61

důvod chápala soudní praxe v poměrech § 711a odst. 1 písm. a) obč. zák. V této souvislosti nelze přehlédnout, že bylo-li záměrem tvůrců zákona č. 89/2012 Sb. odklonit se od dosavadního převládajícího výkladu (ať už soudního, či doktrinálního) příslušných právních norem, tak to v řadě případů výslovně uvedli nebo alespoň naznačili zejména v důvodové zprávě k tomuto zákonu (viz např. důvodovou zprávu k § 513, § 555–558, § 700, § 1315, § 2040, § 2175 nebo § 2204 o. z.). V případě výpovědního důvodu opírajícího se o potřebu bytu pro pronajímatele se však z důvodové zprávy ani jiných dobových dokumentů týkajících se vzniku zákona (pozdější komentáře autorů jeho předlohy jsou v tomto směru nerozhodné) nepodává, že vůle zákonodárce zde směřovala k vyloučení použití stávající judikatury na budoucí případy; naopak rozdílná formulace znění § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. („má být byt užíván pronajímatelem“) oproti dikci dosavadního § 711a odst. 1 písm. a) obč. zák. („potřebuje-li pronajímatel byt pro sebe“) svědčí spíše o tom, že novou právní úpravou zákonodárce zřejmě sledoval stvrdit (nikoli překonat) stávající extenzivní výklad posléze uvedeného ustanovení, jenž vycházel z názoru, že výpovědní důvod opírající se o „potřebu“ bytu pro pronajímatele je dán nejen v případech, kdy pronajímatel nemá vlastní byt, ale i tehdy, má-li vlastní byt, avšak „chce“ realizovat své vlastnické právo a bydlet v bytě nacházejícím se v domě, jehož je vlastníkem.

16. Zbývá dodat, že k týmž interpretačním závěrům nakonec vede také teleologický výklad ve spojení s výkladem systematickým. V tomto ohledu lze přisvědčit odvolacímu soudu a dovodit, že může-li pronajímatel vypovědět nájem bytu na dobu neurčitou bez dalšího též k zajištění bytové potřeby svého příbuzného nebo příbuzného svého manžela v přímé linii nebo ve vedlejší linii v druhém stupni, tím spíše je oprávněn – bez dalších podmínek – jej vypovědět, chce-li byt využít k uspokojení vlastní potřeby bydlení. Jiný výklad zde není udržitelný, neboť by nutně zakládal hodnotový rozpor mezi jednotlivými skutkovými podstatami upravenými v § 2288 odst. 2 o. z.; navíc by byl stěžejní udržitelný také z hlediska ústavního, neboť by vylučoval z možností vypovědět nájem bytu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. nejen svobodného pronajímatele, nýbrž i pronajímatele ženatého, který se však nerozvádí, resp. dosud nepodal návrh na rozvod manželství. Na tom nic nemění ani okolnost, že bytová potřeba pronajímatele je v naznačených souvislostech tradičně chápána šířeji než bytová potřeba osob uvedených nyní v § 2288 odst. 2 písm. b) o. z.

17. Z vyložených důvodů lze tedy pokládat za správný právní názor, že § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. je třeba vykládat tak, že má-li být byt, jehož nájem je vypovídan, užíván pronajímatelem, je výpovědní důvod podle citovaného ustanovení naplněn bez dalšího, a že jen v případě, má-li být byt užíván pronajímatelovým manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost, musí pronajímatel doložit, že byl podán návrh na rozvod manželství nebo manželství bylo již rozvedeno. Na uvedeném závěru pak nemohou nic změnit ani dodatečné úvahy autorů předlohy

zákona č. 89/2012 Sb. či názory vyjádřené v části komentářové literatury [viz publikace odkazované v dovolání; srov. však oproti tomu komentář k § 2288 o. z. (body 38. až 41.) prezentovaný v díle ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721–2520), relativní majetková práva 1. část. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1700 s., dostupném v ASPI pod identifikačním číslem /ASPI ID/ KO89_e2012CZ]. Je tomu tak proto, že pro tato odlišná stanoviska schází přesvědčivé argumenty.

18. Lze uzavřít, že dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. nebyl užit opodstatněně.

19. Za této situace je namíště přikročit k posouzení, zda jsou důvodné výhrady dovolatelky týkající se neprovedení důkazu záznamem telefonického rozhovoru, jimiž uplatnila tzv. jiné vady řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. Z toho, co bylo řečeno ve vztahu k dovolacímu důvodu nesprávného právního posouzení věci, pro danou věc vyplývá, že ve výpovědi dané nájemci z důvodu podle § 2288 odst. 2 písm. a) o. z. stačí uvést, že byt, jehož nájem je vypovídán, chce využít k bydlení pro sebe pronajímatel. Je pak na nájemci, který s výpovědí nájmu bytu nesouhlasí, aby v řízení o žalobě na neoprávněnost výpovědi podle 2290 o. z. (na jejíž podání má zákonnou lhůtu dvou měsíců ode dne, kdy mu výpověď došla) tvrdil a prokázal okolnosti, jimiž existenci uplatněného výpovědního důvodu vyvrátí. V daném případě půjde o takové (konkrétní) okolnosti, z nichž bude možné usoudit, že prohlášení pronajímatele o záměru (vůli) využít byt pro sebe (k vlastnímu bydlení) není pravdivé. Zbývá dodat, že s ohledem na to, že proklamovaný záměr pronajímatele představuje ryze subjektivní skutečnost, jejíž existenci lze vyvrátit jen obtížně, poskytuje nájemci dodatečnou ochranu před zneužitím výpovědi dané (nejen) z tohoto důvodu právní úprava obsažená v § 2289 o. z.

20. S přihlédnutím k uvedenému lze odvolacímu soudu (soudu prvního stupně) přisvědčit v názoru, že pro účely posouzení naplněnosti uplatněného výpovědního důvodu jsou v tomto případě nerozhodné okolnosti namítané dovolatelkou v jejím dopisu z 24. května 2014. To platí i o okolnostech, jež vypovídají o intenzitě dovolatelčiny potřeby bydlení v předmětném bytě (tíživá sociální, zdravotní a finanční situace). Je tomu tak proto, že uvedené okolnosti nejsou způsobitelné doložit, že žalovaná ve skutečnosti neměla v úmyslu využít byt k vlastnímu bydlení, jak deklarovala ve Výpovědi, a že tedy její prohlášení v tomto směru není pravdivé. Naproti tomu však lze pokládat za právně významné tvrzení, jež dovolatelka uplatnila v průběhu odvolacího řízení podáním ze dne 30. 10. 2015 (viz č. I. 66 spisu), a sice tvrzení, že poté, co podala odvolání v této věci, začala žalovaná vyvíjet aktivní snahu předmětný byt zpeněžit (prodat). K prokázání tohoto tvrzení současně nabídla důkaz záznamem telefonického rozhovoru. Odvolací soud však daný důkaz neprovedl s odůvodněním, že soud posuzuje existenci výpovědního důvodu k okamžiku doručení výpovědi z nájmu bytu. V této souvislosti ovšem přehlédl, že na neexistenci uplatněného výpovědního důvodu lze usoudit i zpětně

č. 61

(k okamžiku doručení výpovědi) též z následného jednání pronajímatele, je-li v přímém logickém rozporu s tím, jakou vůli deklaroval ve výpovědi z nájmu bytu coby výpovědní důvod. Je přitom evidentní, že s proklamovanou vůlí pronajímatele využít byt pro sebe (pro vlastní bydlení) se neslučuje, vyvíjí-li vzájemně pět aktivit směřující k prodeji (zpeněžení) bytu. Odvolací soud tudíž pochybil, jestliže neprovedl důkazy k prokázání dovolatelčina tvrzení, že žalovaná chce byt prodat. Přitom při úvaze (kterou řádně odůvodní) o vhodnosti (způsobilosti) navrženého důkazu v dalším řízení nepřehlédne právní názory, které v tomto směru zaujal Nejvyšší soud v rozsudcích z 21. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98, a z 24. 9. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1982/2012, uveřejněných pod č. 39/99 a 22/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a také Ústavní soud v nálezu ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14; přihlédně rovněž k právní úpravě obsažené nyní v § 84 a násl., zejména pak v § 88 odst. 1 o. z. Dospěje-li k závěru, že důkaz záznamem telefonického rozhovoru provést nelze, poučí dovolatelku o jejím důkazním břemenu.

21. Z řečeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu neobstojí, neboť řízení, jež předcházelo jeho vydání, je zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu (dosavadní výsledky řízení neumožňují o věci rozhodnout), napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř. ve spojení s čl. § 243f odst. 4 o. s. ř.) a podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Č. 62

č. 62

Společnost s ručením omezeným, Společenská smlouva, Valná hromada, Veřejný rejstřík (zápis & výmaz) (o. z.)

§ 171 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., § 191 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 192 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 777 odst. 4, 5 zákona č. 90/2012 Sb.

V důsledku podřízení obchodní korporace zákonu o obchodních korporacích postupem podle § 777 odst. 5 tohoto zákona se nadále (od účinnosti této změny zakladatelského právního jednání) neuplatní domněnka zakotvená (pro obchodní korporace vzniklé před 1. lednem 2014) v § 777 odst. 4 uvedeného zákona.

Nedojde-li změnou společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným podle § 777 odst. 5 z. o. k. k zásahu do práv a povinností všech společníků, což je nutné posuzovat v každé společnosti individuálně, v závislosti na obsahu společenské smlouvy, není k usnesení valné hromady o změně společenské smlouvy nezbytný souhlas všech společníků podle § 171 odst. 2 *in fine* z. o. k.

Nedostatek usnášeníschopnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným či nedostatečný počet hlasů, odevzdaných pro přijetí usnesení valné hromady, je i v poměrech právní úpravy účinné od 1. ledna 2014 zásadně důvodem neplatnosti usnesení valné hromady, nikoliv vadou, pro kterou se na takové usnesení hledí, jako by nebylo přijato.

S účinností od 1. ledna 2014 rejstříkovému soudu nepřísluší v rejstříkovém řízení posuzovat platnost usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným, a to ani v řízení o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením valné hromady do obchodního rejstříku. K vadám, pro které se na usnesení valné hromady hledí, jako by nebylo přijato (srov. zejména § 45 odst. 1 a 2 z. o. k. a § 245 o. z.), však rejstříkový soud přihlédnout musí.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1104/2016, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.1104.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatelky zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 14 Cmo 634/2014, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2014, sp. zn. C 88757-RD2/MSPH, Fj 223963/2014, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 62

1. Návrhem ze dne 22. 7. 2014, doručeným Městskému soudu v Praze (dále jen „rejstříkový soud“) dne 24. 7. 2014 (podání číslo F 223963/2014), se navrhovatelka domáhá zápisu údaje o podřízení navrhovatelky zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], jako celku postupem dle § 777 odst. 5 z. o. k. do obchodního rejstříku.

2. Rejstříkový soud usnesením ze dne 31. 7. 2014, č. j. C 88757-RD2/MSPH, Fj 223963/2014, návrh zamítl, uzavíraje, že ke změně společenské smlouvy podle § 777 odst. 5 z. o. k. je nezbytný souhlas všech společníků podle § 171 odst. 2 z. o. k., neboť se jím zasahuje do práv a povinností všech společníků. Jelikož na valné hromadě nebyl přítomen (a s usnesením o změně společenské smlouvy nevyslovil souhlas) společník J. S. S., nebyly splněny zákonem požadované předpoklady pro přijetí „předmětné změny“ společenské smlouvy.

3. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 2. 9. 2015, č. j. 14 Cmo 634/2014-RD27, k odvolání navrhovatelky rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

4. Odvolací soud poukázal na dopady podřízení se zákonu o obchodních korporacích jako celku podle § 777 odst. 5 z. o. k. do postavení společníků, zdůrazňuje, že v důsledku této změny společenské smlouvy dochází ke změně úpravy práv a povinností společníků a tzv. generální opt-in se „nutně týká práv a povinností všech společníků“.

5. Nebyla-li splněna podmínka souhlasu všech společníků s touto změnou společenské smlouvy, předvídaná čl. § 171 odst. 2 z. o. k., nebyly ani „splněny zákonné předpoklady pro platné přijetí ... usnesení valné hromady podle § 777 odst. 5 z. o. k.“.

II. Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to otázky aplikace § 171 odst. 2 z. o. k. při podřízení se obchodní společnosti zákonu o obchodních korporacích jako celku postupem dle § 777 odst. 5 z. o. k.

7. Dovolatelka vyjadřuje přesvědčení, že nová právní úprava „nepřináší takové změny, které by vyžadovaly postupovat při rozhodování o změně společenské smlouvy podle § 171 odst. 2 z. o. k.“ K přijetí rozhodnutí valné hromady proto v projednávané věci stačily hlasy přítomných společníků.

III.

Přípustnost dovolání

8. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené usnesení závisí na vyřešení dovolatelkou otevřené otázky, v rozhodování dovolacího soudu dosud neřešené.

č. 62

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 171 odst. 2 z. o. k. se k přijetí rozhodnutí o změně společenské smlouvy, kterým se zasahuje do práv nebo povinností pouze některých společníků, vyžaduje jejich souhlas. Zasahuje-li se změnou společenské smlouvy do práv a povinností všech společníků, vyžaduje se souhlas všech společníků.

Podle § 777 z. o. k. se má za to, že obsahem společenských smluv obchodních korporací, které vznikly před účinností tohoto zákona, jsou i dosavadní ustanovení obchodního zákoníku, která upravovala práva a povinnosti společníků, pokud nejsou v rozporu s donucujícími ustanoveními tohoto zákona nebo se od nich společníci neodchýlili ve společenské smlouvě (odstavec čtvrtý). Obchodní korporace uvedené v odstavci 4 se mohou nejpozději do 2 let ode dne účinnosti tohoto zákona změnou svých společenských smluv podřídit tomuto zákonu jako celku. Údaj o tom zapíše obchodní korporace do obchodního rejstříku. Změna společenské smlouvy nabývá v tomto případě účinnosti až zveřejněním zápisu o podřízení se tomuto zákonu jako celku v obchodním rejstříku (odstavec pátý). Výkladem § 777 odst. 4 a 5 z. o. k. se Nejvyšší soud zabýval již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2015, Cpjn 204/2015, uveřejněném pod č. 31/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 31/2016“), pod bodem I.

V něm vysvětlil, že § 777 odst. 4 z. o. k. upravuje výjimku z pravidla zakotveného v § 775 z. o. k. (podle něhož se obchodní korporace a jejich vnitřní poměry s účinností od 1. 1. 2014 řídí zákonem o obchodních korporacích), a to pro práva a povinnosti společníků obchodních korporací vzniklých před 1. lednem 2014. Označené ustanovení je projevem respektu zákonodárce ke smluvní autonomii společníků. Práva a povinnosti společníků těch obchodních korporací, které do zakladatelských právních jednání „neopsaly“ zákonnou úpravu práv a povinností společníků ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“) [bez ohledu na to, zda se společníci od ní odchýlit nechtěli či nemohli], spoléhající se na znění zákona, se tak i nadále řídí stejnými pravidly, která pro ně platila do 31. 12. 2013. Nově však již nejde o pravidla zákonná, ale – díky právní domněnce upravené v § 777 odst. 4 z. o. k. – o pravidla smluvní. Předpokladem je, že tato pravidla neodporují donucujícím ustanovením zákona o obchodních korporacích.

č. 62

Ustanovení § 777 odst. 4 z. o. k. se nedotýká statusových otázek, jako například vymezení jednotlivých orgánů obchodních korporací a jejich působnosti, rozhodování orgánů (tj. zejména svolání, usnášeníschopnosti, hlasovacích většin, osvědčování rozhodnutí veřejnou listinou) atd. Ty se řídí od 1. 1. 2014 zákonem o obchodních korporacích (§ 775 z. o. k.).

10. Podřídí-li se obchodní korporace vzniklá před 1. lednem 2014 postupem podle § 777 odst. 5 z. o. k. zákonu o obchodních korporacích jako celku, přestává být ustanovení obchodního zákoníku uvedená v § 777 odst. 4 z. o. k. „součástí“ jejího zakladatelského právního jednání. Změna zakladatelského právního jednání spočívající v podřízení obchodní korporace zákonu o obchodních korporacích jako celku je účinná od zveřejnění zápisu o podřízení se do obchodního rejstříku, tj. ode dne, kdy je zápis této změny uveřejněn v obchodním rejstříku způsobem umožňujícím dálkový přístup podle zákona o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (§ 776 odst. 1 z. o. k., § 13 odst. 1 a § 16 odst. 1 nařízení vlády č. 351/2013 Sb. a § 3 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, dále též jen „z. v. r.“) [viz R 31/2016 bod I. odst. 3 a 4].

11. Jinými slovy, jediným důsledkem podřízení obchodní korporace zákonu o obchodních korporacích (pro které se v odborné literatuře vžilo označení „generální opt-in“) je, že se nadále (od účinnosti této změny zakladatelského právního jednání) neuplatní domněnka zakotvená (pro korporace vzniklé před 1. lednem 2014) v § 777 odst. 4 z. o. k.

12. K podřízení obchodní korporace zákonu o obchodních korporacích jako celku dochází změnou zakladatelského právního jednání. Ustanovení § 777 odst. 5 z. o. k. pro tuto změnu sice stanoví lhůtu dvou let od účinnosti zákona o obchodních korporacích (tj. od 1. 1. 2014), nicméně – jak Nejvyšší soud uvedl již v R 31/2016 bodu I. odst. 4 – jde (s ohledem na shora popsanou podstatu změny společenské smlouvy podle § 777 odst. 5 z. o. k.) toliko o lhůtu pořádkovou, s jejímž marným uplynutím není spojen zánik možnosti obchodní korporace provést „generální opt-in“. I po 1. lednu 2016 tedy společnosti, které chtějí (jednoznačně) vyloučit domněnku upravenou v § 777 odst. 4 z. o. k., mohou postupovat podle § 777 odst. 5 z. o. k.

13. Odvolacímu soudu lze přisvědčit potud, že změna společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným předvídaná v § 777 odst. 5 z. o. k. může zasáhnout do práv a povinností všech společníků, neboť zákon o obchodních korporacích upravuje částečně některá práva a povinnosti společníků odlišně, než jak to činil obchodní zákoník (viz např. odvolacím soudem přiléhavě uváděná ustanovení § 115 obch. zák. a § 207 a § 208 z. o. k., jde-li o převoditelnost podílu na jiného společníka či na třetí osobu). Rozhoduje-li v takovém případě o změně společenské smlouvy valná hromada, tedy není-li společenská smlouva měněna dohodou všech společníků (viz zejména § 147 odst. 1 z. o. k.), je k přijetí usnesení valné hromady třeba souhlasu všech společníků podle § 171 odst. 2 *in fine* z. o. k.

14. Odpověď na otázku, zda tzv. „generální opt-in“ bude mít věcný dopad na práva a povinnosti všech společníků, však závisí na obsahu společenské smlouvy dotčené společnosti. Určuje-li např. společenská smlouva výslovně, že podíl lze převést na jiného společníka i na třetí osobu se souhlasem valné hromady, nedojde v důsledku postupu podle § 777 odst. 5 z. o. k. k zásahu do práv a povinností společníků, jde-li o převoditelnost podílů (odlišnost dispozitivní úpravy § 115 odst. 1 a 2 obch. zák. na straně jedné a § 207 odst. 1 a § 208 odst. 1 z. o. k. na straně druhé se v poměrech takové společnosti nepromítne). Jinými slovy, závěr, podle něhož změna společenské smlouvy předvídaná v § 777 odst. 5 z. o. k. zasáhne do práv a povinností všech společníků, nelze učinit bez posouzení obsahu společenské smlouvy dotčené společnosti. Přitom nedojde-li k zásahu do práv a povinností všech společníků, není ke změně společenské smlouvy nezbytný souhlas všech společníků podle § 171 odst. 2 *in fine* z. o. k. V takovém případě (nejdou-li dány ani důvody pro aplikaci § 171 odst. 2 věty první z. o. k.) postačí souhlas alespoň dvou třetin hlasů všech společníků podle § 171 odst. 1 písm. a) z. o. k., nepožaduje-li společenská smlouva vyšší většinu.

15. Závěr odvolacího soudu, podle něhož je k usnesení valné hromady o změně společenské smlouvy podle § 777 odst. 5 z. o. k. vždy (bez ohledu na poměry konkrétní společnosti, resp. na obsah její společenské smlouvy) nutný souhlas všech společníků podle § 171 odst. 2 *in fine* z. o. k., tudíž není správný.

16. Napadené rozhodnutí však neobstojí i z dalšího důvodu.

17. Podle § 191 odst. 1 z. o. k. každý společník, jednatel, člen dozorčí rady, je-li zřízena, nebo likvidátor se může v mezích tohoto ustanovení dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady podle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku pro rozpor s právními předpisy nebo společenskou smlouvou. Bylo-li rozhodnuto mimo valnou hromadu nebo bylo-li rozhodnutí valné hromady přijato dodatečně, právo podat návrh zanikne uplynutím tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o přijetí rozhodnutí podle § 174 odst. 3 nebo § 177, nejdéle však uplynutím jednoho roku od přijetí tohoto rozhodnutí. Totéž platí, rozhodl-li v působnosti valné hromady jediný společník.

18. Podle § 192 odst. 1 z. o. k., nebylo-li právo podle § 191 uplatněno v zákonné lhůtě, případně nebylo-li návrhu na vyslovení neplatnosti vyhověno, nelze platnost usnesení valné hromady již přezkoumávat, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.

19. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, přijaté při výkladu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, se podává, že případný nedostatek usnášeschopnosti valné hromady či nedostatečný počet hlasů, odevzdaných pro přijetí usnesení valné hromady, je zásadně důvodem neplatnosti (a nikoliv nicotnosti) usnesení valné hromady, přičemž platnost usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným lze přezkoumat zásadně pouze v řízení zahájeném návrhem podle

č. 62

§ 131 odst. 1 obch. zák., popř. v rejstříkovém řízení, ve kterém soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením valné hromady do obchodního rejstříku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 29 Odo 1502/2005, ze dne 20. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2964/2007, či ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4221/2011).

20. Závěr, podle kterého je případný nedostatek usnášeníschopnosti valné hromady či nedostatečný počet hlasů, odevzdaných pro přijetí usnesení valné hromady, zásadně důvodem neplatnosti usnesení valné hromady, a nikoliv vadou, pro kterou se na takové usnesení hledí, jako by nebylo přijato (srov. zejména § 45 odst. 1 a 2 z. o. k.), se prosadí i v poměrech právní úpravy účinné od 1. ledna 2014 (shodně srov. v teorii např. ŠTENGLOVÁ, I. Souhlas všech společníků či členů – co tím zákon myslí? Právní rozhledy číslo 6, ročník 2015).

21. Zákon o obchodních korporacích – oproti obchodnímu zákoníku (srov. § 131 odst. 8 obch. zák.) – neumožňuje rejstříkovému soudu přezkoumat platnost usnesení valné hromady v rejstříkovém řízení, ve kterém soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením valné hromady do obchodního rejstříku (srov. § 192 odst. 1 z. o. k.). Úpravu obdobnou § 131 odst. 8 obch. zák. přitom neobsahuje ani zákon o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob (a není tudíž jiným právním předpisem předvídaným § 192 odst. 1 z. o. k.).

22. Z řečeného se podává, že rejstříkovému soudu nepřísluší v rejstříkovém řízení posuzovat platnost usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným, a to ani v řízení o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením valné hromady do obchodního rejstříku. Naopak k vadám, pro které se na usnesení valné hromady hledí, jako by nebylo přijato (srov. zejména § 45 odst. 1 a 2 z. o. k. a § 245 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), rejstříkový soud přihlédnout musí.

23. Specifická situace může nastat v případě, že usnesení valné hromady, zakládající skutečnost, která se zapisuje do obchodního rejstříku, musí být (*ex lege*) osvědčeno notářským zápisem podle § 80a a násl. zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Bez ohledu na to, jaké důsledky má absence notářského zápisu v konkrétním případě pro platnost usnesení valné hromady, nedoloží-li návrhatele rejstříkovému soudu (přes výzvu podle § 88 z. v. r.) notářský zápis osvědčující přijaté usnesení valné hromady, rejstříkový soud návrh na zápis odmítne podle § 86 písm. e) z. v. r.

24. Promítnuto do poměrů projednávané věci, v níž dovolatelka k návrhu připojila (mimo jiné) i notářský zápis o usnesení valné hromady podle § 80a a násl. notářského řádu, v němž notář neučinil žádnou výhradu podle § 80b odst. 1 písm. k) notářského řádu (z níž by plynulo, že pro usnesení valné hromady nebyl odevzdán dostatečný počet hlasů) a z něhož vyplývá, že usnesení valné hromady dovolatelky o změně společenské smlouvy podle § 777 odst. 5 z. o. k. bylo přijato, rejstříkový soud (ani soud odvolací) nemohl přezkoumávat, zda byl pro usnesení

o změně společenské smlouvy podle § 777 odst. 5 z. o. k. odevzdán dostatečný počet hlasů.

25. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na usnesení soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 62

Č. 63

č. 63

Insolvence, Reorganizace, Započtení pohledávky

§ 580 obč. zák. ve znění do 31. 12. 2013, § 82 odst. 3 IZ, § 140 odst. 2 IZ, § 140 odst. 3 IZ, § 140 odst. 4 IZ, § 324 odst. 3 IZ, § 330 odst. 1 IZ, § 352 odst. 3 IZ, § 353 odst. 1 IZ

Započítávání pohledávek (včetně pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň) je od účinnosti reorganizačního plánu možné pouze v případě, kdy tyto pohledávky splňují podmínky pro započtení uvedené v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, jinak pouze tehdy, stanoví-li to reorganizační plán.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1430/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.1430.2014.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 29 Co 627/2013, v části prvního výroku, již odvolací soud potvrdil bod I. výroku rozsudku soudu prvního stupně ohledně povinnosti žalovaného zaplatit žalobci částku 100 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z částky 9 566 Kč od 5. 5. 2010 do zaplacení, z částky 20 607 Kč od 6. 5. 2010 do zaplacení, z částky 13 637 Kč od 8. 5. 2010 do zaplacení, z částky 18 160 Kč od 13. 5. 2010 do zaplacení, z částky 21 493 Kč od 15. 5. 2010 do zaplacení, z částky 8 973 Kč od 19. 5. 2010 do zaplacení, z částky 7 564 Kč od 20. 5. 2010 do zaplacení, a dále v druhém výroku, a usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 7 C 316/2011, a věc v tomto rozsahu vrátil Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení; jinak dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 17. 7. 2013, č. j. 7 C 316/2011-164, uložil Okresní soud v Mladé Boleslavi žalovanému (M. plus s. r. o.) zaplatit žalobci (Ing. A. K. jako insolvenčnímu správci dlužníka Masný průmysl Česká Lípa s. r. o.) částku 535 459 Kč s příslušenstvím (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Šlo v pořadí o druhé rozhodnutí soudu prvního stupně, když první rozhodnutí – rozsudek ze dne 28. 11. 2012, č. j. 7 C 316/2011-98, kterým byla žaloba

zamítnuta, zrušil Krajský soud v Praze usnesením ze dne 3. dubna 2013, č. j. 24 Co 62/2013-121.

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Praze napadeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Soudy obou stupňů vyšly z toho, že:

[1] Dne 15. 10. 2008 byl Krajskému soudu v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) doručen insolvenční návrh dlužníka spojený s návrhem na povolení reorganizace.

[2] Usnesením ze dne 31. 10. 2008, č. j. KSUL 45 INS 4109/2008-A-13, insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

[3] Žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení pohledávky za dlužníkem v celkové výši 250 977,50 Kč.

[4] Usnesením ze dne 12. 12. 2008, č. j. KSUL 45 INS 4109/2008-B-7, povolil insolvenční soud reorganizaci dlužníka.

[5] Usnesením ze dne 19. 8. 2009, č. j. KSUL 44 INS 4109/2008-B-54, schválil insolvenční soud reorganizační plán.

[6] Dlužník dodal žalovanému v průběhu měsíců března až června 2010 zboží, jehož cenu vyúčtoval fakturami č. 661826 na částku 12 965 Kč, č. 661861 na částku 16 994 Kč, č. 661890 na částku 7 967 Kč, č. 661917 na částku 14 148 Kč, č. 661940 na částku 13 228 Kč, č. 661964 na částku 14 515 Kč, č. 661993 na částku 10 917 Kč, č. 662019 na částku 18 269 Kč, č. 662041 na částku 20 607 Kč, č. 662067 na částku 13 637 Kč, č. 662118 na částku 18 160 Kč, č. 662147 na částku 21 493 Kč, č. 662168 na částku 8 973 Kč, č. 662187 na částku 12 917 Kč, č. 662216 na částku 20 025 Kč, č. 662244 na částku 13 366 Kč, č. 662267 na částku 9 904 Kč, č. 662294 na částku 20 236 Kč, č. 662320 na částku 13 244 Kč, č. 662349 na částku 19 671 Kč, č. 662386 na částku 24 086 Kč, č. 662440 na částku 25 439 Kč, č. 662469 na částku 9 817 Kč, č. 662495 na částku 13 580 Kč, č. 662515 na částku 22 504 Kč, č. 662541 na částku 9 031 Kč, č. 662565 na částku 15 504 Kč, č. 662614 na částku 17 336 Kč, č. 662641 na částku 20 506 Kč, č. 662666 na částku 9 028 Kč, č. 662698 na částku 14 734 Kč, č. 662724 na částku 320 Kč, č. 662749 na částku 8 697 Kč, č. 662774 na částku 9 743 Kč, č. 662800 na částku 11 186 Kč a č. 662831 na částku 22 712 Kč. Celkem tak bylo dodáno zboží za cenu 535 459 Kč.

[7] Dohodou o vzájemném zápočtu pohledávek a závazků ze dne 11. 6. 2010 uzavřenou mezi dlužníkem a žalovaným si tyto osoby započítaly vzájemné pohledávky. Mezi započítané pohledávky patřily pohledávky vyúčtované fakturami č. 661826, č. 661861, č. 661890, č. 661917, č. 661940, č. 661964, č. 661993 a v částce 8 703 Kč také pohledávka vyúčtovaná fak-

turou č. 662019. Ze žalované částky tak byly započítány pohledávky v celkové výši 99 437 Kč. Za dlužníka podepsala tuto dohodu účetní.

[8] Žalovaný zaplatil dne 11. 6. 2010 dlužníkovi v hotovosti částku 100 000 Kč.

[9] Usnesením ze dne 16. 6. 2010, č. j. KSUL 44 INS 4109/2008-B-64, přeměnil insolvenční soud reorganizaci dlužníka v konkurs.

č. 63

5. Na tomto základě odvolací soud shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že nárok žalobce je opodstatněný, když neshledal důvodnými námitky žalovaného. Ten se bránil námitkou započtení pohledávek v celkové výši 163 053 Kč, s tvrzením, že jde o pohledávky za majetkovou podstatou za dodávku masných výrobků dlužníkovi, dále tvrdil, že část pohledávek dlužníka zanikla dohodou o vzájemném zápočtu ze dne 11. 6. 2010 a že další pohledávky zanikly zaplacením částky 100 000 Kč. Žalovaný rovněž poukazoval na to, že má za dlužníkem pohledávku ve výši 250 977,50 Kč, kterou již přihlásil do insolvenčního řízení a která byla zjištěna při přezkumném jednání.

6. Odvolací soud především zdůraznil, že v posuzované věci nebylo možno provést započtení pohledávek dlužníka a žalovaného již proto, že § 140 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), umožňuje započtení jen v případě, kdy zákonné podmínky započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Vzhledem k tomu, že reorganizace byla povolena 12. 12. 2008 a pohledávky žalovaného vůči dlužníku vznikly v roce 2010, nebylo možné provést vzájemné započtení pohledávek, neboť započítávané pohledávky se vzájemně nepotkaly před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. K poukazu žalovaného na § 353 odst. 1 insolvenčního zákona odvolací soud uvedl, že zánikem omezení uvedených v tomto ustanovení se rozumí omezení vztahující se k oprávnění dlužníka nakládat s majetkovou podstatou. Jinými slovy, § 353 odst. 1 insolvenčního zákona nevylučuje aplikaci § 140 odst. 2 insolvenčního zákona. Udělit souhlas k započtení pohledávek může pouze insolvenční soud z důvodu hodných zvláštního zřetele svým předběžným opatřením.

7. K tomu odvolací soud (s poukazem na úpravu postupu při uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou v § 203 insolvenčního zákona) doplnil, že i v případě, kdy jsou pohledávky za majetkovou podstatou věřitelům vůči insolvenčnímu správci soudem přiznány, vzhledem k nedostatku majetku v majetkové podstatě dlužníka k jejich reálné úhradě „nikdy nedojde“. Nelze tudíž připustit, aby si věřitel mohl jednostranně započíst pohledávku za majetkovou podstatou, aniž by byly splněny zákonné předpoklady pro tento jeho úkon. Tím by došlo k upřednostnění jeho pohledávky na úkor jiných pohledávek za majetkovou podstatou s lepším pořadím. Započítávání pohledávek bez dalšího proto podle odvolacího soudu jednoznačně odporuje ustanovením insolvenčního zákona o pořadí uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou v případě nemožnosti jejich plného uspokojení.

8. Odvolací soud rovněž přihlédl k tomu, že reorganizační plán při reorganizaci prováděné při zachování provozu podniku dlužníka počítá s určitými příjmy z provozu dlužníkovu podniku a na tyto váže uspokojování pohledávek věřitelů v souladu s reorganizačním plánem. Kdyby ovšem dlužníci dlužníka mohli své závazky započítávat proti svým pohledávkám za dlužníkem bez omezení, mohlo by tím dojít k úplnému narušení procesu reorganizace, a tím i upřednostnění některého věřitele oproti schválenému reorganizačnímu plánu.

9. K námitce žalovaného, že zaplatil částku 100 000 Kč, odvolací soud předeslal, že mezi stranami není sporu, že uvedená částka byla skutečně zaplacená. Odvolací soud však přisvědčil tvrzení žalobce, že ji započítal na jiné pohledávky než ty, které jsou předmětem této žaloby.

10. Konečně k poukazu žalovaného na to, že má za dlužníkem pohledávku ve výši 250 977,50 Kč, kterou přihlásil do insolvenčního řízení, odvolací soud uvedl, že § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona brání tomu, aby pohledávky, které žalovaný již uplatnil přihláškou pohledávky, vymáhal postupem podle § 203 insolvenčního zákona („domáhal se jejich zaplacení v tomto řízení“), když tyto navíc „uplatnil ještě předtím, než byla povolena reorganizace“. S přihlédnutím k § 140 odst. 2 insolvenčního zákona, jakož i ke skutečnosti, že reorganizace dlužníka byla povolena v roce 2008 a pohledávky žalovaného vznikly v roce 2010, nejsou zápočty žalovaného oprávněné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jež má za přípustné, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodovací praxi dosud nebyla vyřešena, uplatňuje dovolací důvod spočívající v nesprávném právním posouzení věci a navrhuje, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Zároveň navrhuje, aby dovolací soud zrušil i usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2014, č. j. 7 C 316/2011-214, kterým bylo žalované uloženo zaplatit České republice – Okresnímu soudu v Mladé Boleslavi soudní poplatek ve výši 26 770 Kč, když jde o rozhodnutí, které je na napadeném rozhodnutí závislé.

12. Dovolatel především nesouhlasí s tím, že by měl „opětovně“ zaplatit částku 100 000 Kč. Platbou uvedené částky dne 11. 6. 2010 uhradil část pohledávky ve výši 9 566 Kč (část faktury č. 662019), dále pohledávky ve výši 20 607 Kč (faktura č. 662041), 13 637 Kč (faktura č. 662067), 18 160 Kč (faktura č. 662118), 21 493 Kč (faktura č. 662147), 8 973 Kč (faktura č. 662168) a část pohledávky ve výši 7 564 Kč (faktura č. 662187). Dovolatel zopakoval, že v průběhu celého řízení tvrdil, že částku 100 000 Kč zaplatil na tyto žalované pohledávky. Uvá-

č. 63

děl-li k tomu žalobce, že uvedená částka byla započítána na starší pohledávky, které předmětem tohoto řízení nejsou, své tvrzení (podle dovolatele) neprokázal, a neunesl tak důkazní břemeno, když žádná dřívější pohledávka, kterou měl zaplacením částky 100 000 Kč uhradit, podle přesvědčení dovolatele ani neexistuje.

13. Dovolatel dále zpochybňuje správnost závěru odvolacího soudu o nemožnosti započítávat pohledávky v době účinnosti schváleného reorganizačního plánu. Míni, že § 353 odst. 1 insolvenčního zákona jednoznačně stanoví, že jiná omezení, ke kterým došlo ze zákona v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, účinností reorganizačního plánu zanikají. Omezení započtení uvedené v § 140 odst. 2 insolvenčního zákona je omezením v nakládání s majetkovou podstatou, ke kterému došlo ze zákona a v dosavadním průběhu řízení (před účinností reorganizačního plánu), proto byly splněny všechny podmínky, aby účinností reorganizačního plánu uvedené omezení zaniklo. Ustanovení § 353 odst. 1 insolvenčního zákona je ve vztahu k § 140 odst. 2 insolvenčního zákona speciálním ustanovením, a má tak aplikační přednost. Dlužník po schválení reorganizačního plánu může být omezen v nakládání s majetkem pouze způsobem uvedeným v tomto plánu.

14. Navíc je úhrada pohledávek za majetkovou podstatou jednou z podmínek schválení reorganizačního plánu soudem, a naopak nehrzení závazků dlužníkem důvodem pro přeměnu reorganizace v konkurs, z čehož lze podle dovolatelé dovést, že dlužník je povinen hradit i pohledávky vzniklé během reorganizace. Započtení pohledávek je „regulérním způsobem splnění závazku“, a je tak logické, aby dlužník pro zachování dodavatelských vztahů v reorganizaci hradil své závazky dodavatelům. V opačném případě by totiž reorganizace postrádala smysl, neboť by nemohl být zachován provoz dlužníkovy podniku.

15. Totéž, co bylo uvedeno o pohledávkách započítávaných dohodou o vzájemném zápočtu z 11. 6. 2010, platí podle dovolatele i o pohledávkách v celkové výši 163 053 Kč, které „uplatnil jako procesní obranu v tomto řízení, resp. (k) tomu, aby ji započel na pohledávku žalobce“.

III.

Přípustnost dovolání

16. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první článku II. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

17. Dovolání je podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), přípustné, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky, zda je možné po právní moci rozhodnutí, kterým byl schválen reorganizační plán, započítávat vzájemné pohledávky dlužníka a věřitele.

IV. Důvodnost dovolání

č. 63

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Dovolatel tvrdí, že po účinnosti reorganizačního plánu uzavřel s dlužníkem jako osobou s dispozičními oprávněními dohodu, kterou započítali vzájemné pohledávky. Dále tvrdí, že pohledávka 163 053 Kč je pohledávkou za majetkovou podstatou vzniklou za účinnosti reorganizačního plánu, kterou započítal v řízení v rámci své obrany. Má za to, že započtení pohledávek bylo (je) přípustné.

20. Podle § 580 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. ZáNIK nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení.

Podle § 82 odst. 3 insolvenčního zákona, neodporuje-li to společnému zájmu věřitelů, může insolvenční soud z důvodů hodných zvláštního zřetele předběžným opatřením rovněž a) udělit souhlas se započtením vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v době trvání moratoria, nebo b) udělit souhlas se započtením vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele i po okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku, anebo c) zakázat pro určité případy nebo na určitou dobu započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele.

Podle § 140 insolvenčního zákona započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak (odstavec 2). Započtení podle odstavce 2 není přípustné, jestliže dlužníkům věřitel a) se ohledně své započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem, nebo b) získal započtitelnou pohledávku neúčinným právním úkonem, nebo c) v době nabytí započtitelné pohledávky věděl o dlužnickové úpadku, anebo d) dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započtitelnou pohledávku tohoto věřitele (odstavec 3). Započtení podle odstavce 2 není rovněž přípustné v případech stanovených dále tímto zákonem nebo předběžným opatřením insolvenčního soudu (odstavec 4).

Podle § 324 odst. 3 insolvenčního zákona od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku není přípustné započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením. To platí i tehdy, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před uvedeným okamžikem.

Podle § 330 odst. 1 insolvenčního zákona právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, ledaže insolvenční soud rozhodne podle § 332 jinak.

Podle § 352 odst. 3 insolvenčního zákona účinností reorganizačního plánu se ruší zákaz započtení pohledávek uvedený v § 324 odst. 3.

Podle § 353 odst. 1 insolvenčního zákona od účinnosti reorganizačního plánu je oprávněn nakládat s majetkovou podstatou dlužník. Toto jeho oprávnění může být omezeno ve prospěch jiných osob pouze reorganizačním plánem; jiná omezení, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, účinností reorganizačního plánu zanikají.

21. V tomto znění platila označená ustanovení insolvenčního zákona v době vzniku sporných pohledávek a ani později nedoznala změn.

22. Započtení (kompenzace) je způsob zániku vzájemně se kryjících pohledávek dlužníka a věřitele, jímž odpadá dvojí splnění vzájemných pohledávek. Ustanovení § 580 obč. zák. vymezuje (i pro obchodněprávní vztahy) předpoklady, při jejichž splnění k započtení dochází. Mezi základní předpoklady započtení tak patří vzájemnost pohledávek (musí jít o dva závazky mezi týmiž subjekty, kdy věřitel jedné pohledávky je zároveň dlužníkem druhé, a naopak), stejný druh plnění, způsobilost pohledávek k započtení a právní úkon směřující k započtení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2010, sp. zn. 32 Cdo 4407/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2010, pod č. 127).

23. Insolvenční řízení je soudním řízením, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a jeho řešení některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů [srov. § 1 písm. a) a § 2 písm. a) insolvenčního zákona]. Toto řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona].

24. Vzhledem k účelu insolvenčního řízení proto zákonodárce upravil možnost započtení v jednotlivých fázích insolvenčního řízení tak, aby vyřešil střet mezi zájmy jednotlivých věřitelů uspokojit v maximální možné míře svou pohledávku a nadřazeným společným zájmem, jehož cílem by, při respektování postavení věřitelů, mělo být maximální možné uspokojení pohledávek všech věřitelů.

25. Ve fázi od podání insolvenčního návrhu do rozhodnutí, kterým se zjišťuje úpadek dlužníka, není zásadně započtení zakázáno (za dodržení § 111 insolvenčního zákona). Výjimku představuje doba, po kterou trvá moratorium (§ 122 odst. 3 insolvenčního zákona).

26. Od účinnosti rozhodnutí o úpadku (jež nastává zveřejněním tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku, viz § 89 insolvenčního zákona) je započtení přípustné pouze za podmínek uvedených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona.

27. I přes splnění podmínek uvedených v § 140 insolvenčního zákona může insolvenční soud zakázat započtení pohledávek předběžným opatřením [§ 82 odst. 3 písm. c) insolvenčního zákona]. Současně insolvenční zákon dává insolvenčnímu soudu možnost, aby předběžným opatřením naopak udělil souhlas se započtením vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele i v době, kdy je to zakázáno [§ 82 odst. 3 písm. a) a b) insolvenčního zákona].

28. V posouzení možnosti započítávat pohledávky v konkursním řízení vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění platném do 31. 12. 2007 (dále jen „ZKV“), je rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3017/2010, uveřejněný ve zvláštním čísle I. časopisu Soudní judikatura / Judikatura konkursní a insolvenční, ročník 2012, pod č. 9.), ustálena v těchto závěrech:

[1] Ustanovení § 14 odst. 1 písm. i) část věty před středníkem ZKV činí (s výjimkou popsanou v části věty za středníkem) od prohlášení konkursu nepřipustnými nejen jednostranné úkony směřující k započtení pohledávky provedené „na“ majetek konkursní podstaty úpadcovými věřiteli (lhostejno, zda jde o konkursní věřitele, včetně věřitelů s pohledávkami za podstatou), nýbrž i jednostranné úkony směřující k započtení pohledávky provedené „na“ majetek konkursní podstaty správcem konkursní podstaty (tedy tak, že správce konkursní podstaty tento majetek konkursní podstaty sám započte proti pohledávce úpadce věřitele), jakož i dvoustranné zápočty (uskutečněné dohodou správce konkursní podstaty s úpadcovým věřitelem).

Logikou věci je přitom dáno, že oním majetkem konkursní podstaty, „na“ který nelze provést započtení, jsou pohledávky úpadce za jeho dlužníky.

[2] Z obecného pravidla, podle kterého je takový zápočet v rozporu s principem poměrného uspokojení věřitelů vyjádřeným (jako cíl konkursu) v § 2 odst. 3 ZKV, vybočuje (pojímano z ekonomického hlediska) situace, kdy je úkon směřující k započtení (lhostejno, kým provedený) činěn nikoli proti v konkursu (jen) zjištěné pohledávce konkursního věřitele, nýbrž (až) proti pohledávce tvořené částkou určenou konkursnímu věřiteli k výplatě vykonatelným rozvrhovým usnesením (ať již jde o rozvrh částečný, nebo konečný).

Z ekonomického hlediska takový zápočet zpravidla nezkrusí výši poměrného uspokojení příslušného konkursního věřitele (jehož pohledávky vzešlé z rozvrhového usnesení se zápočet týká), ani takový postup však nevylučuje možnost poškození jiných konkursních věřitelů v situaci, kdy by pohledávka úpadce za konkursním věřitelem, použitá k zápočtu coby majetek podstaty, mohla (měla) být použita způsoby předjímanými v § 31 odst. 1 a § 32 odst. 1 ZKV např. k (jen) poměrnému uspokojení pohledávek za podstatou.

[3] Samotná okolnost, že za určitých podmínek dává (může dávat) započtení ekonomický smysl, tedy že existují výjimečné situace, za kterých za-

počtení nemusí mít vliv na míru uspokojení ostatních věřitelů, však není dostatečným podkladem pro prolomení pravidla zakotveného (bez možnosti výjimek) v § 14 odst. 1 písm. i) ZKV. To platí tím více, že účelově nebo jen nesprávně provedený zápočet úpadcovy pohledávky proti pohledávce konkursního věřitele vzešlé (až) z pravomocného a vykonatelného rozvrhového usnesení (tedy z finálního stadia konkursního řízení) prakticky zbavuje konkursního věřitele obrany v rámci vlastního konkursního řízení a předurčuje jej pouze k uplatnění odpovědnostních nároků vůči správci konkursní podstaty případně vůči státu (pro zanedbaný výkon dohlédací činnosti konkursním soudem).

29. Zákaz obsažený v § 14 odst. 1 písm. i) ZKV je tedy zákazem absolutním v tom smyslu, že není rozhodné, zda jde o započtení jednostranné nebo dvoustranné, kdo činí úkon směřující k započtení a zda započtení dává (pro konkrétní věc) ekonomický smysl; rozhodující je pouze to, zda jde o započtení na majetek patřící do konkursní podstaty.

30. Ačkoliv se uvedené závěry vyslovují k možnosti započtení pro poměry upravené zákonem o konkursu a vyrovnání, není důvod se od nich odchýlit ani pro úpravu poměrů, které se řídí insolvenčním zákonem. Rozdílem oproti konkursní úpravě je především to, že insolvenční zákon neobsahuje v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona zákaz započtení, ale toliko jeho omezení, jakož i to, že toto omezení nepočíná (až) rozhodnutím o prohlášení konkursu, ale již rozhodnutím o zjištění úpadku.

31. Započtení pohledávek (lhostejno, zda jde o věřitele uplatňující svá práva přihláškou, věřitele s pohledávkami za majetkovou podstatou či věřitele s pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, když zákon ohledně započítávání mezi těmito pohledávkami nerozlišuje) tak lze po dobu trvání účinků rozhodnutí o úpadku pouze za podmínek uvedených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona.

32. U pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168 insolvenčního zákona) a pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169 insolvenčního zákona) [dále oba pojmy jen jako „zapodstatové pohledávky“] bude vyplývat nepřípustnost započtení zpravidla již z nemožnosti dostat podmínce uvedené v § 140 odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona (tyto pohledávky nebudou přihlášeny do insolvenčního řízení).

33. Je-li úpadek řešen reorganizací, je započítávání zakázáno od doby zveřejnění návrhu na povolení reorganizace (§ 324 odst. 3 insolvenčního zákona), bez ohledu na to, zda k němu mohlo dojít (již) ve fázi před rozhodnutím o úpadku. Předběžným opatřením insolvenčního soudu může být pro určité pohledávky stanovena výjimka a započtení může být připuštěno [§ 82 odst. 3 písm. b) insolvenčního zákona].

34. Samotné povolení reorganizace nemá na zákaz započtení plynoucí z § 324 odst. 3 insolvenčního zákona vliv, a to přesto, že právní mocí rozhodnutí o po-

volení reorganizace se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení, ledaže insolvenční soud rozhodne podle § 332 jinak (§ 330 odst. 1 insolvenčního zákona).

35. Zákaz započtení plynoucí z § 324 odst. 3 insolvenčního zákona pomíjí buď rozhodnutím insolvenčního soudu dle § 237 odst. 1 insolvenčního zákona, účinností reorganizačního plánu (§ 352 odst. 3 insolvenčního zákona), nebo přeměnou reorganizace v konkurs (§ 363 odst. 5 věta druhá insolvenčního zákona). Přitom je nepochybné, že rozhodnutím insolvenčního soudu dle § 237 odst. 1 insolvenčního zákona či přeměnou reorganizace v konkurs před účinností reorganizačního plánu nepomíjí omezení započtení plynoucí z § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona.

36. Zbývá zodpovědět otázku, zda po zrušení zákazu započtení účinností reorganizačního plánu přetrvávají omezení stanovená v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, či se účinností reorganizačního plánu stávají pohledávky věřitele a dlužníka započitatelné bez omezení.

37. Reorganizace jako sanační způsob řešení dlužníkovy úpadku spočívá většinou v tom, že dlužník jako osoba s plným dispozičním oprávněním vyvine činnost k „přežití“ podniku podle reorganizačního plánu, který má být základem jak pro řešení dlužníkovy úpadku, tak pro další fungování dlužníka v průběhu plnění reorganizačního plánu. V reorganizačním plánu tak může jeho předkladatel upravit jakýkoliv způsob uspokojování pohledávek věřitelů a rovněž povolit započítávání pohledávek bez omezení stanovených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona. Pokud se tak stane, pak je započítávání pohledávek povoleno podle podmínek uvedených v tomto plánu.

38. Jinak účinností reorganizačního plánu, není-li insolvenčním zákonem či reorganizačním plánem stanoveno jinak, zanikají práva všech věřitelů vůči dlužníkovi (§ 356 odst. 1 věta před středníkem insolvenčního zákona). Týká se to pohledávek, které je nutné uplatnit v insolvenčním řízení přihláškou, i pohledávek vyloučených z uspokojení v insolvenčním řízení (v tomto srov. i § 359 insolvenčního zákona). U zapodstatových pohledávek pak záleží na tom, zda došlo k dohodě mezi dlužníkem a věřiteli těchto pohledávek [§ 348 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona].

39. Přesto mohou i po účinnosti reorganizačního plánu existovat pohledávky, u nichž by mohl mít věřitel zájem na jejich započtení. Půjde většinou o pohledávky, jejichž zánik reorganizační plán vyloučil, zapodstatové pohledávky, které mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny po jeho účinnosti, jakož i pohledávky (jako v tomto případě), které vznikly po účinnosti reorganizačního plánu.

40. Omezení započítávání pohledávek podle § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona je jedním z účinků rozhodnutí o úpadku (kromě dalších uvedených v § 140a až 140e insolvenčního zákona). Účinky zjištění úpadku přitom, není-li

č. 63

zákonem stanoveno jinak, trvají po celou dobu insolvenčního řízení, tj. do právní moci rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku (§ 158 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona), do právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu (§ 309 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona), do právní moci rozhodnutí, kterým bere insolvenční soud na vědomí splnění reorganizačního plánu (§ 364 insolvenčního zákona), nebo do právní moci rozhodnutí, kterým bere insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení (§ 413 insolvenčního zákona).

41. Započítávat pohledávky tak, mimo pohledávek, o nichž to stanoví výslovně schválený reorganizační plán, nelze ani v průběhu provádění reorganizačního plánu. To platí i pro pohledávky zapodstatové, když z doslovného znění § 140 insolvenčního zákona výjimka pro tyto pohledávky neplyne.

42. Uvedený výklad podporuje i argument, že ačkoliv dává započtení ekonomický smysl (jak naznačuje žalovaný v dovolání), nelze vyloučit, že v důsledku zápočtu dojde k poškození jiných věřitelů dlužníka. Tak tomu bude typicky v případě, kdy bude prohlášen konkurs poté, co již nabyl účinnosti reorganizační plán (z důvodů uvedených v § 362 nebo 363 odst. 1 insolvenčního zákona) a jednotlivé zapodstatové pohledávky bude nutné uspokojovat v případě nedostatku finančních prostředků poměrně (podle § 305 odst. 2 insolvenčního zákona). V takovém případě by věřitel započtené zapodstatové pohledávky byl neoprávněně zvýhodněn oproti jiným věřitelům zapodstatových pohledávek.

43. U sanačních způsobů řešení úpadku navíc není pochyb o tom, že zapodstatové pohledávky musí být uspokojeny vždy přednostně před ostatními pohledávkami, a není tak důvod pochybovat o tom, že takové pohledávky budou splněny. Pokud by naopak dlužník nebyl schopen zapodstatové pohledávky plnit, pak je to důvodem pro přeměnu reorganizace v konkurs [§ 363 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona].

44. Poukazuje-li dovolatel na § 353 odst. 1 věty druhé za středníkem insolvenčního zákona, podle něhož jiná omezení, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu řízení, účinností reorganizačního plánu zanikají, pak opomíjí, že účinností reorganizačního plánu se ruší toliko zákaz započtení stanovený v § 324 odst. 3 insolvenčního zákona (viz § 352 odst. 3 insolvenčního zákona). Ostatně, pokud by tomu mělo být jinak, pak by se § 352 odst. 3 insolvenčního zákona stal nadbytečným, neboť úprava uvedená v § 353 odst. 1 insolvenčního zákona by pro zrušení zákazu započtení postačovala.

45. Dovolatel rovněž přehlíží, že ke zrušení omezení dispozičních oprávnění dlužníka, vyplynuvších ze zákona nebo z rozhodnutí insolvenčního soudu, dochází již právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace (srov. § 330 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom není pochyb o tom, že ke zrušení zákazu započtení (podle § 324 odst. 3 insolvenčního zákona) či omezení započtení (podle § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona) povolením reorganizace nedochází.

46. Jinými slovy řečeno, započítávání jakýchkoliv pohledávek (včetně zapodstatovaných pohledávek), ať jednostranné, či dohodou smluvních stran, bez ohledu na to, kdo činí úkon směřující k započtení a zda započtení dává (pro konkrétní věc) ekonomický smysl, je od účinnosti reorganizačního plánu možné pouze v případě, jestliže tyto pohledávky splňují podmínky pro započtení uvedené v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, jinak pouze tehdy, stanoví-li to reorganizační plán.

47. Potud tedy dovolání není důvodné.

48. Dovolatel dále v dovolání namítal, že se odvolací soud nesprávně vypořádal s námitkou, že dovolatel zaplatil částku 100 000 Kč na žalované pohledávky. Přitom k tomuto tvrzení předkládal důkazy, zatímco žalobce pouze tvrdil, že uvedená částka byla započítána na jiné pohledávky (s dřívější splatností).

49. Odvolací soud vyšel z toho, že sice bylo prokázáno zaplacení částky 100 000 Kč, avšak (bez provedení jakýchkoliv důkazů) přisvědčil tvrzení žalobce, že uvedenou částku započítal na jiné pohledávky.

50. Podle § 153 odst. 1 o. s. ř. soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci.

51. Základem pro rozhodnutí soudu ve věci samé může být zásadně jen skutkový stav zjištěný na základě dokazování provedeného podle ustanovení hlavy druhé části třetí občanského soudního řádu. Mezi výjimky z tohoto obecného pravidla normativně vyjádřeného v § 153 odst. 1 o. s. ř. lze zařadit jednak případy, kdy zákon soud ukládá, aby o věci samé rozhodl na zcela jiném podkladě, než jaký představuje zjištěný skutkový stav věci [např. na základě neunesení břemene tvrzení, resp. důkazního břemene některým z účastníků řízení, na základě soudního smíru uzavřeného podle § 99 o. s. ř. nebo podle (fikce) uznání žalovaného ve smyslu § 153a o. s. ř. apod.], a jednak případy, kdy soud aplikuje (hmotně)právní normu na skutkový stav, který nebyl zjištěn výlučně prostřednictvím důkazních prostředků vyjmenovaných příkladmo v § 125 o. s. ř. Tak je tomu zejména tehdy, jestliže soud využije oprávnění, jež mu přiznává § 120 odst. 4 o. s. ř., a vezme za svá skutková zjištění též shodná tvrzení účastníků. Shodná tvrzení účastníků jsou prostředkem, na jehož základě soud může učinit zjištění o skutkových okolnostech, které by jinak – kdyby se účastníci ve svých tvrzeních rozcházel – musel objasňovat dokazováním. Pro úplnost zbývá dodat, že soud nemusí provádět dokazování ani ohledně okolností, které jsou obecně známé, nebo o nichž získal poznatky z vlastní úřední činnosti (srov. § 121 o. s. ř.). K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. října 2010, sp. zn. 26 Cdo 4416/2009.

52. Dovolateli tak lze přisvědčit v názoru, že odvolací soud pochybil, když se při posuzování otázky úhrady některých žalovaných pohledávek ve skutečnosti spokojil s (pouhým) tvrzením žalobce, že uvedenou částku ve výši 100 000 Kč započítal na dříve splatné pohledávky. Ačkoliv v daném případě nešlo o situaci, kdy zákon soud ukládá, aby o věci samé rozhodl na jiném podkladě, než je

č. 63

zjištěný skutkový stav, odvolací soud (a ani soud prvního stupně) neprováděl ve vztahu k uvedenému tvrzení žalobce žádné dokazování. Přitom v poměrech souzené věci nebyly splněny podmínky pro to, aby zmíněné tvrzení mohl přijmout za své skutkové zjištění bez jeho objasnění patřičnými důkazními prostředky (podle obsahu spisu dovolatel toto tvrzení rozporoval; nešlo ani o obecně známou skutečnost, příp. o skutečnost známou soudu z jeho činnosti). Za této situace neměl uvedené skutkové tvrzení pokládat za relevantní součást zjištěného skutkového stavu. Jestliže je považoval za způsobilý podklad pro své rozhodnutí a na jeho základě učinil rovněž příslušné právní závěry, postupoval v rozporu s § 153 odst. 1 o. s. ř. a zatížil řízení vadou, jež má za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

53. Navíc lze souhlasit s dovolatelem, že důkazní břemeno ohledně prokázání existence pohledávek, k jejichž úhradě měla být použita dovolatelem zaplacená částka 100 000 Kč, leží na žalobci.

54. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu totiž plyne, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2727/99, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 883/2010).

55. Jestliže dovolatel v řízení tvrdil, že částku 100 000 Kč zaplatil, tuto skutečnost prokazoval potvrzením o zaplacení této částky a soud považoval tvrzenou skutečnost za prokázanou, unesl dovolatel břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně toho, že byla částka 100 000 Kč zaplacená. Žalobce v obraně proti tomuto tvrzení uvedl, že uvedenou částku sice dovolatel zaplatil, avšak byly jí uhrazeny pohledávky dlužníka za dovolatelem, které byly splatné dříve než žalované pohledávky. Ačkoliv tak tvrdil, že zde byly i jiné pohledávky dlužníka za dovolatelem, uvedenou skutečnost žádným způsobem neprokázal ani nenavrl jakýkoliv důkaz k prokázání tohoto tvrzení. Přitom z tvrzení, že uvedená částka byla zaplacená na jiné než žalované pohledávky, vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky (úspěch ve sporu). Proto je nutné, aby v rámci těchto tvrzení splnil rovněž povinnost důkazní. K výkladu § 330 zákona č. 519/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, srov. především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2004, sp. zn. 29 Odo 511/2004, uveřejněný pod č. 35/2005 Sb. rozh. obč.

56. V této části je tak dovolání důvodné.

57. Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí neobstojí v části prvního výroku, již odvolací soud potvrdil bod I. výroku rozhodnutí soudu prvního stupně ohledně povinnosti dovolatele zaplatit žalobci částku 100 000 Kč s příslušenstvím, Nejvyšší soud ho v této části a dále v závislém výroku o nákladech řízení podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu podle § 243e odst. 2 věty

první o. s. ř. k dalšímu řízení. Rovněž zrušil usnesení Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 12. 2. 2014, č. j. 7 C 316/2011-214, když toto rozhodnutí je na napadeném rozhodnutí závislé. Ve zbytku je rozhodnutí odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) správné, proto jej Nejvyšší soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 63

Č. 64

Č. 64

Insolvence, Oddlužení, Osvobození od placení zbytku dluhů
§ 395 IZ, § 405 IZ, § 416 odst. 1 IZ

Skutečnost, že dlužníkovi byl na základě amnestie prezidenta republiky prominut trest (uložený pravomocným rozhodnutím soudu) a že se na něj hledí, jako by nebyl odsouzen, neznamená, že by insolvenční soud nepřihlížel při rozhodování o (ne)schválení oddlužení k chování dlužníka, pro který byl pravomocně odsouzen.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sen. zn. 29 NSČR 153/2016, ECLI:CZ:NS:2016:29.NSCR.153.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání věřitele K zrušil usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2015, sp. zn. KSOS 34 INS 4633/2011, 3 VSOL 1110/2014-B, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Vrchní soud v Olomouci k odvolání věřitele (J. K. – dále též jen „věřitel K“) usnesením ze dne 30. 4. 2015, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011, 3 VSOL 1110/2014-B-51, potvrdil usnesení ze dne 11. 4. 2014, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011-B-34, jímž Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře.

2. Přitom šlo o v pořadí druhá rozhodnutí soudů nižších stupňů, když usnesení ze dne 10. 10. 2011, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011-B-7, jímž insolvenční soud neschválil oddlužení dlužnice a na její majetek prohlásil konkurs, zrušil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 30. 11. 2011, č. j. KSOS 34 INS 4633/2011, 3 VSOL 699/2011-B-14, jako nepřezkoumatelné.

3. Odvolací soud – cituje § 395 odst. 1 a 2, § 404 a § 405 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění účinném od 1. 1. 2014, a vycházejí ze skutkového stavu zjištěného insolvenčním soudem – přitakal závěru insolvenčního soudu o tom, že dlužnice návrhem na oddlužení nesledovala nepoctivý záměr.

4. S poukazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 14/2009, a ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 32/2011, uveřejněná

pod číslu 14/2012 a 112/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 14/2012“ a „R 112/2012“), dovedil, že dlužnice vskutku v insolvenčním návrhu neuvedla závazek vůči věřiteli K (ve výši 246 500 Kč) a závazek vůči společnosti C., s. r. o. (ve výši 43 519,07 Kč), nicméně (následně přihlášené) pohledávky označených věřitelů uznala; lze tak „uvěřit tomu, že nesprávné a neúplné údaje týkající se jejich věřitelů uvedla pouze z neznalosti“. Skutečnost, že dlužnice byla Okresním soudem v Šumperku odsouzena pro trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 a 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, pak k závěru o nepoctivosti záměru dlužnice při podání návrhu na povolení oddlužení „neopravňuje i s přihlédnutím k tomu, že dlužnice byla účastna amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013, s tím, že podle čl. IV. odst. 1 písm. b) amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 se jí prominul trest odnětí svobody s účinkem, že dnem 1. 1. 2013 se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena“.

5. V této souvislosti odvolací soud zdůraznil, že „dlužnice všechny přihlášené pohledávky uznala, přičemž ani ze zprávy insolvenční správkyň (ze dne 1. 12. 2013) nevyplývají takové skutečnosti, jež by zpochybňovaly snahu dlužnice poctivě se vypořádat se svými věřiteli a napravit stav, který vyvolala svým nezodpovědným přístupem“. Řešení úpadku oddlužením ve formě splátkového kalendáře je nepochybně (i s ohledem na strukturu majetku dlužnice) v zájmu věřitelů, když lze očekávat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude činit minimálně 30 % jejich pohledávek.

6. Konečně odvolací soud neshledal opodstatněnou ani výhradu věřitele K, podle níž řešení úpadku dlužnice oddlužením povede k nerovnosti věřitelů; existence pohledávky z titulu náhrady škody způsobené úmyslným trestným činem (a přiznané věřitelce České spořitelně, a. s., v trestním řízení) není překážkou schválení oddlužení. Pochybení insolvenčního soudu spočívající v tom, že o schválení oddlužení nerozhodl neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitele K, „nepředstavuje vadu řízení, jež by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal věřitel K dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že odvolací soud sice cituje závěry usnesení „NS ČR sen. zn. 29 NSČR 14/2011“, fakticky s nimi ale nepracuje.

8. Dovolatel polemizuje se závěrem odvolacího soudu, podle něhož dlužnice podáním návrhu na oddlužení nesledovala nepoctivý záměr, a opětovně popisuje jednání dlužnice, které předcházelo podání insolvenčního návrhu. Dále namítá, že odvolací soud měl na souzenou věc aplikovat insolvenční

zákon účinný k 14. 6. 2011 (kdy poprvé vznesl námitky proti oddlužení dlužnice), a upozorňuje, že „k vadnému rozhodnutí došlo v důsledku průtahů v řízení“ před insolvenčním soudem (viz amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013).

9. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud „obě napadená usnesení“ zrušil.

č. 64

III.

Přípustnost dovolání

10. S přihlédnutím k době vydání napadeného usnesení je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč.).

11. Dovolání věřitele K proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky (ne)poctivosti záměru dlužnice při oddlužení, dosud v daných souvislostech Nejvyšším soudem beze zbytku nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

13. Podle § 395 insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. 1. 2014) insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, a) že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo b) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí (odstavec 1). Insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (odstavec 2).

Podle § 404 insolvenčního zákona o tom, zda oddlužení schvaluje, rozhodne insolvenční soud neprodleně po skončení jednání, při kterém byly projednány námitky věřitelů podle § 403 odst. 2, a v případě, že věřitelé takové námitky neuplatnili, neprodleně po uplynutí lhůty k jejich podání.

Podle § 405 insolvenčního zákona insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení (odstavec 1). Jestliže insolvenční soud oddlužení neschválí, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem (odstavec 2).

Podle § 406 odst. 1 insolvenčního zákona neshledá-li důvody k vydání rozhodnutí podle § 405, insolvenční soud oddlužení schválí. Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali.

14. Nejvyšší soud v první řadě předesílá, že odvolací soud správně posuzoval otázku, zda dlužnice splňuje předpoklady pro schválení oddlužení, podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 1. 2014. Srov. čl. II zákona č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a čl. II zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správciích, ve znění pozdějších předpisů.

15. Dále Nejvyšší soud připomíná, že jeho judikatura je ustálena na závěrech, podle nichž:

[1] Ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností (srov. R 14/2012).

[2] Posouzení, zda dlužník (ne)sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr [§ 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona], je logicky navázáno na hodnocení skutečností, které se udály v určitém časovém rámci, zpravidla před zahájením insolvenčního řízení. Přitom je ovšem třeba mít na paměti, že o způsob řešení svého úpadku oddlužením typově žádají i osoby, které si úpadkovou situaci (nebo hrozící úpadek) přivodily do jisté míry lehkomyšlným, marnotratným nebo obecně málo zodpovědným přístupem ke svým majetkovým záležitostem (počínaje tzv. řetězením úvěrů a půjček a konče třeba i utrácením peněz v hracích automatech), ale v určité fázi života (zpravidla časově úzce propojené dobou zahájení insolvenčního řízení) se rozhodly tento přístup změnit a své ekonomické potíže řešit smysluplnou cestou v insolvenčním řízení.

Je-li taková proměna opravdová [o čemž by se měl insolvenční soud přesvědčit v insolvenčním řízení ve vazbě na vše, co v něm vyšlo najevo ve fázích rozhodování o návrhu na povolení oddlužení a o schválení oddlužení, a k čemuž v době po povolení oddlužení slouží schůze věřitelů dle § 399 odst. 1 insolvenčního zákona se zdůrazněnou povinností (v § 399 odst. 2 insolvenčního zákona) dlužníkovy účasti a odpovědi na dotazy přítomných věřitelů (i insolvenčního soudu)], není důvod vylučovat dlužníka *a priori* z režimu oddlužení. Nalézt hranici, po jejímž překročení lze z události před-

cházejících zahájení insolvenčního řízení dovodit, že dlužník sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr, může být v některých situacích obtížné, podstatné však je, zda nejpozději v době rozhodování insolvenčního soudu o schválení oddlužení je důvod usuzovat, že dlužník se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný předchozí nehospodárnou (jelikož k úpadku vedoucí) správou svého majetku. Přitom není vyloučeno ani to, aby jako dlužníkovy kroky směřující k poctivému vypořádání se s věřiteli zohlednil odvolací soud i jednání dlužníka, které může být (až v odvolacím řízení) i reakcí na důvody usnesení, jímž soud prvního stupně neschválil oddlužení.

Srov. důvody R 112/2012.

[3] Dlužník je ve smyslu § 104 odst. 1 písm. b) a odst. 3 insolvenčního zákona povinen uvést v seznamu závazků i pohledávku, jejíž pravost (důvodnost) zpochybňuje. Z toho, že dlužník v seznamu závazků zamlčel své zahraniční věřitele a že v seznamu svého majetku neoznačil majetek tvořený podíly v zahraničních společnostech, lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka při oddlužení. Povinnost dlužníka sledovat navrženým oddlužením ve smyslu § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona poctivý záměr, trvá po celou dobu oddlužení (i po schválení oddlužení); po celou tuto dobu je poctivost dlužníkovy záměru při oddlužení povinen zkoumat insolvenční soud a reagovat (z úřední povinnosti) na skutečnosti, z nichž se podává, že dlužník nesledoval oddlužením poctivý záměr, jakmile vyjdou v insolvenčním řízení najevo (usnesení ze dne 30. dubna 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010, uveřejněné pod č. 86/2013 Sb. rozh. obč.).

[4] V tom, že si dlužník případně nechal před zahájením insolvenčního řízení poskytovat (za úplatu) neúplné, nepřesné nebo nesprávné rady o povinnostech, které v oddlužení (a obecně v insolvenčním řízení) má, od osoby (nebo osob), která jej v insolvenčním řízení v žádné jeho fázi (byť jen pro účely sepisu a podání insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení) nezastupovala, nelze spatřovat okolnost, jež by mohla zvrátit závěr, že povinnost předložit seznam majetku splnil dlužník v insolvenčním řízení nedbale [závěr, že dlužník nezavinil neúplnost seznamu majetku co do neuvedení podstatné části svého majetku (nemovitosti), odtud neplyne]. K tomu viz usnesení ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. 29 NSČR 47/2013, uveřejněné pod č. 24/2016 Sb. rozh. obč.

[5] Výpis z evidence rejstříku trestů neobsahuje záznamy o zahlazených odsouzeních, z čehož pro účely výkladu § 395 odst. 1 písm. a) a odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 12. 2013) logicky plyne, že proběhlo-li v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením dlužníka (jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolek-

tivního statutárního orgánu) pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy a toto odsouzení je již zahlazeno, nelze odtud bez dalšího usuzovat, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr. Tento závěr lze podpořit též poukazem na § 416 odst. 1 insolvenčního zákona, jež určuje, že osvobození podle § 414 a 415 se nedotýká peněžitého trestu nebo jiné majetkové sankce, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin, a dále pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti. Jinak řečeno, z § 416 odst. 1 insolvenčního zákona plyne, že tomu, aby byl úpadek dlužníka řešen oddlužením, které vyústí (může vyústit) v rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení zbytku dluhů, nebrání ani okolnost, že zde jsou majetkové sankce uložené dlužníku v trestním řízení pro úmyslný trestný čin (srov. usnesení ze dne 31. 1. 2014, sen. zn. 29 NSČR 8/2012, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2015, pod č. 47).

[6] Skutečnost, že s účinností od 1. 1. 2014 bylo [zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] změněno § 395 insolvenčního zákona (a mimo jiné byl vypuštěn text § 395 odst. 3 insolvenčního zákona, když dle poznatků praxe byl příkladný výčet okolností, z nichž bylo lze usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, obsažený v tomto ustanovení zavádějící – viz důvodová zpráva k označenému zákonu, II. zvláštní část, část první, body 214 a 215), na uplatnitelnosti závěrů obsažených ve shora zmíněných usneseních (z hlediska posouzení podmínek pro přijetí závěru o tom, že dlužník návrhem na povolení oddlužení sledoval nepoctivý záměr) nic nemění (viz důvody usnesení ze dne 29. 6. 2016, sen. zn. 29 NSČR 98/2015).

16. Pro posouzení, zda v poměrech dané věci jsou naplněny předpoklady pro (ne)schválení oddlužení dlužnice [z hlediska existence (ne)poctivého záměru dlužnice], je ve skutkové rovině podstatné, že:

a) Dlužnice v návrhu na povolení oddlužení (vědomě) neuvedla závazky vůči dvěma věřitelům (věřiteli K a společností C., s. r. o.) v celkové výši 290 019,07 Kč (cca 40 % z úhrnem přihlášených pohledávek ve výši 745 070,45 Kč), a to z důvodu, že jí třetí osoba (zpracovatel insolvenčního návrhu) „doporučila“ závazek vůči věřiteli K neuvádět. V průběhu insolvenčního řízení ale i tyto pohledávky uznala.

b) Okresní soud v Šumperku usnesením ze dne 11. 2. 2013, č. j. 3 T 31/2012-241, rozhodl, že dlužnice (S. T.), odsouzená trestním příkazem Okresního soudu v Šumperku ze dne 8. 2. 2012, č. j. 3 T 31/2012-230, pro trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 a 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl podmíněně

odložen na zkušební dobu v trvání tří roků, je účastna amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013. Podle čl. IV odst. 1 písm. b) rozhodnutí prezidenta o této amnestii se jí promíjí trest odnětí svobody s účinkem, že se dnem 1. 1. 2013 na ni hledí, jako by nebyla odsouzena.

č. 64

17. Nejvyšší soud především ve shodě se soudem odvolacím zdůrazňuje, že pravomocné odsouzení (dlužnice) pro trestný čin majetkové povahy vskutku není okolností, z níž lze (bez dalšího) dovozovat, že dlužnice podáním návrhu na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr [§ 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona]; to platí tím více, hledí-li se na dlužnici, již byl prominut trest odnětí svobody, jako by nebyla odsouzena (viz v dané věci rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ve spojení s usnesením soudu, který trest uložil v prvním stupni, o tom, že dlužnice je účastna amnestie).

18. Shora uvedený závěr však neznamená, že by soud při rozhodování o (ne)schválení oddlužení nepřihlédl k jednání, kterého se dlužnice dopustila v období před podáním návrhu na oddlužení (do rozhodnutí insolvenčního soudu, respektive odvolacího soudu o tomto návrhu) a které mělo dopad na majetkové poměry dlužnice. Jinými slovy, skutečnost, že dlužnici byl na základě amnestie prezidenta republiky prominut trest (uložený pravomocným rozhodnutím soudu) a že se na ni hledí, jako by nebyla odsouzena, nedovoluje soudu, aby v této souvislosti nezohlednil (ve skutkové rovině) chování dlužnice, pro které bylo proti ní vedeno trestní stíhání, jež skončilo rozhodnutím, kterým byla uznána vinnou ze spáchání konkrétního skutku.

19. V projednávané věci tak bylo povinností insolvenčního soudu (i soudu odvolacího), aby z hlediska (ne)poctivosti záměru dlužnice při podání návrhu na oddlužení vyhodnotil [vedle skutečnosti, že v insolvenčním návrhu zamlčela závazky (v rozsahu shora uvedeném) vůči dvěma věřitelům, které ale následně (poté, co je tito věřitelé v insolvenčním řízení přihlásili) uznala] též okolnosti popsané ve skutkových větách trestního příkazu (ze dne 8. 2. 2012 – viz č. I. B-24), jakož i další chování dlužnice, pro které byla (dříve) trestně stíhána (viz výrok označeného trestního příkazu o zrušení výroku o trestu dle trestního příkazu Okresního soudu v Šumperku ze dne 30. 9. 2011, sp. zn. 3 T 162/2011). Teprve následně totiž mohl (s přihlédnutím ke všem právně významným skutečnostem, mezi které nepochybně patří i chování dlužnice popsané výše, včetně formy zavinění a četnosti skutků) přijmout závěr o (ne)poctivosti záměru žalované při oddlužení. Rovněž případnou „nápravu“ dlužnice (ve smyslu závěrů R 112/2012) tak měl zvažovat i ve vazbě na charakter a intenzitu jejího předchozího jednání (a potud rozlišovat, zda šlo o jednání „jen“ lehkomyšlné či nezodpovědné, nebo o jednání úmyslné).

20. Na straně druhé, akcentoval-li odvolací soud v tomto směru skutečnost, že věřitelé při schváleném způsobu oddlužení (plněním splátkového kalendáře) obdrží na úhradu svých pohledávek více než při řešení úpadku dlužnice konkursem, přehlédl, že při posuzování (ne)poctivosti záměru dlužnice při oddlužení

(a s ohledem na možnost následného postupu podle § 414 insolvenčního zákona po splnění schváleného způsobu oddlužení) tato skutečnost jednak není zákonem předpokladem pro schválení oddlužení, jednak může sloužit jen k „dokreslení“ celkových poměrů, v jejichž rámci je jednání dlužnice nezbytné posuzovat.

21. Jelikož odvolací soud (jak je zjevné z odůvodnění dovoláním napadeného usnesení) shora popsáním způsobem otázku (ne)poctivosti záměru dlužnice neposuzoval, zůstalo jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž nesprávné. Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

22. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 o. s. ř.).

č. 64

Č. 65

č. 65

Insolvenční, Incidenční spory, Společné jmění manželů

§ 205 IZ, § 225 IZ, § 269 IZ, § 274 IZ

**Ustanovení § 205 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona brání tomu, aby se dlužníkův manžel úspěšně domohl vyloučení majetku náležejícího do (nevy-
pořádaného) společného jmění dlužníka a tohoto manžela jen proto, že jde
o majetek ve společném jmění manželů.**

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sen. zn. 29 ICdo 37/2016,
ECLI:CZ:NS:2016:29.ICDO.37.2016.1)

*Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne
3. 12. 2015, sp. zn. 56 ICM 1702/2011, 102 VSPH 237/2015 (KSPA 56 INS 7291/2009).*

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 28. 1. 2015, č. j. 56 ICM 1702/2011-139, zamítl Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „insolvenční soud“) žalobu, kterou se žalobce (J. G.) domáhal vůči žalovanému JUDr. K. P. jako insolvenčnímu správci dlužnice L. G. vyloučení označeného rodinného domu z majetkové podstaty dlužnice (bod I. výroku), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že:

[1] Insolvenční řízení na majetek dlužnice bylo zahájeno dne 22. 10. 2009 a dne 2. 6. 2010 zjistil insolvenční soud úpadek dlužnice a insolvenčním správcem ustanovil žalovaného.

[2] Usnesením ze dne 4. 10. 2010 prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek dlužnice s tím, že konkurs bude veden jako nepatrný.

[3] Žalovaný sepsal 16. 7. 2010 do majetkové podstaty dlužnice předmětný rodinný dům. Dne 5. 5. 2014 dále sepsal do majetkové podstaty dlužnice movitý majetek v hodnotě 24 600 Kč.

[4] Manželství dlužnice a žalobce uzavřené 7. 4. 1979 dosud trvá a ke dni prohlášení konkursu na majetek dlužnice trvalo i společné jmění dlužnice a žalobce, do něž náležely i sepsané věci.

[5] Dne 25. 2. 2013 podal žalovaný u insolvenčního soudu vůči žalobci žalobu o vypořádání společného jmění dlužnice a žalobce; řízení je vedeno pod sp. zn. 56 ICM 632/2013 a insolvenční soud žalobu zamítl 28. 1. 2015.

[6] Hodnota všech aktiv náležejících do společného jmění manželů činila 2 524 600 Kč, kdežto hodnota závazků dlužnice činila 2 916 133 Kč, takže společné jmění manželů je předloženo.

[7] Žalobce sice (jako insolvenční dlužník ve věci vedené u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSPA 56 INS 21847/2011) v oddlužení schváleném ve formě splátkového kalendáře splácí dluhy pěti věřitelům, ty se však kryjí s dluhy dlužnice pouze omezeně.

3. Na tomto základě insolvenční soud [vycházející z § 225 odst. 1 a 2, § 268 odst. 1, odst. 2 písm. a), § 270 odst. 1 a § 274 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)], dospěl k následujícím závěrům:

[1] V daném případě se uplatní § 274 insolvenčního zákona a za situace, kdy nelze provést vypořádání společného jmění manželů, protože závazky dlužnice jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, se celý majetek náležející do společného jmění manželů zahrne do majetkové podstaty dlužnice.

[2] K vypořádání onoho majetku nedojde, na čemž nemůže nic změnit ani to, že žalobce v rámci svého insolvenčního řízení splácí průběžně dluhy pěti věřitelům.

[3] Rodinný dům byl tedy právem zahrnut do majetkové podstaty dlužnice.

4. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 3. 12. 2015, č. j. 56 ICM 1702/2011, 102 VSPH 237/2015-156 (KSPA 56 INS 7291/2009), potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradu nákladů odvolacího řízení částku 2 802 Kč (druhý výrok).

5. Odvolací soud dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

[1] Nejvyšší soud uzavřel již v rozsudku ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98, uveřejněném pod č. 20/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 20/2000“), dostupném (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) i na webových stránkách Nejvyššího soudu, při řešení procesních otázek v rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zaniklého prohlášením konkursu v poměrech zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), že řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce je zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty. Vyšel přitom z toho, že do konkursní podstaty bez dalšího náleží majetek, který dlužníkovi patřil v den prohlášení konkursu (§ 6 ZKV), a je proto povinností správce konkursní podstaty zařadit po prohlášení konkursu do soupisu kon-

č. 65

kursní podstaty všechny věci náležející do bezpodílového spoluvlastnictví úpadce, avšak s poznámkou, že dosud neproběhlo vypořádání. Rozhodnutí, kterým soud na základě požadavku obsaženého v § 26 odst. 1 ZKV bezpodílové spoluvlastnictví vypořádá (lhostejno, zda k návrhu správce nebo k návrhu úpadcova manžela podanému vůči správci), je pak podkladem pro vyloučení věcí, jež byly přikázány manželů úpadce, z konkursní podstaty. Správce tak učiní u příslušných položek soupisu konkursní podstaty poznámkou o výsledku řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví. Řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví je tu zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem (incidenčního sporu), kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty. Výsledek řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví zaniklého prohlášením konkursu je správce (i jako účastník řízení), stejně jako konkursní soud, povinen respektovat; konkursnímu soudu proto ani nepřísluší vyzývat manžela úpadce po proběhnuvším vypořádání k podání vylučovací žaloby.

[2] Tyto závěry jsou (vzhledem k § 205, § 268 a § 270 insolvenčního zákona) zcela aplikovatelné i při řešení procesních otázek v rámci vypořádání společného jmění manželů zaniklého prohlášením konkursu v poměrech insolvenčního zákona. Žaloba, již se manžel dlužnice domáhal vyloučení rodinného domu náležejícího do společného jmění manželů z majetkové podstaty dlužnice (s odůvodněním, že společné jmění manželů je třeba vypořádat), je proto nedůvodná.

[3] Rozsah majetku náležejícího do soupisu majetkové podstaty dlužnice přitom již byl vymezen v řízení o vypořádání společného jmění manželů, které nahrazuje (toto) řízení o vyloučení rodinného domu z majetkové podstaty dlužnice. V onom řízení insolvenční soud rozsudkem ze dne 28. 1. 2015, č. j. 56 ICM 632/2013-70, jenž nabyl právní moci dne 14. 2. 2015, zamítl žalobu insolvenčního správce dlužnice (zde žalovaného) na vypořádání společného jmění manželů s odůvodněním, že vypořádání nelze provést proto, že závazky dlužnice jsou vyšší než majetek náležející do společného jmění manželů.

6. Žalovaný proto nepochybil, jestliže dle § 274 insolvenčního zákona zahrnul celý majetek náležející do společného jmění manželů do soupisu majetkové podstaty dlužnice.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, namítaje (podle obsahu), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby

Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Dovolatel nesouhlasí se závěrem, že vypořádání společného jmění manželů v daném případě není možné, neboť výše závazků dlužnice převyšuje hodnotu majetku ve společném jmění manželů. K tomu uvádí, že výše závazků převyšuje hodnotu majetku ve společném jmění manželů jen nevýrazně (o 391 533 Kč). Dále poukazuje na to, že v rámci oddlužení hradí i dluhy vůči společným věřitelům, čímž se snižuje výše dluhů dlužnice. Vzhledem k pohybu cen nemovitostí (jež jsou v „současné době“ na vzestupu) lze předpokládat (dovozuje dovolatel), že aktuální hodnota majetku náležícího do společného jmění manželů je vyšší než závazky dlužnice, takže na danou věc nemělo být aplikováno ustanovení § 274 insolvenčního zákona.

9. Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem, že vylučovací žalobě nelze vyhovět vzhledem k tomu, že byla pravomocně zamítnuta žaloba o vypořádání společného jmění manželů podaná insolvenčním správcem. Miní, že jelikož v onom řízení byl v postavení žalovaného, nemohl podat odvolání proti rozhodnutí o zamítnutí žaloby.

10. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, případně zamítnout jako nedůvodné.

III.

Připustnost dovolání

11. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

12. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když v posouzení otázek dovoláním otevřených jde (v insolvenčních souvislostech) o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

14. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní nor-

mu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

č. 65

15. Podle § 205 insolvenčního zákona, jestliže insolvenční návrh podal dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení (odstavec 1). Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí (odstavec 2). Je-li dlužník spoluvlastníkem majetku podle odstavců 1 a 2, náleží do majetkové podstaty podíl dlužníka na tomto majetku. Majetek podle odstavců 1 a 2 náleží do majetkové podstaty i tehdy, je-li ve společném jmění dlužníka a jeho manžela (odstavec 3). Majetek jiných osob než dlužníka náleží do majetkové podstaty, stanoví-li to zákon, zejména jde-li o plnění z neúčinných právních úkonů. Pro účely zpeněžení se na takový majetek pohlíží jako na majetek dlužníka (odstavec 4).

Dle § 225 insolvenčního zákona osoby, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu, se mohou žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat rozhodnutí, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty (odstavec 1). Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy osobě uvedené v odstavci 1 bylo doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu (odstavec 2).

Z § 268 insolvenčního zákona pak plyne, že prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela; byl-li vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství (odstavec 1). Po prohlášení konkursu se provede vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo podle odstavce 1 [odstavec 2 písm. a)].

Podle § 274 insolvenčního zákona, nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty.

16. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době zjištění úpadku dlužnice (2. 6. 2010) a s výjimkou § 205 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona později nedoznala změn.

17. S účinností od 1. 1. 2014 [po novele provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insol-

venční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] se z § 205 insolvenčního zákona podává, že podal-li insolvenční návrh dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení (odstavec 1). Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí (odstavec 2). Tyto následné (po rozhodnutí o úpadku dlužnice přijaté) změny § 205 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona však nemají žádného vlivu na právní závěry dále formulované.

18. V daném právním rámci činí Nejvyšší soud k předestřeným právním otázkám následující závěry:

I. K důsledkům zamítnutí žaloby o vypořádání společného jmění manželů pro řízení o vylučovací žalobě ohledně majetku náležejícího do společného jmění manželů.

19. Nejvyšší soud předeseílá, že již v důvodech usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod č. 14/2011 Sb. rozh. obč., zdůraznil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání [a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy (a to zpravidla záměrně) odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání].

20. To nicméně neplatí pro závěry formulované v konkursních poměrech k institutu majetkového společenství manželů (tehdy k bezpodílovému spoluvlastnictví manželů) v R 20/2000. K závěrům, jež odvolací soud převzal z R 20/2000, je nicméně žádoucí doplnit, že úsudek, podle kterého řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce je zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty, směřoval především k tomu, aby úpadcův manžel nemusel poté, co v rámci sporu o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví nabyl část majetku do svého výlučného vlastnictví, řešit (znovu) účinky soupisu, jež by mu jinak bránily v možnosti ujmout se vlády nad tímto svým (již výlučným) vlastnictvím. O tom, že majetek náležející do nevypořádaného bezpodílového spoluvlastnictví úpadce a jeho manžela, potažmo majetek náležející do nevypořádaného společného jmění úpadce a jeho manžela, náleží do konkursní podstaty (má do ní být sepsán a v ní spravován do ukončení sporu

o jeho vypořádání), nebylo v soudní praxi vážící se k zákonu konkursu a vyrovnaní pochyb (srov. vedle R 20/2000 např. též i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2816/2007, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2010, pod č. 74).

č. 65

21. Pro poměry upravené insolvenčním zákonem se týž závěr podává přímo z dikce § 205 odst. 3 insolvenčního zákona (jež ve větě druhé určuje, že majetek podle § 205 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona náleží do majetkové podstaty i tehdy, je-li ve společném jmění dlužníka a jeho manžela).

22. Jinak řečeno, ustanovení § 205 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona brání tomu, aby se dlužníkův manžel úspěšně domohl vyloučení majetku náležejícího do (nevypořádaného) společného jmění dlužníka a tohoto manžela jen proto, že jde o majetek ve společném jmění manželů (k předpokladům, za nichž lze vyhovět vylučovací žalobě, srov. dále i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 683/2011, uveřejněný pod č. 116/2016 Sb. rozh. obč.).

23. Již tento závěr odůvodňuje (činí správným) zamítnutí vylučovací žaloby v dané věci (a bez dalšího postačuje k zamítnutí dovolání).

24. Odvolací soud nepochybil ani v úsudku, že o tom, zda byl důvod vypořádat společné jmění manželů, již bylo konečným způsobem rozhodnuto (tím, že insolvenční soud pravomocně zamítl žalobu o vypořádání společného jmění manželů podanou insolvenčním správcem proti dovolateli se závěrem, že k vypořádání nedojde, jelikož byl namístež postup dle § 274 insolvenčního zákona). Dovolatel se mýlí, namítá-li, že jako žalovaný v onom řízení nemohl podat odvolání proti zamítnutí žaloby o vypořádání společného jmění manželů podané insolvenčním správcem. Spor o vypořádání společného jmění manželů je totiž sporem, pro nějž platí pravidlo uvedené v § 153 odst. 2 o. s. ř. (ve znění rozhodném pro ono řízení, tj. ve znění účinném do 31. 12. 2013), tedy sporem, u kterého z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (jde o tzv. *iudicium duplex*) a kde právo odvolání náleželo i žalovanému.

II. K aplikaci § 274 insolvenčního zákona

25. V situaci, kdy otázka aplikace § 274 insolvenčního zákona byla závazně vyřešena pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu v řízení o vypořádání společného jmění manželů, lze k argumentaci obsažené k tomuto ustanovení v dovolání jen „pro úplnost“ (bez vlivu na výsledek dovolacího řízení) dodat, že pro výsledek dovolacího řízení jsou právně bezcenné ty argumenty, jež dovolatel pojí s možným pohybem (růstem) cen nemovitostí. V dovolání totiž není možné uplatnit nové skutečnosti (§ 241a odst. 6 o. s. ř.).

26. Vzhledem k tomu, že dovolateli se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

INHALT

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 16** Wenn das Protokoll der Überprüfung vor Ort gemäß § 104e der StPO Behauptungen des Beschuldigten oder Zeugen beinhaltet, welche die im Protokoll ihrer früheren Aussagen enthaltenen Angaben auf wesentliche Weise ergänzen oder sogar ändern, dann sind diese, von ihnen nach ordentlicher Belehrung getätigten Aussagen als Teil ihrer Aussage anzusehen, wobei die Beweisführung anhand dieser Aussagen nur bei Erfüllung der in den Bestimmungen der § 207, Abs. 2 der StPO, bzw. in § 211, Abs. 1 bis Abs. 4 der StPO vorausgesetzten Bedingungen in der Hauptverhandlung durch Vorlesen des entsprechenden Teils des Protokolls erfolgen darf.
- Die Vorgehensweise des erstinstanzlichen Gerichts, das ein derartiges Protokoll in der Hauptverhandlung lediglich als Urkundenbeweis im Sinne des § 213 der StPO vorliest, stellt einen wesentlichen Verfahrensfehler im Sinne der Bestimmung des § 258, Abs. 1 Buchst. a), c) StPO dar.
- Nr. 17** Das Berufungsgericht kann in einer nicht öffentlichen Verhandlung in der Verfahrensweise gemäß § 263, Abs. 1, Buchst. b) der StPO zur gleichzeitig auch gegen den Schuldspruch eingelegten Berufung nicht gemäß § 258, Abs. 1, 2 der StPO entscheiden und das angefochtene Urteil lediglich im Ausspruch über die Strafe aufheben und die Sache in diesem Umfang mit der Begründung an das Gericht der ersten Instanz zur erneuten Verhandlung und Entscheidung zurückverweisen, es halte die Berufung gegen den Schuldspruch für nicht stichhaltig. Diese Vorgehensweise ist lediglich in einer öffentlichen Verhandlung statthaft und sollte das Berufungsgericht dies unterlassen, stellt dies einen Berufungsgrund gemäß § 265b, Abs. 1, Buchst. d) StPO dar.
- Nr. 18** Die Handlung des Beschuldigten in Form einer fiktiven Forderungsabtretung, die lediglich als Instrument zu einer (scheinbaren) Verringerung seines Vermögens dient und zumindest eine teilweise Vereitelung der Befriedigung des Gläubigers und einen keineswegs geringen Schaden an fremdem Eigentum verursacht, lässt sich rechtlich nicht als Straftat der Gläubigerschädigung gemäß § 222, Abs. 1, Buchst. b) des StGB qualifizieren. Angesichts des fiktiven Charakters dieses Rechtsaktes in Form einer Forderungsabtretung muss eine solche Tat des Schuldners der in § 222, Abs. 1, Buchst. d) des StGB angeführten Straftat-Alternative zugeordnet werden, laut derer der Straftäter ein nicht existierendes Recht oder derartige Verpflichtung vortäuscht.
- Nr. 19** Die Bestimmung über Straftaten der sexuellen Nötigung laut § 186 StGB beinhaltet in den Absätzen 1 und 2 drei selbstständige Tatbestände. Jede von ihnen ahndet eine andere Handlung des Täters, die sich sowohl in ihrem Charakter, als auch in den Folgen für das Opfer unterscheiden.
- Der, besonders erschwerende Umstand‘ gemäß § 186, Abs. 5, Buchst. b) des StGB kann lediglich in Beziehung zu § 186, Abs. 1 des StGB, mitnichten jedoch zu § 186, Abs. 2 des StGB zur Anwendung kommen. Diese Schlussfolgerung geht aus der Diktion des § 186, Abs. 5 des StGB hervor, in dem ein ausdrücklicher Verweis auf

§ 186, Abs. 2 des StGB fehlt und dessen Anwendung lediglich auf die in § 186, Abs. 1 des StGB beschränkt.

Nr. 20

Die Bestimmung des Art. II, Punkt 1, erster Satz von Gesetz Nr.170/2013 Slg., durch das sich Gesetz Nr. 119/2002 Slg., Gesetz über Waffen und Munition ändert, kann unter besonderen Umständen als die Strafausschließung) bewirkend, bzw. als Sonderfall der tätigen Reue angesehen werden. Das bedeutet, dass bei Erfüllung der hier festgelegten Bedingungen die strafrechtlichen Folgen erlöschen, die ansonsten mit dem Begehen der Straftat der unerlaubten Bewaffnung gemäß § 279, Abs. 1 des StGB verbunden (gewesen) wären.

Zur Strafausschließung (Erlöschen der strafr. Verantwortlichkeit) für diese Straftat im Falle des illegalen Besitzes von Feuerwaffen kann es allerdings nicht allein dadurch kommen, dass gemäß Art. II, Punkt 1, erster Satz von Gesetz Nr. 170/2013 Slg. die Laufzeit der sechsmonatigen Frist zur freiwilligen Übergabe einer solchen Waffe begann, noch dadurch, dass die illegal aufbewahrte Waffe vom Polizeiorgan im Laufe einer Hausdurchsuchung sichergestellt hat, die noch Ablauf dieser Frist stattgefunden hat. Voraussetzung für die Strafausschließung ist nämlich das aktive Handeln des Straftäters, das in der freiwilligen und faktischen Aushändigung der aufbewahrten Feuerwaffe zur Verwahrung bei der Polizei oder zur über Überlassung zu Gunsten des Staates, zumindest jedoch in einer Handlung besteht, aus der die eindeutige Absicht des Straftäters ersichtlich ist, die illegal aufbewahrte Waffe der Polizei zur Verwahrung auszuhändigen oder zu Gunsten des Staates zu überlassen. Entscheidende rechtliche Tatsache ist daher nicht die zur freiwilligen Handlung des Straftäters eingeräumte Frist – bis zur Aushändigung der illegal aufbewahrten Waffe gilt ihr Besitz (Aufbewahrung) nämlich als Straftat. Die Strafverantwortlichkeit des Straftäters entsteht nämlich nicht erst durch den vergeblichen Ablauf der zur freiwilligen Aushändigung der Feuerwaffe eingeräumten Frist. Allein aus dem Umstand, dass die zur freiwilligen Aushändigung der illegal aufbewahrten Waffe eingeräumte Frist noch nicht verstrichen ist, darf aus Sicht des Sachrechts nicht geschlussfolgert werden, der Straftäter sei nicht strafrechtlich verantwortlich. Aus Sicht des Prozessrechts ist dieser Umstand weder Grund für die Unzulässigkeit der Strafverfolgung, noch Grund für eine Nichtverfolgbarkeit der Handlung.

Deshalb schließt auch die Tatsache, dass die Polizei die vom Straftäter illegal verwahrte Feuerwaffe im Rahmen einer Hausdurchsuchung noch vor Ablauf der gemäß Art. II, Punkt 1, erster Satz von Gesetz Nr.170/2013 Slg. eingeräumten Frist sichergestellt hat, seine strafrechtliche Verantwortlichkeit für die Straftat des illegalen Waffenbesitzes laut § 279, Abs. 1 des StGB nicht aus, sofern der Straftäter die Waffe bei Durchführung der Hausdurchsuchung nicht freiwillig ausgehändigt hat.

Nr. 21

Der Umstand, wo der Geschädigte seine Niederlassung/Sitz oder seinen Wohnort hat, ist allein kein Teil der gesetzlichen Aspekte zur Bestimmung des Gerichtsstandes (§ 18, Abs. 1, 2 der StPO).

Die Straftat der Veruntreuung gemäß § 206 des StGB ist nicht allein daher kein Distanzdelikt, weil der Geschädigte seinen Sitz/ Niederlassung oder seinen Wohnort an einem anderen Ort hat, als an dem es zur Handlung des Straftäters gekommen ist. Der Begriff Distanzdelikt beschreibt die Unterschiedlichkeit zwischen dem Tatort des Täters (gemeint ist dessen gesamte und vollendete Handlung) und dem Ort, an dem die Tatfolgen entstanden sind. Im Falle der Straftat der Veruntreuung ist diese Bedingung dadurch erfüllt, dass der Straftäter nach dem Anvertrauen der Sache mit der anvertrauten Sache, die er nicht physisch bei sich hat und die sich an einem anderen Ort, als der Straftäter zum Zeitpunkt der Handlung befindet, auf

eine im Widerspruch zum Zweck der Anvertrauung stehenden und die Erneuerung der Dispositionen ihres Besitzers oder sonstigen berechtigten Person ausschließende Weise verfährt (siehe Urteil unter der Nr. 16/1999 Sb. von Strafentsch.).

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 49** Ein Geschädigter, der gemäß § 9, Abs. 1 von Ges. Nr. 168/1999 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, Schadenersatz für einen durch den Betrieb eines Fahrzeugs verursachten Personenschaden direkt gegenüber dem Versicherer fordert, ist laut § 11 Abs. 2 Buchst. d) von Gesetz Nr. 549/1991 Slg., im Wortlaut späterer Vorschriften, von Gerichtsgebühren befreit.
- Nr. 50** Für die Schlussfolgerung, ob ein minderjähriges Kind gemäß Art. 8, Abs. 1 der Verordnung des Rates (ES) Nr. 2201/2003 vom 27. November 2003 über die Zuständigkeit und die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen in Ehesachen und in Verfahren betreffend die elterliche Verantwortung und zur Aufhebung der Verordnung (EG) Nr. 1347/2000 seinen gewöhnlichen Aufenthalt auf dem Gebiet eines Mitgliedsstaates der Europäischen Union gewonnen hat, ist neben der Feststellung, ob das Kind für längere Zeit hier lebt und hier sozial und familiär integriert ist, ist zudem auch der in der Vereinbarung über die Ausübung der aus der elterlichen Verantwortlichkeit hervorgehenden Rechte und Pflichten der Eltern zum Ausdruck gebrachte Wille der Eltern von Bedeutung.
- Nr. 51** Ein angemeldeter Gläubiger hat als Streithelfer seitens des Klägers – Insolvenzverwalters juristisches Interesse am Ergebnis der Insolvenzanfechtungsklage des Insolvenzverwalters.
- Nr. 52** Der Charakter des Verfahrens über die Bestimmung der Ungültigkeit einer Auflösung des Arbeitsverhältnisses durch einseitige Handlung schließt nicht aus, dass der Senatsvorsitzende eine Aufforderung im Sinne des § 114b der ZPO ergehen ließ.
- Nr. 53** Die Tatsache, dass es um einen Streit über den Schadenersatz einer unberechtigten Gasentnahme und -Distribution geht, schließt an und für sich die Schlussfolgerung nicht aus, dass die Klage im Sinne der Bestimmung des § 14b, Abs. 1, Buchst. a) der Rechtsanwaltsgebühren wiederholt aufgrund eines „gleichbleibenden Musters eingereicht wurde, die vom gleichen Kläger wiederholt in sachlich und rechtlich ähnlichen Angelegenheiten geltend gemacht worden ist“.
- Nr. 54** Wenn der Schiedsbefund von einem laut § 12, Gesetz Nr. 244/2002 der Gesetzessammlung der Slow. Republik (Zbierky zákonov SR) gegründeten Schiedsgericht erlassen wurde, kann nicht allein aufgrund des Umstands, dass es hierbei um keinen ständigen Schiedshof im Sinne des § 13 des Gesetzes über Schiedsverfahren geht, die Vollstreckung solch eines Schiedsbefunds als im Widerspruch mit der öffentlichen Ordnung befindlich abgelehnt werden.
- Nr. 55** In einem Verfahren über eine Ausschließungsklage gemäß der Bestimmung § 267, Abs. 1 der ZPO in der bis zum 30. 6. 2015 wirksamen Fassung, ist der juristische Grund, der laut § 107a der ZPO die Prozessnachfolge seitens des Beklagten (des Berechtigten im Zwangsvollstreckungsverfahren) begründet, die gemäß § 36, Abs. 5 der Vollstreckungsordnung erlassene rechtskräftige Entscheidung des Gerichtsvollziehers über den Beitritt des Rechtsnachfolgers zum Vollstreckungsverfahren anstelle des Berechtigten. Das Gericht entscheidet im Verfahren über die Ausschließungsklage daher nicht über die Prozessnachfolge seitens des Beklagten gemäß der Bestimmung des § 107a der ZPO. Die Tatsache, dass es zur Prozessnachfolge im Vollstreckungsverfahren gekommen ist, kann das Gericht im Verfahren

über die Ausschließungsklage einzig kraft Beschluss zur Kenntnis nehmen, kraft dessen es die Verfahrensführung berichtigt.

- Nr. 56** Der Gläubiger ist unter den in der Bestimmung des § 42a des BGB angeführten Bedingungen nicht allein berechtigt, vom Schuldner selbst getätigt Rechthandlungen, sondern auch Rechtshandlungen des Ehegatten des Schuldners hinsichtlich des Vermögens anzufechten, das der Ehegatte des Schuldners aufgrund einer Vereinbarung über die Einschränkung des gesetzlich festgelegten Umfangs des Miteigentums zu seinem eigenen ausschließlichen Eigentum gewonnen hat und dies unter der Voraussetzung, dass der Gläubiger berechtigt war, sich (auch) aus dem Vermögen zu befriedigen, das zum gemeinsamen Eigentum des Schuldners und dessen Ehegatten gehört.
- Nr. 57** Die alleinige Abgrenzung der Gebietsreserve gemäß § 36, Abs. 1 des Baugesetzes begründet für die Besitzer der betroffenen Grundstücke keine Ersatzansprüche wegen Einschränkung ihrer Eigentumsrechte.
- Nr. 58** Der rechtliche Modus zur Regelung unberechtigter Bauten, die noch vor der Rechtskraftenerlangung des Bürgerlichen Gesetzbuches Nr. 89/2012 Slg. völlig auf fremden Grundstücken errichtet wurden, hält sich an die bisherigen Vorschriften (namentlich § 135c des BGB).
- Nr. 59** Die Regeln, welche festlegen, wann das Gericht nicht die Ungültigkeit der Entscheidung eines Vereinsorgans (§ 260 des BGB) ausspricht, kommt auch bei der Überprüfung der Entscheidung des Vereins über den Ausschluss von Mitgliedern im Sinne des § 242 desselben Gesetzes zur Anwendung.
- Nr. 60** Der Antrag auf Erlass einer Entscheidung gemäß § 1209, Abs. 1, Satz eins nach dem Semikolon des BGB über das zeitweilige Verbot, gemäß den Entscheidungen der Versammlung zu handeln, deren Gültigkeit angezweifelt wird, ist ein Antrag auf einstweilige Verfügung. Hierbei kommt u.a. auch die Bestimmung des § 75b der ZPO über die Pflicht der antragstellenden Partei auf Hinterlegung einer Sicherheit und des § 75c, Abs. 2 der ZPO (das Gericht entscheidet unverzüglich, bzw. spätestens binnen 7 Tagen ab der Antragstellung) zur Anwendung.
- Nr. 61** Wenn eine Wohnung, deren Mietverhältnis aufgekündigt wird, vom Vermieter (selbst) genutzt werden soll, dann ist die Kündigungsfrist gemäß § 2288, Abs. 2, Buchst. a) des BGB ohne Weiteres erfüllt; nur für den Fall, dass der Ehegatte des Vermieters Nutznießer der Wohnung sein soll, der den Familienhaushalt zu verlassen gedenkt, muss der Vermieter nachweisen, dass der Scheidungsantrag bereits gestellt oder die Ehe bereits geschieden wurde.
- Nr. 62** Infolge der Unterwerfung von Handelsgesellschaften unter das „Gesetz über Handelsgesellschaften und Genossenschaften“ auf die in § 777, Abs. 5 dieses Gesetzes beschriebene Weise, kommt die in § 777 des zitierten Gesetzes verankerte Vermutung fortan (für Handelsgesellschaften, die vor dem 1. Januar 2014 gegründet wurden) nicht mehr zur Anwendung.
- Sofern sich die Änderung des Gesellschaftsvertrags bei Gesellschaften mit beschränkter Haftung gemäß § 777, Abs. 5 des Ges. über Handelsgesellschaften nicht auf die Rechte und Pflichten der Gesellschafter auswirkt, was in jeder Gesellschaft individuell und in Zusammenhang mit dem Inhalt des Gesellschaftervertrags geprüft werden muss, dann ist gemäß § 171 Abs. 2 in fine des Ges. über Handelsgesellschaften zum Beschluss der Gesellschafterversammlung über die Änderung des Gesellschaftsvertrags nicht die Zustimmung aller Gesellschafter erforderlich.
- Die Beschlussunfähigkeit der Gesellschafterversammlung einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung oder die unzureichende Anzahl der zur Beschlussannahme

abgegebenen Stimmen ist unter den Bedingungen der ab dem 1. Januar 2014 wirksamen Rechtsregelung prinzipiell Grund für die Ungültigkeit von Beschlüssen der Gesellschafterversammlung und mitnichten lediglich ein Mangel, dessentwegen solch ein Beschluss angesehen wird, als wäre er gar nicht gefasst worden.

Mit Wirksamkeit ab dem 1. Januar 2014 obliegt es dem Registergericht nicht, die Gültigkeit von Beschlüssen der Gesellschafterversammlung einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung zu beurteilen und dies auch nicht in Verfahren über die Genehmigung der Registrierung von Tatsachen im Handelsregister, die sich auf Beschlüsse der Gesellschafterversammlung begründen. Andererseits muss das Registergericht sehr wohl Mängel berücksichtigen, derentwegen Beschlüsse der Gesellschafterversammlung angesehen werden, als wären sie nicht gefasst worden (vergl. namentlich § 45 Abs. 1 und 2 des Ges. über Handelsgesellschaften sowie § 245 des BGB).

- Nr. 63** Die Verrechnung von Forderungen (einschließlich von Forderungen gegenüber der Vermögensmasse und gleichgestellten Forderungen) ist ab der Wirksamkeit des Reorganisationsplanes nur für den Fall möglich, wenn diese Forderungen die in § 140, Abs. 2 bis 4 des Insolvenzgesetzes festgelegten Bedingungen zur Verrechnung erfüllen, ansonsten nur dann, wenn der Reorganisationsplanes dies vorsieht.
- Nr. 64** Der Umstand, dass einem Schuldner aufgrund einer Präsidentenamnestie seine (durch rechtskräftig Gerichtsentscheidung auferlegte) Strafe erlassen wird und dass er angesehen wird, als wäre er nie verurteilt worden, hält das Insolvenzgericht bei der Entscheidung über die Genehmigung oder Nichtgenehmigung der Entschuldung nicht davon ab, die Handlung des Schuldners, derentwegen er verurteilt wurde, in Betracht zu ziehen.
- Nr. 65** Die Bestimmung des § 205, Abs. 3, Satz zwei des Insolvenzgesetzes verhindert, dass der Ehegatte des Schuldners erfolgreich den Ausschluss desjenigen Eigentums betreiben kann, das nur deshalb zum (nicht auseinandergesetzten) Gesamthandseigentum des Schuldners gehört, weil es sich hierbei um das Miteigentum (Gemeinsame Eigentum) beider Ehegatten handelt.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

No. 16 If a report of an on-site inspection pursuant to Section 104e of the Code of Criminal Procedure contains contentions of the accused or of a witness, which substantially complement or even alter the information on their previous depositions included in the report, then such statements made by them after having been duly instructed should be considered as a part of their deposition, whereas evidence based on these depositions may be introduced during the main hearing by reading the respective parts of the report only subject to the fulfilment of the statutory conditions anticipated in Section 207(2) of the Code of Criminal Procedure or in Section 211(1) to (4) thereof.

When a first-level court reads such report merely as documentary evidence in the course of the main hearing within the meaning of Section 213 of the Code of Criminal Procedure, such procedure lays grounds for a substantial defect within the sense of the provisions of Section 258(1)(a), (c) of the Code of Criminal Procedure.

No. 17 In a non-public session, an appellate court proceeding in accordance with Section 263(1)(b) of the Code of Criminal Procedure cannot decide on an appeal lodged against *inter alia* the verdict of guilty pursuant to Section 258(1) and (2) of the Code of Criminal Procedure and reverse the contested judgement only in terms of the verdict on punishment and subsequently, return the case only in this extent to a first-level court for a new hearing and decision due to not considering the appeal against the verdict of guilty justified. The appellate court may decide in this manner only in a public session and failure to do so may give rise to appellate grounds under Section 265b(1)(d) of the Code of Criminal Procedure.

No. 18 The debtor's actions consisting in the fictive assignment of a claim serving solely as a tool to (seemingly) reduce the debtor's assets with the consequence of at least partially preventing the satisfaction of a creditor's claim and inflicting damage of a non-inconsiderable extent to another person's property cannot be legally qualified as the crime of causing damage to a creditor in accordance with Section 222(1)(b) of the Penal Code. With a view to the fictiveness of the legal actions in the form of an assignment of a claim, such action on the part of the debtor should be classified as an alternative to the criminal offence defined in Section 222(1)(d) of the Penal Code, based on which the offender pretends the existence of a non-existent right or liability.

No. 19 The provision on the criminal offence of sexual pressure pursuant to Section 186 of the Penal Code contains three separate basic bodies of the crime in Paragraphs 1 and 2. Each of them covers various actions of the offender differing in their character, as well as in their impact on the victim.

The particularly aggravating circumstance contained in Section 186(5)(b) of the Penal Code may be applied only in relation to Section 186(1) of the Penal Code and not in relation to Section 186(2) thereof. Such conclusion stems from the diction of the provision of Section 186(5) of the Penal Code, which lacks explicit reference to Section 186(2) of the Penal Code and which binds its application only to an act indicated Section 186(1) of the Penal Code.

No. 20 The provision of the first clause of Article II(1) of Act No. 170/2013 Coll. amending Act No. 119/2002 Coll., on Firearms and Ammunition, may be considered as a special circumstance resulting in the extinction of criminal liability and/or as a special case of the effective expression of regret. This means that, subject to the fulfilment of the conditions specified therein, the criminal consequences, which would otherwise be associated with the fact that the offender committed the crime of unlawful possession of firearms pursuant to Section 279(1) of the Penal Code, shall cease.

However, as regards the crime of unlawful disposal of firearms, the offender's criminal liability for the criminal offence cannot become extinguished based on the mere fact that pursuant to the first clause of Article II(1) of Act No. 170/2013 Coll., the 6-month period for the voluntary surrender of such firearm has commenced or that an unlawfully possessed firearm was secured by a police body during a domiciliary search carried out prior to the expiry of the specified period. The precondition for the extinction of criminal liability is an active act of the offender consisting in the voluntary and factual handover of an unlawfully possessed firearm into police custody or in favour of the state, or at least an act which clearly implies the offender's intent to voluntarily surrender an unlawfully possessed firearm into police custody or in favour of the state.

Thus, the decisive legal fact is not the progress of the period designated for the voluntary act of the offender because the possession of a firearm without a licence remains a criminal offence until such firearm is handed over. In this case, the offender's criminal liability is not established upon the futile lapse of the period designated for the voluntary surrender of a firearm. The mere fact that the period designated for the voluntary surrender of an unlawfully possessed firearm has not yet expired, cannot serve as grounds for the offender's criminal non-liability. From the point of view of procedural law, this circumstance likewise does not lay grounds for the impermissibility of criminal prosecution or other grounds inhibiting prosecution.

Therefore, the fact that a police body secured a firearm unlawfully possessed by the offender during a domiciliary search carried out prior to the expiry of the period specified in the first clause of Article II(1) of Act No. 170/2013 Coll., does not exclude the offender's liability for the crime of unlawful possession pursuant to Section 279(1) of the Penal Code provided that the offender failed to surrender such firearm voluntarily during the domiciliary search.

No. 21 The circumstance where the registered office or residence of the aggrieved party is located is not a part of the legal considerations necessary for the determination of the venue jurisdiction of the court (Section 18(1), (2) of the Code of Criminal Procedure).

The crime of embezzlement pursuant to Section 206 of the Penal Code is not a distance delict only because the aggrieved party has their registered office or residence at a location other than where the offender's act took place. A distance delict is defined by the different locations of the offender's act (meaning entire and completed act) and of the occurrence of the consequence thereof. In case of the crime of embezzlement, this condition is fulfilled when, after being entrusted a thing, the offender disposes of the entrusted thing, which is not physically on the offender and which is at a location other than where the offender is present at the time of the act, in a manner in conflict with the purpose for which the thing was entrusted to the offender and excluding the renewal of the disposition of the owner

or of another authorised person (see Resolution awarded under No. 16/1999 Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 49** The aggrieved party claiming compensation of injury to health inflicted by the operation of a vehicle directly from the insurer in accordance with Section 9(1) of Act No. 168/1999 Coll., as amended, is exempt from paying court fees pursuant to Section 11(2)(d) of Act No. 549/1991 Coll., as amended.
- No. 50** For the conclusion whether a minor child has acquired usual residence on the territory of another EU member state pursuant to Article 8(1) of Council Regulation (EC) No. 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000, the will of the parents expressed in an agreement on the execution of the rights and obligations arising from parental liability is likewise significant in addition to the finding that a child has been living there for a longer period of time and is socially and familially integrated there.
- No. 51** As a subsidiary party to proceedings on the side of the plaintiff/insolvency trustee, a creditor with a submitted claim has a legal interest in the result of the proceedings concerning an action to challenge lodged by the insolvency trustee.
- No. 52** The nature of the proceedings on the determination of the invalidity of unilateral employment termination does not rule out an invitation by the senate chairperson within the sense of the provision of Section 114b of the Civil Procedure Code.
- No. 53** The sole fact that a dispute concerns compensation of damage inflicted by illegal drawing and distribution of gas does not exclude the conclusion that an action was lodged within the meaning of the provision of Section 14b(1)(a) of the legal counsel tariff based “on a fixed pattern utilised repeatedly by the same plaintiff in factually and legally similar cases”.
- No. 54** When an arbitration award is issued by an arbitration court established in accordance with Section 12 of the Slovak Act No. 244/2002 Coll., the enforcement of such arbitration award cannot be refused for being in conflict with public order solely based on the fact that the arbitration court is not a permanent body within the meaning of Section 13 of the Arbitration Proceedings Act.
- No. 55** In proceedings concerning an action on exemption pursuant to the provision of Section 267(1) of the Civil Procedure Code in the wording effective until 30 June 2015, the legal fact laying grounds for procedural succession on the part of the defendant (entitled party in distraint proceedings) under Section 107a of the Civil Procedure Code is the court distrainer’s final decision on the accession of the legal successor instead of the entitled party to the distraint proceedings in accordance with the provision of Section 36(5) of the Code of Distraint Procedure. Therefore, in proceedings concerning an action on exemption, the court does not decide on procedural succession on the part of the defendant pursuant to the provision of Section 107a of the Civil Procedure Code. In proceedings concerning an action on exemption, the court may merely acknowledge the fact that procedural succession has taken place in distraint proceedings, namely by way of a resolution whereby the control of the proceedings is modified.
- No. 56** Subject to the terms and conditions laid down by the provision of Section 42a of the Civil Code, the creditor is entitled to contest not only legal acts effected by

the debtor but also the legal acts effected by the debtor's spouse, which concern property acquired by the debtor's spouse into his/her exclusive possession based on an agreement on the narrowing of the joint property of spouses as permitted by law provided that the creditor was entitled to satisfy their claim (also) from assets being a part of the joint property of the debtor and the debtor's spouse.

No. 57 The delimitation of a territorial reserve pursuant to Section 36(1) of the Building Act does not alone give rise to the entitlement of the owners of the affected land to claim compensation for their restricted ownership rights.

No. 58 The legal order for settling unauthorised structures erected on another person's property prior to the effect of Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, is governed by the existing regulations (namely Section 135c of the Civil Code).

No. 59 The rules determining when the court rules on the invalidity of a decision of an association body (Section 260 of the Civil Code) shall be applied also when examining the decision of an association on the expulsion of a member within the meaning of Section 242 thereof.

No. 60 A motion for the award of a decision in accordance with the first clause after the semicolon of Section 1209(1) of the Civil Code on the temporary prohibition to act based on an assembly decision, the validity of which is contested, constitutes a motion for ordering a preliminary measure. Thus the provisions, among other provisions, of Section 75b of the Civil Procedure Code on the obligation of the claimant to deposit a security and of Section 75c(2) of the Civil Procedure Code shall be applied (the court shall decide on the motion without undue delay and/or no later than within 7 days from the filing thereof).

No. 61 If a flat, the lease of which is terminated by notice, is to be used by the lessor, the termination grounds pursuant to Section 2288(2)(a) of the Civil Code are fulfilled, however, if the flat is to be used by the lessor's spouse who intends to leave the family household, the lessor is obligated to demonstrate that a divorce petition has been filed or that they are already divorced.

No. 62 In consequence of the conformation of a business corporation to the Business Corporations Act by following the procedure laid down in Section 777(5) thereof, the assumption embedded (for business corporations founded before 1 January 2014) in Section 777(4) thereof shall not be applied (from the effect of the modified founding legal transaction).

Where an amendment to the memorandum of association of a limited liability company made in accordance with Section 777(5) of the Business Corporations Act does not infringe the rights and obligations of all partners, which should be examined individually in every company in relation to the memorandum of association, a resolution of the general meeting on the amendment of the memorandum of association does not require the consent of all partners in accordance with Section 171(2) *in fine* of the Business Corporations Act.

An insufficient quorum of the general meeting of a limited liability company or an insufficient number of votes cast in favour of the resolution of the general meeting constitutes, also in the light of the legal regulation effective from 1 January 2014, substantial grounds for the invalidity of the resolution of the general meeting, however, it is not a defect for which the resolution should be deemed not accepted.

With effect from 1 January 2014, the register court is not competent to examine the validity of a resolution of the general meeting of a limited liability company either in registration proceedings or in proceedings on permitting the recording of a fact established by a resolution of the general meeting in the Commercial Register.

Nevertheless, the court shall consider defects due to which a resolution of the general meeting is deemed as though not accepted (cf. namely Section 45(1) and (2) of the Business Corporations Act and Section 245 of the Civil Code).

- No. 63** As of the date of effect of an reorganisation plan, claims (including claims towards the bankruptcy estate and claims deemed equal) may be set off only in the case if they fulfil the conditions for set-off defined in Section 140(2) to (4) of the Insolvency Act, otherwise only if stipulated by the reorganisation plan.
- No. 64** The fact that the debtor's punishment (imposed by a final decision of the court) was remitted based on the President's amnesty and that the debtor is perceived as non-convicted does not mean that the insolvency court, when deciding on (not) approving the debtor's discharge, would not consider the debtor's conduct for which the debtor was finally convicted.
- No. 65** The provision of the second clause of Section 205(3) of the Insolvency Act prevents the debtor's spouse to succeed in the exclusion of property belonging to the (non-settled) joint property of the debtor and the debtor's spouse solely based on the fact that the property is jointly owned by the spouses.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.